צילום: ליהוא לפיד

התיאטרון העממי א. דשא (פשנל) גאה להציג:

(טל. המשרד 03-6414735 (בין השעות 10.00-16.00 בלבד)

סטנד"אפ מוזיקלי
הצגה מצחיקה עד דמעות
פשוט להשתגע עם
אביר הסטנד"אפ קומדי

מוזיאון ת"א "רקנאטי" מחר יום ו' 22.4 ב-10.30
כפר מנחם "בית הבנים" יום ו' 29.4 ב-10.00
ת"א "בית החייל" במוצ"ש 30.4 ב-9.30
ובערב ה' 5.5 ב-8.30
גבעת ברנר אולם התרבות יום ו' 6.5 ב-10.00
רעננה "עופת היכל התרבות" יום ו' 20.5 ב-10.30

"כוסות רוח"

הצגות ה-450
לאור הביקוש הרב
הזדמנות נוספת ואחרונה - לתושבי ת"א וגוש דן
תל-אביב "בית החייל" מוצ"ש 23.4 ב-9.30
זכרון יעקב "מופת" מוצ"ש 30.4 ב-9.30
נצרת "היכל התרבות" יום ו' 6.5 ב-10.00

בשיתוף עם ייצוג 1
יוסי בנאי
שובו של הסוראמלו
מופע יחיד

תל"אביב "בית ציוני אמריקה"
יום ו' 29.4 ב-10.00 וביום ו' 13.5 ב-10.00
קרית אתא "מתנ"ס" מוצ"ש 30.4 ב-9.00
רעננה "עופת היכל התרבות" יום ו' 6.5 ב-10.00

נויה ונורית
בידור כהלכה
בתכנית 1: "קום תקום"
במאי: חנן גולדבלט
המופע מיועד לדתיים ולחילוניים
הזמנת הופעות: התיאטרון העממי 03-6414735
גולת סנטר מרכז חופי הגדול בישראל

הצעה בלעדית ללקוחות ישראכרט ל-2 הצגות התיאטרון העממי: "חנות קטנה ומטריפה" ושירלי דשא-"דרמה קטנה" - 2 כרטיסים במחיר כרטיס אחד תמורת 20 כוכבים בתוכנית יותר מתנות בישראכרט,
להצגות בת"א, ירושלים וחיפה בלבד - במשרדים בת"א, חיפה וירושלים - המפורסמים במודעות למעלה בלבד (ולא בערבי ההצגות בקופות)
למחזיקי "ישראכרט צעיר" - במסגרת מבצע "מעריב לנוער" - הנחה נוספת של 20%
הכי טוב **ישראכרט**

מופעי תיאטרון ★ בידור ★ מוסיקה

נורית גלרון
בתור הסערות
הופעות אחרונות
תל"אביב
"צוותא"
יום ו' 29.4 ב-10:00

דני סנדרסון
רק סנדר-אק
לבד על הבמה!

קומדי סטור
תל"אביב "בית ציוני אמריקה"
מחר יום ו' 22.4 - 3 מסלולים מ-10
עם: המבכבים בשרוול
ואמני הסטנד"אפ:
אריק זילברמן, איתי שגב,
גיל ססובר וגודי נאור

בשיתוף
טלית הפקות גאים להציג
LIVING ARTS PRODUCTION N.Y
PETER KLEIN

פורגי ובס
מוסיקה: ג'ורג' גרשווין
PORGY and BESS
הפקה בימתית מלאה מארה"ב

תמליל:
דובוס הייוורד

כתיבה:
דורותי ודובוס היוורד,
איירה גרשווין

בימוי:
ויל רוברסון

בליווי
תזמורת
סימפונית

עם השירים
Summertime
I Got Plenty Of Nuttin'
It Ain't Necessarily So

בשיתוף
המשרד: טלית הפקות, רח' אחד העם 118 ת"א, טל. 03-5622474

בוקר ראיונות חדש

גלוסקה שבת
הבמה לתרבות
ואקטואליה של
מוזיאון תל אביב לאמנות
ומעריב

אבי בטלהיים מארח

- **מרדכי (מוטה) גור,** סגן שר הביטחון
- **דני שפירא**
  טייס הניסוי הוותיק של חיל האוויר
  על סיפרו החדש: "לבד בשחקים"
- **ריקי גל**
  אלבום חדש, מופע חדש
- **דורון לוריא**
  אוצר לאמנות המאה ה-16-19 ■ על תמונות חדשות באוסף המוזיאון מתקופת הבארוק
- **רון רגב** פסנתרן
  קטעי נגינה
- **יונה אליאן־קשת וששון גבאי**
  שחקני ההצגה "פילומנה", בתיאטרון בית ליסין

האירוע יתקיים בשבת, 23 באפריל 1994
י"ב באייר תשנ"ד, במוזיאון תל אביב לאמנות,
שדרות שאול המלך 27, בשעה 11 לפני הצהריים

המחיר: 20 ש"ח; 15 ש"ח לקוראי מעריב שיציגו בקופה מודעה זו; 10 ש"ח לחברי המוזיאון ■ כרטיסים ניתן לרכוש בקופת המוזיאון, או להזמין בטלפון 6961297

מוזיאון תל אביב לאמנות TEL AVIV MUSEUM OF ART
מעריב

אלבום חדש לדני ליטני
מין דנו
הופיע בכל חנויות
התקליטים "הד ארצי"

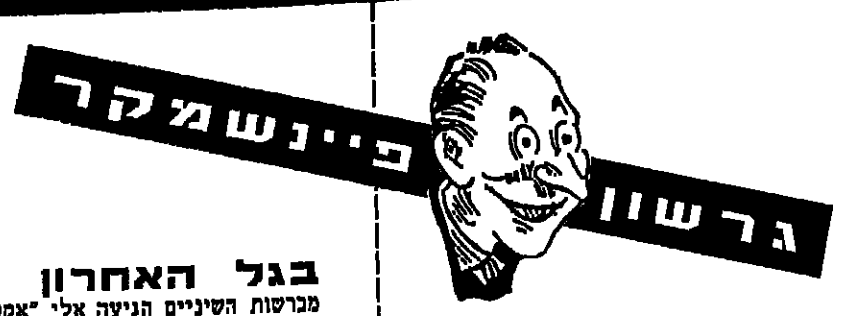

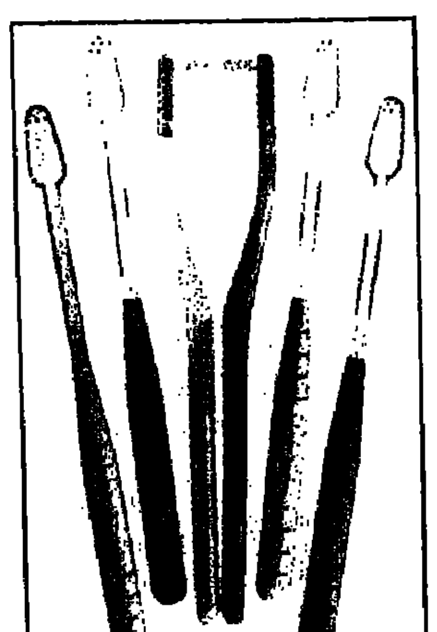

בגל האחרון של מברשות השיניים הגיעה אלי "אקטיב טיפ" מבית "ג'ורדן" הנורווגי שמייבאות החברות "כלמון" ו"נורית". שלוש דרגות קושי יש לזיפים שהם בצבע לבן שקוף וטורקיז. הידיות בכתום שקוף למחצה, וחלקן התחתון הקרמי מכוסה גומי אטום ונעים למגע בצבעים עליזים. 7.90 ש"ח המברשת. הראש לא גדול מדי ומתאים גם לילדים. הזיפים לא צפופים מדי, הקצה מחודד ועוזר להגיע גם לפינות נידחות.

♥♥♥

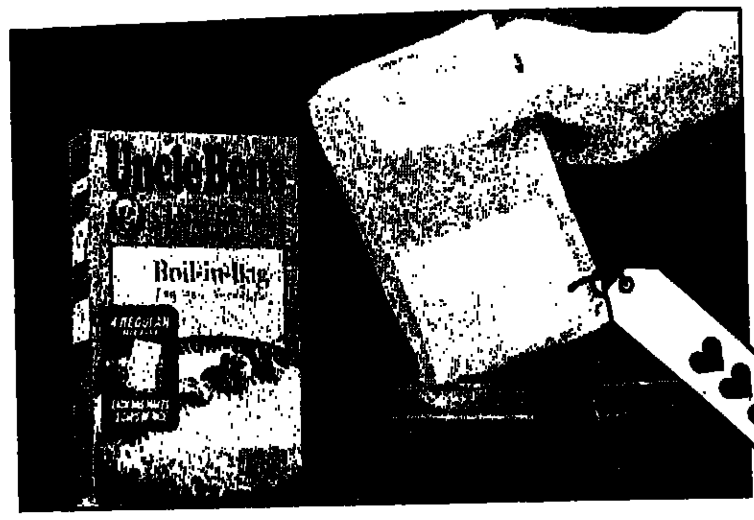

את האורז של "הדוד בן" אני מכיר כבר שנים. שיפרה הביאה אותו פעם הביתה כדי שלא אצטרך לברור ולשטוף אורז, ליבש ולטגן עם בצל ושום וירקות קצוצים ותבלינים לפני הוספת מים או מרק רותחים. זו היתה תרומתה למאמץ שלי במטבח בצורת האורז ה"חצי מוכן" שלהם, לבישול מהיר. גורמה זה לא, אבל זה עובד.

לא מזמן הגיעו אלי 3 מוצרים חדשים של הדוד, שמשווקת בארץ חברת "סידס": BOIL IN THE BAG, אורז חלוט שתבשלו בעשר דקות בתוך השקית שהוא ארוז בה, 7.70 ש"ח, FAST COOK שתבשלו בחמש דקות, 5 ש"ח (כל אריזה מכילה 397 גרם), ואורז ארוך חלוט עם אורז בר ותבלינים מצורפים – 23 במספר – "לבישול רגיל של 20 עד 25 דקות", ב־5 ש"ח.

תחילה ניסינו את האחרון, אבל הבישול נמשך 35 דקות עד שנספגו כל הנוזלים. הזיווג של האורז והתבלינים מוצלח, אבל לטעמנו האורז רך מדי, והורגש בו טעם קל של אבקת מרק. השניים האחרים אמנם נוחים מאוד לשימוש, מתבשלים מהר ויוצאים "אחד אחד", אבל גם הם קצת רכים מדי לטעמנו. לעצלנים ולממהרים הם פתרון לא בלתי טעים.

♥♥♥

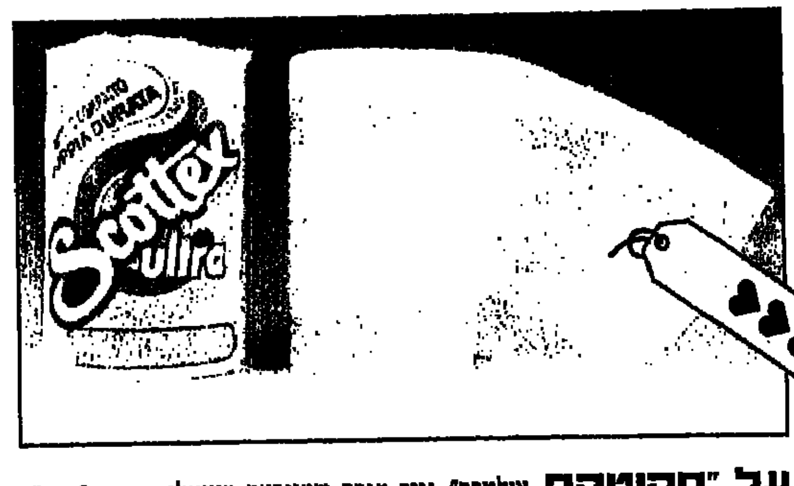

על "סקוטקס אולטרה", נייר מגבת שמייבאת מאיטליה חברת "גורי", כתבו בדף המצורף שהוא "חזק במיוחד", ושיש "כמות נייר של שני גלילים בגליל אחד". 5.90 ש"ח. בדרך כלל אני משתמש בנייר עבה וחזק מתוצרת הארץ, ונדמה לי שזו בערך אותה האיכות. בעניין הכמות, אינני יודע אם היא בדיוק כפולה, אבל הגליל של "סקוטקס אולטרה" עומד במטבח שלנו כבר כמעט חודש ועוד לא נגמר.

♥♥♥

"נבוטים" של "עלית", חטיפי תירס בטעם בוטנים, נעלמו אצלנו במהירות כזו שבקושי הצלחתי להציל אחדים כדי לטעום בעצמי. עקרונית אני נגד חטיפים, אבל התרככתי קצת הפעם. קודם כל בגלל השם. סופסוף לא משהו לועזי נפוח. שנית, הטעם מצויין, לא מלוח מדי כמו הרבה חטיפים, בלי חומרים משמרים או צבעי מאכל, ועם מירקם מתפצח חביב. 2 ש"ח לאריזה של 45 גרם, ואל תגזימו.

♥♥♥♥

חברת "אדי" קוסמטיקס" שלחה לי בושם לגברות, "טוסקנה פר דונה", מבית אראמיס, ארה"ב. הגברת היחידה בבית היא שיפרה, ולכן נתתי לה את הבקבוקון (EAU DE PARFUM, 30 מ"ל ב־155 ש"ח) וביקשתי חוות־דעת.

שיפרה עיינה בדף הנילווה שבו תואר הבושם כמשהו "מסעיר וחושני לנשים", במיוחד "בעלות תיחכום וסגנון בלתי מתפשר". ההשראה, כתוב, באה "מחבל טוסקאנה שבאיטליה שם ניחוח ההדרים הרענן משתלב בריחם החריף של עצי ברוש תמירים". היא התיזה מעט על פרק היד שלה.

אחרי שהמתינה כרבע שעה, ריחרחה, ואמרה שבטוסקאנה אמנם מוצאים ריחות הדרים וברושים, אבל לא כבושם הזה. מה שיש לו, אמרה, זה ניחוח חביב, מתקתק, לא מתוחכם, מתאים לנערות צעירות שעדיין רואות את החיים בוורוד, כמו צבע האפרסק הענוג של הבושם. אחרי הפסיקה הזו הלכה שיפרה לרחוץ ידיים.

♥♥♥

בסוגו, מימרח כבד העוף של "מעדני מורע" מצא חן בעיני. עדין מאוד. שיפרה כמובן אמרה "עדין מדי", אבל היא עוד תלמד פעם להעריך עדינות. חלק, חיוור, המירקם אחיד, הריח והטעם טובים.

הם כותבים שהוא יוצר "מחומרים טבעיים בלבד" (מה הן האפשרויות האחרות?), בעזרת ז'ורז' רה לאנגלה, שף צרפתי ידוע. נזכרתי שראיתי את הצילום שלו בעתון כשהוא היה בארץ לייעץ ל"מורע". הייתי קונה ממנו גם מכונית משומשת. צנצנת של 165 גרם אמורה לעלות במעדניות בין 15.5 ל־17.5 ש"ח. חפשו את החנות הזולה יותר.

♥♥♥♥

אין לי שום טענות נגד הדיאודורנט החדש "לגבר" (כך קוראים לו) מסידרת "פינוק" של "זיטקו". בסדר. נעים למרוח, מתייבש מהר, בניחוח אפטר־שייב שלא נישא למרחק של קילומטרים. אבל הדיאודורנט הקבוע שלי עושה עבודה טובה בלי שום ניחוח. 70 גרם, 11.50 ש"ח.

♥♥♥

♥ איכס ♥♥ סתם ♥♥♥ בסדר
♥♥♥♥ יופי ♥♥♥♥♥ מעולה

עורכת: דניאלה בן־יעקב ■ עורכת־משנה: מיכל וקאנס ■ עיצוב גרפי: סתי ברוך ■ גרפיקה: יהודית רקר ■ מזכירה, הפקה: בהירת אבישי ■ טלפון מערכת: 03-5632276, 03-5632557 ■ פקס מערכת: 03-5610614
ייעוץ והפקת מודעות: חמר ביקל ■ טלפון: 03-5632506/2314 ■ פקס: 03-5632045 ■ כל הזכויות שמורות ל[illegible] צילום שער: ליהיא לפיד ■ איורים: "טוטם". שייקן 61, תל־אביב

פתוח מוצ"ש

פתוח מוצ"ש

רק בש.י.ר
מהפכה אמיתית

במחירי סטריאו, תקשורת, ופלא־פון עכשיו ברמת־גן

פלאפון במחירים הכי זולים בארץ!

מתנה מדהימה ל־30 הקונים הראשונים פלא-פון:
אלפון דיגיטלי בשווי 250 ש"ח או אפשרות לקנות
את אחד המוצרים הבאים במחיר הפסד:

אלחוטי קוברה
במקום 439 ש"ח
רק 275 ש"ח במזומן
או 26X12 ש"ח

קוצץ ירקות חשמלי
נטען במקום 300
רק 75 ש"ח במזומן
או 7X12 ש"ח

טייפ דאבל קסט
יפיפה במקום 350
רק 130 ש"ח במזומן
או 12X12 ש"ח

מזכירה אלקטרונית
משוכללת+צג דיגיטלי
במקום 490 רק 295 ש"ח
או 28X12 ש"ח

מטען פורק מהיר
לפלא-פון
במקום 390 רק 175 ש"ח
או 16X12 ש"ח כולל מע"מ

שואב אבק FAM
במקום 500 ש"ח
רק 290 ש"ח במזומן

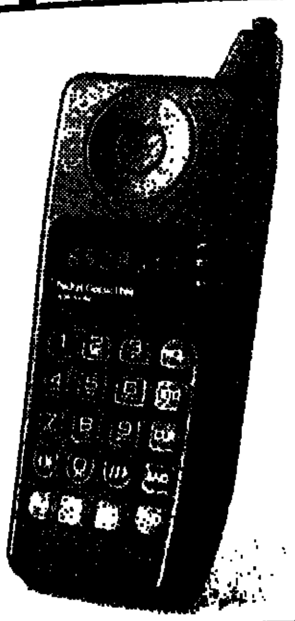

■ השכרת מכשירים לכל תקופה במחירים הזולים ביותר בעולם!
■ מכירה והשכרה מכשירי איתורית במחירים הכי זולים בארץ החל מ־85 ש"ח לחודש!

ש.י.ר מס' 1 בארץ בתקשורת

Cobra Panasonic

● מזכירה + טלפון אלחוטי במקום 92X12 ש"ח רק 77X12 ש"ח
● מזכירה+טלפון+שלט+זכרונות רק 63X12 ש"ח
● מזכירה+שלט+תצוגה במקום: 49X12 ש"ח רק 39X12 ש"ח
● טלפון אלחוטי חדיש קוברה 711+קוד סודי במקום: 49X12 ש"ח רק 42X12 ש"ח

החלף ישן בחדש

עושים טרייד־אין (החלפה) על כל מוצרי התקשורת. בזיכוי הגבוה ביותר.

הכי זול בארץ !!!

מזכירות אלחוטים יד שניה החל מ־150 ש"ח

חשוב שתקראו!! רק ש.י.ר נותנים!
■ אפשרות החזרה עד 14 יום!
החלפה עד חודשיים!
■ "ביטוח מחיר" אם קניתם אצלינו ומצאתם
■ יותר זול תקבלו מידית את ההפרש!
זו התחייבות אישית!

ש.י.ר - סטריאו

מערכת מיקרו מדהימה מבית PILOTEC בעוצמה חזקה עם שלט 26 פונקציות 2 חלקים ועוד... רק 1390 ש"ח או 129X12

מבחר מערכות נוסף

* AIWA מיני מכל הסוגים * מערכות AKAI
* PIONEER מיני מכל הסוגים+מחסנית ל־6 דיסקים חדש!!! מיני PANASONIC CH-11, CH-33
* מערכת מיני ברדר 2 חלקים + קומפקט + דבל קסט כולל ראש מתהפך רק 1780 ש"ח
ועוד... ועוד.... ועוד.... ועוד.... ועוד.... ועוד...

חובה לראות !!!

סטריאו יד שניה עושים טרייד־אין (החלפה) על כל מערכת שברשותכם בזיכויים גבוהים.

פתוח במוצ"ש! פתוח במוצ"ש! פתוח במוצ"ש! פתוח במוצ"ש!
■ אין מסירת מחירי מבצע בטלפון
פתוח כל השבוע 9:00-14:00 16:00-21:00, פתוח במוצ"ש מ־19:00-24:00 ■ מכבדים כרטיסי אשראי, עד 36 תשלומים

ש.י.ר מס' 1 בתקשורת

שיווק ישיר ראשוני ארלוזורוב 5, רמת־גן טל: 6700245

שימו לב!
ניתן להזמין חלק מהמוצרים בטלפון

טלוויזיה בכל חדר

כניסת הכבלים לבית הישראלי חוללה מהפך ברכישת מכשירי טלוויזיה ■ האשה רוצה סרט, הבעל נעול על הספורט, הילד שקוע באם.טי.וי. והקטנה בערוץ הילדים ■ פתאום בכל חדר צריך מכשיר ■ השוק גדל ומציע עשרות מותגים, כולל מתוצרת טורקיה וסין, והצרכן מתבלבל ■ שופינג עושה סדר על המדפים, מזהיר, מייעץ וממליץ ■ סקירה

בית שכני שממול מפוזרים לא פחות מחמישה (!) מכשירי טלוויזיה. במו עיני ראיתי. איך? פשוט מאוד: טלוויזיה לכל ילד – שלושה מכשירים קטנים. אחת להורים (בינונית), בחדר השינה ואחת, 33 אינץ' – בסלון. המשפחה הישראלית המלוכרת מודל 94'.

המשפחה שממול אינה חריגה. הכבלים חוללו מהפך בהיקף צריכת מכשירי טלוויזיה בארץ, יצרו לחץ כבד במכירות, ונתנו מכת־מוות לענף הווידאו. למה בכל חדר צריך טלוויזיה? סיפור נדוש: האשה מסתכלת על "אנטונלה", הבעל שקוע בשידור ישיר מוומבלי. הילד רוצה אם.טי.וי והקטנה מתבייתת על ערוץ הילדים.

הישראלים חוטפים טלוויזיות, וזה אומר שהשוק פורח, ובהתאם לביקוש – ההיצע. יש עשרות מותגים, והצרכן מקבל סחרחורת. הידעתם, למשל, שחברת בסט ביי מוכרת בהיסטריה טלוויזיה טורקית העונה לשם בקו? תיגשו לאולם התצוגה. היא ניצבת כתף מול כתף עם סוני ומתחרה איתה בכבוד. כן, טורקית!

ההבדל שבין סין ליפן

דורי מנטין וחגי זוהר מבסט ביי אינם מזלזלים בצרכן הישראלי. הוא אינו מטומטם. הוא אפילו חכם, הם טוענים. לחדר השינה הוא ירכוש טלוויזיה לא הכי־הכי, כי שם האיכות לא מיי־יודע־מה משמעותית, אבל לסלון הוא יוסיף עוד כמה אלפי שקלים ויקח את הטוב ביותר.

כששואלים "מה לרכוש?" עולות שתי נקודות עיקריות: גודל המסך (כמה אינץ'?), והתקציב (כמה כסף). ואולי השאלה החשובה היא האם לרכוש טלוויזיה שיוצרה בסין, הונג־קונג, סינגפור, מלזיה, קוריאה – או טלוויזיה מתוצרת גרמניה או יפן?.

מתברר שגם החברות המרכזיות המייבאות מכשירים מתוצרת סין, סינגפור וקוריאה – עדיין ממליצות על טלוויזיות מבתי החרושת ביפן ובאירופה, על־אף שבראשונות חלו שיפורים – במיוחד בטלוויזיות המיוצרות בסין, שוק שנפתח לאחרונה בצורה משמעותית לייבוא מישראל.

דוד כהן, מהנדס אלקטרוניקה, מצביע אמנם על השיפור באיכות הטלוויזיות מתוצרת סין, אבל בגדול – אין עדיין מה להשוות בין טלוויזיה סינית לאירופית/יפנית מבחינת האמינות או אחוז התקלות בתנאים משתנים של לחות, חום, אורך חיים של מנורת מסך וכו'.

יש מסכים שעולים לצרכן 60 דולר ליחידה, יש שעולים 300 דולר. מכשיר טייוואני יוקרתי לא מתקרב באיכותו למכשיר גרמני פשוט. אבל אסור לשכוח את המחיר האטרקטיבי, ויש להוסיף שייצור הטלוויזיות בסין מתחיל להדביק את הפער, ובחלק מהמכשירים הסיניים ניתן למצוא כבר את עיקר הפונקציות של טלוויזיות אירופיות.

בטלוויזיות האירופיות מותקן כרטיס טלטקסט – עמודי מידע מעודכנים המועברים כעיתון מלא. פינוק נוסף שמאפיין אותן הוא כניסת סופר וו.אייצ'.אס. (SVHS – ראה מסגרת) המאפשר רמת רזולוציה גבוהה מאוד של תמונה בווידאו. ויש גם טלוויזיות עם מעגל CTI הדואג לשיפור הפרדת הצבעים בצורה משמעותית.

תחרות פרועה ופראית

העצה הראשונה, גם למי שבא לרכוש מכשיר טלוויזיה של חברה מוכרת (גרונדיג, שארפ, סוני, פנסוניק, טלפונקן) – היא לשאול היכן יוצרה הטלוויזיה. מאוד יתכן שהמכשיר קרם עור וגידים תחת עינו הפקוחה ודרישותיו המחמירות של היצרן הראשי או החברה המזמינה, אבל תמיד טוב לברר, כדי לוודא קבלת תמורה נאותה בעבור מוצר המתהדר בשמה של חברה בעלת מוניטין.

כלומר: אם ימכרו לכם תוצרת סין – לפחות תדעו שאתם צריכים לשלם פחות. ימכרו לכם תוצרת אירופה/יפן – היו רגועים. שילמתם עוד כמה מאות שקלים, אבל ברוב המקרים קיבלתם מוצר טוב יותר. חברת גרונדיג, למשל, מייבאת טלוויזיות 14־20 אינץ' מסין, המיוצרות בפיקוח. (הגדולות שלה מיוצרות בגרמניה). והיא אינה היחידה. הנקודה היא שהטלוויזיה הזו אינה מופיעה תחת שם מותג אחר, אלא בשם גרונדיג. רוב הטלוויזיות של פיליפס (חברה הולנדית) המיובאות על־ידי סחר־אלקטרא מיוצרות בסינגפור בהשגחה קפדנית של החברה.

> דוד כהן, מהנדס אלקטרוניקה, מצביע על השיפור באיכות הטלוויזיות מתוצרת סין. אבל אומר שבגדול -- אין מה להשוות בין טלוויזיה סינית לאירופית/יפנית מבחינת האמינות או אחוז התקלות

אבל בשוק מסתובבים עשרות דגמים, מותגים כמו מצוייאמה, גולף, קראון, ניפון, תריסטאר, מץ (כן, מץ היא כיום מותג), טוקיו, ספקטרא ואחרות, כולם מיוצרים במזרח.

התחרות פרועה ופראית. בער טלוויזיה 20 אינץ' מתוצרת סין תשלמו לעיתים כ־1000 ש"ח פחות מאשר בער טלוויזיה באותו גודל מתוצרת אירופה. משהו כמו 1400 לעומת 2400 ש"ח. בסוכנות בסט ביי מתגאים בכך שטלוויזיות סוני הנמכרות אצלם זולות בלמעלה מ־10% ממחירי הסוכנות הראשית . לדוגמה: טלוויזיה סוני 25 אינץ' נמכרת בבסט־ביי ב־4490 ש"ח לעומת 5660 ש"ח בסוכנות הראשית.

המשך בעמוד 6

מילון התמצאות לרוכשי טלוויזיה

היפרבנד:
תדרים גבוהים לקליטה ישירה של ערוצי הכבלים ללא צורך בממיר חיצוני. השיטה לא תעבור אצל מי שמחובר לחברות שהצפינו את שידוריהן, כמו "תבל". יש המוענים כי הקליטה באמצעות הממיר שמספקות חברות הכבלים טובה יותר מאשר באמצעות ההיפרבנד, כיוון שקופסת הממיר מצויידת בטיונר משלה. הצעה: מי שהמושג היפרבנד עושה עליו רושם, שיבדוק ראשית אם לא קידדו את השירותים ברשת הכבלים אליה הוא מחובר.

טלטקסט:
עמודי מידע המעודכנים מדי יום ובמלים אחרות: עיתון־מירקע המספק נתונים בתחומים שונים – מנחיתות מטוסים, בתי מרקחת תורניים, בורסה, רשימות סרטים. טלטקסט הוא תוספת שאינה קיימת בדגמים רבים.

סופר וו.אייצ'.אס. (SVHS):
כניסה לווידאו המבטיחה רזולוציה גבוהה של תמונה.

איי.די. טי.וי. (IDTV):
IMPROVED DEFINITION TV – טלוויזיה בעלת איכות תמונה משופרת תודות ל"הפצצת אלקטרונים" מהירה יותר.

סי.טי.איי (CTI):
COLOR TRANSIENT IMPROVEMENT – מעגל המשפר את חדות הצבעים תודות להפרדה טובה יותר.

מולטי־סיסטם:
טלוויזיה שמאפשרת קליטת שידורים בשיטות שונות ברחבי העולם. הלא מבינים יתפעלו מהשם מולטי־סיסטם ויחשבו שזה שיפור חשוב, אבל מי זקוק לחמישים שיטות שידור כשהוא צופה אך ורק בישראל? שלא יעבדו עליכם.

איי.טי.אס. (ATS):
תיכנות אוטומטי של תחנות בטיונר עם קוד שמאפשר מיון רצוף של התחנות ללא טריקה מייגעת.

נוקיה

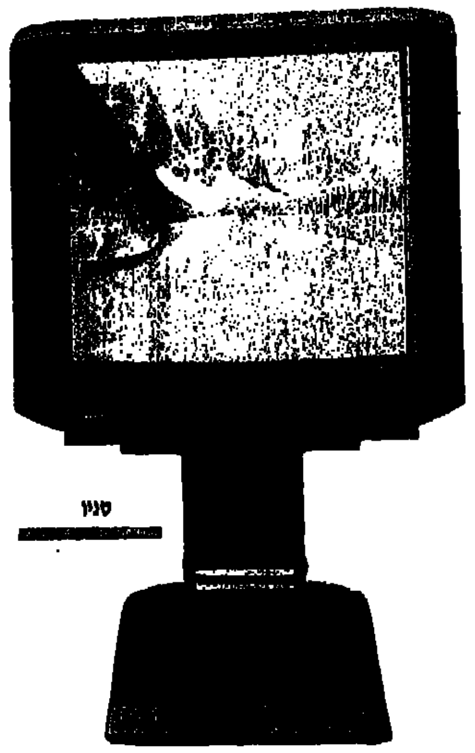
סניו

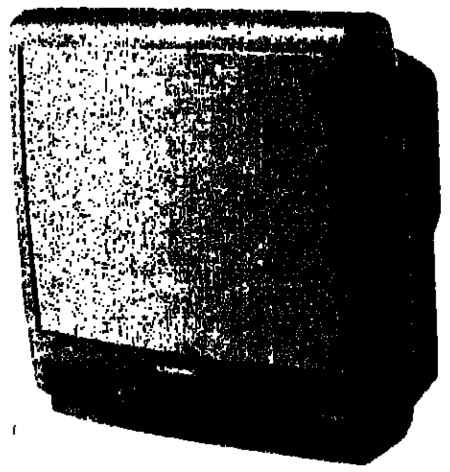
גרונדיג

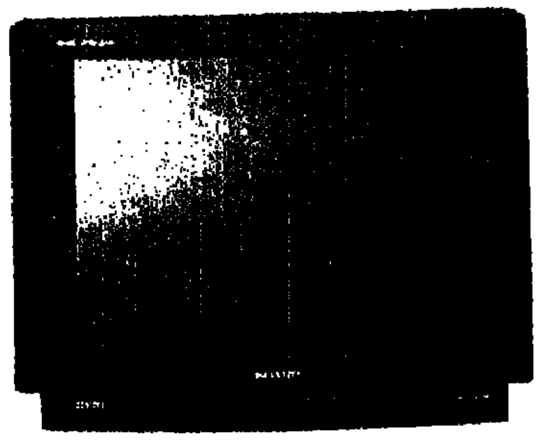
שארפ

לנקו, מיוצרת בקוריאה

סוני

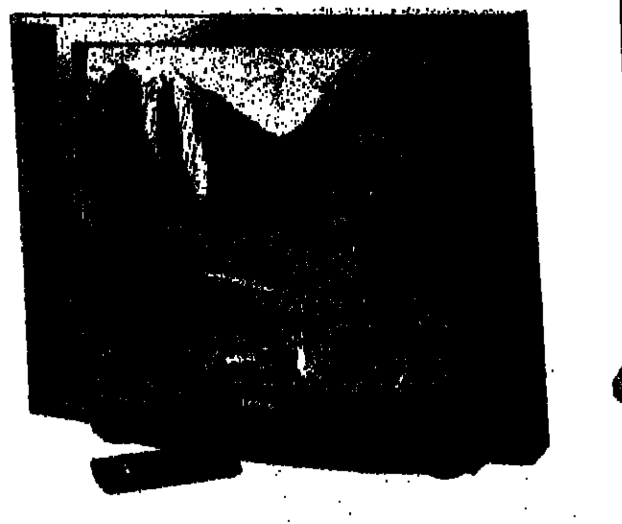

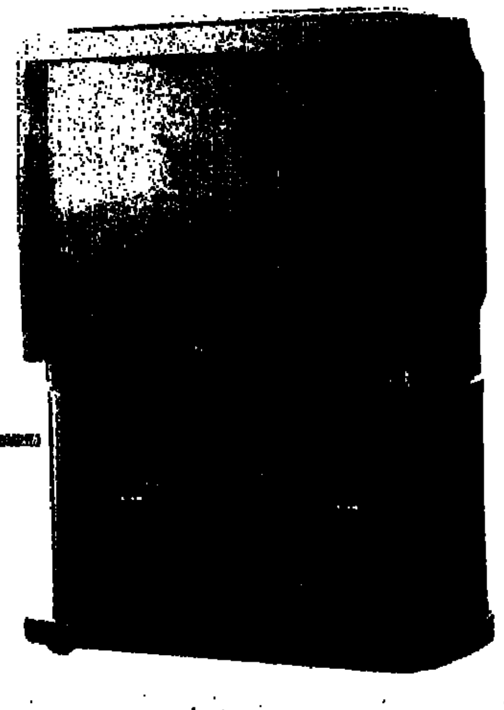
פנסוניק

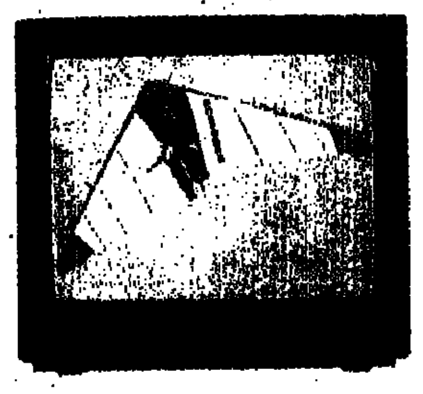
שאוב־לורנץ

מחירים מומלצים לצרכן

דגם באינץ'	14	19/20	21	25	29/29	32/34
סוני	2365-2695	3090-3660	3560	5860	7750-12550	22000
לנקו	1490-1595	1989-2095	2595-2625	3790-4090	4696-5600	
גרונדיג	1830	2671-3786	3293	4490-6375	5651-7960	15367
שארפ	1806	2587	2899	4966	6330-7670	
פנסוניק			3160-4400	5240	6240-8740	15900
טלפונקן				3900	4500	
נוקיה	1701	2136	2750	3985-4845	4618-5620	
נרץ			3425	4745		
ש. לורנץ	1430	1882	2184			
סנסוי	1450	1912	2150	3790	4480	
סניו	1490-1620	2050-2250	2750-2890	4190-4350	5240-6800	10150

*המחירים בש"ח

עד 50% הנחה
במרכז לריהוט אנגלי
BUY-IT

מערכות ריהוט אנגליות מושלמות,
באיכות כזו ובמחיר כזה, לא תמצא בישראל.
בואו למחסן התצוגה הגדול ביותר בארץ,
ותוכלו להתרשם מהעיצוב המלכותי,
מאיכות החומרים ומהגימור חסר המתחרים.
הודות לשיווק הישיר מהיבואן לצרכן,
מחירי הריהוט האנגלי של BUY-IT,
נמוכים ממחירי ריהוט זהה
הנמכר באנגליה עצמה!
לבחירתכם מגוון עצום של פינות אוכל,
מערכות סלון, כורסאות בודדות,
שולחנות כתיבה וכו׳.

אצלנו קונים מה שרואים, בשיטת שלם וקח!
אספקה מיידית!

שעון קיץ אצלנו עד 20:00

פתוח במוצ״ש

BUY-IT

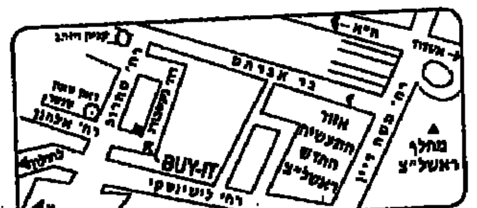

ריהוט באיכות בית המלכות

רח׳ גינסברג 1 פינת אלחנן, א. ת. חדש, ראשון לציון, טל׳ 03-9625820.
שעות פתיחה א׳-ה׳: 10:00-20:00, ו׳ 9:30-13:00, מוצ״ש 20:30-22:30. מקבלים כרטיסי אשראי.

המשך מעמוד 4

היבואנים אינם מתכחשים למציאות הזו. בעייתם: קשה להם להתחרות בדילרים שלהם. הסוחרים בשטח מורידים מחירים ומעניקים הנחות כדי למשוך קליינטים. ליבואן אין דרך להתחרות עם החנות. הוא אינו מוריד את מחירי המחירון שלו, אבל מצד שני אינו יכול להרשות לעצמו לסגור את אפיקי השיווק לחנויות.

הדרך היחידה להתחרות: שהיבואנים עצמם יפתחו רשת חנויות. ידוע שתדיראן, יבואנית פנסוניק, עושה את זה בפועל, וגם סוני בדרך. בינתיים, כדאי ללקוח לעשות סקר שווקים. אז יתברר לו שבחנויות אחרות הוא יכול להשיג מכשירי טלוויזיה מעולים במאות שקלים פחות מאשר המחיר המומלץ לצרכן

ויש גם ב־37,250 ש"ח

טלוויזיות לעשירים? בואו נדבר על עשירים בינוניים, כי מ־33 אינץ׳ המחירים מתחילים לטפס לשמיים: 34 אינץ׳ של סוני תעלה לכם 22,000 ש"ח. 46 אינץ׳ – 33,000 ש"ח, ויש גם 53 אינץ׳ ב־37,250 ש"ח!

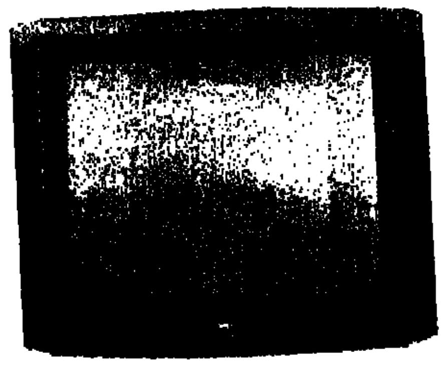

בקו, טלוויזיה טורקית

מה לקנות לסלון? קחו את המגאטרון של גרונדיג, 29 אינץ׳ תוצרת גרמניה. מסך שטוח לחלוטין המאפשר מיקוד בתמונה מכל זווית צפיה, מרקע ללא חשמל סטאטי, מערכת סאונד עם 4 רמקולים, תמונה חדה כתוצאה מהפרדת צבעים טובה תודות למעגל (IC), שלט נוח לקיבוע דיגיטאלי מהיר של תחנות תודות לטיונר אוטומטי משופר, היפרבאנד וטלטקסט. המגאטרון יעלה לצרכן 7,960 ש"ח.

ספינת הדגל של תדיראן ב־29 אינץ׳ היא האחר, THE ONE (ודגם XP29V). גם כאן מתפארים בתמונת מסך שטוחה למהדרין, שפופרת תמונה סופר־שחורה, מסכת INVAR המבטלת טישטוש הצבע, רזולוציה של 750 קווים, אפשרות לקליטת 180 ערוצים (מי צריך?), מערכת קול המכונה DOME וצליל היקפי. מחיר התענוג לצרכן: 8,740 ש"ח.

ואם לקפוץ הרבה יותר גבוה, לסוני יש את הקירה באסו, 29 אינץ׳, המגיעה בשירה ובעיצוב פונקציונאלי. המסך, סופר־טרינטרון, שטוח פי 2 בהשוואה למסכי בלאק טרינטרון אחרים, שפופרת שטוחה במיוחד, מערכת סאונד ורמקולים מורכבת. המחיר: 12,500 ש"ח.

בכמה אלפים פחות אפשר לרכוש טלוויזיה מחברה אחרת באותו גודל מסך, ולמעשה אין כאן שום סטוץ. זה אותו פער קלאסי בין סובארו למרצדס, אלא שבטלוויזיות הצרכנים פחות מודעים למה שהם קונים, ואפשרויות ה"עבודה בעיניים" גדולות יותר. וה עדיין לא אומר שהטלוויזיות הזולות גרועות. גם בין הזולות תמצאו דרגות שונות של איכות, וכאן כדאי לשלם לפעמים עוד 200־300 שקל ולקבל מוצר איכותי יותר.

הכל על המסך

בתחרות הגדולה על כיסו של הצרכן, גם חברת סוני הצליחה להוציא חלק מהייצור מיפן למדינות שכנות, מה שמתחיל להוזיל את מוצריה היקרים. אבל הטלוויזיות של סוני עדיין יקרות יותר במיוחד בדגמים הקטנים.

אנשי רשת בסט ביי מספרים כי סוני קטנות, 14־20 אינץ׳, נמכרות חלש, בגלל מחיריהן הגבוהים. לקוח שבא לבחור טלוויזיה קטנה לחדר השינה או לחדר הילדים יעדיף לשלם 400־1000 שקל פחות ולקחת מותג מתוצרת סין, קוריאה וטורקיה. לעומת זאת בטלוויזיות שמעל 21 אינץ׳, המיועדות לסלון – מעדיף הצרכן סחורה מעולה, וכאן סוני היא עדיין מספר 1 במכירות. משלמים עוד 1,000 עד 2,000 שקל כדי "להביא סוני הביתה".

כמה מלים על מסכים: הלהיט של סוני הוא עדיין מסך הטריניטרון על סוגיו החדשים – ההיי־בלאק טריניטרון והסופר טריניטרון, מסכים מרובעים שטוחים ושחורים המאפשרים קבלת תמונות ברורות וקונטרסטיות, ומונעים החזרי אור אפילו בסביבה מוארת, ללא עיוותים. לשארפ יש את מסך הליניטרון, וללנקו את הבלאק מטריקס.

האם להתרגש מהמינוחים האלה? – לא תמיד. מבחינת עינו של הצופה, ההבדלים הם זניחים. בסופו של דבר, הכל תלוי באיכות המסך, ובטלוויזיות הטובות – סוני, פנסוניק או גרונדיג – מותקנים מסכים יקרים ומעולים. הסינים מייצרים מסכים זולים, ובהתאם לכך – איכותם.

מחירי הדגמים של לנקו אטרקטיביים במיוחד בטלוויזיות הגדולות, והיא משווקת לעשרות בתי מלון בארץ. המותג לנקו במקור שוויצרי, אבל היום אין קשר בין החברה שהתפרסמה בזכות הטפיפונים שלה ובין לנקו, שהיא חברה גרמנית המייצרת את מכשירי הטלוויזיה שלה בקוריאה.

ה־29 אינץ׳ של לנקו נמכרת בכאלפיים שקל פחות מטלוויזיה אירופית יוקרתית.

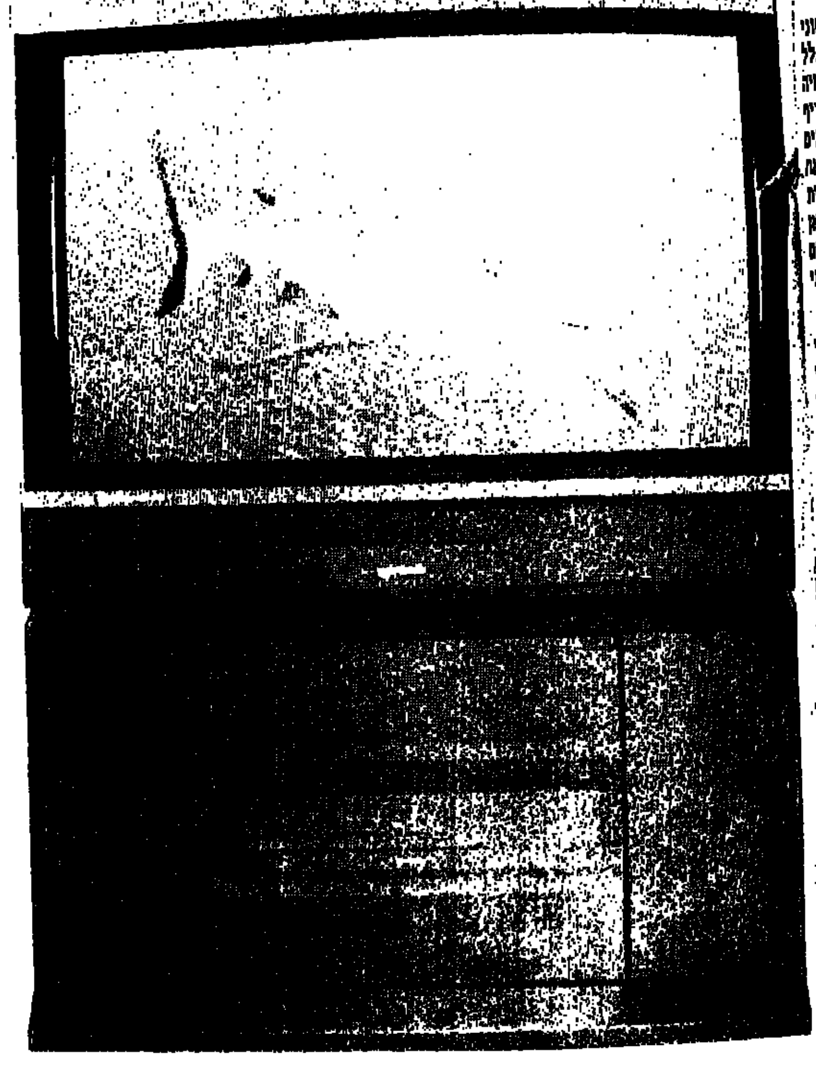

טלפונקן

הוליווד בחדר האורחים

הקולנוע בא הביתה. מדובר בטלוויזיה עם מרקע מלבני גדול, יחס של 9 ל־16 שקיים גם במסכי הקולנוע (לעומת 4:3 במרקע הטלוויזיה הרגיל), משהו כמו הסינימסקופ שחולל בעבר מהפך בצפייה בקולנוע. סרטי קולנוע שבעבר נראו על המרקעים המרובעים הרגילים קטועים משני צידיהם במעין פסים שחורים – ייראו בשיטה החדשה במלואם.

זוהי אכן שיטת שידור חדשה, הנקראת "סינמה" והיא עדיין אינה מיושמת אצלנו, אבל טלוויזיות CINESCREEN נמצאות כבר בכמה אולמות תצוגה. בטלוויזיה החדשה ניתן לראות סרט בתוך סרט. לדוגמה: אם בעת ובעונה אחת משודרים בשני ערוצים שונים שני משחקי כדורגל, אתה יכול באמצעות השלט להזמין את הערוץ הנוסף שיופיע בתמונה קטנה בצד המרקע, וגם להזמין את תמונת הווידאו והלייזר דיסק.

הדירוג של דודי וחגי

ביקשנו משני אנשי מקצוע המתמחים במכירת מכשירי טלוויזיה, לומר לנו מה הדירוג שלהם. כמו במשאלים הקודמים שערכנו כאן – הבחירה היא על דעתם ולפי טעמם. העיקרון בבחירה – תמורה נאותה למחיר. המדרגים הפעם הם דודי מנטין וחגי זוהר מ"בסט ביי", והמחירים לפי המחירון של "בסט ביי".

14 אינץ׳

1. גרונדיג 90313 – 1490 ש"ח
2. מצושימה 1432 – 1390 ש"ח
3. לנקו 1414 – 1190 ש"ח

20 אינץ׳

1. גרונדיג 9320 – 1860 ש"ח
2. בראדר 7220 – 1690 ש"ח
3. אוווה 9620 – 1890 ש"ח

21 אינץ׳

1. סוני 2150 – 2990 ש"ח
2. גרונדיג 5340 – 2790 ש"ח
3. מצושימה 2123 – 2390 ש"ח

25 אינץ׳

1. שארפ 6332 – 4190 ש"ח
2. בקו 2585 – 3890 ש"ח
3. סוני 2530 – 4430 ש"ח

28-29 אינץ׳

1. שארפ 7036 – 6290 ש"ח
2. סוני 2965 – 6870 ש"ח
3. גרונדיג 70665 – 5600 ש"ח

במכשירים הקטנים, המחירים אטרקטיביים אף יותר. מה המילכוד? מלנקו מוסרים כי הם מעדיפים להרוויח פחות ולמכור יותר, ומכל מקום הטלוויזיות של לנקו עמדו בכל בדיקות התקנים ואיכויות התמונה.

איך בודקים

אבל לקוח שנכנס לחנות – הראש שלו אינו בתקנים, והוא אינו מבין דבר בבדיקות איכות מקצועיות. הוא שופט את המכשיר לפי מראה עיניו, ובצדק. אבל גם בבדיקה כזו, שטחית ככל שתהיה, יש כמה כללים שהמהנדס דוד כהן ממליץ להקפיד עליהם:

1. בדיקת עוצמה: לבדוק את חוזק התמונה, כלומר את כמות האור והניגוד שלה (קונטרסט).

2. בדיקת חדות ומיקוד צבעים. חשוב שעל התמונה לא יהיו עיוותים גיאומטריים, או בלשון פשוטה – שפס שאמור להיות ישר אכן יהיה ישר. רצוי לבדוק את דרגת העיוותים באמצעות טסטקארד, תמונת הנסיון של משרד התקשורת המכילה מיקבץ צבעים וקווים, שבדרך כלל מופיעה כאשר הערוץ אינו משדר. אפשר להבחין די בקלות בין הפרדת צבעים חדה לבין מטושטשת.

הבעיה היא שכאשר נכנסים לחנות סואנת וצפופה לקנות טלוויזיה, קשה מאוד לחוש בעוותים, במיוחד כאשר המסכים מוארים באור חיצוני רב. זו נקודה קריטית שרוב רוכשי הטלוויזיות אינם מודעים אליה: מכשיר טלוויזיה שמואר חזק מבחוץ נראה רע לעומת מכשיר טלוויזיה שאינו מואר, ויש מקרים קיצוניים שהטלוויזיה ניצבת מול השמש.

הבדיקה האידאלית: להעמיד זה מול זה שניים ויותר מכשירי טלוויזיה, להחשיך לחלוטין את החדר, לבחור ערוץ אחד, לכוון באותה מידת חדות, באותו צבע וקונטרסט, ורק אז אפשר להבחין בהבדלים.

זוהי בדיקה פשוטה יחסית, אבל בשום חנות לא יאפשרו לכם לבצע אותה. זה חבל, כי יכולת ההתרשמות הראשונית של הקונה מוגבלת ושטחית, ושיטת ההשוואה הזו היא היעילה ביותר. במקרים מסויימים זה עלול להיות קריטי, כי יש סוכנויות שאמנם מתהדרות בעשרות מותגים, אבל הן מעדיפות למכור מותג מסויים על פני מותג אחר.

סוחר שמעוניין למכור את הסחורה שלו, אם זה מותג מתוצרת סין או הונג־קונג, יעשה הכל ובצורה דרסטית (טישטוש תמונה, הבהרת המסך בכמות אור חזקה) כדי להשחיר את פני הטלוויזיה שקיימת בחנות בצורה פיקטיבית, אפילו כזו שהוא רכש אותה בעצמו מחנות אחרת ולא מהיבואן – רק כדי לבלבל את הלקוח התמים ולשכנעו לקנות את הטלוויזיה שהוא מתעקש למכור לו.

בדרך כזו, לעיתים גם דגמים של סוני או גרונדיג ישמשו רק כתפאורה, בבחינת "יש לנו גם את זה", כאשר בפועל – האינטרס של המוכר הוא לשכנע אותך לקנות טלוויזיה אחרת. ■

קניון איילון
מרכז קניות ובילוי

צילום: אלי סינר

קונים בקניון אילון ומשתתפים במבצע:
"אביב וחופש בהייאט"

על כל קניה מעל 100 ש״ח באחת מחנויות הקניון משתתפים בהגרלת פרסים יקרי ערך:
ימי נופש וארוחות זוגיות,
במלון הייאט ריג׳נסי ירושלים.

פרס ראשון:
שבוע אירוח זוגי
על בסיס לינה וארוחת בוקר.

פרס שני:
5 סופי שבוע זוגיים
על בסיס חצי פנסיון.

פרס שלישי:
5 ארוחות זוגיות
במסעדת ה"פוויליון" של המלון.
2 ארוחות זוגיות
במסעדת "ולנטינוס" של המלון.

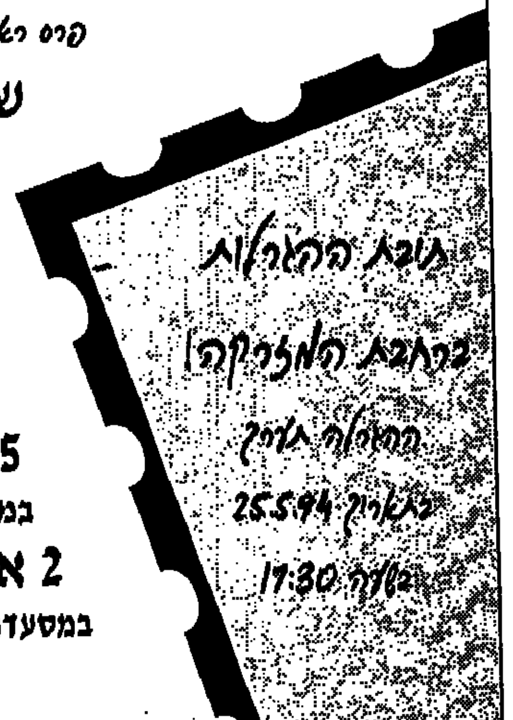

הייאט ריג׳נסי ירושלים
HYATT REGENCY JERUSALEM™
A CONFERENCE RESORT ON MT. SCOPUS

חדש בקניון אילון
המספר הירוק 177-022-1776
חייגו חינם וקבלו את כל המידע המעניין אותכם בכל תחום הנוגע לקניון אילון.

מבצעים מאירים שאסור לפספס

מחנה
גרילר פחמים או 3 חבילות 500 גרם של קבב/המבורגר על כל קנייה מוצרי הבשר האיבוזיים של חברת [illegible] בסך 50 ש"ח ומעלה

סקר המועצה הישראלית לצרכנות: "הכי זול: בהיפרשוק"
סקר "מעריב": "אם שירות זה מה שחשוב לכם לכו לקנות בהיפרשוק"

סמו מוצרים
2 במחיר 1
לדוגמא:
זיפ - מוריק פחמים, קבב, המבורגר, קרטוניות נקמר/מיץ, דיחים - בית השימה.

נכנסים להיפרשוק ויוצאים אל הטבע
כרטיס כניסה חינם
לאחד מאתרי הגנים הלאומיים
על קנייה בהיפרשוק בסכום של 150 ש"ח ומעלה
בתוקף עד 17.5.94

הצמד כאן את ספחי הקופה

היפרשוק
הרבה יותר בהרבה פחות

בהיפרשוק מקבלים כפל

1. קנה בהיפרשוק 25 מוצרים ממבחר מוצרי: טבעול, סנפרוסט, מעדנות, דרי פישר, יחיעם, קולגייט, טפנוקים, או-בה ופלמוליב המשתתפים במבצע.
2. כך תזכה ב- מתנת ההיפרשוק, וזאת בנוסף למגיע לך דרך הברקוד של המוצר.
3. בתום כל קנייה בהיפרשוק תקבל ספח קופה בו יפורט כמה צברת.
4. שמור על ספחי הקופה והצמד אותם לתלוש זה.
5. צברת ספחי קופה בסכום כולל של 25 ש"ח — התלוש מושלם, והוא שווה לך סכום של 25 ש"ח.
6. בתלוש זה עליך למלא את פרטיך האישיים. את התלוש המושלם (או כמה תלושים מושלמים) עליך לשלוח במעטפה לכתובת הבאה: רח' קפלן 33, בית יחזקאל, אור יהודה 60200. אם תעדיף, תוכל להמיר את התלושים המושלמים ב- בכל אחד מסניפי "בנק מעריב" במקום לשלוח בדואר. רשימה מלאה של סניפי "בנק מעריב" תמצא במודעות.
7. לאחר מספר ימים ישלח אליך בהתאם למספר התלושים המושלמים שצברת. חשוב לזכור: ככל שתשלח יותר תלושים מושלמים תרוויח יותר לקניות ובילויים.

תלוש זה שווה 25 ש"ח

שם ____
כתובת ____
טלפון ____

טל. לבירורים: 03-5332662

תלוש זה אינו ניתן למימוש לעובדי היפרשוק.
תלוש זה בתוקף עד 30.4.94.

קנה את המוצרים המופעים בתלוש זה בהיפרשוק וקבל כפול כסף מעריב

קונים מוצרי יארדן ומקבלים כסף מעריב

נקניקים, נקניקיות, בשרים מעושנים
יארדן — בחירה של טעם

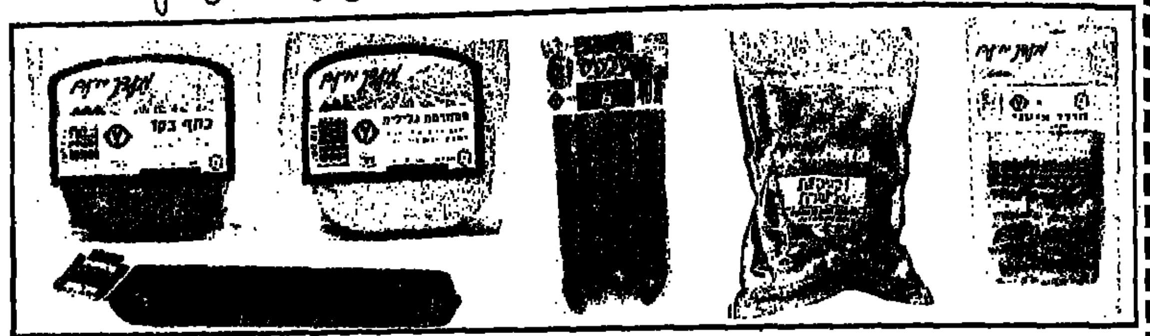

תלוש הדבקת ברקודים

נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן
נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן

איך מקבלים כסף מעריב

1. על גבי כל אחת מאריזות המוצרים שמופיעים בתלוש זה תמצא ברקוד. (מוצר — ברקוד)
2. גזור את הברקוד מכל אחת מהאריזות שבתמונה. הדבק כל ברקוד בריבוע אחד שבתלוש זה. אתה רשאי להדביק מספר ברקודים של מוצר אחד או של מספר מוצרים המופעים בתמונה.
3. בכל תלוש ניתן להדביק אך ורק את הברקודים המופיעים על גבי האריזות של מוצרים אלה.
4. כשתסיים להדביק את כל הברקודים הדרושים התלוש יהיה מלא-התלוש מושלם והוא שווה לך סכום של 10 ש"ח כסף מעריב.
5. בתלוש זה עליך למלא את פרטיך האישיים. את התלוש המושלם (או כמה תלושים מושלמים) עליך לשלוח במעטפה לכתובת הבאה: עבור כסף מעריב, רח' קפלן 33, בית יחזקאל, אור יהודה 60200. אם תעדיף, תוכל להמיר את התלושים המושלמים ב כסף מעריב בכל אחד מסניפי "בנק מעריב" במקום לשלוח בדואר. רשימה מלאה של סניפי "בנק מעריב" תמצא במודעות ובחוברת התלושים.
6. לאחר מספר ימים ישלח אליך כסף מעריב בהתאם לסכום שצברת באמצעות התלושים המשלמים. חשוב לזכור! ככל שתשלח יותר תלושים מושלמים של ברקודים תרוויח יותר כסף מעריב לקניות ובילויים.

שם ____
כתובת ____
טלפון ____

טל. לבירורים 03-5332662

תלוש זה אינו ניתן למימוש לעובדים הקשורים לחברה שמוצריה מתפרסמים בתלוש.
תלוש זה בתוקף עד 31.5.94.

תלוש זה שווה 10 ש"ח

גזור ושמור

קנה את המוצרים המופיעים בתלוש זה בהיפרשוק וקבל כפול כסף מעריב

קונים מוצרי FINESSE ומקבלים כסף מעריב

תלוש הדבקת ברקודים

נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן
נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן
נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן
נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן
נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים בצד והדבק כאן

Dr. Fischer
להצלחה יש ריח אחד בכל העולם... פינס זה בדוק.

איך מקבלים כסף מעריב

1. על גבי כל אחד מאריזות המוצרים שמופיעים בתלוש זה תמצא ברקוד.
2. גזור את הברקוד מכל אחת מהאריזות שבתמונה. הדבק כל ברקוד בריבוע אחד שבתלוש זה. אתה רשאי להדביק מספר ברקודים של מוצר אחד או של מספר מוצרים המופיעים בתמונה.
3. בכל תלוש ניתן להדביק אך ורק את הברקודים המופיעים על גבי האריזות של מוצרים אלה.
4. כשתסיים להדביק את כל הברקודים הדרושים והתלוש יהיה מלא- התלוש המושלם והוא שווה לך סכום של 10 ש"ח כסף מעריב.
5. בתלוש זה עליך למלא את פרטיך האישיים. את התלוש המושלם (או כמה תלושים מושלמים) עליך לשלוח במעטפה לכתובת הבאה: עבור כסף מעריב, רח' קפלן 33, בית יחזקאל, אור יהודה 60200. אם תעדיף, תוכל להמיר את התלושים המושלמים ב כסף מעריב בכל אחד מסניפי "בנק מעריב" במקום לשלוח בדואר. רשימה מלאה של סניפי "בנק מעריב" תמצא במודעות ובחוברת התלושים.
6. לאחר מספר ימים ישלח אליך כסף מעריב בהתאם לסכום שצברת באמצעות התלושים המושלמים. חשוב לזכור! ככל שתשלח יותר תלושים מושלמים של ברקודים תרוויח יותר כסף מעריב לקניות ובילויים.

שם ____
כתובת ____
טלפון ____

טל. לבירורים 03-5332662

תלוש זה אינו ניתן למימוש לעובדים הקשורים לחברה שמוצריה מתפרסמים בתלוש.
תלוש זה בתוקף עד 31.5.94.

תלוש זה שווה 10 ש"ח

קנה את המוצרים המופעים בתלוש זה בהיפרשוק וקבל כפול כסף מעריב

קונים מוצרי שקדיה ומקבלים כסף מעריב
המוצרים המשתתפים במבצע זה:

קשיו | שקדים | אגוזי מלך | פיסטוק | גרעיני גבע | שוקולד צ'יפס | שיקלודים | שקדים מצופים

תלוש הדבקת ברקודים

נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן
נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן
נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן	נור ברקוד מאריזת אחד המוצרים המופיעים למעלה והדבק כאן

איך מקבלים כסף מעריב

1. על גבי כל אחת מאריזות המוצרים שמופיעים בתלוש זה תמצא ברקוד.
2. גזור את הברקוד מכל אחת מהאריזות שבתמונה. הדבק כל ברקוד בריבוע אחד שבתלוש זה. אתה רשאי להדביק מספר ברקודים של מוצר אחד או של מספר מוצרים המופעים בתמונה.
3. בכל תלוש ניתן להדביק אך ורק את הברקודים המופיעים על גבי האריזות של מוצרים אלה.
4. כשתסיים להדביק את כל הברקודים הדרושים והתלוש יהיה מלא-התלוש מושלם והוא שווה לך סכום של 10 ש"ח כסף מעריב.
5. בתלוש זה עליך למלא את פרטיך האישיים. את התלוש המושלם (או כמה תלושים מושלמים) עליך לשלוח במעטפה לכתובת הבאה: עבור כסף מעריב, רח' קפלן 33, בית יחזקאל, אור יהודה 60200. אם תעדיף, תוכל להמיר את התלושים המושלמים ב כסף מעריב בכל אחד מסניפי "בנק מעריב" במקום לשלוח בדואר. רשימה מלאה של סניפי "בנק מעריב" תמצא במודעות ובחוברת התלושים.
6. לאחר מספר ימים ישלח אליך כסף מעריב בהתאם לסכום שצברת באמצעות התלושים המשלמים. חשוב לזכור! ככל שתשלח יותר תלושים מושלמים של ברקודים תרוויח יותר כסף מעריב לקניות ובילויים.

שם ____
כתובת ____
טלפון ____

טל. לבירורים 03-5332662

תלוש זה אינו ניתן למימוש לעובדים הקשורים לחברה שמוצריה מתפרסמים בתלוש.
תלוש זה בתוקף עד 31.5.94.

תלוש מלא שווה 10 ש"ח

גזור ושמור

נדמה שזוגות נישאים מתחרים אצלנו על תואר "חתונת השנה" ■ הם מגיעים לארוע בצניחה, רכובים על גמלים או במנוף, מאכילים את אורחיהם בעשרות דולרים למנה, ולא מסתפקים בפחות ממלון 5 כוכבים ■ תעשיית החתונות מגלגלת מיליונים, ורק מעטים מעדיפים ארוע צנוע "תוצרת בית" ■ לקראת ל"ג בעומר – הכל על השמלה, האוכל, המוסיקה, הפרחים, המפיקים, האולמות, השגעונות – והמחירים

אנחנו התחתנו מתחת למים, ואתם?

גילה מצא למפל

שבוע הבא ל"ג בעומר, היום היחיד שבו מותר להתחתן בין פסח לשבועות, והוא ה"סנונית" המבשרת על פתיחת "עונת החתונות" השנתית. מתברר שב־1994, "פרוייקט החתונה" כרוך בהרבה יותר כאבי ראש, עבודת רגליים והוצאות מבעבר. נדמה שכולם מתחרים באיזו תחרות מרומה על תואר "חתונת השנה", גם אם השופטים בתחרות הזו הם השכנים והדודות משני הצדדים.

כדי לרצות את הדודות, מוכנים לעיתים בני זוג לעשות דברים משונים, כולל להסתכן בצניחה חופשית למוקד הארוע, לקיים חופה מתחת למים, להגיע לאולם במנוף או באומגה, ללבוש שמלה מפרחים אמיתיים (!) שמחייבת את הכלה לעמוד על רגליה במשך כל הערב, לחרוט את שמות בני הזוג על מערכת כלים מיוחדת (40,000 דולר בלבד!) ואפילו להגיע לאולם רכובים על גמל.

מימוש פנטזיות כאלה ואחרות מסתכם לעיתים במאות אלפי דולרים, ומה שמפתיע הוא שלא רק עשירים מוכנים להוציא את הסכומים המרהיבים האלה, כי "מתחתנים רק פעם אחת". האמנם?

מצד שני, כמובן שאפשר גם אחרת: בלי לנקר עיניים ובלי להיכנס לאוברדראפט לשנים ארוכות. לערוך את הטקס ברבנות או בבית, בחוג משפחתי מצומצם, לכבד בארוחה צנועה שמכינים לבד, ולהזמין את החברים למסיבת ריקודים בבית או בדיסקוטק. התוצאה יכולה להיות נעימה, יפה ושמחה לא פחות מארוע המוני ויקר באולם נוצץ.

מהרבנות נמסר לנו כי האגרה המשולמת לרב שבא הביתה, מחתן בבית כנסת או בחצר המועצה הדתית (עם כיבוד קל) היא 210 ש"ח. האגרה נקבעת בדרך כלל לפי מספר האנשים המשתתפים בארוע. 575 ש"ח זה הסכום שיגבו מכם ברבנות בעבור עריכת חופה בבתי מלון מפוארים ומעל 4 כוכבים.

אבל אם מזמינים קייטרינג ובכל זאת מנסים לחסוך בסעיף המזון, חתונות בבית הן לאו דווקא הפיתרון, אומרת קורה שוורץ, מארגנת חתונות, בריתות ומסיבות בר־מצווה. "מדובר בחיסכון של כארבעה דולר לאדם לעומת חתונה באולם או בגן".

ההמלצות שלה למי שעורכים חתונה בבית: "לברוק שהמקום מספיק למספר האורחים המתוכנן, להתייעץ עם חשמלאי לגבי ספק החשמל שנדרש לתקליטן, לקייטרינג ולצלם, ולדאוג לגיבוי של גנרטור נוסף. כדאי להודיע לשכנים על השמחה הצפוייה, כדי שלא יזעיקו משטרה, לדאוג למישטח לריקודים, לרסס את הדשא ולהשתדל להקצות די חנייה בסביבה".

לפני הכל, צריך להזמין את האורחים. היום, רבים מעדיפים לוותר על התהליך המייגע של בחירת ההזמנות, ההדפסה, המישלוח, ואם אין מדובר במאות אורחים, להזמין בטלפון. זה גם יותר אישי. אבל אם מוכרחים הזמנות, הנה כמה דוגמאות:

ברפוס "אורנים" בת"א עולה הזמנה מנייר עם טקסטורת בד, גרפיקת־מקינטוש והדפסה שחורה – 1 ש"ח. רוב הנישאים, אומרים שם, שולחים בממוצע 200 הזמנות, ורבים מבקשים אותיות כסף וזהב על רקע לבן ושנהב. ההזמנה הכי יקרה שלהם עולה 15 ש"ח וכוללת מעטפה תואמת וטופס אישור השתתפות.

אצל "רגעים", מרכז מידע לארועים, עולה ההזמנה הכי פשוטה 80 אג', והכי יקרה – 10 ש"ח. אותיות מוטבעות בזהב מייקרות את העסק בכ־2 ש"ח להזמנה, ומונוגרמה תוסיף שקל. יש גם הזמנות עם צילום של בני הזוג, קריקטורות או איורים.

ועכשיו לטבעת: ההלכה קובעת שטבעת הנישואים צריכה להיות מיקשה אחת של זהב. אסור שיהיו בה חוליות, אבני חן, חורים ויותר מחישוק אחד, אבל אין שום הגבלה על המחירים – וכאלה יש מ־80 ש"ח לטבעת של 14 קראט וזהב, 1.5 גרם, ב"תכשיטי אשר" בת"א, ועד מאות אלפי דולרים ליצירות של תכשיטאים בעלי שם בינלאומי נוצץ.

הרוב, כמובן, בוחרים משהו באמצע. "בעלים מבקשים טבעות דקות, קטנות והכי זולות", אמרו לנו מוכרים, "ונשים חוזרות ל'טבעת הסבתא' המקומרת כ־14 קראט, ששוקלת 8 גרם, באה ב־3 רוחבים שונים ומחירה נע בין 350 ל־550 ש"ח". רבים רוכשים טבעת זהה וסולידית לשני בני הזוג.

רשת הבורסה לתכשיטים מציעה טבעות אירוסין ונישואין, משובצות יהלומים במחירים שבין 800 ו־4900 ש"ח. בתכשיטי "רקפת" במגדל האופרה בת"א יש טבעות אמנותיות מכסף וזהב, עבודת יד, ב־174 ש"ח. ב"פראני" בת"א אפשר למצוא גם טבעות נישואין מזהב משובץ ביהלומים במחירים שנעים בין 30.000 ל־60.000 ש"ח, תלוי בגודל ואיכות היהלומים.

בשמלה לבנה ושתי צמות

מה לובשים? היום, כמעט הכל. ממכנסיים וחולצה פשוטים לחתן (ולפעמים גם לכלה), דרך בגדים נחמדים שלא נועדו במקור לתפקד דווקא מתחת לחופה, ועד לשמלות וחליפות מפוארות נוסח הוליווד, שמחיריהם מרקיעי שחקים. בכל עיר יש עשרות חנויות שמתמחות במכירת והשכרת שמלות כלה, וכל מעצב אופנה ישמח לעצב – ברמות מחירים שונות – בגדים לחתן, לכלה, לחותנת וגם לשכנות.

שתי דוגמאות מרבות: במגדל האופרה בת"א פתחו לא מכבר סטודיו המייבא בלעדית שמלות כלה מחברת "מורילי" האמריקנית, ומשכיר אותן כשהן חדשות לחלוטין – כל שמלה מושכרת רק פעם אחת. אפשר לבחור מבין כ־150 דגמים, בכל הסגנונות. המחיר אחיד – 2,000 ש"ח – כולל כתר, הינומה ויום פינוק במלון תל־אביבי. הכלה נדרשת להשאיר המחאת ביטחון בגובה 3,500־4,000 ש"ח המוחזרת לה כשהיא מחזירה את השמלה.

שמרית אור מעצבת שמלות כלה רומנטיות למכירה ולהשכרה. היא משתמשת בבדים משובחים במיוחד, משי נקי, שיפון הורי ותחרות עתיקות שהיא מייבאת מאנגליה. בעיצוב, היא מעדיפה נוחות וגזרות פשוטות וקלאסיות על־פני קישוטים וסילסולים. "שמלות שמתאימות יותר לילדות־טבע מאשר למי שתמיד חלמו להיות 'מלכת אסתר'", היא אומרת, בעיקר בגווני פסטל עדינים – שמנת, שנהב וורוד עתיק. הסטודיו נמצא בת"א, והמחירים – 2,500 ש"ח להשכרה, 3,000־4,000 ש"ח לקנייה, כולל הינומה וקישוט לראש.

גם בעניין תספורת ואיפור הכל פתוח. מהקוסמטיקאית והספר השכונתיים, ועד לסלוני כלות מיוחדים, בכל רמות המחירים. נעליים וסנדלים אפשר, כידוע, לקנות ב־40 ש"ח הזוג וגם ב־1.200 ש"ח, תלוי ברצון ובתקציב.

כמה יעלה להאכיל את האורחים? אם אין בני המשפחה מתנדבים להכין את הכיבוד בעצמם, גם פה השמיים הם הגבול. מחיר מנה המוגשת לשולחן באולם נע כיום בין 18 ל־60 דולר לארם. בעבור כיבוד קוקטייל משלמים מ־11 עד 30 דולר לארם. בשירותי קייטרינג אופנתיים כמו רן שמואלי, דונה פלור או סופי אשכנזי, למשל, ישלם המזמין 55 דולר בממוצע למנה. אבל אם מתרחקים מתל־אביב והמרכז, ולא מתעקשים על בשרים יקרים או סלמון מעושן, אפשר להזמין כיבוד סביר בכ־20 דולר למנה ואפילו בפחות.

ארגון ארועים ואספקת שרותי קייטרינג הם היום מקור הכנסה למשפחות רבות בישראל. ההערכות מדברות על מחזור כולל של כמיליארד ו־800 אלף ש"ח בשנה. יוחאי פלג, יו"ר התאחדות בעלי האולמות, גורס שאופנת עריכת השמחות בקיבוצים ובגנים מחוץ לעיר, חלפה. עכשיו, לדעתו, הבשורה היא חזרה פנימה, אל האולמות הממוזגים והמעוצבים, וכאלה יש רבים: כ־350 אולמות פעילים בארץ.

"החידוש היום הוא בשימוש בתפאורות מגוונות: יש 'המערב הפרוע', עיצוב נוסח 'שנות ה־2000', 'העיירה היהודית' ועוד. מדובר בדרך כלל בהפקה הכוללת תלבושות תואמות למלצרים, מפות ותפריטים ברוח התקופה. להפקה כזו אנחנו גובים בין 1,500 ל־5,000 דולר – תוספת לעלות מנה שמחירה 30־45 דולר", אומר פלג, שהוא מבעלי אולם "טקסידו" בת"א.

יועצים, מתווכים, שדכנים

ברחוב המסגר התל־אביבי, בעבר מעוז ה"חתונות של רבע עוף", נסגרו לאחרונה אולמות רבים. התעריף הזול למנה, כ־12־20 דולר, כבר לא בלעדי לאזור הזה. אפשר למצוא מנות במחיר זהה גם בבית ז'בוטינסקי ברמת־גן, באולמי "נאות אפקה" באפקה, באולמי "שלום" ו"חן" בפתח תקווה, ב"גני אפק" וב"אולמי אופיר" בראש העין – רשימה חלקית מאוד.

חתונה במלון 5 כוכבים, מתברר, עדיין נחשבת יוקרתית, וכך גם באולמות דוגמת "גן אורנים" שהתמחו בארגון ארועים יוצאי־דופן. ברשתות "הילטון", "דן", "שרתון פלאזה" ומלונות אחרים ברמה דומה, נע המחיר למנה בין 42 ועד 150 דולר. התפריט המוצע במקומות אלה כולל בדרך כלל סלמון מעושן,

מימין שימלה בעיצוב שומרית אור.
למטה שימלה בעיצוב פנינה טורמן

גן אורנים. אירועים בפנים ובחוץ

פטה כבד אווז, קוויאר, דגים ובשרים מיוחדים ומשקאות מתוצרת חוץ. "הילטון" מציע גם שילוב מאכלים יפניים כסושי וססימי במזנון הקר.

ב"גן אורנים" הולכים על הפקות־ענק, ומוכנים להקים בשבילכם מאהל של בקתות קש "כמו בג'ונגל", לעצב את המקום בסגנון ארמון ורסאי, ועיצובים רבים אחרים בעלות שמתחילה ב־1500 דולר ומטפסת לשחקים. כאן גם שולחים את האורחים הביתה עם מתנות – סיגר טוב לגברים וסחלב לנשים – ובעל השמחה משלם על כך כ־1.5 דולר לאדם.

בשנים האחרונות נפתחו משרדי ייעוץ לחוגגים בפוטנציה, שעוזרים לחסוך טירחה, התרוצצות, התלבטות וזמן – גם אם הם לא בהכרח חוסכים כסף. אם אתם לא אוהבים לארגן דברים לבד, תוכלו להיעזר בשרכני הארועים.

לחברת "לי קל" בבעלות קורה שוורץ ואלה בראונשטיין, למשל, יש מאגר ממוחשב של שמות אולמות, תקליטנים וצלמים, עם מחירים מעורכנים וציון תאריכים פנויים. השתיים אינן גובות מהלקוח תשלום, ואת המידע אפשר לקבל גם בטלפון ובפקס.

מקומות אופנתיים, לדעתן: "גן מאראוויאט" ליד נס־ציונה, "החצר של בלומה" במושב בני עטרות, "גני וינגייט" בצפון נתניה, ואולם "הדר דיימול" ברמת־גן. מקום מהודר במיוחד שהוקם בהשקעה של כמיליון דולר, הוא "אלכסנדר בפארק" בגני יהושע בתל־אביב, שייחנך ב־19 במאי.

בניסיון להיות מקוריים־בכל־מחיר ולהנעים את זמנם של האורחים, כמעט הכל בא בחשבון: רקרניות־בטן וליצנים, נגני נבל, נגנים של הרכבים קאמריים, כליזמרים ותקליטנים עם צוות רקדנים מיומן. המלה האחרונה בתחום הבידור היא קבוצה של כ־15 רקרניות (להקת "באריי אקספרס") – אלפיים דולר למופע שנמשך חצי שעה. המעדיפים מוסיקה קלאסית יכולים לבחור בין נגנים ותיקים לבין עולים חדשים. שאלה של מחיר. קבוצות של כ־20 נגנים, כולל תלבושות פולקלוריסטיות, גובות בין 1,000 ל־4,000 דולר. ויש גם להקות ברזילאיות שעושות שמח בכ־800 דולר למופע.

מחירי תקליטנים מובילים כמו גיל קומר, איתן גור, גד ביטון, גיר שמח ופופלקס נעים בין 800 ל־1,100 דולר לערב. תקליטנים מלווים ברקרניות גובים כ־1,500 דולר. ומי שמוכן להשקיע במוסיקה חיה, עם שואו שמזכיר הצגה במועדון לילה, ישלם 2,500־4,000 דולר ללהקת "השגרירים", להקתו של אודי שפילמן, "שחקים", "עפיפון" ועוד.

ועוד עזרה למתלבטים: בדוכני העיתונים מצאנו את "רואים אולם", מדריך מפורט עם שמות אולמות בכל הארץ, מחירי מנות, דרגת כשרות, קיבולת מקסימלית, קווי אוטובוסים, מקומות חניה ועוד, כולל טיפים: "ודא שבעלי האולם חברים בהתאחדות בעלי האולמות. שאל כמה מלצרים ישרתו את אורחיך (מקובל להציב מלצר אחד ל־30 איש). ברוק אם יש גנרטור חירום למקרה הפסקת חשמל. סכם במדוייק מה כלול במחיר המנה. סייר בארוע אחר לפחות שמתקיים באותו אולם", ועצות נוספות.

ומי יצלם?

היום מקובל להזמין בעלי מצלמות וידאו בלי כבלים, וצלם הווידאו דואג לרוב גם לצילום ה"סטילס". הבדלי המחירים נעוצים במספר המצלמות המפוזרות בשטח, במספר התמונות, ובמספר הצילומים שנעשו עוד לפני החתונה – בסטודיו או בשטח. המחירים נעים בין 600 ל־3,000 דולר.

גם פרחים הם עניין חשוב, והיום, סידורים שמשלבים גם ירקות וגזעי עצים הם המלה האחרונה. יש שמשקיעים בסחלבים ובשושן צחור, ובסידורים ענקיים שצפים בבריכה. המחירים נעים בין 500 ש"ח לזרי פרחים פשוטים ויכולים בקלות לעבור את ה־10.000 דולר. אפשר להזמין בחנות הפרחים השכונתית, ואפשר לפנות לעסקים שמתמחים במיוחד בקישוט ארועים. אגב, כשמזמינים פרחים לארוע, נכלל בדרך כלל ה"זר לכלה" במחיר ההזמנה.

גם תאורה יוצרת אווירה. פנסים צבעוניים יכולים לשנות את צורת האולם או הגן, ויש היום בעלי מקצוע שמתמחים רק בתחום ספציפי זה. זה מתחיל בפנסים סיניים ונרות שתולים בחול, ויכול להגיע למחשבים מיוחדים שמתכנתים תאורת לייזר מורכבת – שמות החתן־כלה, ברכות ותמונות, בקרניים מבהיקות הנראות למרחק קילומטרים. התענוג הלא־זול נע בין 500 ועד עשרת אלפי דולרים לארוע.

מזל טוב. ■

מה in ומה out

חכי און – להתחתן בשעות הבוקר של יום שישי. מבחינת עלות המקום והכיבוד, החיסכון נאמד רק בדולר־שניים לאדם, אבל זה עדיין נחשב מקורי, ובאביב־קיץ גם נוח יותר מבחינת מזג האוויר. חתונה ב־דן בבוקר גם מצטלמת יפה, ובלי פלאשים.

לעומת־זאת נמסר לנו מיודעי דבר ש"רשימת מתנות" מוזמנת מראש בחנויות לכלי בית, נחשבת OUT לגמרי. כולם מעדיפים לקבל צ'קים, וזה גם מקובל יותר מבעבר על האורחים. בכל זאת, כמה חנויות עדיין שומרות על המינהג. מושיק "עולמנט" נמסר לנו כי זוג שיעשה אצלה "רשימת מתנות", יקבל זיכוי של 15% אחוזים על חשבון הכללי; בחנות לכלי בית "פרינסס" במגדל האופרה בת"א, יתנו זיכוי של 10% מערך הקנייה למי שיעשה אצלם "רשימת מתנות".

יום שוק

[ירכא וג'וליס]

הפעם תפס "שופינג" שבת שימשית, ועלה לעשות קניות בכפרים הדרוזים ירכא וג'וליס שבצפון הארץ ■ התברר שיש מציאות, ושאנחנו לא לבד

"ליוויס" ב־80 ש"ח

לא צריך לנסוע לטורקיה ולמצרים כדי למצוא מציאות. אפשר פשוט לתפוס שבת של שמש, להעמיס את המשפחה במכונית, לקחת מפת דרכים, תרמוס וצידנית, ולעלות לצפון הקרוב, אל הכפרים הדרוזים ירכא וג'וליס, השוכנים זה בצד זה בגליל המערבי. בין מטעי הזיתים לשדות הירוקים, שלושה קילומטרים צפונית לצומת יסיף שעל כביש עכו־כרמיאל, פורחת תעשיית תיירות־צרכנות שלמה שפרנסי הישוב מכנים "תיירות הקניות שלנו".

בשני הכפרים שוכנים מפעלים לייצור בגדים ונעליים, כולל כמה וכמה מתפרות של חברות שנחשבות מובילות בשוק האופנה הישראלי כמו "ליוויס", "כיתן" ו"סברינה". לאחרונה נחתם פה הסכם להקמת מתפרה חדשה שתייצר מכנסי ג'ינס של חברה ספרדית ידועה.

בסמוך למתפרות הוקמו חנויות המוכרות חלק מהתוצרת, וכך אפשר למצוא כאן את מיטב פרטי הלבוש וההנעלה במחירי מציאה, ללא פערי תיווך.

בסמוך למפעל "ליוויס" בירכא – המפעל היחיד בארץ בעל רישיון מטעם החברה העולמית לייצר מכנסי ג'ינס עם תו "ליוויס" ולשווקם בישראל – נפתחה לא מכבר חנות המפעל. בה נמכרים מוצרי "ליוויס" במחיר הזול ביותר בארץ. "באמת מחיר שווה לכל כיס", אמרו לנו הקונים הרבים שפגשנו שם. והם התכוונו למכנסי ג'ינס שעולים בין 80 ל־115 ש"ח, ולחולצות ג'ינס, חגורות, גופיות וחולצות טי מאותה פירמה שנמכרים גם הם במחירים נוחים.

לפני כארבע שנים פתח חמודי חמודי, בן הכפר, חנות קטנה מתחת לבית אביו. "זו היתה חנות קטנה של 30 מ"ר בחצר הבית של אבא. חשבתי שאמכור 10 זוגות מכנסיים ביום לבני הכפר, וכך אסתדר לאט לאט", מספר חמודי, שהיה חלוץ סוחרי־הבגדים בכפר.

"בשנת 1983 שמעתי שבאחד המפעלים בצפון נשאר מלאי של 8,000 זוגות מכנסיים, במחיר מציאה. נסעתי וקניתי אותם", וכך, לדברי חמודי, החל "המשחק הגדול" שלו ושל תושבים אחרים בכפר ירכא, שנהפכו למשווקים חשובים של ביגוד והנעלה לעשרות אלפי הישראלים המחפשים מציאות.

תוך פחות משש שנים הפכו חמודי חמודי ובני כפרו מירכא לאנשי מפתח בעולם התעשייה והמסחר של מוצרי האופנה וההנעלה. הם גם החלו לייבא סחורה מחו"ל, וגם קיבלו את אישורם של יצרני אופנה גדולים ונחשבים באירופה ובארה"ב לייצר ולשווק את סחורתם כאן בארץ. "לישראלים המחפשים מוצר אופנתי, באיכות מעולה ובמחיר זול, אנחנו הפתרון", אומר יוסף, בן הכפר.

כך לדוגמה, אפשר היום לרכוש בכפר ירכא נעלי ספורט מתוצרת "אדידס" ב־150 ש"ח בלבד, נעלי "נייק" לנשים ב־99 ש"ח, וחולצות "טי" של ASICS ב־40 ש"ח. המחירים הזולים מושכים לשני הכפרים אלפי ישראלים, שמגיעים בשבתות ובחגים ומשלבים מסע קניות עם טיולים ברחבי הגליל.

התושבים בכפר, שהבחינו כבר מזמן שמתפתחת אצלם תעשייה שלמה, הקימו גם תשתית נרחבת, שכללה הרחבת כבישים ומגרשי חניה. בשנה האחרונה הוקמו בכפר ירכא שתי תחנות דלק וסופרמרקט ענק, שגם אליו מגיעים מדי יום מאות לקוחות מהגליל המערבי ומכרמיאל. תושבי הכפר מספרים שעתה הם מתכננים להקים גם שתי מסעדות פאר שיגישו, בין השאר, גם אוכל דרוזי מסורתי, וכמובן את הפיתה הדרוזית הידועה.

מי שאוהבים לשלב טיולים וקניות, כדאי להם לרשום על המפה הפרטית שלהם את שני הכפרים הצפוניים הללו, ג'וליס וירכא.

■ אבי אשכנזי

צילום: רוני שיצר

כפר ירכא. מיטב פרטי לבוש והנעלה במחירי מציאה

קונים ברשת כלל־פארם ומקבלים כסף מעריב

תל־אביב– גן העיר טל. 03-5279317 ■ התחנה המרכזית החדשה, קומה שלישית טל. 03-378104 ■ הרצליה פיתוח– בית מרכזים טל. 09-558472 ■ כפר סבא – קניון ערים. רח' כצנלסון טל. 09-977310/2 ■ רעננה – רח' אחוזה 114 טל. 09-910211 ■ נתניה – שד' בנימין 60 טל. 09-336091 ■ רחובות – רח' יעקב מינה הרצל טל. 08-468914/6 ■ בת־ים – קניון בת־ים ח' יוספטל 92 טל. 03-5529582 ■ ירושלים– קניון מלחה, טל' 02-781978 ■ נצרת– קניון לב העיר, טל. 06-570468 תורנות שבת 10:00-22:00 ■ אשדוד – קניון לב אשדוד, רח' יהודה הלוי
שעות פתיחה: א'-ה' 09:00-22:00 ו' 09:00-15:00 מוצ"ש עד 23:00 הרצליה פיתוח– א'-ה' 09:00-24:00 ו' 09:00-17:00 תורנות שבת: 10:00-24:00

הדבק כאן את מדבקת הברקוד	הדבק כאן את מדבקת הברקוד

איך מקבלים כסף מעריב?

1. קונים באחת מחנויות רשת כלל־פארם המופיעות ברשימה.
2. על כל קניה בסך 50 ש"ח בבית המרקחת מקבלים מדבקת הברקוד ל־כסף מעריב
3. על כל קניה בסך 50 ש"ח במחלקת הקוסמטיקה מקבלים מדבקת הברקוד ל־כסף מעריב
4. לאחר שתדביק את 2 מדבקות הזכאות והתלוש יהיה מלא התלוש מושלם והוא שווה לך 10 ש"ח כסף מעריב
5. בתלוש זה עליך למלא את פרטיך האישיים. את התלוש המושלם (או כמה תלושים מושלמים) עליך לשלוח במעטפה לכתובת הבאה: עבור כסף מעריב רח' קפלן 33, בית יחזקאל, אור יהודה 60200 אם תעדיף, תוכל להמיר את התלושים המושלמים ב־כסף מעריב בכל אחד מסניפי "בנק מעריב" במקום לשלחם בדואר. רשימה מלאה של סניפי "בנק מעריב" תמצא בקרוב במודעות.
6. לאחר מספר ימים ישלח אליך כסף מעריב בהתאם לסכום שצברת באמצעות התלושים המושלמים. חשוב לזכור! ככל שתשלח יותר תלושים מושלמים תרוויח יותר כסף מעריב לקניות ובילויים.

שם ______
כתובת ______
טלפון ______

תלוש זה שווה 10 ש"ח

טלפון לבירורים 03-5332662.
תלוש זה אינו ניתן למימוש לעובדים הקשורים לחברה.

תלוש זה בתוקף עד 31.5.94.

יופי לי לניקיון מושלם

TLT

נקיון של חוץ לארץ
גלנצר

היחיד בארץ ובעולם ו
מגן על הריצפה משאיר
ברק יציב ומיידי
לשלושה חודשים

להשיג:
בכל רשתות השיווק
ובחנויות המובחרות

הפצה: נשר רבינוביץ' בע"מ
יבוא והפצה בלעדיים של חמרי ניקוי מעולים, כלי ניקוי, מברשות וכלי בית.
יפו – תל גיבורים 8, טל: 6824057, 03-6825286

פרסום רם

להשיג ברשת המשביר לצרכן ובחנויות המובחרות תל־אביב והסביבה ג'ורדאש דיזנגוף 163, תל־אביב. תבית תלבן נווה שאנן, תחנה מרכזית. בי־אין אלנבי 55, תל־אביב. אחים טוויג קניון ברוך, פתח־תקוה. פורמולה 1 קניותר, נס־ציונה. ברדרס ביאליק 28, רמת־גן. סולומון שמעון הרצל 77, ראשון לציון. סנגל סוקולוב 60, חולון. **חיפה והצפון** קאובוי שום הרצל 22, חיפה. ג'ינס סטור קניון לב המפרץ, חיפה. ולנטינו קריון קרית ביאליק, חיפה. אקסטזי הירדן 6, טבריה. סאבי ארלוזורוב 14, עפולה. לאדר כיכר בן־גוריון, קרית טבעון. מאון כנען אזור התעשיה, ירכא. בוטיק וואפה דליית אל כרמל. **השרון** בוטיק דרורת בן גוריון 7, הרצליה. ג'ינס לי סוקולוב 64, רמת השרון. בלו טיים אחוזה 125, רעננה. אופנת סטרייק ויצמן 70, כפר סבא. **דרום** אלוף ספורט קניון הנגב, באר־שבע. **ירושלים והסביבה** אופנת ירושלים בן יהודה 1, ירושלים. ברדרס מדרחוב ירושלים. סאבי קניון ישראל, ירושלים. ספורטסקיט דורות ראשונים 11, ירושלים.

גזור ושמור

קונים ג'ינס JORDACHE JEANS ומקבלים כסף מעריב

תלוש הדבקה

ג'ינס ג'ורדאש
JORDACHE JEANS

את המדבקה שקיבלת
בעת הרכישה הדבק כאן!

תלוש זה שווה 10 ש"ח

על כל קניה של ג'ינס ג'ורדאש אתה מקבל מדבקה. הדבק את המדבקה על גבי תלוש ההדבקה. שווי התלוש כשעליו המדבקה 10 ש"ח כסף מעריב.

בתלוש זה עליך למלא את פרטיך האישיים. את התלוש המושלם (או כמה תלושים מושלמים) עליך לשלוח במעטפה לכתובת הבאה: עבור "כסף מעריב", רח' קפלן 33, בית יחזקאל, אור יהודה 60200. אם תעדיף, תוכל להמיר את התלושים המושלמים ב־כסף מעריב בכל אחד מסניפי "בנק מעריב" במקום לשלחם בדואר. רשימה מלאה של סניפי "בנק מעריב" תמצא במודעות ובמוצרות התלושים. לאחר מספר ימים ישלח אליך כסף מעריב בהתאם לסכום שצברת באמצעות התלושים המושלמים. חשוב לזכור! ככל שתשלח יותר תלושים, מושלמים תרוויח יותר כסף מעריב לקניות ובילויים.

שם: ______
כתובת: ______
טלפון: ______

תלוש זה אינו ניתן למימוש לעובדים הקשורים לחברות שמוצריהן מפורסמים בתלוש.
תלוש זה בתוקף עד 31.5.94

ת.ד. 20010
המדור לתלונות

איציק סבן

פופקורן? רק מהמזנון

אחת ההנאות הגדולות של סוזי פם מקיבוץ כפר עציון היא לקחת מדי פעם את ילדיה לבילוי בקולנוע "רב חן" בתלפיות, ירושלים.

קצת לפני שמתחיל הסרט, מתרווחים בני המשפחה על המושבים שבאולם, ואז נוהגת סוזי לפתוח את התיק ולחלק לילדיה ממתקים, כי הרבה יותר כיף לראות סרט כשהלסת עובדת. כדי לחסוך מעט בהוצאות, משתדלת סוזי להביא את הצ'ופרים מהבית. "לקנות גם כרטיסים וגם ממתקים בקיוסק שליד האולם, מייקר מאוד את הבילוי", היא אומרת. אבל מתברר שיש מי שמתנגד לנסיון שלה לחסוך:

במכתב ששלחה ל"שופינג" כותבת פם: "בפתח האולם עומד שומר שבודק את התיקים ודורש להפקיד את הממתקים אצלו עד לסיום הסרט. מילא, אילו היו אוסרים בכלל להכניס אוכל לקולנוע. אבל הם אינם אוסרים אכילת ממתקים שניקנו בקיוסק שלהם, וזה לא פייר".

תמר גולן, מחברת "תיאטראות ישראל" המנהלת את "רב חן", מסרה בתגובה: "אנחנו אכן אוסרים הכנסת מוצרי מזון לקולנוע, למעט מוצרים שנמכרים אצלנו במזנון, מכיוון שרק לגביהם אנו יודעים כיצד להתמודד עם בעיות האחזקה (ליכלוך, כתמים וכו').

"באשר למוצרים שאיננו מחזיקים במזנון, אנו לא מאפשרים הכנסתם לאולם. (האמור לעיל לא חל על פופקורן כי אין לנו כל שליטה לגבי צורת הבישול של פופקורן מחוץ לקולנוע. שימוש בשמן לא מתאים עלול לגרום לכתמים על הכיסאות שלא ניתנים להסרה)".

אז אם הכל זה עניין של ניקיון, "שופינג" מציע לגב' פם לבדוק ולרשום מה מוכרים שם בקיוסק של הקולנוע, וזאת כדי שבפעם הבאה שתיקח את ילדיה לסרט, תביא איתה את אותם מוצרים.

סופשבוע בלי מקלחת

אריאלה ויוסף שטרום ממושב חניאל קיבלו תלוש אירוח חינם לאמצע השבוע למלון קלאב הוטל בטבריה, במסגרת מבצע קידום מכירות של המלון.

מכיוון שהם, כמו כל עם ישראל, עובדים באמצע השבוע, ביקשו בני הזוג לצאת לחופשת סוף שבוע. "טילפנו למלון כדי להזמין מקום. בקבלה אמרו לנו שאם אנחנו רוצים להתארח בסוף השבוע, עלינו להוסיף 370 ש"ח".

העיסקה נראתה להם, וב־12.2.94, במזג אוויר סגרירי, הגיעו בני הזוג עם ילדיהם למלון. הם התארחו בסוויטה שכללה גם מטבח.

"לפנות ערב, התחלנו בהכנת ארוחת ערב. בעיצומה, פסקו המים החמים. מיד טילפנו לקבלה וביקשנו לשלוח שרברב", סיפרה אריאלה.

בקבלה הרגיעו: "אל תדאגו, תוך זמן קצר התקלה תתוקן", אך היא לא תוקנה, ובשעות הערב המאוחרות התבקשו האורחים לעבור לסוויטה אחרת. "התקלה אינה ניתנת לתיקון", הודיעו להם.

בני המשפחה נאלצו לבלות את סוף השבוע הגשום ללא אפשרות להתרחץ. בשבת, כשפנו לקבלה כדי לסגור חשבון, אמרו להם שאין צורך בתשלום. "חשבנו שכנראה מדובר בפיצוי על עוגמת הנפש שנגרמה לנו", סיפרה אריאלה. פיצוי? חשבונית החיוב חיכתה להם למחרת בתיבת הדואר. על גבי החשבונית נרשם – חיוב על־פי הוראה טלפונית. "איזו הוראה, מה הוראה, בסך הכל נתנו את מספר כרטיס הישראכרט שלנו", אמרו בתמיהה בני הזוג.

"האם מתן מספר ישראכרט הופך את בעליו לבן ערובה כאשר אין הוא מקבל את השרות שהובטח לו?" שואלים בני הזוג.

תגובת "ישראכרט": "פנינו למלון על מנת שימציאו לנו העתק שובר חתום על ידי הלקוחה. לאחר שהתברר לנו כי שובר ישראכרט אינו נושא את חתימת הלקוחה, העברנו זיכוי לחשבונה".

דדי לוי, מנהל יחסי הציבור של המלון, הגיב: "בית המלון מתנצל על חוסר הנוחות שנגרמה למשפחת שטרום. נשמח אם בני הזוג יצרו עימנו קשר ויקבלו – כפיצוי על עוגמת הנפש – סוף שבוע חינם". יפה.

מילה טובה

דוד געש מת״א מעיר על עצמו בעל אחד שתמיד מוצא על מה להתלונן. הפעם הוא בחר דווקא להגיד כמה מלים טובות על אחד הגופים המוחות אותם בארץ – מחלקת החניה של עיריית ת״א.

"תוך ארבעה ימים נרשמו לי שלושה דו"חות חניה", מספר געש. "חניתי על קו לבן הצבוע על המדרכה, במקום המאפשר רק לבעלי תווית מתאימה לחנות עם שני גלגלים על המדרכה. פניתי לעירייה במכתב לביטול הדו"חות המוזרים – והם אכן בוטלו".

ימות המשיח, כנראה.

הכתובת למשלוח תלונות: "שופינג", "מעריב", ת.ד. 20010 מיקוד 61200 ת"א. המערכת לא תטפל בתלונות אנונימיות. התלונות צריכות להיות מפורטות ונכתב יד בכתב ברור ולכלול, במקרה הצורך, גם צילומי מסמכים. את פרטי השולח, כתובתו ומספר הטלפון יש לרשום בראש המכתב. המערכת אינה מתחייבת לטפל בכל פנייה שתגיע.

ראיתי קניתי
אתגר ל"תנובה"

נושא הגפילטע פיש (הדגים הממולאים) מתחלק בחיי למספר תקופות שכל אחת שונה בתכלית מקודמתה: עד שגורשתי מגן העדן, הייתי נהנית מן התוצרת הביתית הזכורה לטוב של אמי. אחר־כך נאלצתי ללמוד להכין את הדגים לבד.

הייתי תלמידה לא־רעה, אבל כל ההכנות הממושכות שקדמו לבישול כופתאות הדג היו לי לזרא: קילוף ה... הדג מן העור והעצמות וטחינתו היו גוזלים ממני שע... נטו. התוצאה היתה טעימה, אבל עם בואה של ... השחרור לארצנו החלטתי גם אני להשתחרר מן ... השכונית הנ"ל. עברתי להכנת דגים בנוסח יהודי ה... חריפים כאלה, עם הרבה עגבניות, פלפל, שום ו... אבל הלב הפולני שלי התגעגע אל הגעפילטע.

לכן כה שמחתי לגלות בשוק הדגים את ה... תנובה, "קרפיונים טחונים". חשבתי שהנה נפתרה ... שלי, כי הכנת הגעפילטע בעזרת חבילות ה... הטחונים נהפכה למשחק ילדים. אבל, כבר בפעם ה... חשתי את הנפילה: הקרפיונים הללו נטחנים על עצמו... ועל עורם, וכשאוכלים את ה"געפילטע" שלהם – ... היטב את העצמות בין השיניים. אילו היתה זו ... לוואי, קלה, רק פה ושם – מילא. אבל כאשר "... העצמות" היא תחושת קבע – מחליטים להפסיק ... הקרפיונים הטחונים.

או זה מה שעשיתי. עברתי לשלב הבא ב... שלי עם הדגים הממולאים: קניתי געפילטע ... במסעדה יהודית. זה לא זול: 8־6 שקלים לקציצה ... אבל – איזו נוחיות, בפרט בערב חג כאשר ה... אצלך בבית.

אני מכירה כיום עקרות בית צעירות ... שאינן יודעות כמה עבודה הן חסכו לעצמן ... לקנות געפילטע מוכנים במסעדה, או – מה ... טעים – בקופסת שימורים.

שבועיים לפני ליל הסדר הגעתי לאחת ה... המתמחות בהכנת אוכל מוכן ובשיווקו לתושבי ... רמת־אביב. איכות הדגים הממולאים בחנות הזו "... בבית" – ציון גבוה המקובל ב... בסלניות־נטולות־זמן. ניסיתי להזמין דגים ממולאים ... ונעניתי בשחוקה של בעלת הבית: "עכשיו את ... הרשימה סגרנו כבר לפני שבועיים". זאת אומרת, ... חמים לפני ה"סדר".

כך לא נותרה לי ברירה אלא לחזור לשיטת ה... הטחונים, כשאני מודעת מראש לעוברה ה... הולכת לפשל. עשיתי עם חומרי הגלם כמיטב ... את העצמות הטחונות לא יכולתי להעלים ... NEVER AGAIN.

נשאלת השאלה: מדוע אין תנובה משווקת "... טחונים" לאניני הטעם? מדוע אין היא משכילה ל... שעקרות־הבית (וגם כמה סוחרי דגים) יודעים ... להפריד את בשר הדג מן העור והעצמות, ורק ... אותו? אני משוכנעת שיימצאו לזה המון קונים, ... בערבי חגים, אפילו אם המחיר יהיה גבוה מ...

■ תמר א...

שופינג מטפל
הלו, זה בזק?

אחרי 19 יום בלי טלפון, פיצתה בזק את המנוייה המנותקת שלה בקצת יותר מ־17 ש"ח ■ תנאי הרישיון החדש של בזק קובעים שמתחילת 95' יתוקנו לא פחות מ־80% מהתקלות באותו יום, והיתר למחרת ■ עד אז: התעקשו

כמה שווה ניתוק טלפוני של 19 יום, לדעת חברת בזק? קצת יותר מ־17 ש"ח. כך מתברר מהמקרה העצוב (אך עם סוף טוב) של המנויה אנה רייקפואה מרמת־אביב.

ב־11 בינואר 1994 חלה תקלה בקו הטלפון שלה. פניות רבות למוקד 166 הניבו את התשובה המוכרת "הנושא בטיפול". לאחר ימים מספר התברר שמקור התקלה ככל הנראה בכבל תת־קרקעי, ולטענת אנשי בזק, הם אינם מטפלים בה בגלל עיצומים שנקטו העובדים באותה עת.

בגלל נסיבות אישיות דוחקות, דרשה הגברת רייקפואה מבזק שתספק לה פתרון אלטרנטיבי – קו אחר או פלאפון. שלא במפתיע, הדרישה לא נענתה. גם התקלה לא תוקנה עד ל־30 בינואר, ורק לאחר שפנה עורך דין מטעמה של המנוייה ואיים בתביעה.

"אני סבורה שמגיע לי פצוי על עוגמת הנפש שנגרמה בשל מחדל של חברתכם", כתבה רייקפואה במכתב למנכ"ל בזק, יצחק קאול. מכתבה לא נענה, אולם ... הטלפון שקיבלה בעבור כחודש, הופיע הפיצוי: "זיכוי תקלה במשך 19 ימים – 14.69 ש"ח, 17.19 ש"ח מע"מ".

רייקפואה הבינה מכך, לדבריה, שחברת בזק ... במצוקה, והחליטה לתרום דמי השתתפות עצמית ... אחוזים, ולכן שלחה למנכ"ל בזק המחאה על סך ... גם מצער זה לא התרשם איש בהנהלה.

זכריה מירוצקי, דובר החברה, הסביר ל"שופינג" ...

לא יכולה להרשות לעצמה לפצות את כל המנויים ... שנגרמים להם. ואף על פי כן הוא טרח, שיכנע ... שיכנע, וזו תגובת החברה:

"בזק מתקנת תקלות בממוצע תוך יממה, שליש ... שעתיים. משך הזמן של התקלה שבה מדובר ללא ... ואנו נקיים חקירת פנימית בנושא. מבלי להמתין ... החקירה, החלטנו לזכות את הגב' רייקפואה ב־500 ... מונה, שזה מספר הפעימות הממוצע שהיא מבצעת ... חודש שלם, וזאת, בנוסף לדמי השימוש ה... מירוצקי מרגיש, שהחלטה זו אינה מהווה תקדים ... כתריגות היוצאת דופן של משך התקלה בלבד".

תנאי הרישיון הכללי החדש של בזק קובעים ש... 1995, יתוקנו לא פחות מ־80 אחוזים מהתקלות ב... והיתר למחרת. עד אז, המסר ברור: לצרכן כדאי ...

■ דור ...

למה אין
תבנית מחליפה־גדלים

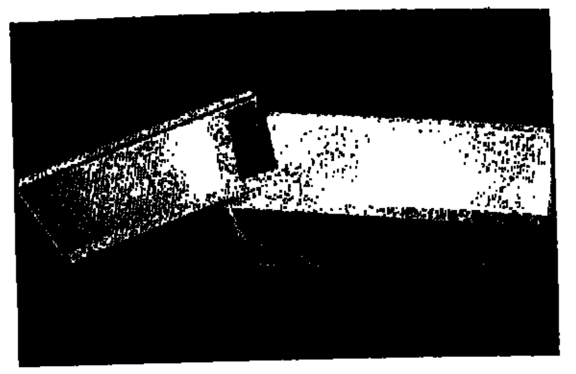

צילומים: דודי ארקין

לפני ואחרי. התבנית שצומחת עם העוגה

"יית ראי איזה דבר יפה," אמרה לי יום אחד אחת מחברותי לעבודה, והראתה לי תבנית מתכת לאפייה, שנראית בדיוק כמו כל תבנית לאפיית עוגה אנגלית.

היא רק נראית. לאמיתו של דבר היא מורכבת משני חלקים, זהים בגודלם, שאחד מהם מתלבש על מסילה בשוליו העליונים של האחר. כשהחלק הפנימי מוזז פנימה עד הסוף, זו באמת תבנית ל"אינגליש קייק", אבל בפתיחה, התבנית גדלה עד שהיא מגיעה לכפליים מניפחה הקודם.

כמה נחמד הדבר הזה לאפייה של כל דבר, שקשה לתכנן בדיוק את כמותו (פשטידות למשל) או לאפייה של משהו שניפחו גדול מהנפח של תבנית סטנדרטית.

טוב, נכון שעד שלא ידעתי שיש דבר כזה, הוא לא חסר לי. אבל עכשיו, כשאני יודעת שהוא קיים, אני בהחלט שואלת למה אין?

■ אלה כהן

נטול מס
מצב ה"דיוטי פרי"

מבצעי השבוע בחנויות הפטורות ממכס של ג'יימס ריצ'רדסון בנמל התעופה בן־גוריון:

- תיק מנהלים (ג'יימס בונד) "סמסונייט קונטום קלאסיק 3", האמור להיות "הכי מתוחכם בעולם", ב־189 דולר.
- ווקמן רדיו־קאסט סופר באלנס מתוצרת AIWA ב־139 דולר.
- שעון קסיו, שהוא גם מד־חום עם ציון השעה ב־23 מדינות, דגם TS-100, ב־57 דולר.
- כרטיס טיסה ללונדון יוגרל החודש בין רוכשי מצלמות קנון או פנטאקס.
- מכנסי פישתן מחוייטים של "נף נף" ב־47 דולר, וסט תואם ב־38 דולר.
- ארנקים ותיקים מקולקציית הקיץ של קארל לגרפלד, החל ב־42 דולר.
- משקפי שמש אוקלי, החל ב־46 דולר.
- "טנדרא", בושם חדש מבית כריסטיאן דיור, 100 מ"ל, ספריי, 57 דולר.
- בושם "וייט דיימונד", 100 מ"ל, ספריי, 48.90 דולר.
- יינות צרפתיים יוקרתיים החל ב־12 דולר ועד 80 דולר הבקבוק.
- ליקר מנדרין – 16 דולר לבקבוק של ליטר.
- בקבוק טקילה קווארבו – 11 דולר.

■ צבי אמ...

משק בית

בת דורה בר

משק בית מעמיד לרשות הקוראים צוות מומחים שיענה על שאלות בתחומים שונים.

כתובתנו: מוסף "שופינג" מדור משק בית, ת.ד. 20010, מיקוד: 67132 תל אביב

מניות
אחרי הנפילה

התפתיתי להשקיע במניות, והנה הגיעו הירידות המפחידות בבורסה. מה עלי לעשות?

ש. זנברג, ת"א

לפני שאענה לשאלתך, צריך לדעתי לשוב ולחזור על כמה נקודות יסוד: השקעה במניות פירושה רכישת חלק בבעלות (חלק קטנטן) בפירמה שאת מניותיה רכשת. כאשר הפירמה, העסק, המפעל, החברה, משגשגים ומרוויחים רווחים – המניות מגיבות בעליה. כאשר הפירמה, העסק, המפעל, החברה, מפסידים, סביר להניח שהמניות שלהם תרדנה. בקיצור, המניה משקפת את מצב הפירמה ואת סיכוייה בעתיד.

מכיוון שמשק ישראל צומח זו השנה החמישית ברציפות ב־5 עד 7 אחוז לשנה, ובתקופה הזו הפירמות הגדילו מכירותיהן ושיפרו רווחיהן, ערך מניותיהן עלה. רכישת מניות פירושה השתתפות בשגשוג הפירמות. לכן, בטווח הארוך היתה זו ההשקעה הטובה ביותר שהניבה את ההכנסה הגבוהה ביותר. בחמש השנים האחרונות צמחו שערי המניות ב־600 – 700 אחוזים, בעוד המדד עלה רק בכ־100 אחוזים. לכן, אין בראיה לטווח ארוך "אסון" בירידה של 25 או אפילו 30 אחוזים.

מכאן המסקנה המתבקשת: "השקעה במניות הינה השקעה לזמן ארוך", וצריך למדוד השקעה זו בטווח של שנים ולא של שבועות או חודשים. מי שאינו יכול להשקיע לטווח ארוך – שלא יגע במניות.

שנית, יש לזכור שהשקעה במניות כרוכה בסיכון (אף כי טמון בה גם סיכוי). לכן עדיף שאנשים בעלי הכנסות נמוכות או רזרבות כספיות מצומצמות לא יסכנו את שארית כספם בהשקעה במניות על אף הפיתוי בסיכוי לרווח. לקבוצות אלה מומלץ להשקיע באגרות חוב, בתוכניות חסכון בהן הפקדון נושא ריבית, וכד'.

אם בכל זאת מחליטים להשקיע במניות, והיות שלמשקיע העסוק אין את הזמן והיכולת לעקוב אחרי ההתפתחויות השוטפות בפירמות ולנתח את הדו"חות הכספיים שלהן, עדיף לרכוש קרן נאמנות המשקיעה במניות, וכדאי לבחור בקרן נאמנות המנוהלת על ידי בנק או ברוקר שיש לכם אמון בהם. גם במקרה הזה, כדאי להשקיע במניות רק אם יש לכם עודפי כסף שאינכם זקוקים להם בטווח הקצר. בשום מקרה לא כדאי לרכוש מניות בכספי הלוואות.

לסיכום, בתשובה לשאלתך: תמיד צריך לבדוק את ההשפעה במניה מסויימת לפי מצב החברה המיוצגת ע"י אותה חברה. אם לא חלה הרעה בחברה, אם ה"מכפיל" נמוך והיחס בין שווי השוק וכושר החברה סביר, מומלץ להמשיך להחזיק במניה. אורתה המלצה תתייחס להשקעה בקרנות נאמנות. באחרונה, הירידות בבורסה היו חריפות מדי, ולכן עדיף להמשיך להחזיק במניות.

התשובה נכתבה ביום 14.3.94.

(ד"ר אשר הלפרין, ראש החוג לבנקאות, המכללה למינהל ת"א)

ציפוי עץ
בחדר השרותים

האם ניתן לצפות את התיקרה בשרותים בציפוי עץ כדי למנוע לחות ועובש שנמצאים עליה?

מלכה שטרן, בני ברק

בעקרון, אפשר לצפות כל תיקרה בעץ, אבל חשוב מאוד לדאוג לכך שהציפוי יתרחק מהתקרה המקורית ולא יהיה צמוד אליה. רק כך אפשר להימנע מהעברת לחות. לדעתי, הפתרון צריך לבוא מבחוץ: כלומר, לברר קודם כל איך הגיעה הלחות לתקרה – אולי יש נזילה בצנרת – ולתקן את התקלה לפני שמצפים את התקרה מחדש. תיקון "קוסמטי" של ציפוי יעיל לזמן קצר בלבד. לאורך זמן תיתכן הופעת כתמי עובש שחורים על העץ, וריח טחב שאי אפשר להיפטר ממנו. לכן, אם רוצים דווקא בתקרת עץ, כדאי לחשוב גם על סוג כלשהו של איוורור.

(ורדינה קיש רודי, אדריכלית)

חוזה
תשלומים צמודים

באוקטובר 93' רכשו בני דירה. בעת חתימת החוזה שולם שליש ממחירה, ושני התשלומים הנותרים, לחודש נובמבר ודצמבר, היו צמודים למדד הבניה, כפי שנכתב בחוזה הרכישה. שני המדדים הבאים ירדו, אבל החברה לא הסכימה לקבל את התשלומים המופחתים, בטענה כי אינה מורידה מהמחיר שנקבע בחוזה. בלית ברירה שולם הסכום במלואו. מה עלי לעשות?

פנחס מיטלמן, רעננה

התשובה לשאלתך נמצאת בהסכם שעליו חתמת, על כל סעיפיו וסעיפי ההגדרות. החוזה הסטנדרטי בענף הבניה שמנוסח ע"י עורכי הדין של הקבלן, מגדיר מדד בסיסי שהוא בדרך כלל המדד הידוע ביום חתימת ההסכם או זיכרון הדברים. מנסיוני, מרבית ההסכמים קובעים כי מחיר הדירה צמוד למדד תשומות הבניה, אבל לא פחות מהמדד הבסיסי. דהיינו, גם אם המדד שלילי ונמוך מהמדד הבסיסי שנקבע בהסכם – הקבלן לא יחזיר את היתרה.

אפשר רק לחזור ולהמליץ לקוני הדירות לקרוא היטב את ההסכם לפני שחותמים עליו, והטוב ביותר – לתת לעורך דין מטעמכם לעשות זאת.

(חנה פולמן, עו"ד ונוטריון, חיפה)

שמן
על הבלטות

בזמן שעבדו פועלים בבית, נשפך שמן על הבלטות וגם נספג בתוכן. ניסיתי לנקות את הכתמים בעזרת חומרים שונים, אבל כלום לא עזר. האם יש לכם עצה?

עדנה חוסורבי, אפקה

קשה להתייחס לשאלה כאשר אין אנו יודעים מה סוג המרצפת. האם מדובר במרצפת תעשייתית, או במרצפת עשויה מאבן טבעית (שיש).

אם המרצפת היא תעשייתית קל יותר להתגבר על הבעיה. אם היא עשויה מאבן טבעית והכתם חדר עמוק, יתכן שאין ברירה אלא להחליף את המרצפות הפגומות. לגבי מרצפת תעשייתית, הטוב ביותר הוא לברר מה הן דרכי הניקוי האפשריות במפעל שבו קנית את המרצפות. אם הכתם הוא על אבן טבעית (שיש), צריך לחפש ב"דפי זהב" במדור "ליטוש אבן" אנשי מקצוע שעוסקים בכך, ולהזמין אותם שילטשו את המרצפות המוכתמות.

(זוהר נוריאל, שיפוצניק)

האשה המושלמת

כיצד להנעים לאורחיך את ביקורם בביתך: אם רצונך להאריך את חיי המרובד היקר שלך, פזרי מספר רב ככל האפשר של מאפרות בכל פינות החדר, ודאגי למלאי מספיק של סיגריות.

אנציקלופדיה שימושית, 1965

מעריב

סוף שבוע

מדור ספרות עמ' 28

אייר תשנ"ד, 22.4.1994

הקרב על ההסתדרות מתלהט, ולכל הצדדים כבר ברור שמדובר במאבק הרבה יותר מהותי. "זו אינה ההסתדרות, זו מערכה על שינוי דמות המדינה", אמר השבוע שמעון פרס ■ מול רמון, האוייב המשותף שהסתער על ההסתדרות לאחר שנדחק לפינה במפלגתו, התהדקה הברית פרס־רבין. כי שניהם מבינים שמבחינת רמון, הקומה החמישית היא תחנת ביניים בלבד ■ ההסתדרות כמקפצה גבוהה. שלום ירושלמי, עמ' 2–4

סערה בכוס תה

חיים רמון ויצחק רבין, בהופעות פומביות השבוע. כמה שרמון נהנה לראות את ההתרוצצות שכפה על יריביו החדשים
צילומים: רובי קסטרו ונאור רהב • עיבוד מחשב: משה אסולין

משה עגבי על האזנות סתר - עמ' 5 ■ אלכס פישמן על המו"מ המתחדש עם סוריה - עמ' 6 ■ עודד גרנות ואלי דסה מדווחים מעומאן - עמ' 8 ■
עינת ברקוביץ על עורכי הדין יעקב נאמן ודב ויסגלס - עמ' 12 ■ יוסי לוי על המשטרה של אסף חפץ - עמ' 14 ■ דבורה שפירא עם שניים ממבצעי
הפיגוע בעפולה - עמ' 16 ■ מאיר שניצר על דן שילון - עמ' 19 ■ אריק בכר מדווח מדרום־אפריקה, ערב הבחירות ההיסטוריות - עמ' 20

הדברים הטובים באים תמיד ב"דאבל"

סאיטו "דאבל אפקט" סדרת טיפוח מעולה עם הפעולה הכפולה

הדור החדש של מוצרי הקוסמטיקה
סאיטו קוסמטיקה יפנית מציגה את דור העתיד בטיפוח העור SAITO PURE DOUBLE EFFECT.

פעולה כפולה - תוצאה מושלמת
הרעיון - שילוב, התוצאה - טיפוח עור ממוקד. סידרת הטיפוח המתקדמת (HI-TECH) של סאיטו משלבת 2 פעולות משלימות בכל תכשיר. כל פעולה משפרת ומחזקת את הפעולה הבאה אחריה וכל מוצר פועל במספר מישורים בו זמנית. כך מובטח לעורך טיפוח מתמשך ויעיל ביותר.

מהפכה - התיחסות למצב העור העכשוי
אורח החיים המודרני חושף את עורך למיכלול השפעות ושינויים כתוצאה מעייפות, מתח, תנאי אקלים, ושינויים הורמונליים, לכן איבחון מדוייק של מצב העור הנוכחי חשוב מהתיחסות לסוג העור (רגיל, יבש, שמן). מדעני סאיטו פתחו סידרת מוצרים חכמים ומודרנים המשפיעים על מצב עורך העכשוי.

סאיטו קוסמטיקה יפנית מתקדמת
החברה מתמידה בפיתוח תכשירים עם הפנים לעתיד, מנצלת את חידושי המדע האחרונים בשילוב עם עיסוי השיאצו היפני המסורתי ונותנת תשובה איכותית ויעילה לטיפוח העור.

עשי את הצעד שלך לעתיד
לפינוק יופי חינם ולהתרשמות מסידרת SAITO PURE DOUBLE EFFECT החדשנית, אנא פני למרכז היופי של סאיטו הקרוב לביתך.

ת"א: פריש'מן 76. 03-5270965 הרצליה: סוקולוב 58. 09-660647
חיפה: דרך הים 13. 04-384820, מחניים 10. 04-382172
קריות: דרך עכו 8. 04-726333 י-ם: יפו, בנין כלל. 02-233550
ראשל"צ: רוטשילד 112. 03-9666586 נתניה: בשמש 15(בפסג') 09-332256
חולון: סוקולוב 21. 03-5038812/3 פ"ת: איכילוב 3. 03-9344749
כרמיאל: מרכז רימוניה 04-884385 מעלות: מרכז מסחרי סנטוריום. 04-971384
לוד: קניון לוד סנטר. 08-211955 אשקלון: קניון גירון. 07-712922
ב"ש: קק"ל 94. 07-277016/3 אילת: מרכז מור. 07-370310

SAITO
PURE
DOUBLE
EFFECT

Saito
סאיטו קוסמטיקה יפנית
PARIS • TOKYO

סערה בכוס תה

יצחק רבין ושמעון פרס, השבוע בכנסת. הקרב שהם מנהלים נגד חיים רמון הוא בעצם מלחמת הישרדות

צילום: פלאש־90

מרוויח אפשרי א': רמון

מרוויח אפשרי ב': שריד

יצחק רבין ושמעון פרס ישבו ביום שלישי בצהריים בחדר הפנימי של בנייני האומה, בלב חבורה של שרים ופירסומאים, ושמעו את יועציהם האסטרטגיים מפצירים בהם לנקוט בקו הכסאחיסטי נגד רמון. רבין שתק במשך הישיבה, הירהר בינו לבין עצמו, ומילמל משהו על תהליך השלום. בסוף הוא דחק בפעילים לפעול במהירות. פרס התעשת מהר יותר, ודיבר על הסדק שנפער בספינה. "זו אינה ההסתדרות", הוא אמר, "זוהי מערכה על שינוי דמות המדינה". שניהם, רבין ופרס, נראו חמורי־סבר. במיוחד פרס.

רבין ופרס, וכאן מפצחים אנו את חידתם, לא חרדים לגורל תהליך השלום אלא לגורלם שלהם. ניצחון מוחץ של רמון ומרצ בהסתדרות, גם אם יגרור בעקבותיו הקמת מפלגה חדשה, רק יעמיק את הגיבוי שיש לרבין לתהליך. רמון, חיים אורון (ג'ומס), רן כהן ועמיר פרץ מחוייבים לשלום הרבה יותר מחיים הברפלד, מניצי העבודה. שניהם – רבין ופרס – לא קלטו, או שתפסו באיחור, כי רמון מאיים מבחוץ על מנהיגותם, ומכאן הברית החדשה, הכל־כך הדוקה, שכרתו בשבוע האחרון. "שולה־דרעי", ציחקק רבין בבנייני האומה, "איזו אידיליה". רבין־פרס, ליגלגו ב"חיים חדשים", אי־זה אושר.

הסיפור פשוט: בלי תיכנון מדוקדק ופרטני מדי, כפי שנוהגים לייחס לו, ועם הרבה אמביציה ואמוציה – מכניס חיים רמון חיים חדשים, דרמטיים, במערכת הפוליטית (פרס מעדיף לקרוא לזה "שידור מערכות"). רמון, שר בכיר, יועץ מקורב של ראש הממשלה ומנהיג של שמונה חברי כנסת, רובם מן הבולטים במפלגתו, נדחק, צעד אחר צעד, לפינה חשוכה בביתו שלו. הוא הפסיד בפריימריס להסתדרות בינואר 94', למרות שייחל אז לניצחון של מועמדו, עמיר פרץ. ועידת העבודה כפתה עליו תבוסה נוספת בנושא חוק ביטוח בריאות ממלכתי. רבין פנה לו עורף ברגע האחרון, והוא נאלץ להתפטר מהממשלה.

כשביקש רמון לחזור לממשלה, טילטלו אותו רבין ופרס מהאחד לשני, הציעו־לא־הציעו לו תפקיד בכיר והתייחסו בשוויון נפש למירוץ האפשרי שלו לתפקיד מזכ"ל ההסתדרות. רבין עצם עין, ואפילו קיווה שייצא טוב מכל העניין. פרס לא האמין שרמון ילך עד הסוף. אבל רמון, איש מרדן וגאוותן, נפגע קשות, ירד למרתף הבית המשותף, ועכשיו הוא מאיים לזעזע את היסודות. והוא נהנה, כמה שהוא נהנה, לראות את ההתרוצצות שכפה על יריביו החדשים.

רמון חישב, שבמציאות הפוליטית שבה אנו חיים, אין מקום למועמדי המנגנון, הנשענים על מוסדות מפלגתיים. בעידן הפריימריס אפשר לעקוף אותם בקלות ולגשת ישירות אל העם, בעיקר אם אתה נראה טוב ומשדר מסר שנון ועינייני. תמיד אצה לו הדרך, לרמון. כמו ביבי נתניהו, במארס 93', שלקח את ראשות הליכוד בסיוע ההמונים, שש שנים אחרי שהגיע ארצה ומעל לראשיהם של דוד לוי, אריק שרון ומשה קצב, מבקש עכשיו רמון לעקוף את דור הביניים במפלגתו ולהתייצב מול רבין (או פרס) מבפנים או מבחוץ. הוא לא רוצה להיות עוד משה שחל, עוזי ברעם, גד יעקובי וישראל קיסר – מנהיגים בפוטנציה שנשחקו ונכתשו מול המאבק רבין־פרס, שנכנס עכשיו אל תוך העשור השלישי.

מצוייד בסקרים מתאימים, שמנבאים לו ניצחון ענק, יצא (או הוצא) רמון למאבק בין־דורי, אידיאולוגי, אישי וגילאי (הסדר לא מחייב), והכניס את רבין ופרס לפאניקה של ממש. לא מדובר עוד במשובת נעורים, כי אם בניעור המושכים של השניים, אם להשתמש במשחקי המלים האהובים כל־כך על שר החוץ. רמון, כמזכ"ל ההסתדרות, יתייצב מולם כאחד מראשי המפלגה החדשה שיקים עם מרצ (ואולי תיקרא מס"ר), שכבר מחזיקה ב־15 מנדטים. ייתכן שיתמודד על הבכורה מתוך מפלגת העבודה, אם יוחזר אליה בלית ברירה, ויתפוס עמדת מנהיגות בכירה. נסים זוילי, מזכ"ל העבודה, יכול לצעוק מהיום עד מחר "על גופתי", אבל דווקא שמעון פרס עצמו, שפרש ממפא"י לרפ"י, יכול להעמיד אותו על טעותו. זוילי יכול גם להתעניין אצל מקסים לוי, שהתמודד ב־1983 במירוץ מול מועמד הליכוד בעיריית לוד, ניצח, והיום הוא יו"ר מרכז התנועה.

■■■

ועם כל זאת, ההתחברות ההיסטורית הזו, רבין־פרס, היא רק לצורך השעה, על־מנת להדוף את מי שנראה לשניים כאוייב משותף שמאיים עליהם במהפיכה. לשמעון פרס יש, כנראה, תוכניות משלו בעניין רבין. בשיחות פרטיות שניהל בחודשים האחרונים עם תומכיו, אישר פרס, לדבריהם, כי הוא מתכוון להתמודד מול רבין על ראשות המפלגה לקראת הבחירות ב־1996. הפעילים סיפרו השבוע, כי הבינו מפרס שכדאי להיערך בשקט ולא לצאת בהכרזות, "כי זה לא העיתוי המתאים". צריך פשוט להיאחז בכל מישלט מפלגתי. ומחנה פרס כבש כבר את ראשות סיעת העבודה בכנסת (באמצעות ח"כ אלי דיין), את מזכ"לות המפלגה (זוילי) ואת מזכ"לות ההסתדרות (הברפלד), מאחז שעומד להישמט. תגובת פרס: "לא היו דברים מעולם. במשך כל התקופה האחרונה אני עובד עם רבין יד ביד".

ויצמן עודד את רמון להתמודד?

לפני שהחליט להתמודד על תפקיד המזכ"ל, נועד חיים רמון עם נשיא המדינה, עזר ויצמן. השמועה אומרת שהנשיא עודד את רמון לכבוש את ההסתדרות, דווקא בגלל החשש שהברפלד יפסיד בבחירות לח"כ יעקב שמאי, והתחזקות הליכוד תפגע בתהליך השלום.

חיים רמון: "ויצמן הזמין אותי אחרי שהתפטרתי מהממשלה וניהלנו שיחה כללית על החוק. לא דיווחתי לו על תוכניותי".

אריה שומר, מנכ"ל בית הנשיא: "נשיא המדינה נוהג לפגוש מדי פעם חברי כנסת. הם מדברים בענייני דיומא ועל תוכן השיחות לא נגיב. לא נגיד כן ולא נגיד לא".

ואגב, על תמימות הדעים הזו בין רבין ופרס השקיף בימים האחרונים בפליאה מכר משותף של השניים. קוראים לו חיים רמון. שלשום טען רמון, כי השניים טועים בכך שהם מפנים את הבוחרים לעתיד הרחוק. "שיגידו כמה אני לא טוב להסתדרות", הוא הציע. "אם אני מסוגל להביא למהפך בהסתדרות או לא. מה זה, אין להם נימוקים טובים יותר נגדי? מה הם, אסטרולוגים? הם לא ידעו מה יקרה בעוד חודש. שניהם, רבין ופרס, היו משוכנעים שלא ארוץ".

למה, לדעתך, הם החריפו את הקו נגדך?

"הם קוראים את אותם סקרים. זהו קו הסברה שנולד מפאניקה, והפאניקה היא יועץ רע. הם מכים בכל הכיוונים ולא חושבים מה יהיה מחר. רבין, [illegible] שגיאה. הוא יודע טוב מאוד שאתה לא יכול ל[illegible] בקטע האישי על אדם שמעמדו הציבורי מבוסס. תאמין לי, אני שולח להם כל יום זר פרחים".

דווקא רבין קרא "להסיר את הכפפות".

"אין לו ברירה. הוא בבעיה. הוא הולך לנאום, ואז הם גוררים אותו לתקוף. דרך אגב, הם לא הצליחו להוציא ממנו מלה טובה אחת על הברפלד".

בעיתונים אתה מוצג כאופורטוניסט, שעלה על מקפצה כדי לדלג לראשות הממשלה.

"זה בכלל דבר אחר. אני האיש היחידי שעזב ממשלה וקפץ על ההסתדרות כדי לחזור לראשות הממשלה. אם הפכתי את ההסתדרות למקפצה טובה, אז זה כבר מהפך".

מה קורה עם המפלגה החדשה שלכם? מה יקרה אחרי הבחירות להסתדרות?

"היום האחרון ביומן שלי הוא העשרה במאי".

■■■

אבל יש פוליטיקאים שצופים למרחקים, ולא במיסתרים. מי שבאמת ביקש להתעניין במפלגה החדשה שעתידה עוד להפוך את חיינו, היה צריך להגיע ביום ראשון בערב לכינוס ועידת מפ"ם בכפר המכביה. ולאו דווקא בשעת נאומו הדל של רבין ("אל תתחברו לעריקים. אל תפגעו בתהליך השלום"). יוסי שריד דיבר בלהט בעקבות ראש הממשלה, נע, התפתל, הניף ידיים ורקע ברגליים. והכל על מנת לשמר, ובכל מחיר, את המסגרת של מרצ לקראת הרחבתה האפשרית. "אל תשברו את הברית הזו", הוא הפציר בנוכחים בהצלחה. "עם רמון נרחיב את מוטת הכנפיים, נכבוש את ההסתדרות ונכתוש את הליכוד".

אילו היה גלוי יותר, היה שריד מדבר בפאתוס גם על כיבוש השלטון במדינה ועל יוסי שריד כראש ממשלה. קל יהיה לו לעוף לשם על כנפי המפלגה החדשה, שתתפרש על פני הגוש השמאלי כולו כאלטרנטיבה למפלגת העבודה. ניתן להאמין לשריד שהוא אינו פועל בהיסח הדעת, ולכן גם הצהיר השבוע כי יתמודד על ראשות מרצ, למגינת לבה של שולמית אלוני. [...] של שריד כוון כנראה לחיים רמון, לא לאלוני.

בשיחות שניהל פרס עם תומכיו, הוא אישר לדבריהם שיתמודד מול רבין על ראשות המפלגה לקראת הבחירות ב־96. השבוע סיפרו הפעילים כי הבינו מפרס שכדאי להיערך בשקט, שצריך פשוט להיאחז בכל מישלט מפלגתי

והנה מתנהל לו, ממש מול עינינו, קרב על ראשות מפלגה שטרם נולדה.

ואולי כבר כן. ביום שני, מיד אחרי שהתבררו תוצאות ההצבעה במפ"ם ודווח על החלטתה לרוץ עם רשימת רמון, הודיע ח"כ רן כהן (מרצ) כי בזאת הונחה אבן היסוד להקמת המפלגה החדשה. השר יאיר צבן, שידע כמה איחודים ופילוגים בחייו הפוליטיים, צפה שההתארגנות תקיף גם את מפלגת העבודה, מטעמים אידיאולוגים. צבן: "בטווח הארוך, על דרך הפרדוקס, יש כאן סיכוי להביא לאיחוד מחנה השמאל כולו. במפולת של 77' התחייבה מפלגת העבודה לעשות חשבון נפש ולבצע בדק־בית. היא לא עשתה זאת עד 1993, לא בתחום המדיני ולא בתחום החברתי.

"אחרי מערכת הבחירות האחרונה", ממשיך צבן, "התחילה העבודה את בדק הבית המדיני והגיעה להסכם אוסלו. בתחום החברתי ניסו במפלגה לעשות בדק־בית דומה, ולהעביר את חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אבל עסקני המפלגה וההסתדרות בלמו את זה. אם המהלך של רמון ושלנו יביא לניעור הכוחות השמרניים, נפתחה הדרך להתחברות אורגנית. בתחום המדיני, הרווחים בינינו ובין העבודה הצטמצמו. עכשיו יהיה אפשר לצמצם רווחים גם בתחום החברתי".

ועד שיתגשמו החלומות, עשו השבוע שריד ואלוני מאמצים גדולים לשמור על הקיים ולהקפיד על מעמדה השלטוני של מרצ בקואליציה, כדי שחלילה לא תוחלף בצומת ובמפד"ל. שריד אפילו החמיא למפלגת העבודה, גם אם הקפיד לתקוף את שלוחותיה בהסתדרות. בישיבה החגיגית שקיימו העבודה ומרצ בכנסת ביום שני, לרגל פתיחת מושב הקיץ, בתוך המתח האיום שכפו הבחירות להסתדרות, היתה זו אלוני שביקשה להרגיע את הרוחות מול מתסיסים כמו השר פרופ' שמעון שטרית ("התרגיל המסריח של מרצ") ונסים זוילי ("מרצ בוגדת, נגועה בשחיתות פוליטית"). אלוני הצליחה אפילו להרגיע את רבין, שהפסיק את הישיבה באמצע, מחשש להתלהטות הרוחות.

■■■

ובחזרה לקרב על ההסתדרות. במפלגת העבודה השתמשו השבוע בדוגמאות מחיי היומיום, ואמרו ש"אם רודף אחריך מחבל, אתה רץ הרבה יותר מהר". חיים רמון, למי שעוד לא הבין, רץ אחרי פרס ורבין, אבל את זוילי והברפלד הוא עלול להשיג הרבה קודם, תוך עשרים יום.

בשבועיים האחרונים נתקלתי בזוילי, רדוף מספר אחד, פעמים רבות. ראיתי אותו במסיבות עיתונאים, בכנסת, מתרוצץ מכנס מפלגתי אחד למשנהו, גורר אחריו את עוזרו, יורם דורי, ולעיתים גם את חברתו תוגט. הוא לחוץ ועצבני, ובצדק. ההימור העצום שלקח על עצמו חיים רמון אינו נופל מזה של מזכ"ל העבודה. ניצחון סוחף של רמון ב־10 במאי, יעמיד את זוילי בקרן זווית, וחברי המפלגה, אולי גם בכירי ההסתדרות המובסים, יניפו לעברו אצבע מאשימה, כאילו דחק את רמון מהשורות כדי לצמצם את כמות המתחרים מולו על ההנהגה.

◄

קמפיין "נגטיבי" עדין

[illegible]

במפלגת העבודה אמרו השבוע ש"אם רודף אחריך מחבל, אתה רץ הרבה יותר מהר". חיים רמון, למי שעוד לא הבין, רץ אחרי פרס ורבין, אבל את זוילי והברפלד הוא עלול להשיג הרבה קודם, תוך 20 יום

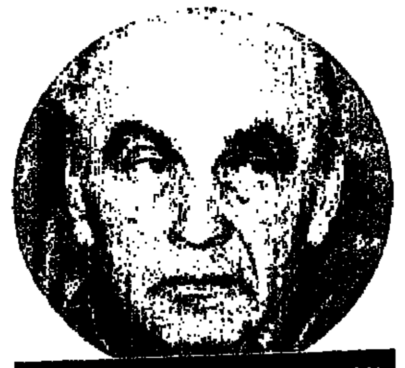

מפסיד אפשרי א': הברפלד

מפסיד אפשרי ב': זוילי

[...]רך: אבי בטלהיים ■ סגן עורך: גונן גינת ■ עריכה: אבי ויינברג ■ עיצוב: יורם נאמן ■ גרפיקה: משה מימוני

חוק וסדר

משה נגבי

האזנות הסתר – עושים צחוק מהחוק

ערוריית האזנות הסתר אצל בכירי העיתונות, ובעיקר חוסר האונים המוצהר של המשטרה להגיע אל מעסיקי המצותתים, הזכירו לי השבוע את שערוריית ווטרגייט, ובעיקר את השופט הוושינגטוני החכם ג'ון סיריקה.

למי ששכח: גם פרשת ווטרגייט, שבסיומה הודח הנשיא ריצ'ארד ניקסון, החלה כתיק שיגרתי למדי של האזנות סתר. גם שם – כמו כאן – מיאנו המצותתים, שנתפסו "על חם" בעת הטיפול בציוד ההאזנה, להסגיר את מעסיקיהם. אלא ששם – בניגוד לכאן – הם נתקלו בשופט המתייחס ברצינות הראויה לחובתו לאכוף את החוק על מפריו. סיריקה הדהים את הנאשמים כאשר מיצה עימם את הדין במלוא חומרתו, וגזר עליהם מאסר ממושך. ואולם למקל האימתני הוא צירף גם גזר גדול ובשרני: אם ינקבו האסירים בשמות מזמיני הציתות – הוא יראה בעין יפה קיצור דרסטי בעונש. המקל והגזר עשו את שלהם, כמה מהמצותתים החלו "לזמר", וכך החל להתגלגל כדור השלג שהמיט את המפולת על הבית הלבן.

מסוכן כמובן להפליג בהשוואות, אך אין לי שמץ של ספק, כי אילו כיהנו במערכות אכיפת החוק אצלנו כמה טיפוסים נחושים מן הזן של השופט סיריקה, היתה מגיפת האזנות הסתר נבלמת באיבה. מבחינה זו טועה, לדעתי, ח"כ סילבן שלום כאשר הוא מפנה אצבע מאשימה כלפי עמיתיו המחוקקים. האשמה איננה בחוק אלא במי שעושים ממנו צחוק, ועם אלה נמנים, למרבה הצער והחרפה, לא רק המצותתים ומפעיליהם, אלא גם המשטרה, התביעה, ואף שופטים לא מעטים.

החוק הקיים בוודאי שאיננו מושלם, אך הוא נותן בידי הרשויות אמצעים אפקטיביים למדי להילחם בנגע ולבערו. הבעיה היא שהן אינן מגלות שום עניין לעשות שימוש באמצעים הללו. החוק מאפשר לגזור 3 שנות מאסר על כל מי שמצותת או מקליט את שיחת הזולת (בין ביוזמתו שלו, בין בשירותו של אדם אחר). עונש דומה צפוי גם לכל מי שמשתמש בחומר ההקלטה, מתמלל אותו או מעביר אותו לאחר. זהו בהחלט עונש מרתיע – כמובן, בתנאי שמפעילים אותו. יש להניח, כי אילו חשש חוקר פרטי או "קבלן האזנות", שכל שיחה שהוא מקליט, מתמלל, או מעביר ללקוח, תעלה לו אף במחצית או שליש מן העונש הנקוב בחוק (כלומר בשנה ויותר מאחורי סורג ובריח), הוא היה מעדיף פרנסה בטוחה יותר. אך התקשיתי למצוא ולו מקרה אחד ויחיד, שבו גזר שופט שלום או מחוזי אפילו יום אחד של מאסר בפועל על מצותת. בדרך כלל מסתפק השופט בקנסות, במאסר על תנאי, או לכל היותר בעבודות שירות.

התביעה אף היא שותפה בכירה למחדל. ראשית, במרבית המקרים אין ערעור מצידה על העונש המגוחך. שנית, לעיתים הוא נגזר על דעתה ואף בעידודה. כך, למשל, הסכימה הפרקליטות להסתפק במאסר על תנאי במשפטו של הח"כ לשעבר, שלמה עמר, שהורשע בהאזנות סתר ליריביו בצמרת אגר.

■

עשיית צחוק מהחוק – מצד הממונים על אכיפתו – היא תופעה חמורה כשלעצמה, אך כאשר נוהגים התובעים ובתי המשפט סלחנות במצותתים, הם מתנכרים לא רק לחוק אלא גם לזכות יסוד המובטחת לכל אזרח בישראל. חוק יסוד כבוד האדם וחירותו – הנדבך המרכזי בחוקתה המתגבשת של המדינה – קובע במפורש, כי "אין פוגעים בסוד שיחו של אדם". ואכן, בלי להגן על "סוד השיח", אי אפשר לשמור את הערך הדמוקרטי והאנושי של צינעת הפרט. ערך זה הוא גם שעמד לנגד עיניהם של מחוקקי חוק האזנות סתר ב־1979. כך התבטא יו"ר ועדת החוקה דאז, ח"כ דוד גלס, בעת שהביא את החוק לאישור סופי במליאה: "ההאזנה לשיחות הזולת מהווה פלישה לתחום צינעת הפרט, אחת השמורות האחרונות שנשרדו לבן אנוש בעידן המודרני. הנפש סולדת מן האפשרות, שגם שיחותיו של אדם יהיו נושא לעיקוב אלקטרוני מתוחכם".

אך כאמור התברר, כי השופטים כלל אינם שותפים לסלידה הזאת, והם עשו ועושים את כוונות המחוקק פלסתר.

כאשר מצותתים לעיתונאים, הפגיעה הערכית חמורה שבעתיים, משום שנפגעת לא רק פרטיות העיתונאי (ובני שיחו), אלא גם זכות הציבור לדעת. אף מקור לא ימסור לכתב או לעורך – ובאמצעותו לציבור – מידע על מחדלים, עוולות או שחיתויות במקום עבודתו, אם הוא יחשוש שזהותו עלולה להיחשף ברבים. זו בדיוק הסיבה שנשיא בית המשפט העליון, מאיר שמגר, הכיר בזכות העיתונאי לשמור על אלמוניות מקורותיו: "ההגנה על מקורות המידע, הדרושה לביצוע התפקיד העיתונאי", הסביר שמגר, "היא בגדר אינטרס של הציבור ולא רק עניינו הפרטיקולרי של העיתונאי או עיתונו". אך ברור שלא ניתן להגן על חסיון מקורות המידע, כאשר קווי הטלפון של העיתונאי פרוצים וחשופים לכל אוזן זדונית.

גם זה לא ממש מטריד את השופטים, וגם המצותתים לעיתונאים יוצאים אצלם בזול. המאזינים לשיחותיו של הכתב־החוקר מרדכי גילת עשו זאת מתוך כוונה ברורה לאתר את מקורות המידע שלו, בעיקר בפרשת דרעי. לאחר מכן הם ניצלו את הקלטת של שיחת גילת עם המפכ"ל טרנר על מנת לנסות ולשבש את חקירות המשטרה בחשדות נגד בכירי ש"ס. למרות כל זאת, פטר אותם השופט המחוזי משה טלגם בעבודות שירות בלבד.

במקרה הזה חרגה התביעה מאדישותה הרגילה, ועירערה על קולת העונשים לבית המשפט העליון. הערעור התקבל בחלקו, ורוב הנאשמים (אך לא כולם) נשלחו לכלא. ואולם יש לציין כי גם לאחר ההחמרה החריגה, היה עונשו של הנאשם העיקרי בפרשה, אלי צוברי (עוזרו של סגן השר גמליאל) – 8 חודשי מאסר. כלומר, פחות מרבע מתקופת המאסר הנקובה בחוק. אגב, אחד הנאשמים האחרים, חוני מזעקי, הפגין את זלזולו הבוטה ברשויות החוק, כאשר בתקופת משפטו על הציתותים בביתו של גילת, העז לבצע האזנה אסורה נוספת בטבריה. התברר שהחוצפה משתלמת: למרות עברו הפלילי, נגזר עליו מאסר על תנאי בלבד.

סלחנות מופלגת הופגנה גם כלפי חוקר פרטי שצותת לעיתונאי יואב יצחק. החוקר "נענש" בחורשיים עבודות שירות. במקרה הזה לא ניתן היה לערער, משום שהתובעת המשטרתית עשתה עיסקת טיעון, וביקשה בעצמה מהשופט שלא לאסור את הנאשם, שאותו אף הגדירה "אדם חיובי שאיננו רואים אותו כעבריין"(!). אם זו השקפת גורמי האכיפה לגבי חוקר המבצע האזנות לעיתונאי, ואם השקפה זו מאומצת ע"י השופט – מה יוסיפו ומה יועילו לנו כל תיקוני החקיקה שמציע סילבן שלום?

■

במקום ההצעות הללו, מומלץ לח"כ שלום להתעניין מדוע וכיצד חוקרים פרטיים, שהורשעו פעם ואף פעמיים בהאזנות פליליות, מורשים להמשיך ולנהל עיסקי חקירות. זהו, כמדומה, מחדל האכיפה המדהים והמשווע מכולם. החוק מחייב כל אדם העוסק בחקירות לקבל רישיון מוועדה מיוחדת במשרד המשפטים. הרישיון טעון חידוש מדי שנה, והוועדה רשאית שלא לחדשו "מטעמים של עברו או התנהגותו של המבקש". אין מחלוקת שחוקרים "מתלכלכים" בציתותים אך ורק בשל ההכנסה הנאה הכרוכה בכך. גם את סירובם לזהות את מזמיני הציתותים הם מנמקים בחשש מפגיעה בהיקף עסקיהם. נראה אפוא, כי שלילת רישיון, שמשמעותה איסור מוחלט להמשיך ולהתפרנס מחקירות, היא הסנקציה המרתיעה ביותר מבחינתם.

החשד לציתותים בהיקף נרחב אצל צמרת העיתונות בישראל, יכול וצריך – דווקא בגלל חומרתו ובולטותו התקשורתית – לחולל מיפנה קוטבי בהתייחסות כל הרשויות לנגע הזה. נחוצה, כאמור, נחישות לברר את כל האמת ולמצות את הדין עם כל האחראים. בשלב ראשון, הכדור הוא כמובן בידי חוקרי המשטרה, ומידת נחישותם תקרין בוודאי על המשך הטיפול בתיק.

מפכ"ל המשטרה החדש, אסף חפץ, חש בעבר על בשרו את תחושת ההשפלה והאין־אונות שהיא מנת חלקו של קורבן ציתות, כאשר נודע לו, לתדהמתו, שהאזינו לשיחותיו, בין השאר עם כתב מעריב. כעת הוא יכול בהחלט לתרום לכך שיתגשם, סוף־סוף, חזונו של שר המשפטים לשעבר, שמואל תמיר, אבי־מולידו של חוק האזנות סתר: "האזנה בלתי חוקית בישראל לא תשתלם".

למעלה: הנשיא ניקסון. למטה, מימין לשמאל: שלמה עמר ואלי צוברי, הורשעו בהאזנות סתר

הערה צדקנית

רק פוליטיקאי שאיבד את הבושה, יכול לדבר גבוהה־גבוהה על ניקוי אורוות המנגנון ההסתדרותי מן הסיאוב שדבק בהן, ובה בשעה לכרות ברית עם תנועה, שאישים בצמרתה הסתבכו או עודם מסובכים עד צוואר בהליכים פליליים בגין שחיתות ציבורית. רק ציניקן מוחלט יכול להתיימר להעלות את מיפלס הנורמות וטוהר המידות בהסתדרות, ובה בשעה לתת ידו למי ששוקלים מועמדות רמאי, זייפן וגנב למישרת רב ההסתדרות. רק אצל בוחרים הלוקים בזיכרון קצרצר ובאטימות מוסרית, יכול פוליטיקאי כזה לקצור אהדה והצלחה, ואולי אף ניצחון.

360 מעלות

מחזור עם זר קוצים

מבחינה פוליטית, ואת זה כבר קראתם בכל עיתון, לא השכיל יצחק רבין לעשות כשהגיע השבוע לוועידת מפ"ם. ראש ממשלה לא נוהג להטיל, כמו שאומרים, את כובד משקלו, אלא אם מובטח מראש שהמאזניים יוטו. במקרה הזה המאזניים היו מקובעות בבטון לצד ההפוך לזה של רבין. אבל הבחינה הפוליטית מתחילת השבוע הרי לא קובעת אצלנו כקליפת השום [illegible]. הבחינה האישית, זו מעניינת הרבה יותר.

מה בסך הכל רצתה מפ"ם? – שיחזרו אחריה. הרבה שנים היו ראשי התיבות האלה סמל למפלגה הקשישה ביותר בישראל, שכמה דינוזאורים מנהיגים אותה תוך מאבק אידיאולוגי עבש נושאים, שימיו כימי ההתיישבות בביתניה. במערכת בחירות אחת, זו של 1988, היתה לה עדנה. פתאום דורון נשר ותואמיו, ואחריהם כל הצד השמאלי של שינקין, המליצו עליה. פתאום אפילו ליבוביץ', הגורו החילוני הזועף, הודיע ברבים שהוא שם מפ"ם בקלפי. אבל זו היתה רק הבלחה, ומאז איש לא ניגן סולו גיטרה מתחת לחלון של בית הקיבוץ הארצי. עד יום ראשון השבוע.

"תראה, תראה כמה עיתונאים באו", היה משפט המפתח בכפר המכביה. מה שהיה אמור להיות כינוס לבוש חג ושסם, שירווה בהרחבה ב"על המשמר" וכו בלבד, הפך לאייטם מרכזי. וכך התייצבה הכלה מוכנה לתחרות בין המחזרים. כלבה אולי כבר החליטה מראש, אבל האוזניים עוד רצו לשמוע דבש ניגר.

רבין אמנם מרבה להסמיק, אבל זה בדרך כלל מכעס. יש לו, מה לעשות, גינוני חיזור של מי שלמד בכדורי, ואחר כך היתה לו הבלורית היפה ביותר בפלמ"ח: בשלב הראשון לא לימדו אותו, ובשלב השני לא היה צריך. יוסי שריד, שאין לו בלורית ולא היה בפלמ"ח, יודע שצריך להתאמץ: הוא פתח בתורה על ההזמנה, ואחר כך אמר 100 פעם "אנחנו" ו־200 פעם "יחד". אבל בבתי הספר של רבין לימדו כנראה שתי דרכי התייחסות: או שדופקים צ'פחה בראש, או שמעליבים. רבין הלך על שתיהן.

הצעד הראשון בדרך החיזור הזו ייקרא אלמנט "קטן עלי". הדרך הבטוחה ביותר של המחזר הלא־מיומן להימלט ממבוכת הטקס, היא להגיד שאין טקס בכלל. "אם הייתם מצביעים על הליכה עם מרצ ולא עם רמון, לא הייתי בא לכאן בכלל", פתח רבין ואמר. יעני, אתם לבד לא מעניינים אותי, ובאתי רק בגלל שצריך, ובעצם כדי להציל אתכם מעצמכם. והמפ"מניקים, שאפילו בקיבוץ למדו שלא מדברים ככה, שאלו אחד את השני: בשביל זה הוא פה? כדי להעליב אותנו?

הצעד השני, פלמ"חאי עם רוטב פולני, הוא אלמנט "אוי ואבוי יהיה אם תגידי לא". "האם זו העת?" רעם רבין, מאיים שאם לא תיעתר הכלה, ייפול הבית המשותף, המכונה במקרה הזה "תהליך השלום". האיומים הגיעו בסרט נע: נהיה חלשים מול הימין, אתם עושים ד"ש חדשה, וד"ש היא שהורידה את מפלגת העבודה (קריאה מהקהל: "מלחמת יום כיפור הורידה את מפלגת העבודה"), ובקיצור, אוי לנו ואבוי לכם אם תעזו.

והצעד השלישי, המאפיין מחזר שנקלע לפינה, הוא "אני לא יכול להאמין שאת עושה לי את זה". מכיוון שהפגיעה בתהליך השלום לא ממש שיכנעה, זרק רבין את אמינותו המפורסמת למרכז הזירה, והעמיד את מפ"ם כנגדה. "איזו תרבות פוליטית אתם רוצים ליצור? אתם רוצים ללכת עם עריקים?" בצר לו, אפילו שיבח את שמעון פרס, שלא ערק אחרי ניצחונו של רבין בפריימריס. אבל מה לעשות, ורבין הוא הכי פחות אמין כשהוא אומר משהו טוב על פרס.

הבעיה היא שרבין לא רק מחזר מגושם, אלא גם נואם גרוע. הוא לא דיבר מהכתב, וחזר על כל אחד משני נימוקיו לא פחות מחמש פעמים, כל פעם לצליליה של מקהלה גוברת של ריטונים. החזרה, בעיקר זו על עלבונות בסגנון "לא הייתי בא לכאן אם לא הייתם כאלה ילדים רעים", יצרה רושם שלא רק שרבין מנסה למלא זמן, אלא שהוא ממלא אותו בדברים הלא נכונים. כך סיכם חבר אחד, לבוש במכנסיים קצרים וסנדלים: "גם לשריד לא היה מה להגיד, אבל הוא אמר את זה יותר יפה".

רבין לפני חברי מפ"ם. חיזור מהוסס

צילום: רובי קסטרו

רמון לוחץ את ידו של בניזרי. ש"ס ניזוקה קשה בענייני טוהר מידות

צילום: נאור רהב

תומכי רמון במפלגת העבודה, שרידי השמינייה המפורסמת, דיברו השבוע שלא לציטוט על הדחה אפשרית של זווילי ומינוי ח"כ חגי מירום במקומו. היו, אגב, גם כאלה שהציעו לרבין לצרף מיד לממשלתו המזדקנת שר תואם רמון – צעיר, פופולרי, בהיר לשון ובעל דעות יוניות. אולי ח"כ אברום בורג, ידיד נפש של רמון, שהתייצב השבוע נגדו. מה שבטוח, הרעיון למנות את רפי אדרי כשר בממשלה ירד מהפרק עקב אירועי

סערה בכוס תה

רמון. היה מי שהחליט, שבמינוי כזה אין הרבה בשורה.

בקרב הלא־חזותי והטעון הזה, זווילי־רמון, גולשות כמויות של שנאה. לפעמים גורמים הביטויים הקשים של זווילי אי־נוחות גם בקרב שומעיו, עובדי ההסתדרות, שמתקשים עדיין להפנים את האיבה לרמון. ביום שני הופיע זווילי במלון מוריה בירושלים בפני רכזי תרבות ואנשי חינוך, ויצא בעוז התקפה איומה על רמון. "שמעון צוריאלי (מזכיר ההסתדרות בירושלים, חבר טוב של רמון – ש.י.) צריך לשמור על הגב שלו מפני החבר הכי טוב שלו", צעק זווילי, "רמון לא בוחל בשום אמצעים, מה הוא בנה בחיים שלו? מה הוא עשה? הוא רק מרעיל את הבאר שממנה שתה כל החיים. הוא הנסיך שקיבל הכל על מגש של כסף. רמון לא יחזור למפלגה כל עוד אני אהיה המזכ"ל. בוגד, עריק כזה, לא ישוב".

מעניין. כשהטיעונים על עריקים ועריקות באים מפי ראשי מפלגת העבודה, בא לך לפרוץ בצחוק מתגלגל. אתה בז להם בדיוק כפי שהיית לועג לשודד שכספו נגנב, והוא מבקש ממך תרומה כדי להשלים את החסר. תולדות העת החדשה של העבודה עמוסים בסיפורי עריקים, מאמנון לין (שהגיע השבוע לישיבת מרכז מפלגת העבודה בבנייני האומה) ויצחק פרץ, ועד לאברשה שריר. באפריל 90', להזכיר, חתמה העבודה על הסכם העריקה של שריר מהליכוד. שריר אמור היה להעניק לעבודה את השלטון תמורת בצע כסף. את ההסכם ניסח עו"ד אברהם בריר, חבר משותף של שריר ושל שמעון פרס. אולי זה לא מפתיע שפרס, בכל נאומיו האחרונים, נמנע מלהשתמש בנימוקי העריקות. טיפש הוא לא.

ועוד. בהופעותיהם בפני מרכז מפ"ם וועידתה ניסו רבין ווילי, כאמור, לשכנע את החברים שלא יתחברו עם עריקים דוגמת רמון. השניים נחלו כשלונות חרוצים, לא רק בגלל דוגמאות העבר, כמו עקב התרחשויות ההווה. רבין ווילי ביקשו למעשה ממפ"ם לערוק ממרצ, והברפלד אפילו הציע להם תקציבים נוספים, במעין "מבצע מכפיל" פרטי. הוא לא נענה. במהלך השבוע התברר, כי הברפלד מוכן לקבל אליו בזרועות פתוחות את אפרים זילוני וחבריו, אנשי מפ"ם מבכירי ההסתדרות, שסירבו להיכנע להכרעות דמוקרטיות במרכז מפלגתם, ממש כמו חיים רמון בשעתו, והודיעו כי יצביעו עבור מפלגת העבודה.

לשם האיזון ייאמר כי רמון, שמתהדר בפוליטיקה נקיה והוא בעל דימוי אמין, הצליח לרתום לעגלתו שלוש מפלגות הגונות המרכיבות את מרצ. אבל ברשימתו יש גם את ש"ס, שניזוקה באורח קשה בענייני טוהר מידות גם בנושא ההסתדרותי. דו"ח מבקרת המדינה, שהוגש לכנסת בינואר 93', קובע כי ש"ס קיבלה ערב הבחירות הקודמות להסתדרות מיליון וחצי שקל למוסדותיה, "אל המעיין" ו"מעיינות", רק כדי שתרד מהמירוץ. במפלגת העבודה היו שמחים, כמובן, לנגח בדוגמה הזו את ש"ס, אבל לרוע המזל, המבקרת קבעה שהעבודה היא שקנתה בכסף את שלטונה בהסתדרות.

■ ■ ■

ומלה אחרונה על חיים הברפלד, לטעמי הדמות הטרגית בכל סיפור הבחירות להסתדרות. הוא איש חביב, קצת נהנתן ("אני לא שונא מה שאחרים אוהבים"), בן 63, שבאמת עשה הרבה למען העובדים כיו"ר האגף לאיגוד מקצועי, בעיקר בימי ממשלות הליכוד, ואפילו ביקש לבצע כמה רפורמות בהסתדרות בעת האחרונה. הבעיה היא הדימוי והעבר המנגנוני, ובעידן הפריימריס והתקשורת הפתוחה, הבעיה הופכת למעמסה שהברפלד מתקשה לשאת. אין איש שרואה בהברפלד את מי שמסוגל לבצע את הטלטלה הנדרשת בהסתדרות, ובעניין הזה צובר רמון נקודות מדי יום. לא סתם הציעו כמה חברי מרכז מפלגת העבודה להפוך, בהליך מזורז, את חיים רמון למועמד העבודה למזכ"ל ההסתדרות, ולסלק מהדרך את הברפלד, שבסך הכל ממלא את תפקיד המזכ"ל רק שנה וחצי.

הנסיגה מהגולן

מפות כבר יש

בימים האחרונים יושבים שני אנשים ומעיינים במפות הנסיגה מהגולן שהכין להם הצבא. יצחק רבין מעיין במפות שהכין לו אלוף אילן בירן, וחאפז אסד, יש להניח, עושה זאת בדמשק עם המפות שהכין המטכ"ל שלו ■ בניגוד לעבר, הפעם לא מדובר בעבודות תיאורטיות, אלא בעמדות למו"מ, שאותן יעביר בקרוב שר החוץ האמריקני מצד לצד ■ הניירות הללו עשויים לעצב את האזור מוקדם יותר מכפי שציפו הכותבים

אלכס פישמן

שעה שיצחק רבין עיין בנייר עבודה שהכין עבורו האלוף אילן בירן בסוגיית הסדרי הביטחון ברמת הגולן, יש להניח שחאפז אסד ישב בארמון הנשיאות בדמשק, ועיין אולי בנייר עבודה מקביל, הנושא אולי אותו שם, שהכין עבורו המטה הכללי הסורי. הפעם אין מדובר כנראה בעבודות תיאורטיות, אקדמיות, אלא בתבשילים צבאיים לצורכי משא ומתן, שהחלו להירקם אחרי מיפגש קלינטון-אסד בז'נבה, ב-15 בינואר, ואשר קיבלו תאוצה - לפחות בישראל - אחרי ביקור רבין בארה"ב במארס השנה.

באותם חודשים מופלאים של ראשית 94', נדמה היה שמערכת היחסים בין ארה"ב לסוריה לא ידעה ימים טובים יותר, ושהמו"מ בין ישראל לסוריה עלה על נתיב ברור. הכל המתינו להתבטאויות מרתוניות בוושינגטון, שיביאו לחתימה על נייר עקרונות משותף - יום לאחר חתימת ההסכם עם הפלסטינים, שאז עוד האמינו כי תתבצע ב-13 באפריל.

השגרירים רבינוביץ ועלאף כבר החלו לדבר תכל'ס, ומצאו אפילו נוסחה שתעקוף את המישוואה הבלתי מתפשרת - שלום מלא שווה נסיגה מלאה. רבין התחייב בוושינגטון לעיסקת חבילה, מין יצור כלאיים שיקדים את הסדר הקבע ויירדון במקביל לו, הכולל הסדרי ביטחון ונורמליזציה ביחסים. הסורים, מצידם, גילו סימני היענות לרעיון החבילה.

בקיצור, נדמה היה שהולכים לסגור עניין, ואין לך זמן מתאים מזה להכניס את המוחות הצבאיים לתמונה. בסוריה, מן הסתם, לא חסרים כנראה גנרלים פנויים. וגם בישראל מצאו את האלוף אילן בירן, ששהה אז בתקופת המתנה עם חלום קטן - תפקיד ראש אמ"ן. ומה יותר מתאים כסטאז' לראש אמ"ן מאשר עבודת מחקר על הסדרי ביטחון אפשריים ברמת הגולן.

אשליית האביב המדיני היתה יפה מרי, קצרה מרי, והתחלפה בקיץ מיובש וחרב, המשווע למימטר מוושינגטון. לעומת זאת, את עבודות המטה המוזמנות אצל הצבא אפשר להחביא אבל קשה לעצור. והגנרלים המשיכו להזיע, בינתיים אל תוך המגירות. ומן המגירות הללו - הן בדמשק והן בקריה בתל-אביב - פורחות מדי פעם בועות קטנות של הדלפות. הבועות הישראליות מרמזות על תקופת מעבר של שמונה שנים, ואילו הבועות הסוריות רוחשות מספר שנים נמוך יותר.

למזכיר המדינה האמריקני, וורן כריסטופר, העתיד להגיע לאזור בימים אלה, ממתין ביקור מרתק: כל צד יפתח בעבורו חריץ קטן במגירה, ויראה לו את שלו. בישראל מכינים נייר עבודה לכריסטופר. הפרק העוסק בהסדרי הביטחון בתקופת הביניים מתבסס על נייר המטה הצבאי של האלוף בירן.

תרגיל אינטלקטואלי

כריסטופר יצטרך להפעיל הרבה קסם אישי כדי לשכנע את הסורים להתייחס לנייר עבודה ישראלי, המדבר על תקופת ביניים אבל אין בו את מילת הקסם של פיתרון הקבע - ריבונות על כל רמת הגולן. וכריזמה היא לא בדיוק הצד החזק של כריסטופר. אנשיו בצוות השלום כבר תולים בו את אשמת איבוד המומנטום במו"מ הישראלי-סורי בקיץ 93'. "האיש בחליפה הריקה", הם מכנים אותו מאחורי גבו. אם הסורים יקבלו את העיקרון העומד מאחורי נייר העבודה הישראלי, הרי שיוגש להם סל של הסדרים, שכל מרכיב בתוכו יהפוך לתת-ועדה. למשל, תת-ועדה שתעסוק בצעדים לבניית אמון הדדי בין שני הצבאות, תת-ועדה שתשו[...] בהסדרי ההתרעה, תת-ועדה שתדון בהסדרי הפיקוח על [...] ההסכם, וכדומה.

סביר להניח שבסוריה יזכה כריסטופר להציג במשהו מעטה [...] המטה הכללי הסורי. יהיה זה עבורו תרגיל אינטלקטואלי [...] פשוט, לחפש אחר מכנה משותף בין שתי העבודות - הישראל[ית] והסורית. מה שכמעט ודאי - קו ההתחלה בכל אחת מהן הוא [...] אצל הישראלים זהו הקו הסגול ברמת הגולן, אצל הסורים זה [...] הירוק או קו אחר מערבית לקו הסגול. רמז לכך שתול בעבו[דה] שפירסם החוקר הסורי ווהיר דיאב בסוף 93'. במחקר, שעו[סק] בהסדרי הביטחון בין ישראל לסוריה, הוא בנה את התוכנית [...] המודל המצרי של קווי הפרדה וקווי ביניים, כאשר קו ההתח[לה] ממנו הוא יוצא, הוא איזשהו קו דימיוני ברמת הגולן, העובר [...] נפח. תקופת הביניים בעבודה הסורית, באופן לא מפתיע, של[...] לקוחה מן המודל המצרי ורחוקה מאוד מהתפיסה הישראלית.

הצבא - בכל הנוגע לעבודות מטה בנושאים פוליטיים רגיש[...] - יותר מתוחכם ויותר זהיר. מכיוון שהצבא עובר בטווחי[ם] ארוכים ואיטיים יותר מקצב פליטת הרעיונות של הפוליטיק[אים], הוא מכין את עצמו מראש, עוד לפני שהדרג המדיני פונה אל[יו].

כבר באוקטובר 91', אחרי ועידת מדריד, החל אגף התיכנון, אז עוד בראשותו של האלוף עמרם מצנע - בהכנת נייר מדי[ניות] המתווה קווים לבניית אמון הדדי בין שני הצבאות, הישרא[לי] והסורי. סיורים משותפים, מערכות תיקשורת משותפות וכו['] נייר שיוצנע במגירה ויהיה מוכן, אם וכאשר יידרש. הרמטכ"[ל] אהוד ברק נתן לאגף התיכנון אור ירוק להשתעשע בהרדי [...] ברעיונות מהסוג הזה, בתנאי שכל העניין יישמר בסוד כמו[ס].

מאז, בעצם, התמתה אגף התיכנון במטה הכללי ב"הומ[...] ביטחון". היצירתיות שם תגגה ואף עלתה על גדותיה, כאש[ר] המחלקה לתיכנון אסטרטגי, בראשותו של אלוף-משנה, [...] לחטיבה לתיכנון השלום בראשותו של תת-אלוף. אבל הדינמו, המנוע ולב העיסוק בעניין הסורי, היה ונשאר באגף המודיעין, או ליתר דיוק אצל ראש אמ"ן, אלוף אורי שגיא. מאז נכנס לתפקידו באמ"ן לפני כשלוש שנים ואיתר את השינוי האסטרטגי שחל בסוריה, טיפח את השתיל הזה, למרות שדבקותו באופציה הסורית לוותה בראשית הדרך בלא מעט קינטורים ועקיצות. הטיפוח הזה היה כרוך בנסיעות חשאיות, כולל הצטרפות למסעו האחרון של רבין בוושינגטון, וכהרבה עבודת מחשב וניירות עבודה. גם את העבודה של בירן הוא ודאי ליווה ביותר מאשר פוילה אוהדת

שר החוץ האמריקני וורן כריסטופר עם אלוף יצחק מרדכי. משמאל, אלוף אילן בירן

צילומים: חיים אזולאי ודו"צ

מאחורי גבו. ובעוד האופציה הסורית לובשת צורה באגפים שעניינם ניירות מטה, הרי שבאגפים שתפקידם להוציא כסף, היא התבטאה במונחים הרבה יותר מעשיים. ממילא תקציב הביטחון בדוחק, כך שההשקעות ברמת הגולן הן לא בדיוק בראש סדר העדיפויות.

מכאן, שהאלוף אילן בירן לא נכנס לעבודה על רמת הגולן כשסביבו ואקום רעיוני. הוא יצר אינטגרציה של רעיונות שורמו עוד קודם באג"ת ובאמ"ן, ולפני שהוגשה העבודה לשר הביטחון היא עברה גם בחינה מיקרוסקופית של האסטרטגים באג"ת.

בוועדת החוץ והביטחון אמר יצחק רבין, שעבודת המטה של בירן מציגה קווים שונים - מה שיצר את הרושם שמדובר בקווי נסיגה שונים. לרושם המוטעה הזה הוסיפה תשובתו המעורפלת של רבין לחבר הכנסת בגין ששאל, האם הקו של המטה הכללי נמצא מורחה מזה של ראש הממשלה. רבין השיב בפשטות "כן", ובכך חיזק את הרושם, כי בירן המליץ על קו נסיגה מסויים שאינו מקובל על הדרג המדיני.

כמה אופציות

אלא שבשביל קווי נסיגה ברמת הגולן, רבין אינו זקוק לעבודה חדשה של אילן בירן. קווי הגנה שונים ברמת הגולן, ואופציות שונות של לחימה, הוא יכול לשלוף מתוכניות מגירה השוכבות כבר שנים במטה הכללי ובפיקוד הצפון. התוכנית של בירן עוסקת בהסדרי ביטחון שאין מאחוריהם כל הנחיה מדינית לגבי קו הגבול בפיתרון הקבע. אי לכך, הקווים של בירן הם קווים הקשורים לתוכנית של קווי פירוז ודילול.

כריסטופר יצטרך להפעיל הרבה קסם אישי כדי לשכנע את הסורים להתייחס לנייר עבודה ישראלי, שאין בו את מילת הקסם של פיתרון הקבע - ריבונות על כל רמת הגולן

מדובר במערכת הסדרים שתשרת את תקופת המעבר. במסגרת זו, של קווי פירוז ודילול, קיימות מספר אופציות שעיקרן רוחב הרצועות - הן בצד הישראלי והן בצד הסורי, היקף הדילול, ומרכיבי ביטחון נוספים. ההבדל בין האופציות מותנה במה שהסורים מוכנים לתת בתמורה. נורמליזציה זהירה תלווה בהסדרי ביטחון קשוחים יותר.

כיוון שהטופוגרפיה של רמת הגולן ברורה וידועה, קווי הפירוז והדילול שם אינם סובלים, למעשה, ממיגוון של אפשרויות. את רמת הגולן ניתן לחלק, טופוגרפית, לשלושה קטעים ברורים. כך שעיקר הבעיות יתמקדו בקווי הדילול - עומקם ומהותם - בתוך שטח הקו הירוק ובתוך השטח הסורי.

מערכת קווי הפירוז והדילול תלווה בהסדרים ביטחוניים על גבול ישראל-לבנון, ובפיקוח של כוחות או"ם או כוחות רב לאומיים באזורי הפירוז. בנוסף, יתקיימו סידורי התרעה המבוססים על תחנות התרעה שיופעלו על ידי כל אחד משני הצדדים, ועל ידי גורם נייטרלי שלישי. ועל כל אלה יתווספו הסדרים של חופש טיסה למטרות פיקוח על קיום ההסכם.

כל הסכם מעין זה מחייב גם מרכיב של ערבות מעצמתית. ובמקביל, ילווה החסדר בדרישה לעיקור חלק מן האיומים האסטרטגיים, כמו נשק כימי ומרכיבים במערך טילי הקרקע-קרקע. כדי לערוב להצלחת ההסכם, תעלה דרישה לאכלס אזורים מדוללים באורחים.

חשיבותם של הסדרי ביניים, המופיעים לכאורה על נייר צבאי מקצועי, נקי מפניות פוליטיות כלשהן, היא בהיותם בסיס להסדרי קבע מדיניים. במארס, בוושינגטון, אמר רבין כי שתי המדינות הולכות עוד השנה להכרעות קשות. כך שהנייר הצבאי הזה עוד עשוי לעצב את ההיסטוריה של האזור מהר יותר מכפי שצפו מחבריו.

Lenco
הכי טוב ישראכרט
דור הטלוויזיה Lenco
לאור ההצלחה !!!
מבצע טלוויזיות Lenco במחיר מהפרסום
מלל הפרבנד לכבלים!
טלוויזיה גודל "14 דגם L.T.V - 1414
טלוויזיה גודל "20 דגם L.T.V - 2014
תכונות הטלוויזיות Lenco
Lenco
הכי טוב ישראכרט

הישראלים ילמדו את העומאנים לעבוד

העומאנים מתוסכלים: כמעט כל העובדים במדינה הם זרים. העומאנים, אומרים במסקט, מתמחים בעיקר בשינה ■ הסולטאן קאבוס, המעוניין ללמד את בני עמו לעבוד, מייעד את התפקיד הזה, מסיבות השמורות עימו, דווקא לישראלים ■ בינתיים גם לנו יש מה ללמוד: בעומאן אין רעבים, אין חסרי בית, החינוך והרפואה חינם, לא משלמים מס הכנסה, והניקיון מדהים ■ אז למה הם רוצים ללמוד לעבוד? – כי בעוד 20 שנה ייגמר הנפט ויסתיימו החיים הטובים

כפר דייגים בעומאן. תיירות יכולה להיות מקור הכנסה לא רע, בתנאי שהעומאנים יצליחו להיפתח קצת אל העולם

עודד גרנות
שליח מעריב לעומאן

מוכר הנעליים מהודו ומוכר האריגים מבנגלדש עמדו בפתחי החנויות שלהם במרכז המסחרי של מסקט, והמבט בעיני־הם הסגיר שהם חיים כאן על זמן שאול. "אני יודע שזו רק שאלה של זמן, עד שהעו־מאנים יעיפו אותנו מכאן ויתפסו את מקומנו", אמר לי מונשאלאם מבנגלדש. "אני חי כאן כבר שבע שנים על חוזה זמני, שמאריכים אותו כל פעם, ובקרוב הכל יסתיים ואצטרך לחזור הבי־תה". כך גם מוחמד עבד אלרחים מהודו, בן 19, ער לאפשרות שיצטרך עוד מעט לחזור אל הבית שהשאיר מאחור.

הם, הזרים, מתגוררים במוסקט בגפם, מנסים לעשות קצת כסף לפני שיצטרכו לעזוב. כמו מוחמד ומונשאלאם, יש עוד מאות אלפי עובדים זרים בעומאן. הודים, פקיסטנים, בלוצ'יסטנים ופיליפינים. פעם הם היו בחזקת עבדים, היום הם מחזיקים את כל המדינה. לא רק פועלים ועובדי כפיים, אלא גם כל שיכבת המנהלים בדרגי הבי־ניים. העומאנים, שמספרם כמיליון וחצי איש, הם בעלי הרכוש והממון. הם צמרת המימשל, וחלק מהם פשוט לא עובד. רק נהנה מכספי הנפט שה־חל לזרום ב־1967.

בשוק העתיק של העיר מטראח, בסימטאות פתלתלות וצרות ובתוך חנויות שדומות יותר לכוכים, יושבים הזרים ומוכרים את מרכולתם: בשמים שהנשים בעומאן אוהבות כל כך, אריגים זולים, דישדאשות (גלביות) וסירי ענק מאלומיני־ום זול. דברי אלקטרוניקה פשוטים, טייפים וטלו־ויזיות מתוצרת סמסונג, קוריאה, במחיר של 300 דולר לטלוויזיה 14 אינץ'. בשוק מדברים בהודית ובאנגלית קשה להבנה. ערבית כמעט לא שומעים שם. כל המלצרים במלון הם מהודו ומפקיסטן. אחד מהם ביקש ממני למצוא לו עבודה בישראל והכריז: "אני מוכן לעשות כל דבר".

עומאנים כמעט ולא תמצא בעבודות שירות. גם בקניון החדש, "מרכז אלחארסי", ממוזג כולו ומציע סחורה מיובאת במחירים שבשמיים – לא תמצא זבן עומאני לרפואה.

הסולטאן מודאג מאוד. פקיד עומאני בכיר, שלא רצה להזדהות, אמר לנו: "בגלל הנפט, אנ־שינו נעשים עצלנים. ממש בושה. הם הולכים לישון בצהרים, בשעה שההודים עובדים".

הסולטאן יודע שאי אפשר לבנות מדינה על עבודה זרה, על מנהלים הודים ובריטים, והחליט להיפטר מהזרים ולהכשיר את הדור הצעיר בעומ־אן לעבודת כפיים וניהול. את תפקיד ההכשרה הוא מייעד למדריכים מישראל.

אין רעבים, אין מס הכנסה

על קיר מסעדת "עלי באבא", ברחוב ראשי בשכונת רווי, מודבק סטיקר האומר בערבית פשו־טה ומתחרזת: "אל תאמר מה יש לי לאכול, כי עלי באבא הוא כל יכול". נכון להיום, יש לעומא־נים מה לאכול, והם לא זקוקים לעלי באבא. אין אנשים רעבים בעומאן ואין חסרי בית. יש חינוך חינם, רפואה חינם, ואין שומה שנתית על הכנ־סות, כיוון שלא משלמים מס הכנסה. ברחובותיה של מסקט חיפשתי ולא מצאתי קבצן אחד.

הדבר הבולט ביותר ברחובות מסקט ובעומאן כולה הוא הניקיון המדהים. הסולטאן משוגע לני־קיון ולאסתטיקה, ובשום מקום בשולי הדרך לא תמצא פחית ריקה של קולה, פיסת נייר או כתו־בת על הקיר.

פקיד ממשלה מרוויח בממוצע החל מ־500 ריאל בחודש, שהם 1,500 דולר בקירוב. חוסיין, המלווה שלנו, קנה לעצמו ב־3,000 ריאל טויוטה משומשת. ביטוח מקיף לשנה עולה כ־300 ריאל. וילה שתי קומות ברובע אלקורום היוקרתי עולה כ־100 אלף ריאל, ואפשר לקבל הלוואה מהממש־לה בגובה של חצי המחיר. בעלי עסקים עומאנים מרוויחים סכומי עתק ומתגוררים בווילות משג־עות עם בריכות שחיה לאורך חוף הים.

אבל העושר הזה הוא לא ביטוח לעתיד. עומ־אן פחות עשירה משכנותיה במפרץ, ועתודות הנפט שלה ייגמרו בעוד כ־15 עד 20 שנה. רמת החיים תרד, אם לא יתחיל מיד פיתוח תעשייתי מואץ ויימצאו מקורות הכנסה נוספים. חזות קשה לסולטאנות.

תיירות, למשל, יכולה להיות מקור הכנסה לא רע, בתנאי שהעומאנים יצליחו להיפתח קצת אל העולם. עומאן היא מדינה סגורה, ומספר הת־יירים בשנה נע בין 12 ל־15 אלף. "אנחנו לא רוצים כאן טיילים עם תרמילים, שיביאו עימם סמים ומנהגים רעים", אמר אחד המלווים שלנו. "בבר של המלון איתרתי רק קומץ תיירים מגרמ־ניה ומשוויץ.

המחשבה מה יקרה בעתיד, מעסיקה את העו־מאנים לא רק בהקשר של בעיות כלכלה וירידת עתודות הנפט, אלא גם בכל הנוגע לשינויים המתחוללים בחברה העומאנית. השינוי הבולט ביותר הוא בתא המשפחתי. קאבוס פתח את הש־ער לשיפור מעמד האשה, כשאיפשר לה להסיר את הרעלה ונלחם להקטנת המוהר. ההמשך הטב־עי היה הפסקת המנהג לשאת יותר מאשה אחת. "פעם, בשביל אשה שניה היה צריך עוד אוהל. כעת צריך עוד חדר, ומי צריך צרות"? – שאל פקיד במשרד ממשלתי.

כעת, הוויכוח בחברה העומאנית, כפי שמתב־רר לי בשיחות עם המארחים, הוא על "גבולות הגזרה" של האשה והאחות. "מה עושות נשים בי־שראל"? – שאל אותנו עומאני צעיר, בוגר אוני־ברסיטה. "כמה מהן יוצאות לעבודה וכמה נשא־רות בבית"?

מאחורי הסקרנות הרבה מתגלה מבוכה לגבי שאלה בסיסית כמו: האם מותר לגבר לעזור לא־שה במטבח? בסוף הבנו, שבן שיחנו מוכן להשלים עם יציאת האשה לעבודה, אבל עומד על כך שקודם־כל תמלא את תפקידה כעקרת בית, שכן "זהו תפקידה העיקרי".

דאגת הסולטאן לנשים ראויה לתשומת לב, בהתחשב בכך שהוא עצמו אינו נשוי וגם לא הע־מיד יורש. היורש ייבחר, קרוב לוודאי, בהתייע־צות בין כ־50 הגברים במשפחה המלכותית. אבל שאלת הירושה מעסיקה אותו הרבה פחות מהדא־גה לחכנתה של עומאן לתקופת הבצורת והירידה מהכנסות הנפט. בגיל 54, הוא נראה טוב, מקפיד על בריאותו, אוהב רכיבה על סוסים, יאכטות ומי־צעדי צבא. למרות שנחשב לביישן, הוא הנהיג שלטון של ברזל ברחבי הסולטאנות. הציות כלפיו עיוור. אין אופוזיציה בעומאן וגם לא עיתונות ביקורתית. "הסולטאן", הסביר משכיל עומאני לחבר משלחת ישראל, "חושב שלא כל דבר שמתאים לישראל מתאים גם לסולטאנות, ומדינה כמו עומאן, המאכילה את תושביה לשובע, לא צריכה בינתיים לחשוב על דמוקרטיה".

◄

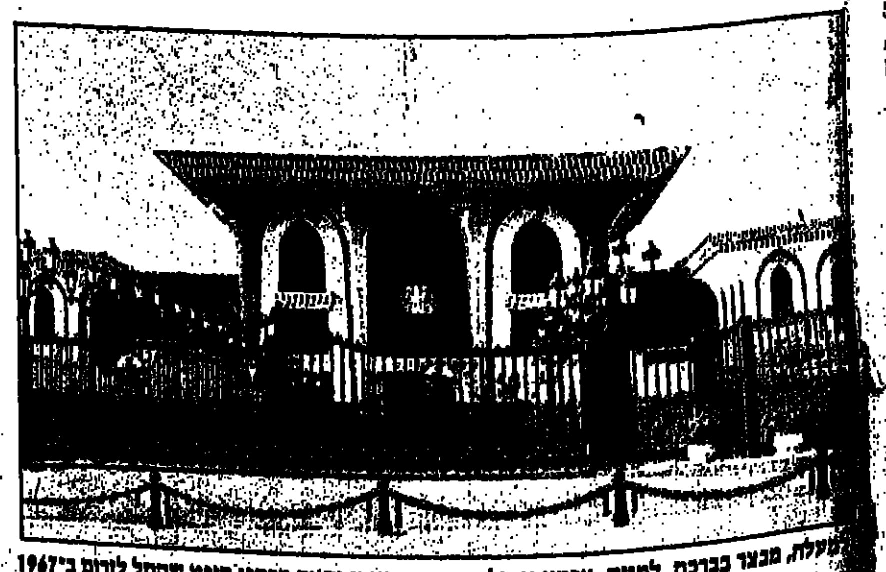
למעלה, מבצר בברכה. למטה, ארמון הסולטאן. העומאנים נהנים מכספי הנפט שהחל לזרום ב־1967

צילומים: אלי דסה, עומאן

קשרי ישראל־עומאן

יוצאים מן הארון

בסיבוב הקודם של שיחות המים, הדהים שליט עומאן את הישראלים כשהציע לארח את השיחות. הישראלים לא האמינו ■ אבל הסולטאן קאבוס, נסיך מהאגדות, מכריז פומבית כבר שנים שאין לו שום סיכסוך עם הישראלים ורוכש כאן טפטפות וציוד תקשורת ■ כעת הוא מקווה שהישראלים יפתחו לפניו את הדלתות לבית הלבן

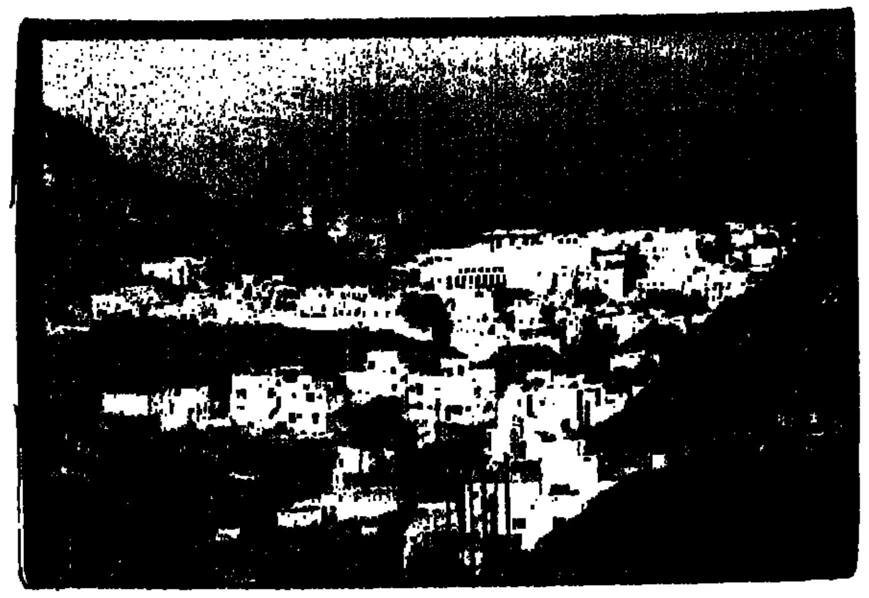

למעלה, מסקט הבירה. ברחובותיה אין למצוא קבצן אחד. למטה, שליח "מעריב" לעומאן, עודד גרנות (משמאל), עם שר החוץ העומאני, יוסף בן עלאווי. ברגע שייכון שלום - הם יצטרפו לעגלה

צילומים: אלי דסה, עומאן

עודד גרנות
שליח מעריב לעומאן

מארמונו בעיר סאלאלה, גן עדן קסום לחופי הים הערבי, פיקח השבוע הסולטאן קאבוס על תהליך הוצאתם של יחסי ישראל־עומאן מן הארון.

סאלאלה מרוחקת אלף קילומטרים ממסקט הבירה, אבל הסולטאן התעדכן דקה אחר דקה בפרטי ביקורה של המשלחת הישראלית. עומאן היא, כידוע, מדינה של איש אחד, וגם ההחלטה המדינית להחתים דרכונים ישראלים בחותמת הסולטאנות – שתי חרבות מוצלבות ופגיון (חנג'ר) ביניהן – היתה כולה שלו.

מהלך מדיני נועז היה כאן, ואפילו הימור מחושב, אבל לא מהפך. שום דבר שדומה להודעה המחשמלת של אנואר סאדאת בפרלמנט המצרי: "כדי לעשות שלום, אלך עד קצה העולם, אפילו עד ירושלים". אפשר לשער, שהחוט המחבר בין ירושלים למסקט לא נרקם בביקורו של יוסי ביילין, אלא הרבה שנים לפני כן.

צריך מידה רבה של תמימות כדי להאמין, שרק אבירות נאצלת דירבנה את הסולטאן קאבוס לתמוך ביוזמת השלום של סאדאת מ־1978, מול עולם ערבי רותח וגועש. סביר יותר להניח כי כבר אז, ואולי עוד לפני כן, הונח הנדבך הראשון למה שקרה השבוע. ●

עומאן היא, אמנם, מדינה ערבית, החברה בליגה הערבית ומרבית תושביה הם מוסלמים. אבל העומאנים שונים מן הערבים בתווי פניהם, בלבושם, במסורתם ובאורחות דתם, וגם חשים עצמם מבודדים משהו, בפינה הדרום מזרחית של חצי האי ערב.

יש להם, בניגוד לשכניהם, מסורת של אימפריה מפוארת, אבל מרבצי נפט קטנים יותר. לסולטאנות יש צבא אמיץ, אבל קטן מדי. והסולטאן, שהדיח לפני 24 שנים את אביו כדי להצעיד את ארצו מחשכת ימי הביניים אל המאה העשרים, ידע כבר אז שהוא זקוק לסיוע מבחוץ כמעט בכל תחום. יתכן שלישראל היה מה להציע.

מאז 1970 ביקרו לא מעט ישראלים בעומאן, אבל המדובר רק בבעלי אזרחות כפולה. אישים עומאנים ביקרו בארץ. בכל המקרים, נעשה הדבר תחת מעטה כבד של חשאיות. המסחר התבצע באמצעות גורם שלישי. הטפטפות, למשל, במדשאות סביב מלון אינטרקונטיננטל, נראות זהות לגמרי לתוצרתו של מפעל ישראלי מסויים. המזגנים שמכוסים בשכבות עץ, נראים בדיוק כמו מזגנים של תדיראן. בתחום המדיני, נהגו העומאנים לשחרר מדי כמה שנים הצהרה, שהזכירה כי אין סיכסוך בינם לבין ישראל, וכי ברגע שייכון שלום - הם יצטרפו מיד לעגלה.

הישראלים נפלו מהכיסא

היחסים היו יכולים להימשך כך עוד הרבה זמן, אלמלא החליט קאבוס, נסיך מהאגדות בן 54, להזיז קדימה את הכלים על לוח השחמט. בסבב הקודם של ועדת המים הרב צדדית, כמעט נפלו הישראלים מהכיסא כשהעומאנים הציעו לערוך אצלם את הסיבוב הבא, במקום הקנדים שהוזמנו להתארח אצלם. ישראל נעזרה מיד באמריקנים, כדי לוודא שהעומאנים מתכוונים ברצינות למה שהם אומרים.

גם עיתונאים? – שאלה ירושלים.

גם עיתונאים – השיבה מסקט.

בירושלים הבינו שקאבוס החליט לעשות מעשה, ושהעומאנים גמרו אומר לצעוד בראש מדינות המפרץ בדרך לשיפור היחסים עם ישראל. קאבוס הוא, אמנם, סולטאן המתגאה ביכולתו לנקוט עמדה עצמאית, אבל במדיניות חוץ משחקים אינטרסים לפני הכל.

רק כשנפגש השבוע ביחידות עם סגן ראש הממשלה, קאיים אלזאואי, ועם שר החוץ העומאני יוסף בן עלאווי, התחיל ביילין להבין את שני השיקולים העיקריים שעמדו מאחורי יוזמתו של קאבוס לצעוד קדימה ביחסים עם ישראל:

התמריץ האחד היה כלכלי. לביילין נאמר, כי הצמרת העומאנית מעריצה את ישראל על יכולתה הטכנולוגית ועל הישגיה המדעיים.

מה רוצים העומאנים מישראל? - סיוע בהכשרת הדור הצעיר העומאני לשימוש בטכנולוגיה מתקדמת, כדי שיוכלו לתפוס את מקומם של העובדים הזרים בעומאן (ראה מסגרת); הם רוצים שישראל תסייע להם בהקמת תעשייה, בפיתוח החקלאות והתיירות; הם מעוניינים בבניית מערך שיווק, שיחסוך להם את העלות הגבוהה של שיווק כל המוצרים דרך נסיכות דובאי; הם מצפים לעזרה ישראלית משמעותית בתחום ההתפלה של מי ים, והם תולים הרבה תקוות ביכולתם של הישראלים להקטין את עלות ההתפלה בצורה משמעותית.

ביום רביעי פתחו העומאנים בפני ביילין את מיתקני ההתפלה שלהם, והציגו בפניו עלות של כ־2 דולר למטר מעוקב. המומחים הישראלים שיגיעו לעומאן בשבועות הקרובים, ינסו להקטין את העלות לפחות ב־50 אחוז.

אל השיקול הכלכלי שבהידוק הקשר עם ישראל, מצטרף גם שיקול פוליטי. קאבוס, כמו שאר הצמרת העומאנית – ובעניין זה כמו שליטים במדינות אחרות – מייחס לישראל השפעה מאגית על הממשל האמריקני. לסולטאן יש בעיה קטנה עם האמריקנים, המציקים לו בתחום הרגיש של זכויות האדם, והוא היה שמח, בלי שאמר זאת במפורש, אם הישראלים יורידו את הממשל האמריקני מעל גבו.

במקדמה, הכניס קאבוס את הישראלים לארצו. נכון שהמסגרת הרב צדדית איפשרה לעומאן לעשות זאת בחסות המטריה הבינלאומית, בלי שאף אחד יוכל לצפצף הרבה או למחות. אבל העומאנים חששו, למרות הכל, מתגובות קשות בעולם הערבי, ושמחו לגלות שהתבדו.

נוכחות קבועה

וכך קרה, שתוך כדי הביקור, הלך וגבר הפרופיל התקשורתי. ביום הראשון לא ידעו העומאנים מה לעשות עם ביילין ועם 19 עיתונאים ישראלים. ביום השני הם כבר איפשרו לנציגי התקשורת הישראלית להשתתף בקבלת פנים לכבוד המשלחות בסבב הרב צדדי, ולהציג שאלות לשר החוץ העומאני. ביום שלמחרת כבר הופיע כבוד השר במלון אינטרקונטיננטל כדי להתראיין לנציגי העיתונות והטלוויזיה הישראלית, בראיון משותף עם הטלוויזיה העומאנית. התקשורת המקומית בשפה האנגלית הקדישה מקום לראיון עם ביילין ולדיווח, כאילו שיגרתי, על נוכחות המשלחת הישראלית בעומאן. שר עומאני בכיר אמר לביילין בפגישתם: "אני מאושר שישראל הצטרפה סוף סוף למשפחה".

יחסי ישראל–עומאן עלו מדרגה בעקבות ביקור המשלחת הישראלית, והם נעים קדימה בדרך שקשה לחזור ממנה. מומחים ישראלים להתפלה יבואו לעומאן ויקבלו חותמת עומאנית בדרכוניהם הישראלים.

יחד עם זה, אסור לשגות באשליות שקאבוס הולך לחידוש יחסים עם ישראל לפני חתימת חוזה שלום בין ישראל לסוריה. העומאנים נשבעים, כי ברגע שייחתם חוזה כזה, הם ימהרו לכונן איתנו שלום, שיהיה "מעשי יותר, איתן יותר ומועיל יותר" לשני הצדדים, מאשר השלום שיהיה בין ישראל לבין שכנותיה הקרובות.

עד אז, תיבחן עומאן בנכונות לאפשר לישראל לקיים נוכחות לא בולטת, אך קבועה, בתחומי הסולטאנות. התשובה על כך עשויה להתברר כבר בשבועות הקרובים.

חיים רמון, בינינו, אתה לא בשביל ההסתדרות וההסתדרות לא בשבילך

באמת אדון רמון, פתאום ההסתדרות כל כך מעניינת אותך? פתאום אתה רוצה לעשות סדר בהסתדרות? איפה היית עד היום? הרי מה שבאמת מעניין אותך זו הקריירה הפוליטית שלך. לא מליון וחצי עובדים, לא יחסי עבודה, לא שכר מינימום ולא תוספת יוקר. איך אתה רוצה להיות מנהיג פועלים אם מעולם לא היית חבר אפילו בועד עובדים? אל תעבוד עלינו רמון, אתה לא בשביל ההסתדרות וההסתדרות לא בשבילך.

אמת

לשינוי מתוך אחריות

אני מאמין בעבודה

יעקב נאמן ודב ויסגלס

בנסיבות לא מחמיאות

שני עורכי דין, מהמפורסמים בישראל – יעקב נאמן ודב ויסגלס - הואשמו ע"י לקוח כי חתמו על הסכם פשרה בשמו – בניגוד להוראותיו ■ הוא גם טוען שהם היטעו את בית המשפט כדי שיוחזרו ללקוח אחר 25 אלף שקל ■ היועץ המשפטי לממשלה סירב להורות למשטרה לחקור בעניין והשאיר את הטיפול ללישכת עורכי הדין. אבל זו אינה ממהרת. תחילה החליטה להעמיד את השניים לדין משמעתי, אחר כך דחתה את הדיון ■ במהלך הבירורים התגלו סתירות בין גירסאות הפרקליטים, וביניהן לבין גירסת השופט ■ בג"ץ כבר נכנס לעובי הקורה, אבל הפרשה רחוקה מסיום

עינת ברקוביץ

יעקב נאמן ודב ויסגלס, עורכי-דין, ישבו הפעם ביציע הקהל באולם בית המשפט, מוקפים כל אחד בפמליה של מתמחים ועורכי-דין. בית המשפט הגבוה לצדק דן ביום ראשון השבוע בעתירה שדרשה להעמידם לדין פלילי ומשמעתי, ושני עורכי-הדין העדיפו לצפות בדיון מספסלי הקהל. היה דיון ארוך, מתוח מאוד, אבל השניים הקפידו על פנים חתומות כשעקבו אחרי פרקליטיהם המנסים להדוף את המיתקפה ולשכנע את שופטי בית המשפט העליון כי יש לדחות את העתירה. טוביה ארליך ייצג את יעקב נאמן. רם שמגר, הבן של נשיא בית המשפט העליון, היה הנציג שבחר לעצמו דב ויסגלס.

זו לא תהיה פרשת הפגישה הלילית מספר שתיים. מי שעקבו אחרי פרשת נאמן-ויסגלס בשנתיים האחרונות, לא יכלו להתעלם מקווי הדמיון: שני עורכי-דין מקבוצת הצמרת של עורכי-הדין בארץ, שהמשטרה מתבקשת לחקור אם לא הירשו לעצמם לחצות את הקווים האדומים ולהגן על לקוחותיהם גם במחיר שיבוש הליכי חקירה ומשפט.

אלא שביום ראשון הוברר סופית, שהסיפור הזה הוא סיפור מסוג אחר. היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן-יאיר, החליט שלא להורות למשטרה לפתוח בחקירת התלונה נגד השניים, בטענה כי אין בכך עניין לציבור. הטענות, לפיהן היטעו השניים את בית המשפט ומשכו במירמה כספים מאוצר המדינה, קבע בן-יאיר, מתאימות מטיבן לבירור בבית הדין המשמעתי של לישכת עורכי הדין, ולא בבית משפט פלילי רגיל. בית המשפט הגבוה לצדק הודיע מיד בפתיחת הדיון, כי לא מצא בהחלטתו של היועץ המשפטי לממשלה חוסר סבירות קיצוני, ולכן לא יתערב בהחלטתו. המלחמה, אם כן, מתנהלת כולה סביב העמדתם של השניים לדין משמעתי.

תביעה על מיליון שקל

הסיפור כולו החל במאי 1991, כשאהרון מאיר הגיש תביעת דיבה נגד השבועון "העולם הזה", עורכו רפי גינת והכתב יואב יצחק, בגלל כתבה שפורסמה כמה שבועות קודם לכן. בכתבה נטען, כי בנק המזרחי, תחת מנכ"לותו של אהרון מאיר, שכר במחיר מופקע משרדים מחברת אלרוב, בבעלותו של אלפרד אקירוב. בעת שפורסמה הכתבה עבר מאיר אצל אקירוב, וכותרת הכתבה ("אהרון מאיר פניו לאקירוב") קישרה בין השכירות המופקעת לקשרי העבודה בין השניים. מאיר, בתביעת הדיבה, טען כי שירבוב שמו לעיסקת השכירות המופקעת הוא הוצאת לשון הרע. הוא תבע מיליון שקל. את אהרון מאיר ייצג עו"ד יעקב נאמן. מולו, מטעמו של "העולם הזה", התייצב עו"ד דב ויסגלס.

משפט הדיבה בין אהרון מאיר ל"העולם הזה" אמור היה להתברר בבית המשפט המחוזי, אצל השופט שלום ברנר. חמישה ימים לפני המועד שנקבע לתחילת שלב ההוכחות, הוגשה לשופט בקשה מטעמם של כל הצדדים למחיקתה של התביעה והעברתו של הסכסוך לבוררות. על הבקשה היו חתומים דב ויסגלס ויעקב נאמן. השופט נענה לבקשה ומחק את התביעה.

כשעה לאחר מכן הוכנסה אל לישכתו של השופט הודעה מטעמו של עו"ד דב ויסגלס, על פיה התברר לו כי בניגוד למה שנמסר לשופט קודם לכן, לא כל הצדדים מסכימים להעברת התביעה לבוררות: אחד הצדדים, יואב יצחק, מתנגד לכך התנגדות נמרצת, ולכן מתבקש השופט ברנר להחזיר את המצב לקדמותו, לבטל את הביטול ולשכוח מהבוררות.

השופט ברנר סירב. בהחלטתו הוא קבע, כי מכיוון שויסגלס פעל על פי יפוי כוח שניתן לו מיואב יצחק ובסמכות, ומכיוון שעד למועד ההחלטה לא הוזכר דבר בקשר להסתייגות של מי מהצדדים - אין הוא מוצא לנכון לחזור בו מן ההחלטה שאך זה ניתנה.

יצחק מתלונן במשטרה

ועם רשימת הנימוקים הזו בדיוק ניגש יואב יצחק להתלונן במשטרה. יצחק טען, כי לדב ויסגלס לא היה יפוי כוח חתום מטעמו, וכי בכל מקרה, ערב הגשת הבקשה לשופט, הבהיר יצחק לויסגלס כי הוא אינו מסכים לה, וכי גם אם ויסגלס הוא פרקליטו של "העולם הזה", הרי שהוא - יואב יצחק - אינו רוצה עוד להיות מיוצג על ידו. יצחק טוען כי גם לשותפו של ויסגלס, עו"ד רם שמגר, הושארה אותה הודעה מפורשת בביתו, אצל אשתו.

ויסגלס, צריך לומר, מאשר בטיעוניו לבג"ץ כי יצחק ניהל איתו שיחה טלפונית באותו ערב, ובה הביע את הסתייגותו מההסדר בין הצדדים. לעומת זאת הוא מכחיש את הודעת הפיטורין. לטענתו של ויסגלס, אמר לו יצחק כי הוא אינו מסכים להסדר ואינו מסכים שההסדר יוגש מטעמו ובשמו לבית המשפט. יצחק הסכים להצעתו של ויסגלס כי ישוחח על כך עם רפי גינת.

למחרת בבוקר, על פי גירסתו של ויסגלס בבג"ץ, התקשר הוא - ויסגלס עצמו - אל גינת ושאל אותו מה סוכם בינו לבין יצחק. גינת, כך טוען ויסגלס, אמר לו כי שוחח בלילה עם יואב יצחק וכי זה קיבל עליו את הדין למרות הסתייגויותיו, ולפיכך הוא מסכים להגשת ההסדר. על פי השיחה עם גינת הורה ויסגלס להגיש את ההסכם לבית-המשפט. רק מאוחר יותר באותו בוקר, בשיחת טלפון נוספת, הבהיר לו יצחק כי הוא עומד עדיין בסירובו, ואז הודיע ויסגלס את הדבר מייד לבית-המשפט. אלא שאז, כזכור, היה כבר מאוחר.

פשרה או בוררות?

אבל הפרק העקרוני באמת בכל הפרשה הזו נוגע לתוכנה של אותה בקשה שהוגשה לבית-המשפט. בפרק הזה יואב יצחק הוא דמות משנה. הדמויות המרכזיות הן ויסגלס, נאמן, השופט ברנר ושלטון החוק.

כאמור, הודיעו ויסגלס ונאמן לבית-המשפט כי הצדדים החליטו להעביר את הסכסוך לבוררות. שני הבוררים, כך נקבע, יהיו ויסגלס ונאמן עצמם, והם יתבקשו להכריע מה יהיה נוסח תיקון הכתבה שיפורסם, באיזה מיקום יפורסם ומה יהיה גודלו. על פי החוק, במקרה של העברת דיון לבוררות - ורק במקרה כזה - זכאי התובע לקבל חזרה את אגרת בית המשפט. במקרה של אהרון מאיר, מדובר היה ב-25 אלף שקלים, ומאיר רצה את הכסף חזרה. מכיוון שהשופט ברנר אישר את מחיקת התביעה והעברתה לבוררות, הוא גם קיבל את הכסף.

אלא שרק בדיעבד התברר, כי בשעה שברנר חתם על העברת הסכסוך לבוררות בין שני עורכי-הדין, כבר היתה המחלוקת מחוסלת כמעט לחלוטין. פסק הבוררות נוסח על ידי עורכי הדין ונחתם עוד קודם לכן על ידי ויסגלס, ונקבע בו כבר הנוסח המפורש של מודעת התיקון, מיקום הפירסום (עמוד 2) וגודלו (בולט).

אם כך, למה לא להציג את העניין כהסכם פשרה? למה צריכים לטעון שמדובר בהעברת העניין לבוררות? - אולי כי רק כך יקבל אהרון מאיר את הכסף מקופת בית המשפט.

ויסלגס ונאמן, צריך לומר, מודים שהכסף של מאיר היה שיקול בעניין, אבל טוענים כי גודל מודעת התיקון נותר שנוי במחלוקת ולכן עניין זה היה נושא לבוררות. ויסגלס גם טוען בכתובים, כי בדיעבד לא התקיימו הליכי הבוררות המתוכננים, גם לא בעניין גודל המודעה. "העולם הזה" החליט על גודל המודעה המתוקנת באופן עצמאי. ויסגלס מייחס זאת לסקנדל שעורר יואב יצחק בימים שלאחר מחיקת התביעה.

האם השופט ידע?

אלא שזו היתה רק ההתחלה. התפנית האמיתית התחילה כשעו"ד יעקב נאמן מסר את גירסתו להתרחשויות לוועדת האתיקה של לישכת עורכי הדין. הוא הקפיד להבהיר, כי השופט ברנר היה בסוד העניינים: "ביום 25 בנובמבר, 1991 הגיש עו"ד נאמן לכבוד השופט שלום ברנר את הסכם הפשרה אשר הושג בין הצדדים, וכן הקריא באותו מועד בפני כבוד השופט שלום ברנר את נוסח פסק הבוררות המוסכם, והבהיר כי ההסכמה נעשתה בדרך של בוררות כדי לאפשר, בין השאר, השבת האגרה ששולמה בעת הגשת התביעה..." - העיד עו"ד נאמן. לכאורה, אם ידע השופט מראש כי מדובר בבוררות פיקטיבית והסכים לכך, קשה לבוא בטענות אל ויסגלס ונאמן, וצריך, אולי, לבוא בטענות אל השופט. החוק במדינת ישראל, שרירותי ככל שיהיה, לא מאפשר להחזיר אגרה במקרה של הסדר פשרה, וכולם, גם השופטים, אמורים לכבד אותו. השאלה המרכזית היא האם השופט ברנר אכן ידע.

השאלה אולי היתה נשארת ללא מענה, אלמלא כתב יואב יצחק מכתב לשופט וביקש ממנו להבהיר, האמנם ידע שהסדר הבוררות המוגש לו הוא בעצם הסדר פשרה. ברנר מסר את גירסתו למנהל בתי המשפט דאז, והיום שופט בית המשפט העליון, יעקב קרמי. קרמי, בלשון חסכנית מאוד, כתב מפיו של ברנר, כי השופט אישר את הבקשה למחיקת התביעה על יסוד הכתוב בבקשה.

צריך לעיין בבקשת המחיקה כדי להבין את התשובה של קרמי. בבקשה ההיא פירטו נאמן וויסגלס כי הם מבקשים להעביר את העניין לבוררות שתדון בנוסח מודעת התיקון, במיקומה ובגודלה, וכי הבוררים יתנו את החלטתם תוך שבוע. מי שקורא את בקשת המחיקה ומסתמך רק על מה שכתוב בה, כפי שמעיד השופט ברנר על עצמו מפי קרמי, לא יכול להעלות על דעתו שהבוררות העתידית כבר מנוסחת, ושהעניינים המוגדרים כשנויים במחלוקת כבר מוסכמים. השופט ברנר לא מאוזכר שום הסבר בעל פה של עו"ד נאמן, שום הקראה של פסק הבוררות העתידי. להיפך, הוא מרגיש כי מחק את התביעה על סמך הכתוב.

זו לא הנקודה היחידה שבה מוסרים המעורבים גירסאות סותרות. כשההודעה על התנגדותו של יואב יצחק להסדר הוכנסה ללישכתו של השופט ברנר, ביקש השופט את תגובתו של עו"ד נאמן. וכך כותב השופט: "ביקשתי את תגובת בא כוח התובע (עו"ד נאמן), וכך נאמר על ידו: 'בשעה 8 הבוקר, לפני שמסרתי את הסכם הפשרה לבית המשפט, הודיע לי ויסגלס כי הוא חתם אמש על ההסכם בהתאם להנחיות כל שולחיו, כולל הנתבע מספר 3 (יואב יצחק). רק לאחר הודעתו זו הגשתי את ההסכם לבית המשפט". אבל ויסגלס, מסתבר, זוכר דברים אחרים לגמרי: "בשעה 8 לערך טילפנתי לעו"ד יעקב נאמן למכוניתו, וסיפרתי לו על הסתייגותו של יואב יצחק מהסדר הפשרה. עו"ד נאמן הודיעני, כי מאחר והסדר הפשרה נחתם על ידו על דעת כל הנתבעים, אין הוא רואה מקום שלא להגישו לבית המשפט".

לא עניין למשטרה

עם שלל הגירסאות הללו - נאמן מול ברנר ונאמן מול ויסגלס - הלך יואב יצחק לבג"ץ. היועץ המשפטי לממשלה, כאמור, סירב להורות למשטרה לחקור את הטענות כנגד ויסגלס ונאמן, בטענה שאין עניין לציבור בקיומם של הליכים פליליים. במכתב ששוגר ליואב יצחק מטעמה של פרקליטות המדינה נאמר כך: "עניינך הובא בפני פרקליטות המדינה, שקבעה כי לכאורה נראה כי עורכי-הדין שבנדון אכן הציגו הסכם שבמהותו הוא הסכם פשרה כהסכם בוררות, וקיבלו עקב כך החזר אגרת בית משפט. עם זאת מצאה פרקליטות המדינה, כי אופיו של המעשה קשור במיוחד בהתנהגות מקצועית ואינו מתאים לנקיטת הליכים פליליים. לכאורה, נהגו עורכי-הדין באופן שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין".

למה בעצם שעורך-דין, שלפי חוות דעתה של פרקליטת המדינה הציג לכאורה מצג מטעה בפני בית משפט וקיבל כסף מאוצר המדינה, לא יעמוד לדין פלילי, שלא לדבר על חקירה משטרתית? מאימתי מהווה בית הדין למשמעת של לישכת עורכי-הדין תחליף לבתי המשפט הפליליים, והאם אין לפרקליטות המדינה עניין ברור שהאשמה כמו זו שהועלתה כנגד השופט ברנר תבורר ותמוצה עד תומה?

בית המשפט הגבוה לצדק החליט ביום ראשון שלא להתערב בשיקול דעתם של היועץ המשפטי לממשלה ופרקליטות המדינה. על פי שיקול הדעת הזה אמורה הפרשה להיות מטופלת על ידי לישכת עורכי-הדין.

הלישכה, מצידה, לא ממש מתלהבת מהתפקיד הזה. כבר שנה שוכבת שם תלונתו של יואב יצחק.

בדצמבר 1993 החליטה ועדת האתיקה של הלישכה להמליץ על הגשת קובלנה לבית הדין המשמעתי. עכשיו צריך היה ועד מחוז תל-אביב של הלישכה להחליט על כך. שלושה חודשים עברו, והוועד החליט ברוב קולות להעמיד את שני עורכי-הדין לדין משמעתי. את עורך-דין ויסגלס בגין חתימה על הסדר פשרה בניגוד להוראותיו המפורשות של הלקוח ובגין חתימה על פסק בורר בניגוד להוראת הלקוח; ואילו עורך-הדין נאמן, על פי החלטת הוועד המחוזי, אמור היה לעמוד לדין משמעתי בגין חתימה על פסק בורר בניגוד לעמדת יואב יצחק והוראותיו. הוועד המחוזי סירב להעמיד את נאמן לדין משמעתי בגין פרשת הבוררות, ואימץ את גירסתו של עו"ד נאמן, על פיה גילה לשופט ברנר את כל העובדות, לרבות נוסח פסק הבורר הסופי.

שבוע ימים החזיקה החלטה הזו מעמד. בתום שבוע, החליט הוועד המחוזי לעכב את הדיון המשמעתי בעניינם של נאמן וויסגלס בשמונה חודשים.

למה שמונה חודשים? - זה בדיוק מה ששלושת שופטי הבג"ץ התקשו להבין. נציג לישכת עורכי-הדין, עו"ד עמוס ויצמן, הסביר בדיון בבג"ץ שהלישכה רוצה להמתין לסיום הליכי משפט אזרחי שמנהל יואב יצחק נגד שני עורכי-הדין, וגם לברר שוב את עמדתם של ויסגלס ונאמן. ובעיקר היא רוצה להעניש את המדליף מתוך ישיבותיה החסויות. מכיוון שלפחות אחד מחברי הוועד המרכזי של לישכת עורכי-הדין מדליף את תוכן הישיבות, מתוך רצון להזיק לויסגלס ונאמן, אמרו המשיבים לבג"ץ, ברור שהוא אינו אובייקטיבי, ולפיכך מנוע מלהחליט לגביהם. ומה אשם בכל זה יואב יצחק? - ובכן, אמר נציג הלישכה, הוא נהנה מהמידע.

שלושת שופטי הבג"ץ החליטו כי עד היום יוצא צו על תנאי נגד לישכת עורכי-הדין, אלא אם תודיע הלישכה קודם לכן על חידוש הדיון בעניינם של נאמן וויסגלס. לקראת סוף השבוע פנה נציג לישכת עורכי הדין אל בית המשפט וביקש ארכה, שתאפשר לוועד המחוזי לקיים ישיבה נוספת בעניין. נציג הלישכה סיפר, כי בעקבות הדיון בבג"ץ פנה עו"ד נאמן אל ראש ועד המחוז, צבי מיתר, וביקשו לקיים דיון חוזר בפרשה כולה.

השבוע פנינו לעורכי הדין ויסגלס ונאמן וביקשנו את תגובתם. השניים סירבו להגיב.

יועמדו לדין משמעתי, יעקב נאמן (מימין) ודב ויסגלס

צילומים: רובי קסטרו

דב ויסגלס: ביטחון ודיבה

עורך-הדין דב ויסגלס, בן 48, הוא שותף במשרד מוריץ, ויסגלס, אלמגור ושות'. הוא נחשב למזוהה עם הליכוד, בעיקר עקב קשריו הקרובים עם אריאל שרון, שאותו ייצג בארץ ובחו"ל, עם אהוד אולמרט, רוני מילוא ודן מרידור. עם זאת, הוא אינו חבר מפלגה, ובעבר אף ייצג את יצחק רבין בתביעה נגד השבועון הצרפתי ל'אקספרס, ואת בתו של רבין, דליה, כאשר נעשה ניסיון להשתמש בפרשת גירושיה לתעמולת בחירות.

כעורך-דינו של שרון ייצג אותו ויסגלס בוועדת החקירה לפרשת הטבח בסברה ושתילה ובמשפטי הדיבה בפרשה זו, נגד השבועון "טיים" בארץ ובארה"ב. המשפט היקנה לו פירסום רב. משפט דיבה אחר שבו עסק היה זה שבו תבע אריה דרעי את "ידיעות אחרונות".

ויסגלס עסק פעמים רבות בפרשיות ביטחוניות: הוא ייצג את יוסי גנוסר בפרשת נאפסו, את אנשי השב"כ בפרשת קו 300 ואת רפי איתן בפרשת פולארד. בין אנשי עסקים הנמנים על לקוחות המשרד - סמי שמעון, ג'ורג' פקטור וגד זאבי, החברות ציון ואריית, הבנק לפיתוח התעשיה ובנק הספנות, קופ"ח מכבי ועוד.

יעקב נאמן: נציגם של מיליארדרים

יעקב נאמן הוא אחד השותפים במשרד "הרצוג-פוקס-נאמן". השותף הראשון הוא נשיא המדינה לשעבר, אם כי היום מייצג בנו, יצחק, את השם הרצוג במשרד. נאמן הוא פרופסור למיסים, ומלמד בארץ ובחו"ל. הוא נחשב למועמד "נצחי" לבית-המשפט העליון, בזכות היותו מומחה, מהבולטים בתחום דיני המסים.

בין השאר ייצג את המיליארדרים שאול אייזנברג ונסים גאון ובעבר היה נציגו בישראל של המיליארדר רוברט מקסוול. כמה פעמים ייצג מפלגות. בפרשת התרומות הפיקטיביות לליכוד ייצג את איש העסקים שמואל רכטמן. נאמן היה הכונס והמנהל של חברת כוכב השומרון שבנתה את העיר עמנואל, לאחר התמוטטותה. במשך שנים קבל על כך שרבים מהמעורבים בפרשה [illegible] ולא נעשה נגדם דבר. במהלך הקריירה שלו מילא נאמן תפקידים ציבוריים רבים, [illegible]

בעוד 10 ימים ייכנס אסף חפץ ללישכת מפכ"ל המשטרה ■ סגל הפיקוד הבכיר שיקיף אותו יהיה הצעיר ביותר שידעה המשטרה מעודה. אחרי פרישתו של יהודה וילק, לא תהיה לחפץ בעיה להשליט עליהם את מרותו ■ במשטרה מדברים על אנשים שאיש מהם אינו משכמו ומעלה, אפורים, בלי חשיבה רעננה ומקורית. מצד שני, כולם מודים שהם חרוצים, אינם מעוניינים בתככים אישיים ומפרגנים למפכ"ל החדש

מחזה לשחקן ראשי ו־15 ניצבים

יוסי לוי

אסף חפץ. תדמית של צבר פייטר המגשים את החלום הגדול שלו

צילום: הרצל שפירא

בעוד עשרה ימים - ביום שני, 5 במאי - יתיישב רב־ניצב אסף חפץ בראש השולחן בחדר הישיבות שמול לישכת המפכ"ל, ויפתח את הישיבה הראשונה של סגל הפיקוד הבכיר של המשטרה בראשותו. חפץ מגשים בכך את החלום הכי גדול שלו. לאחר שייטיב את כסאו, יכחכח חפץ, כהרגלו, בגרונו, ישלח את אחד מחיוכיו השרמנטיים ויצא לדרך.

בהצגה של חפץ באותו יום ישתתפו 15 ניצבים, המהווים את הצמרת החדשה של משטרת ישראל. סגל הפיקוד (הספ"ק) של חפץ דומה מאוד לזה של קודמו, רפי פלד - עם שני הבדלים בולטים: במקום השניים שפרשו, וילק ופלד, הצטרפו לחבורה שלמה אהרונישקי וישראל סרן. "זה מגוחך ואבסורדי להשוות בין שני הצמרות", אמרו לי השבוע כמה ניצבים. הספ"ק של רפי פלד לא הצטיין בעודף חוכמה, הספ"ק של חפץ עוד פחות מכך. "אנשים אינטליגנטים כנראה לא מגיעים למטה הארצי, ואם הם מגיעים הם לא נשארים שם הרבה זמן", אמר השבוע בחיוך קצין משטרה מהמטה הארצי.

הניצבים של חפץ הם ככל הנראה הצעירים ביותר שידעה המשטרה מעודה. מרביתם בני 43 עד 50. רק מעטים מהם מבוגרים מחפץ, הנושק את ה־50. למרביתם לא תהיה בעיה לקבל ממנו מרות. זו גם הסיבה, ש־12 מתוך 15 הניצבים הצביעו על חפץ כעל המפכ"ל הבא בשיחותיהם עם השר שחל.

שלושת הבולטים

הגיל הצעיר של ניצבי חפץ רחוק מלהבטיח חשיבה רעננה ומקורית וגם לא רוח תזזית. "אף אחד שם אינו מאור הגולה, מרביתם אנשים בינוניים ואפורים, אנשי עבודה חרוצים ומסורים אך לא יותר מכך", אמר השבוע קצין משטרה בדימוס. אין ספק שיכולת החשיבה של הצמרת תהיה הבעיה העיקרית איתה יצטרך חפץ להתמודד. לדברי קצין אחר, חפץ זקוק לאיש פיקח וקר רוח, עדיף משפטן, שיהיה לידו וייעץ לו.

אלא שכרגע, לפחות, אין לו אדם כזה. ובמצב דברים זה, נראה שר המשטרה משה שחל יהפוך, בעל כורחו, לשוטר־על, כאשר כל החלטה חשובה ורגישה תתקבל בהתייעצות איתו. שחל ייאלץ להיות מעורב בעבודת המשטרה הרבה מעבר למה שתיכנן, וגם הרבה מעבר למה שרוצה חפץ. המפכ"ל החדש יכול להתנחם בעובדה, שתככנים גדולים וחורשי מזימות אין לו. יש אומרים, שכל כך שקט יהיה שם בהתחלה, שהניצבים - בצירוף כוס תה וביסקוויטים - ינהגו כפקידי הסתדרות.

הניצבים

מפקד מחוז ירושלים - אריה עמית
מפקד מחוז ת"א - גבי לסט
מפקד מחוז מרכז - שלמה אהרונישקי
מפקד מחוז צפון - יעקב גנות
מפקד מחוז דרום - שמעון לוי
ראש אגף חקירות - יוסי לוי
ראש אגף מבצעים - דני ברינקר
ראש אגף כוח אדם - יאיר יצחקי
ראש אגף אפסנאות - [illegible]
ראש אגף תיכנון - ישראל אפרת
נשיא בי"ד משמעתי ועוזר ראש אח"ק - עמוס [illegible]
מפקד המשמר האזרחי - יוסי זכריה
מפקד מג"ב - יצחק אהרונוביץ'
ראש מטה במשטרה - שלמה צל
ראש מטה בלישכת השר - ישראל סרן

שלושה מהניצבים בסגל הפיקוד החדש הם הבולטים כחבורה.

גבי לסט, מפקד מחוז תל אביב, נחשב לאיש משטרה ותיק ומנוסה. הוא גדל במשמר הגבול, ותפקידו הקודם היה ראש אג"מ. בעקבות ארועי הר הבית, החליף לסט בתפקיד זה את אסף חפץ, שהמפכ"ל טרנר שלח ל"גלות" במחוז המרכז. לסט עדיין מקווה כי תהיה לו הזדמנות להחליף את חפץ פעם נוספת - הפעם בלישכת המפכ"ל. לסט הוא בין הבודדים בצמרת המשטרה, שחש ביטחון רב ועשוי גם למתוח ביקורת על אסף חפץ. הוא מרגיש כי אינו נופל כדבר מהמפכ"ל.

ניצב בולט אחר, שהקריירה שלו תופסת תאוצה, הוא אריה עמית, אשר שימש כעוזרו של לסט באג"מ ואחר כך החליפו בתפקיד. עמית צעיר, אינטליגנטי וחד לשון, לא פיקד עד עתה על מחוז. מינויו למפקד מחוז ירושלים בא להכשירו להתמודד על כס המפכ"ל בסבב הבא, ויודעי דבר אומרים שסיכוייו לזכות בתפקיד בעתיד יותר מטובים. אך לכולם, ולעמית בראשם, ברור שהמבחן יהיה בשנתיים הקרובות בירושלים, שם תיבחן יכולתו להתמודד עם מיקבץ רחב של בעיות מורכבות ורגישות.

שלושת הניצבים הבולטים. מימין לשמאל: גבי לסט, אריה עמית ודני ברינקר

מי שמחליף את עמית באג"מ הוא ראש המטה של שר המשטרה, דני ברינקר, אשר זכה בשנתיים האחרונות לקידום מטאורי. קידום כזה אינו זכור מאז ימיו העליזים של ניצב בדימוס אבי דותן, שנחשב כוכב. ברינקר אינו כוכב. הוא מוכר כאיש עבודה מסור ויעיל, אשר למרבה מזלו הצליח להתחבב על השר שחל ולהפוך לאיש אמונו - בדיוק כמו דותן בימי מילוא ושחל. עד לפני פחות משלוש שנים היה ברינקר ניצב־משנה אלמוני, מפקד נפת יהודה. ביולי 92' הועלה לדרגת תת־ניצב ומונה לראש מחלקת סיור ומבצעים במשטרה. בינואר 93' מונה לעוזר ראש אג"מ, תפקיד בו כיהן חצי שנה. אח"כ היה חודש ימים סגן מפקד המחוז הדרומי, ובעשרת החודשים האחרונים שימש כאמור כראש המטה בלישכת השר. "לא היה לו סיכוי להצליח או להיכשל באף תפקיד בשנים האחרונות, הוא פשוט היה רק בתקופות של תפיפה - או שהתחיל אותן או שסיים", אמר השבוע אחד ממכריו במשטרה.

שני הניצבים החדשים במשטרה הם ישראל סרן, שמונה במקום ברינקר לראש המטה בלישכת השר, ושלמה אהרונישקי, שמונה למפקד מחוז המרכז.

העלאתו של סרן לניצב היתה צפויה. הוא ממתין לכך קרוב לשבע שנים. סרן, בן 47, התגייס למשטרה ב־75'. גם הוא נחשב לאיש שגדל באג"מ. סרן נחשב לאיש מטה מעולה, יסודי וחרוץ, אך לוקה ביחסי אנוש. הוא שימש כסגנו של חפץ במחוז המרכז, ושם מספרים שהיחסים בין השניים היו קורקטיים.

אהרונישקי, גם הוא בן 47, התגייס למשטרה רק בשנת 82', קודם לכן שימש כקצין חבלה בצה"ל, תפקיד אותו מילא גם במשטרה. תפקידו האחרון היה סגן מפקד מחוז ת"א. אהרונישקי נזכר כאדם הוגן, נעים ונחמד.

הניצב שאיננו

כמעט לכולם ברור, שאילו ניצב יהודה וילק היה נשאר במשטרה, הרי בעוד שנתיים־שלוש הוא היה המפכ"ל הבא. אבל וילק העדיף ללכת. רפי פלד היה בטוח שהוא זה שצריך לרשת אותו, במשרד ראש הממשלה התלבטו, ובכל מקרה ניסו לשכנע את וילק שלא לפרוש. השר שחל, למרות שבחר בחפץ, ניסה בסידרת שיחות להניא את וילק מכוונתו, אך ללא הועיל. וילק החליט שתחת חפץ הוא לא נשאר.

המפכ"ל לשעבר יעקב טרנר אמר השבוע, כי אין ספק שוילק הוא אבידה אמיתית למשטרה. "לא זכור לי מקרה מאז הקמת המדינה, שאלוף או ניצב עזבו את המערכת מרצונם, כשלכולם ברור שהוא המפקד הבא", אמר טרנר.

רק לפני שנה וחצי ישבו סביב אותו שולחן אצל טרנר פיגורות כמו יגאל מרכוס, משולם עמית ואלכס איש שלום. הרבה ביקורת הוטחה בכל אחד מהם, אבל דבר אחד היה ברור לכל: מדובר במקצוענים של ממש. "היו לי יהודים לא קלים, אבל היה תענוג להתגושש עמם", נזכר השבוע טרנר בערגה.

אבל טרנר לא מסכים שהולך ופוחת הדור. "אני חושב שגם היום יש אנשים טובים, אבל לא מספיק מנוסים. אם הייתי נשאר בתפקיד, הייתי ממשיך ללוות אותם עד שיצברו ניסיון". אלא שטרנר לא המשיך, פלד מסיים בשבוע הבא 13 חודשים בתפקיד - וכך, תוך שנה ורבע, תזכה המשטרה להחלפת שלושה מפכ"לים.

המטבח של חפץ

יעקב טרנר אמר השבוע, שכדי להצליח חייב חפץ "לא להיות סוליסט, לעבוד עבודת צוות ולהפעיל את הניצבים". אם יאמץ חפץ, הרגיל לפעול כזאב בודד, את ההמלצות, הרי שהמטבח שלו יהיה מורכב משלושה או ארבעה ניצבים. גבי לסט יהיה ללא ספק אחד מהם. חפץ מבין, כי לסט הוא האיום העיקרי על מעמדו. הוא היחיד מבין הניצבים מסביב לשולחן, שרואה עצמו מועמד לכס המפכ"לות. מסיבה זו, סביר להניח שחפץ יקרב אותו, ייוועץ בו ויעניק לו מעמד לא רשמי של ממלא מקומו ואיש מספר שתיים בהיררכיה. בדרך זו ירוויח חפץ פעמיים: הוא ינטרל ביקורת פוטנציאלית, וגם עשוי לזכות בעצות מועילות.

ניצב אחר שחפץ יעבוד איתו בצמוד, גם מכורח הנסיבות, הוא מפקד מחוז ירושלים, ניצב אריה עמית. הקו מפכ"ל־ממ"ז ירושלים היה מאז ומתמיד הקו החשוב והרגיש ביותר. כהתחשב בעובדה שעמית הוא אחד הניצבים היותר משכילים ובעלי ניסיון, למרות גילו הצעיר, ברור שקשר טוב בין השניים הוא מפתח להצלחת המשטרה.

ניצבים אחרים שיטלו חלק במטבח של חפץ הם ראש אגף החקירות (אח"ק) יוסי לוי, המאייש את אחד התפקידים הרגישים והחשובים במשטרה, וראש אג"מ, דני ברינקר. חפץ, כאיש מבצעים, ישים דגש על העבודה האג"מית.

ועם כל זאת, טועה מי שצופה להשפעה מיידית של השינויים בצמרת על עבודת המשטרה. הקצינים הזוטרים והשוטרים בשטח לא יחושו בשלב הראשון בדבר. ההקרנה מראש הפירמידה כלפי מטה היא תהליך ארוך ומתמשך, אשר יתן את אותותיו בשטח רק בעוד מספר חודשים. ובינתיים, חפץ זוכה בציבור להדמית חיובית של לוחם מנוסה, צבר, "פייטר". אם ישכיל לנהוג בתבונה ובסמכותיות, ינצור את לשונו ויירה רק דרך כוונות, לא מהמותן, הוא ישיג את המטרה שלו - משטרה טובה.

"למרות שבעבר היו בינינו חילוקי דעות, אסף קיבל הזדמנות נהדרת, ואני מקווה ורוצה שיצליח", אמר שלשום טרנר. לתקוותו שותפים עוד רבים.

טלויזיות לנקו - Lenco - דור הטלויזיה
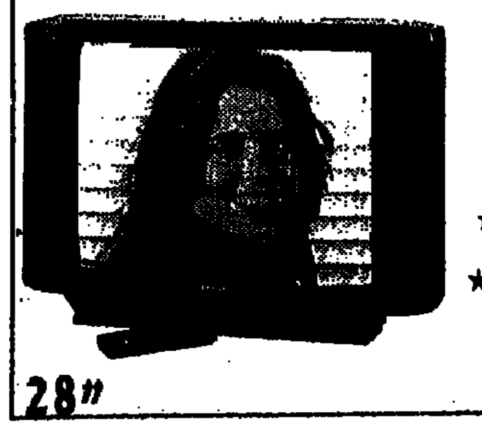
ART LINE - SOFT LINE
LTV-70909 * LTV 70808
מאירופה לישראל - 1994
Lenco-טלויזיות לנקו... מיוצרות באירופה ובדרום קוריאה!!!
★ 90 תחנות קבועות * שלט רחוק אינפרא אדום ★ היפרבנד מלא לקליטת שידורי כבלים ★
★ מסך שטוח חדיש ביותר סופר כהה בשיטת BLACK MATRIX להשגת תמונה ברורה וחדה F.S.T. תוצרת גרמניה 1994 ★
★ תצוגת ביצועי המכשיר על המרקע (O.S.D.) ★ מערכת מתקדמת לסריקה וכיוון תחנות ★
★ מחברים המאפשרים התחברות ישירה למצלמות ומכשירי וידאו, מערכות סטריאו, משחקי טלויזיה, צלחות לווין ומחשבים-EURO SCART חיבור 21 פינים ★
★טלטקסט עברי מהיר בעל זיכרון פנימי של 4 עמודים FAST TEXT ★עיצוב סופר מודרני ★
טכנולוגיה מתקדמת ★ זוג רמקולים צדדיים אנכיים לקבלת הצליל המושלם ★ כניסה לאוזניות בחזית המכשיר ★ אפשרות תכנות המכשיר לכיבוי אוטומטי ★
★הדגמים החידושים והעיצוב 1994 ★
יבואנים בישראל: מיה אלקטרוניק בע"מ רח' בר-כוכבא 12 חולון 58827 טל: 03-5569494 (8 קוים) פקס-03-5569570
חנות ראשית: "סטריאו דיסק" חולון רח' חנקין 71 טל: 03-5569577 * "סטריאו דיסק" ר"ג בורסת היהלומים, בניין שמשון (הקומה המסחרית) טל: 03-6130967
טלויזיות * מערכות סטריאו * קומפקט דיסק * מיקרוגל * רדיו טייפ לרכב
28"

הפיגוע בחדרה כמעט והשכיח את מכונית התופת בעפולה, אבל הילדים שעמדו בתחנת האוטובוס ההיא רק החלו במלחמה הארוכה שלהם לחזור לחיים ▪ דבורה שפירא ביקרה את מיטל יונה, בת 13, הממשיכה לסבול מדי יום כאבי תופת שאיש אינו יודע מתי ייגמרו. היא זוכרת את מראות הזוועה, את חברתה שנהרגה לידה, את הילדים המפוייחים ואת הלפידים החיים ▪ ואת אבי לוי, בן 15, המגלה בחרדה, כמו מיטל, שהחברים אינם מגיעים לבקר כמו בהתחלה ורק הזיכרונות ממשיכים ללוות אותם ללא הפסק ▪ עפולה, בית חולים "העמק", שלושה שבועות אחרי

קו 348 לסוף הילדות

"מיטל, תני חיוך מיוחד בשבילי", פוקדת האחות הראשית של המחלקה לכירורגיית ילדים בבית־החולים "העמק". מיטל יונה, כחושה, עצובה וממושמעת, מותחת פה לחיוך מאולץ. "אני מבטיחה לקחת אותך לקומזיץ בל"ג בעומר", מתיזה האחות לעברה בעליזות יזומה, ויוצאת מהחדר.

איזה קומזיץ. שתיהן יודעות שעניין הקומזיץ הוא פשוט לא ריאלי. על ילדים ואנשים כוויים שומרים מכל משמר במחלקות בתי־החולים, שלא יפשה זיהום בכוויות שלהם.

מגרד למיטל בראש. בזרועות פרושות, חבושות ומאובנות, באצבעות חבושות, אחת לאחת, עד לקצות הציפורניים הכהות, היא מנסה להפיג את הגירוד בתנועה מעוותת.

אחות נכנסת לחדר עם משקל. מיטל משתמשת בזרועות הפשוקות שלה, כמו מוטות כנפיים של עוף מוזר, להחליק בקושי מישיבתה במיטה ולעמוד על בסיס המשקל. "יופי, ילדה בת 13 ששוקלת 37 וחצי קילו. הבצקת יורדת. שני קילו פחות".

את סיוט הטיפול הראשון היא כבר עברה היום. נותר עוד אחד. כל יום מקלפים לאט לאט תחבושות מהעור החי שלה, מקלחים אותה, מחטאים ומושחים בעדינות משחה על הכוויות. וזה כואב כל־כך. עד מתי? אף רופא אינו מתחייב בזמן. הסבל נמשך. קילוף התחבושות, המקלחת, המשיחה, החבישה והפיזיותרפיה הוא סיפור של שעתיים וחצי ביום. לפעמים יותר.

כבר שלושה שבועות היא בבית־החולים של עפולה. מאז התפוצץ ראיד זכארנה, בן 19 מהעיירה קבטיה, באופל אסקונה מלאה בחומרי נפץ, בלוני גז ומסמרים, ליד אוטובוס אגד, קו 348 למגדל העמק. הוא הרג שבעה, פצע 44, שישה מהם קשה. שמונה ילדים סובלים מכוויות בדרגות שונות. הוא פוצץ את ילדותה. העיתונות ורמה הלאה, לפיגוע בחדרה, לפיגוע בירושלים. והם, מהפיגוע של עפולה, נותרו עם כאב הכוויות הבלתי פוסק וחרדת השיקום.

"מיטל היתה במצב מחריד, עם כל התחבושות שכיסו גם את העיניים. אבל היא השתקמה באופן מרהים", אומר ד"ר מוטי ליפשיץ, מנהל בית־החולים העמק. "הכל תלוי בעומק הכווייה ובאיכות הטיפול, והטיפול הוא של האחיות. הרופא בא ומסתכל, הן אלה שעושות את העבודה השחורה. יש סכנה לתיפקוד לקוי בידיים שלה בגלל עומק הכוויה. ובקטע הזה נכנס הריפוי בעיסוק. עובדים איתה על זה כל יום, וזו טכניקת חבישה והפרדה בין אצבע לאצבע, שלא יינוקו בתהליך הריפוי. סיכוייה טובים מאוד".

בחדר שלה יש מאוורר רפה, חום מעיק, לוח עם ציורים של חברי כיתתה, בגדים מגולגלים, מגבות והרבה בקבוקים משפחתיים של קולה ואורנג'דות. בקצות אצבעות מאובנות מחבישה, ציירה לאחיות שני דקלים מתגפפים, עם ים ואוניה וכתי־מידות חלומיים. בקצה רשמה ברכה מסולסלת: "לצוות הנהדר".

"לכולנו כל כך כאב"

לפני שלושה שבועות חזרה מבית־הספר אל התחנה, מחכה עם רועי מלכה, כדורי רחמים וטל פרץ לאוטובוס שיסיע אותה לביתה. "עבר אוטובוס לעפולה עילית, ולא עליתי. היה מלא. בא האוטובוס של מגדל העמק. קמתי לראות אותו, והכל התפוצץ מסביב. עפתי מההדף ונתקעתי בעמוד של התחנה. ניסיתי לקום וראיתי את החברה שלי, סיגל דור, מתחת לכל העמודים של התחנה. הכל נפל עליה. הרגליים שלה הציצו קצת. שכבתי על הרצפה וניסיתי לסחוב לה את הרגלים החוצה, ולא הצלחתי. קמתי. היה דם ולהבות מסביב. אנשים רצו היסטריים. המשכתי לרוץ בתוך ילדים מפוייחים. לפידים רצו ברחובות. הרבה שכבו על הרצפה, הרוב היו מחוסרי הכרה. בחנויות עצרתי ונתנו לי לשתות. צרחתי מכאב. הכל שרף לי. שלומי צרח. לכולנו כל־כך כאב. את סיגל לא ראיתי יותר".

באותה שעת צהריים האזין יואל יונה, סגן מנהל מחלקה בתע"ש, לחדשות. "שמעתי שזו התחנה שהיא עולה שם. טילפנתי הביתה ולא היתה תשובה". בשלוש אחרי הצהריים התקשרה אליו סולה, אמה, מבית־החולים. היא ראתה את מיטל בשלב החבישה, עדיין לא תפוחה. "בערב היא נראתה כמו בלון. העיניים נסגרו, הידיים תפחו. זו התגובה של הכווייה".

מיטל שומעת אותה ושותקת. סולה רוכנת אל בתה ואומרת שמותר היה לבכות את כל הבכי שבעולם. אביה מביט בה ברכות ואומר לה שהיא ילדה עשר. רק אז פותחת מיטל צוהר קטן אל עצמה: "פחדתי שנפגעתי קשה יותר, שאאבד איבר. בתחילה אפילו לא ידעתי אם נפגעתי ברגליים. פחדתי שאשאר מכוערת בגלל הכוויות, כי היתה לי פעם כוויה ביד. פחדתי מצלקות לכל החיים. הרופאים הרגיעו אותי. אמרו שהכל יעבור. אמרו שהעור מתחלף במהירות, כי אני ילדה והתאים מתחדשים במהירות".

מיטל יונה. כל יום מקלפים לאט לאט תחבושות מהעור החי שלה, מקלחים אותה, מחטאים ומושחים בעדינות משחה על הכוויות. וזה כואב כל־כך

צילום: משה שי

יואל חשש שמיטל לא תחזור לעצמה, שתישאר חסרת הכרה. כל הפנים היו חבושים, רק העיניים הציצו בקושי. "לא ידעתי איזה צורה תישאר לה. התעשתתי. הודיתי לאלוהים שיצאה ככה בנס, ופתאום לא היה איכפת לי איך היא נראית. רק שתישאר בחיים. כעבור כמה ימים הכניסו אותה לחדר הניתוח, עשו לה ניקוי של העור השרוף בידיים, והחליטו שכרגע לא צריך השתלת עור".

הילדים הכוויים של הפיגוע היו אייטם תיקשורתי נהדר. ראש העיר, צרוק נאור, היה אצל מיטל פעמיים. "אנשים מהלישכה שלו היו כמה פעמים, ונתנו לי טלפונים מידיים ליום ולילה להתקשר אליהם אם חסר או קורה משהו", מספר האב: הנשיא עזר ויצמן רכן לעברה ולאט לאוזנה מילים רוויות בהרבה רגש: הרב לאו איחל להם בריאות ארוכה; "הרב בא־גר נכנס, מיטל היתה יושנת והוא איחל לה החלמה ותחזיקו מעמד", נזכר יואל: ביבי נתניהו לא שירבב בביקור שום אמירה פוליטית. ואז הגיע הזמר דייויד ברוזה, נסער מהפיגוע. "אני לא כל כך היכרתי אותו", נזכרת מיטל. את מדונה היתה מזהה מייד. "והוא שאל לשמי, אסף ילדים מהמחלקה ושר לי בחדר הרבה שירים. יום אחרי הגיע הכומר ג'סי ג'קסון. הסבירו למיטל מיהו, "ודיברתי איתו קצת באנגלית. הוא אמר שהוא לא מסכים עם מה שקרה, רצה שאחלים ואמר שהוא אוהב אותי".

"נשארנו כיתה עצובה"

גדודי הילדים שצבאו על חדרה הלכו והתדלדלו. הזמן עשה את שלו. כשחשו המורות בריפיון הביקורים, נערכו המחנכת, יהודית לוי, וסגנית המנהלת הניה

"לא ידעתי איזה צורה תישאר לה. התעשתתי. הודיתי לאלוהים שיצאה מזה ככה בנס, ופתאום לא היה איכפת לי איך היא נראית, רק שתישאר בחיים. כעבור כמה ימים הכניסו אותה לחדר הניתוח, עשו לה ניקוי של העור השרוף בידיים, והחליטו שכרגע לא צריך השתלת עור"

פינקלשטיין, והכינו תורנות של ביקורים לפי סדר הישיבה בכיתה. כל יום מבקרת קבוצה אחרת.

קשה יותר לבקר אצל הפצועים האחרים מהכיתה, המאושפזים רחוק. סיגל דור הועברה לרמב"ם, טל פרץ ושלומי אליהו מאושפזים במחלקת הילדים בבילינסון, רז אורן בשיבא. בעפולה היו גם כדורי רחמים ורועי מלכה, ששוחררו ועושים עתה את צעדיהם הכואבים־ראשונים בחטיבת הביניים אורן, בית־ספרה של מיטל. בבית החולים נותרו אבי לוי ומיטל יונה, עם כוויות "קלות".

"צריך להכין את התלמידים איך הם נראים. זה לא פשוט, צריך גם לשמור על התלמידים", אומרת יהודית לוי. "את הילדים בבילינסון, שיבא ורמב"ם ביקרו חברים שההורים הסיעו אותם בהתנדבות. ובכל זאת הם מקופחים בגלל המרחק, ויש אצלם גם חשש מויהומים שמונע מהם ביקורים. ביקשנו ממשרד החינוך מיניכוס לארגן הסעות לבתי־החולים שהילדים מאושפזים בהם", מספרת יהודית לוי. היא, עצמה, פוחדת ליטול אחריות על הסעת ילדים מהכיתה לבתי־החולים. "אבל הילדים כל הזמן בקשר עם הפצועים באמצעות הטלפונים שליד המיטות שלהם. בבית־הספר אירגנו להם גם קלטות של שירים, שיחות אישיות ומילות החלמה וגעגועים. בימים אלה מכינים להם קלטות ויראו על החיים בכיתה, ותלמידים התנדבו להעתיק חומר לימודי בכל המקצועות, לתייק אותו בקלסרים שישלחו לחבריהם הפצועים. ובכל זאת, קיימת בהם התחושה שהם זנוחים. הם לא איתנו. אנחנו מנסים להיות איתם, וזה לא מספיק".

שובם של רועי מלכה וכדורי רחמים לבית־הספר היה עצוב, מספרת המחנכת של מיטל. האימה ניבטת להם מהעיניים. הם לא חזרו לשובבות שהיתה בהם.

◄

קו 348 לסוף הילדות

(המשך מהעמוד הקודם)

ערכו לרועי מסיבה, ושום שמחה לא היתה בה. "נשארנו כיתה עצובה. חסרים בה שישה ילדים, והחברה שלהם, ורד מרדכי, נהרגה".

"הילד ראה מחזות קשים"

ג'סי ג'קסון, דיוויד ברוזה וסלבריטיז אחרים, הגיעו גם למחלקה האורתופדית שבה מאושפז אבי לוי. אותו רפרטואר של הבעת צער ואיחולי בריאות, שירים אישיים לאבי וכל אחד פנה לדרכו. אבי לוי, בן 15, מוטל לבד במיטה הקידמית בחדר, עם מאוורר קטן, טלוויזיה שנירב שכן, עציץ עם פרחים מלאכותיים מעליה, סידור פרחים על הרצפה שהשאיר מאושפז שעזב ואורנג'דות בכמות מסחרית. אמו נמצאת איתו, האב מבקר לפרקים.

החתכים בביטנו כמעט הגלידו, המסמר שננעץ בראשו הוצא, הנקב התמלא. נותרו הכוויות בברכיים, בירך ובפרק היד. נותרו, בינתיים, צליעה ותנועות מוגבלות.

מדי יום נוטלת אמו פסק־זמן מהמחלקה, להחלפת בגדים וכוח בדירתה. אחרי הצהריים היא עולה לבית־החולים, לקראת שהייה ארוכה במחלקה, עד הבוקר. שתי אחיותיו, הצעירות ממנו, נתונות לטיפולה של שכנה.

ב־11 בבוקר, אבא שלו היה צריך להיות במחלקה, להוביל אותו לפיזיותרפיה. הוא עדיין לא הגיע. אנשי הביטוח הלאומי הגיעו לדבר עם ההורים, אבל אין עם מי. אבי, בתיספורת אופנתית ועגיל באוזן, מוטל דקיק ומכונס במיטה. "אמא ואבא לא עובדים, ואני אפילו לא יודע ממה אנחנו חיים", הוא עונה בזהירות לשאלה אם הם אנשים עסוקים. "גם לא באים לבקר אותי כל יום מהכיתה. בהתחלה כן".

חומרי הלימוד שהוא מפסיד אינם מטרידים אותו, גם לא המבחנים שחבריו מרוויחים עליהם. ממילא, כוח הריכוז שלו עומד

אבי לוי. "חשבתי שאני הולך למות" צילום: משה שי

לו רק לצפייה בטלוויזיה. "המנהל היה פעמיים", הוא מנהל ספירת מלאי, "רק המחנך שלי, גבי בוטבול, בא כמעט כל יום. איכפת לו ממני. דואג אם חסר לי משהו. שואל אם אמא צריכה עזרה". בוטבול אירגן קבוצות ביקור של תלמידים. וכשהן התמעטו, אבי נפגע ורמז לו שהוא רוצה שיחדש ביקור אינטנסיבי של חבריו. בוטבול: "אני לא מביא לו חומרי לימוד. זה לא לבית־חולים. אני רק בא ומעודד ומקווה שבשבוע הבא ישתחרר. ובינתיים, ביקשתי מהמחלקה הפסיכיאטרית לפגוש אותו, כדי לאמוד את מצבו. הילד הזה ראה מחזות קשים מאוד".

אבי מתרומם, כפוף, מחכה חסר ישע לאביו. "הייתי רוצה להיות כבר עם החברים שלי בבית־הספר, במקום להיות במקום הזה. לא נוח ולא נעים כאן. אני צריך לעבור השתלת עור בברך ואני מפחד נורא".

הוא נזכר בפיגוע. חבורת ילדים פנתה לקיוסק מאחורי תחנת האוטובוס. "עבר אוטובוס לגבעת המורה. חבר שלי אמר שהוא עולה. אמרתי לו שנאכל סנדוויץ' ונעלה כולנו. ישבנו אצל אלון המוכר של סמי בורקס. הסתובבתי, באתי לקחת כיס מהלחמניה, ראיתי אוטובוס מגיע, שמעתי בום ונפלתי מהכסא. הכל נהיה שחור וכבד כזה. כמו גל של אש, של הרף. נפלתי על הרצפה. שתי החברות שלי הצליחו לברוח. הצלחתי להתיישב. מסביבי אמבולנסים, מכבי־אש, אנשים רצים. הרגל שלי התחילה לדמם. הפסקתי לנשום כמעט בגלל החתכים בבטן. כל הרצפה היתה מלאת מסמרים. כך בא לי המסמר בראש. צעקתי לאלון, 'בוא תרים אותי לאמבולנס'. בא, הרים אותי והתחיל לרוץ איתי בלי לדעת לאן. ובסוף ראה אמבולנס והושיב אותי ליד הדלת שלו. ראיתי אנשים שרופים, כמה בלי בגדים. גועל נפש. והיה ערבי שרוף שצעק 'אני בוער'. ואני בכיתי וצעקתי. הייתי מחורפן לגמרי. חשבתי שאני הולך למות".

מאוחר יותר, בחדר הפיזיותראפיה, עם חבישה שהוכתמה בדם ממאמץ התירגול, הוא מסובב את הדוושות באופני התירגול. "תוריד את הכיסא כדי לשנות את זווית הברך", מייעצת לו האחות. "אני לא אוכל לסובב את הדוושה עד הסוף", הוא אומר, חסר ביטחון. "כן, אבל אתה חייב להפעיל את הברך ממש", היא מתעקשת, והוא מוריד את המושב, מנסה שוב ושוב עד שהוא מגיע לסיבוב שלם.

ואז אביו מגיע. צנום, אופנתי, עם קוקו מסוגנן, עוקב בפיזור־נפש אחרי התירגול של בנו. אבי זהיר, שקט, ממושמע, נראה לכור. "כן", מודה האב בזהירות, "יש עובדים סוציאלים. הם באים, מתחלפים, זורקים מפתחות, זורקים הרבה מילים. אולי הפעם יהיה טוב". אחר כך שניהם יוצאים אל החום הכיבשני בחוץ. אבי צולע, צועד לאט ואינו נתמך באביו. בשבוע הבא ישוחרר.

והוא, תלמיד "לא משהו", יצטרך, אחרי תקופת חסר, להתמודד עם חומרי הלימוד שהפסיד. "הלימודים, זה מה שחשוב?" - שואלת הניה פינקלשטיין בתדהמה. "אלה באמת הצרות הקטנות. הפיגוע שעברו, הכוויות, הצלקות בגוף ובנפש, הזוועות שחוו, אלה הצרות הגדולות. ומי יודע איך יתגברו עליהן".

במות
מרכז ללימודי תרבות וחברה
משרד החינוך והתרבות

תכנית סמינרים וכינוסים

(אביב 1994)

הסמינרים, הכינוסים והסדרות מתקיימים במקומות שונים בארץ.

- " רוחות, זרמים ועננים (על האקלים) "
- " קונפליקטים (סידרת הרצאות) "
- " זהות עצמית "
- " על הגיל השלישי "
- " על המציאות הפיסיקאלית "
- " אירופה שנות ה - 20 "
- " פסיכותראפיה (כינוס) "
- " השגים והצלחות "
- " על המיתוס הגרמני "

חומר נוסף וחוזרים מפורטים ישלחו למעוניינים.
"במות - מרכז ללימודי תרבות וחברה"
טל. 02-251318

לכב'
"במות" ת.ד. 2055 ירושלים, (פקס: 02-243799)
אנא שלחו לי פרטים נוספים על: ______ ☐ כל התוכניות
שם ______
רח' ______
עיר ______ מס' ______
מיקוד ______ טל. ______
שיטה

אפרים סידון

עד מתי?

הממשלה כהרגלה תתרץ את השרב הקטלני כפעולה של מתנגדי השלום. רבין כדרכו יסרב לסגת מהסכמי אוסלו אפילו שהמעלות יטפסו ל־40. מה עוד צריך לקרות כדי שהממשלה הכושלת הזו תבין שבמעשיה היא פוגעת ביהודים? הטחו עיניהם מראות? יהודים מתעלפים, יהודים מתמוטטים, יהודים מפחדים לצאת לעבודה. אמהות אוסרות על ילדיהן לשוטט בחוץ בצהרי היום! ולא רק ביש"ע. בתל אביב ובחיפה, באילת וברמלה, בחצור הגלילית ובשפלת החוף, יהודים מסתתרים, יהודים נחבאים, יהודים נסגרים בבתיהם! והממשלה הזו ממשיכה לפנות את עורף.

נכון, היו גם חמסינים בימי הליכוד, אבל לא כאלה! בימי ממשלת שמיר עלו המעלות בקושי ל־32־34 באזורי ההרים, אבל 39 במרכז ירושלים? עד היכן הגענו. ומתי קורה כל הסיפור? כשהמבוקשים חוזרים בהמוניהם לבתיהם, כשהמשטרה הפלשתינית אוגרת נשק, כששיחות קהיר בעיצומן. מקריות?

עוד הלילה נתייצב בצמתים, עוד הלילה נדליק צמיגים, עוד הלילה יונפו השלטים ויודבקו הסטיקרים "הצבעת רבין קיבלת צלסיוס", לאחורי כל דבר שנע! נעלה בהמונינו לבית ראש הממשלה ונקרא כאיש אחד, "לא זזים מן המזגן"!

המסע הגדול

ראש נימשלת ישראל יסע בקרוב מאוד לביקור ממלכתי ברוסיה. ראש נימשלת ישראל יטוס לשם כנראה במטוס ג'מבו ענקי, אולי אפילו בצי של מטוסים. שכן על פי המדווח בעיתונים, תכלול הפמליה הראש ממשלתית, אישי ציבור לסוגיהם, ראשי מועצות מקומיות, שחקנים, זמרים, אמנים, תזמורת צה"ל בהרכבה המלא, אנשי תקשורת, ועוד. לזמן קצר יאוזן, אפוא, מאזן ההגירה השלילי של יהודים מברית המועצות. כלומר, תודות לראש הממשלה יטוסו בשבוע הבא המטוסים בקו לוד־מוסקבה יותר יהודים מישראל לרוסיה מאשר ההיפך.

יש איזה פטרוניות ויחס של התנשאות במסע הגדול הזה. מעין דוד עשיר הבא להשוויץ בפני קרוביו העניים בכספים שעשה. הנה המעצמה המזרח תיכונית הגדולה, ישראל. המעצמה המובילה בתחומי הכלכלה, הצבא, החקלאות, התרבות והאמנות, מואילה להעניק פירורים מעוצמתה התרבותית למדינת העולם השלישי, רוסיה. קבלו קצת מוסיקה, קטעי משחק מפי שחקנים שלכם שעלו ממוסקבה. התבשמו במעט דודו פישר, קמצוץ ירדנה ארזי. העריצו את חלילי החיילים ותצוצרות התיילות - והודו לנו כי טוב. אשריכם שזכיתם לכך: רבין, הרחום והחנון, מבקר בארצכם.

מאוד כואב. לא זכור לי שראשי הממשלות שלנו שנסעו לארצות־הברית, או לארצות מפותחות אחרות, נטלו עימם את מרבית אוכלוסיית המדינה. נהפוך הוא. בדרך כלל הם הגיעו קטנים קטנים, צנועים צנועים, לא מתבלטים, ללא תזמורות ואמנים. כל מה שלקחו איתם למסע היו בעיקר מבט עגום, תמונות של ילדים עניים וכתים מטים לנפול ומזוודות ריקות. בתקווה, כמובן, למלאן בדולרים. הדבר האמנותי היחידי שאותו סחבו לדרך היה, אולי, כינור חורק. כלי שהולך טוב מאוד עם כוכב מוסט לנרכה. אם כי במתקפה שניה, דודו פישר בקטעים מ"עלובי החיים" יכול היה לעבור לא רע בעת בקשת הסיוע השנתי בוושינגטון.

■

ואותו דבר לגבי ראשי הממשלות הנכבדים המבקרים בארצנו. מה, ראש ממשלת ליטא הביא עימו את האופרה הליטאית, את מקהלת מכבי ואת הארצית ואת הישראלית המופיעים כיום בקרקס הליטאי? וכשמגיע לירושלים ראש ממשלת בלגיה, מגיעה איתו תזמורת המשטרה של בריסל? או הסולן של "גבעתרון" הפלמי, או אמנים ישראלים לשעבר שנקלטו בהצלחה בלהקת המחול העירונית של אנטוורפן?

אתה לא מבין, אומרים לי מביני דבר, האמנים המטיילים יופיעו בעיקר בפני הקהילות היהודיות. למען יראו אחינו שנותרו מאחור והממאנים לבוא, כמה שפר גורלם של אלה שהגיעו. הנה, יגידו בליבם היהודים הרוסים, העולים משם באו - מנגנים ושרים, מחוללים ומתפנטומימים. ותיקים וחדשים, צברים ועולים, שרויים בחיבה, אהבה וקירבה [illegible] צרידות. אם אכן זו הכוונה במסען החורג, שיטוס למוסקבה הרי יש בעניין הטעייה גסה ומכוונת. ולו חפץ ראש הממשלה להביא עמו תמונה אמיתית של מצב העולים ואטמוספריה נאמנה של עניין הקליטה, היה ראוי שיקח עימו למטוס ציבור שונה. פועלי ניקיון ועובדי [illegible] שהגיעו אלינו כפרופסורים, מלקטי ירקות בשווקים בעלי תוארי דוקטור, [illegible] מלונות ומספינות [illegible] משחקני "הקאמרי" והמחנכים יותר מייצגים [illegible]: הם מייצגים את העלייה, הרבה יותר מאשר המאושרים של תזמורת צה"ל.

מאיר שניצר

טלוויזיה

הכותל המערבי

דן שילון הוא קצת ראש ממשלה, ולכן אין זה מפליא שאת חגיגת יום העצמאות הוא עשה במחיצת הדבר האמיתי - יצחק רבין. בכלל, באותה תוכנית גורפת, שהסטטיסטיקאים מוסרים כי נסקה לגבהי רייטינג מרהימים (62% צפייה), התארחו כל מיני כאלה שהם ראשי ממשלה בתחומם. הגשש החיוור הם ראש ממשלה, וגם אפרים קישון הוא כזה (אבל בגימלאות). וגם מרגלית צנעני. שלא לדבר על ביל קלינטון, שהוקפץ אף הוא לביקור בית אצל שילון. וכמובן, הפילהרמונית.

על הירידה האינטימית הזאת של דן שילון - התזמורת הפילהרמונית מתל־אביב - אפשר לומר שאיננה סתם עוד ראש ממשלה, אלא הרבה יותר מזה. כבורה היא מעין יו"ר ארגון הנשיאים של הקונסנזוס, של מה שנחשב למקובל על הכל. כמו שילון עצמו.

הרומן המתמשך הזה, התמוה לכאורה, בין שילון והפילהרמונית, יכול לשמש כאבן־בוחן לפופוליזם, שעליו נבנים סולמות הרייטינג של המלך דן הראשון. רק משמיעים בקול את המנטרה הזאת - "הפילהרמונית" - ומיד משתרגים יחד אצל הצופה כל מושגי האיכות והטעם הטוב והביטחון בערכי הבורגנות. אם הפילהרמונית לצידך - אתה יכול אפילו לגהק בפומבי. העם, אותו גוף אמורפי שהעלה את שילון על ראש שמחותיו, כבר יפרש זאת כאמנות מי־יודע־מה מיוחדת במינה.

כירידתו הפילהרמונית, להבדיל, מסמל דן שילון את כל הדברים שאחריהם־אין־מערערים. משהו כמו ברכת הרבנים הראשיים המסורתית, שמשודרת לפני פרוץ הימים הנוראים. או טדי קולק. או זמרתו של יהורם גאון (ובמיוחד כשזה מבצע נעמי שמר). מעמדו יוצא הדופן של שילון, שחורג לגמרי מסקאלת הסטארים הטלוויזיוניים, הוא עלבון לחשיבה המקורית. לא משום ששילון עצמו הוא אישיות פסולה חלילה, אלא משום שהוא אנדרטה לסטאגנציה.

"בשידור חי" עם דן שילון הוא האיכון המוחלט של המוות היצירתי. ההקצנה המלאה לאותה קביעה נחרצת של מומחי־תקשורת, שרואים במדיום הטלוויזיוני לא יותר ממכשיר הרפיה של השכל (ורצוי עם וזלין). בעבר הלא־רחוק מילאה את הפונקציה הזאת קבוצת הכדורסל של מכבי תל־אביב. אלא שאז, כמה עממי, לווה הטקס השבועי של גירוש העכבות הפופוליסטיות, במגשי פיצוחים, פחיות בירה וגירוד הכרס.

שילון - לעומת קודמיו ברקוביץ את ארואסטי, מעודד את העם לעשות דברים דומים, אבל באופן "מכובד" יותר. עם עוגה, מיץ טבעי, ומי יודע - אולי גם כוס יין. שהרי הוא, שילון, איש מכובד בקהילתו - יוצא קבוע עם הפילהרמונית. לזכותו של המתמיד שילון, אפשר לומר שהוא עושה את הדברים האלה פעמיים בשבוע. הבחורים ממכבי ת"א, כשהם היו בשלטון, הסתפקו בהופעה חד־שבועית.

קמים ואומרים: היצירה הטלוויזיונית המקורית. לא יצירה ולא בטיח. עיון בפריים־טיים של משדרי הזכיין "רשת" (ששילון הוא מנכ"לו), מצביע על הבוז העמוק שרוחש האיש הזה למדיום. ואין לשכוח - האיש הזה, שילון, יחד עם חיים יבין, הם האישים המזוהים ביותר עם מושגי שידור־טלוויזיוני־בעברית.

מה מציעים אופקי הדימיון הצרים של "רשת"? בימי ראשון זה מתחיל עם מחצית השעה במחיצת הגשש החיוור, ומשם עוברים לשעה וחצי עם שילון, ולעוד שעה עם השילונים הקטנים (במהדורה אשכנזית מיוחדת) - חבורת יאיר גרבוז. גם אלה, כמו אורחי שילון, מכונסים בחצי גורן וטוחנים מלים. לא תמונות.

ובימי רביעי זה פשוט עוד יותר: הגששים רופקים חצי שעה, שילון עוד שעה וחצי, ואחר כך סרט באורך מלא. בשביל העלבון החשיבתי הזה, לא צריך לעשות כל־כך הרבה שעות טלוויזיה בארץ ובאמריקה. ולשילון, אין להכחיש, יש בעברו רקורד עשיר בעשייה טלוויזיונית אמיתית. ולא רק תיאטרון, כמו שהוא מייצר עתה.

מנכ"ל תיאטרון "רשת" ממועד (או מדוייק יותר לומר: ממרכז) היום את כל שאיפות הניהול המגלומניות שלו מהעבר. פעם, ב־1977, כתב שילון מכתב גלוי לחברי הוועד המנהל של רשות השידור. בין היתר נכתב שם: "מנכ"ל רשות השידור מסנן רעל רב בטלוויזיה, פוגע ישירות במהלך העבודה התקינה של תחנת הטלוויזיה, מערער את היחסים הפנימיים והתנהגותו היא שערורייה ציבורית". מדובר היה ביצחק לבני.

כמה שנים מאוחר יותר, ב־1982, צוטט שילון כשהוא נואם: "הטלוויזיה מנוהלת היום על ידי קבוצת אנשים שסמרטטו את רשות השידור. דחלילים ממלאי־הוראות שאינם שווים שום דבר מבחינה מקצועית. לא במקרה הקיף עצמו לפיד באנשים מסוג זה. הוא עצמו לא מבין בטלוויזיה. הוא האיש אשר ללא ספק הרס את הטלוויזיה במו ידיו. הטרגדיה שלו היא שהוא אפילו לא יודע שהוא עשה זאת. ככל שהטלוויזיה שוקעת יותר, הוא מרוצה מעצמו יותר ויותר". הפעם מדובר, כמובן, במנכ"ל יוסף לפיד, שהחליף את המנכ"ל לבני.

שילון, אחרי שאמר־מה־שאמר על מנהליו, הוא היום בכמה דרגות מעליהם. הוא לא סתם מנהל תחנת טלוויזיה, הוא מנהל העם ("הקהל הנפלא הזה", לפי הגדרותיו) כולו. ומה שהוא עצמו אמר על לפיד לפני 14 שנה ("ככל שהטלוויזיה שוקעת יותר, הוא מרוצה מעצמו יותר ויותר") תקף עכשיו עליו עצמו.

הסתובבו כאן כבר הרבה שליטים אבסולוטיים, אבל המכסוטיות האבסולוטית של שילון היא מיוחדת במינה. השליט שמעון מזרחי, למשל, נהג ריחוק צונן ומבוקר (אך לא מבוזה) בנתיניו. על הבנקאי ארנסט יפת העידו שהוסיף גם את הביזוי לאלמנטים של הריחוק מהנתונים לשליטתו. שילון, ראש הממשלה והכותל המערבי הנוכחי, נוהג מנהג שונה לגמרי, כשהוא משקיף מרום כסאו על בוחריו.

הוא נאור, לכאורה. הוא מפרגן ("תודה לקהל הנהדר ולתזמורת הנפלאה"), לכאורה. הוא רחב־אופקים, לכאורה. למעשה הוא עריץ שרודה בסביבתו, בזמן ומקום הנוחים לו, כמובן. אצלו הם יתבזו ועוד איך. אם רק ירצה, כמובן. שריד ינצח על התזמורת וצוקר ירקוד וזווילי יקלע לסל. רק העקשן הזה - רבין - סירב לזמר אצלו באולפן לפני שבוע. אולי החזיר לו על עלבון סירובו העתיק של שילון (ב־1976), לשמש כדובר ראש הממשלה, כשרבין היה בעיצומה של הקדנציה הקודמת שלו.

לא אחת יוצאות לו, כאילו במקרה, שאלות משפילות לקורבנותיו. אך לא תמיד הוא משחק את הגועלי. לעתים הוא עושה זאת באמצעות שליח: כלומר, משסע מרואיין אחד ברעותו. פעם התעלל שמואל וילוז'ני בשושנה ארבלי־אלמוזלינו במשך תוכנית שלמה של שילון, כשהמנחה עושה עצמו ליברל ובלתי מתערב. והיתה גם הפעם הנודעת ההיא, עם הרב ישראל לאו והפסלת אילנה גור, שליטפה בנוכחותו אברי מין עשויים מזהב. ושילון, מה איתו? חייך. ועימו התחייכו גם מודדי הרייטינג.

בערוץ 8 בכבלים הסתיימו לפני כשבוע שידורי הסידרה הצרפתית "גן עדן של מנהיגים". יוצרי הסידרה המגוונת הזאת היפנו את מצלמותיהם הסקרניות לעבר חברות שבטיות, המשגשגות באתרים פרימיטיביים - אפריקה, פולינזיה, אינדונזיה ומלזיה. כמעט כל פרק בסידרה בחן את מנהיגותו של הצ'יף האזורי, דרך תיעוד הליכי המשפט שבו הוא משמש כיושב בראש. שהרי השפיטה וחריצת־הדין הינם תמצית רעיון השליטה.

בחברה השבטית ששמה ישראל 94', ממלא שילון תפקיד דומה. וכמו אבות־אבותיו התנ"כיים, גם הוא עושה זאת בשערי חומת העיר, כשהוא יושב על כסא שגבוה בעשרה סנטימטרים משרפרפי המתדיינים אצלו. וכדי להגיע לחריצת דין כוללת ככל האפשר, מלהק שילון את המופע שלו בנציגים מובהקים של כל שכבות בוחריו - פוליטיקאים, זמרים, ילדים גאונים עלי כינור, ספרי צמרת ומוסכניקים מהסוג הבכיר. ואפשר עדיין להיזכר בחלחלה באותה מסיבה פומבית, טלוויזיונית, שבה חגג שילון את תוכנית המאה של "בשידור חי", וגרר לאולפן מדגם מייצג של אורחיו.

דן שילון. התאבנות המוות צילום: יוסי אלוני

כך קרה שבשלוש עונותיה של התוכנית שלו "בשידור חי", היא הפכה למעין טקס חניכה והסכמה פיאודלית. אתה, הווסל, כורע ברך בפני הסניור, והוא מניח על כתפך את חרבו רבת־החסד, אות להצטרפותך למיסדר הנחשבים בעם. ומעתה ואילך אתם ערבים זה לזה, בתנאי כמובן שתיאות להתבזות כל אימת שהסניור יחפוץ בכך. עבור הפלחים הנחשלים יותר בחברה השבטית־ישראלית, נשמרת בטלוויזיה נישה דומה, אך נחותה עוד יותר. זוהי תוכנית הפיספוסים השבועית, שבה הכל מסתחבקים עם שילון, לא לפני שהוא מבזה אותם לנוכח המצלמה. גם תוכנית זו משודרת בימי ראשון, במקביל ל"שידור חי", והשילון שלה הוא יגאל, אח של דן.

לדן שילון, שבאופן פרטי וללא חיוך של מצלמות הינו בעל אישיות מרשימה, היתה לפני כמה שנים התבטאות מרתקת. היה זה מיד עם שוך מלחמת המפרץ, כשהכל התפנו לנתח את הפאניקה הקולקטיבית שצנחה על ישראל ואורחיה. שילון, שבאותה העת המריא לשיאים של מקצועיות רהוטה, והוא אז הבולט בשדרני רשת החירום של הרדיו (האיחוד בין גל"צ לקול ישראל), היה גם זה שיצא נגד הרשת המאוחדת. הוא בז לה, בעיקר משום שהיא היתה לדבריו תמצית הרעיון המגונה, שעומד בבסיס הדיקטטורה של המידע.

מוזר שחלפו רק שלוש שנים, והוא, בגופו, מגלם את אותו הרעיון. ועוד יותר מוזר, שפעם, עד לא מזמן, הוא היה הכי טוב (מראיין, שדרן ספורט, מנהל חדשות) שהמדיום הטלוויזיוני היה מסוגל להציע.

כך קרה שבשלוש עונותיה של התוכנית "בשידור חי", היא הפכה למעין טקס חניכה והסכמה פיאודלית. אתה, הווסל, כורע ברך בפני הסניור, דן שילון, והוא מניח על כתפך את חרבו רבת־החסד, אות להצטרפותך למיסדר הנחשבים בעם. ומעתה ואילך אתם ערבים זה לזה, בתנאי כמובן שתיאות להתבזות כל אימת שהסניור יחפוץ בכך

דיבורים 15 באויר

קוברים את האפרטהייד

ביום שלישי הקרוב, ב־7 בבוקר, תלך דרום־אפריקה לקלפי, ולאחר 350 שנה יורידו את הדגל על שלטון האפרטהייד ◼ בינתיים עוסק המימשל הלבן האחרון במבצעי הסברה כדי להבטיח שהמוני השחורים יגיעו לקלפיות: מנסים לשכנע שרופאי האליל אינם יכולים לראות מבעד לפרגוד הקלפי, שלא ייתכן שציפור לבנה תנחת על ראשו של מי שלא יצביע עבור מנדלה ◼ ואחרי שהמוני המצביעים יצליחו להתגבר על פתק ההצבעה שאורכו חצי מטר - יקבל העולם את הנשיא הבא: נלסון מנדלה

אריק בכר
שליח *מעריב* לדרום אפריקה

השבוע החלו לגייס ברחבי דרום־אפריקה כוחות מילואים. החנויות מרווחות על אגירה כמעט היסטרית של מזון ומצרכים חיוניים כמו נרות וגפרורים. דרום־אפריקה הולכת לקלפיות, אך לעיתים היא נראית כמו מדינה היוצאת למלחמה.

ביום שלישי, בשעה 7, יחל טקס האשכבה של האפרטהייד. שלושה ימים מאוחר יותר, עם סגירת 9,000 הקלפיות ברחבי המדינה הענקית, יירד המסך על שילטון האדם הלבן באפריקה השחורה. בינתיים יושבת מדינה של 40 מיליון תושבים וכוססת ציפורניים. כולם במתח. כולם, מכל צבע עור, אבל הלבנים במיוחד, מקווים שאת הימים האחרונים של האפרטהייד הם יעברו בשלום. שהאלימות שלכטה תלווה את הבחירות ההיסטוריות, לא תחרור מבער לדלתם.

אפילו רופאי האליל של דרום אפריקה עושים עסקים טובים לאחרונה, בלי עין הרע. בשעה שהשילטונות מתקשים לטפל כנני אדם המנסים לקלקל את שמחת הדמוקרטיה, מוצאים שחורים רבים ביטחון בשיקויים שרוקחים הרופאים המסורתיים נגד רוחות מעולמות אחרים. מישהו אפילו הציע לקחת דוגמה מנמיביה השכנה, שהביאה רופאי אליל בעת הבחירות לפני שלוש שנים, כדי שיטהרו את הקלפיות משדים עצבניים, העלולים לבלבל אדם ברגע הגורלי בו הוא מסמן איקס על פתק ההצבעה.

דרום אפריקה תמיד היתה מדינה מיוחדת, מוזרה, והמעבר לשילטון דמוקרטי רק מגביר את המוזרות שלה. קחו למשל את פתק ההצבעה, שבכל מדינה אחרת היה יכול להיות פוסטר להיט. יותר מחצי מטר אורכו, צבעוני, עם פרצופי כל אלה הרוצים להיות נשיא דרום אפריקה החדשה.

כמעט כל ראשי 18 המפלגות על הפתק מחייכים. אבל ברור שביום חמישי, לאחר שיימנו כל גליונות ההצבעה, האיש שיצחק בדרך ללישכת הנשיא יהיה נלסון מנדלה.

כאילו שהפתק אינו מספיק גדול ומבלבל, בא השבוע מנגוסוטו בוטלזי, צ'יף שבט הזולו, ויצר בעיה חדשה. לאחר שהחזיק את כל המדינה במתח במשך חודשים והכריז כי לא ישתתף בבחירות, החליט הצ'יף, שבוע לפני פתיחת הקלפיות, שהוא רץ בכל זאת.

הבעיה היא, שאת פתקי ההצבעה הדפיסו כבר, בבריטניה, ואין אפשרות להדפיס 80 מיליון פתקים חדשים, ימים ספורים לפני תחילת ההצבעה. הפיתרון: בתחתית הפתק ידביק איש ועדת הקלפי שורה נוספת, עם פרצופו המחייך של בוטלזי.

המדינה הזאת התהפכה על ראשה. עד שעלה הנשיא דה־קלרק לשילטון לפני ארבע שנים, נהררו מרבית הלבנים רק מהמחשבה שיצטרכו להצביע לצד שחורים. השבוע אפשר היה לשמוע אנחת רווחה אדירה מכל רחבי המיעוט הלבן לאחר שבוטלזי והתרצה ונאות להצטרף לבחירות. בכך עורר בוטלזי תקווה שיסתיים ה[illegible] הטרור.

לבנים הציפו תוכניות ראיונות ברדיו בדברי שבח למנהיגם של 8 וחצי מיליון בני שבט הזולו. "הרגשתי כאילו אני והמדינה הזאת נולדנו מחדש", אמר אחד. אחר התקשר והודיע: "זה יום הנישואין ה־40 שלי, ואף אחת מהמתנות שקיבלתי לא משתווה למה שבוטלזי עשה".

סדנה למצביע השחור

בחירות בדרום אפריקה היו מאז ומעולם אירוע משעמם. כמו ללכת לסרט מתח לאחר שגילו לך מה צפוי בסופו. בעוד [illegible] מיליון כהי עור צופים משועממים ומתוסכלים מהצד, יצאו המיש[illegible] מיליון לבנים לבחור מנהיגים. כך זה היה מאז 1948, כאשר

רגעי דיכוי אחרונים בדרום־אפריקה: חיילים עם רובי "גליל" מול מפגינים שחורים. כעת הקרב העיקרי הוא כלכלי

צילום: א.פ.

המצביע יגיע לקלפי עם תעודה מזהה, הוועדה תבדוק אם יש לו זכות הצבעה, ואז, כדי למנוע הצבעה כפולה, יטבול המצביע את ידיו בתמיסה זרחנית. את התמיסה ניתן לראות מתחת למנורה מיוחדת, והיא אינה ניתנת להסרה בתקופה של שלושת ימי הבחירות

המפלגה הלאומית עלתה לשילטון, ונשארה שם עד היום, לאחר שיישמה בנאמנות את מצעה - חיי עושר ללבנים, השאריות לשחורים.

השוני במערכת הבחירות הנוכחית הוא מדהים, עד שאתה נזכר כי זו למעשה מערכת הבחירות האמיתית הראשונה בתולדות דרום אפריקה. ב־350 השנים שעברו מאז נחתו מתיישבים הולנדים בכייף התקווה הטובה, אף אחד לא ממש טרח לשאול את השחורים מי לדעתם צריך להיות בשילטון.

בשבועות ובחודשים האחרונים, התגייסה האדמיניסטרציה הלבנה האחרונה למבצע מדהים בהיקפו, שנועד להבטיח ש־16 מיליון השחורים, שיצביעו לראשונה בחייהם בשבוע הבא, יידעו מה צריך לעשות.

ועדת הבחירות המרכזית שיגרה אלפי מדריכים לכל רחבי המדינה להקים סדנאות הצבעה. בעדיפות ראשונה נמצאת שאלת סודיות ההצבעה. הקהילה השחורה, שטופת אמונות טפלות, צריכה להשתכנע שרק הבוחר יודע עבור מי בחר. שחורים רבים מאמינים שבכוחו של רופא אליל לראות מבעד לפרגוד.

במדינת החסות לבואה נפוצה שמועה, שכל מי שלא יצביע עבור הקונגרס של מנדלה, ציפור לבנה תנחת על ראשו. לא סתם ציפור, אלא כזאת שרק תומכי הקונגרס מסוגלים לראות. זה נשמע מצחיק לאוזן מערבית, אבל כאן מתייחסים לעניין בפחד מוות.

תהליך הבחירות פשוט יחסית. תחת עינם הפקוחה של משקיפים שהגיעו מכל רחבי העולם, יבוא המצביע לקלפי כשהוא מצוייד בתעודה מזהה. ועדת הקלפי תוודא זכות הצבעה (אזרח או תושב המדינה, מעל גיל 16) ואז, כדי למנוע הצבעה כפולה, יטבול המצביע את ידיו בתמיסה זרחנית. את התמיסה ניתן לראות מתחת למנורה מיוחדת, והיא אינה ניתנת להסרה בתקופה של שלושת ימי הבחירות.

שיטת הבחירות הכלליות

מאחורי הפרגוד, יסמן הבוחר X במשבצת ליד שם המפלגה הארצית בה הוא תומך, לצד תמונתו של מנהיגה. לאחר שילשול הפתק הענק, המקופל, לתיבת ההצבעה, ימשיך הבוחר לקלפי סמוכה, בה יחזור התהליך על עצמו, אלא שכאן יבחר שילטון מקומי, עבור אחד מתשעה מחוזות המרכיבים את המדינה.

תחת שילטון המיעוט הלבן, היתה נהוגה בדרום־אפריקה שיטת הבחירות האזוריות של בריטניה. כדי ליצור את דרום־אפריקה החדשה, אימצו ראשי המערכת הפוליטית את השיטה הישראלית של בחירות כלליות. ברמה הארצית, יבחרו האזרחים 200 מתוך

◀

מדינת ישראל
משרד החינוך והתרבות
המינהל הפדגוגי — אגף הבחינות

הודעה ל"נבחנים החיצוניים" [האקסטרנים]

קיץ תשנ"ד

הבחינות בכתב

1. בחינות הבגרות במועד קיץ תשנ"ד תתקיימנה בין התאריכים כ"ט באייר תשנ"ד 10.5.94 - כ"ח בתמוז תשנ"ד 7.7.93.
2. במועד זה תתקיימנה בחינות בגרות חיצוניות על פי המקצועות המפורטים בלוח הבחינות.
3. בפרסום זה מופיע רק שלד לוח הבחינות. ניתן לברר פרטים בשלוחות הבחינות. במהלך חודש אפריל יקבל כל נבחן לוח בחינות מפורט באמצעות הדואר.
4. נא לשים לב להודעות שבתחתית המודעה.

יום ותאריך בשנת תשנ"ד	מקצוע הבחינה
יום ג' כ"ט באייר 10.5.94	חיבור, חיבור לעי"ח, יסודות החבנה וההבעה, עברית לערבים, עברית לדרוזים
יום ד' א' בסיון 11.5.94	ביולוגיה מעבדה
יום ו' ג' בסיון 13.5.94	ערבית ליהודים
יום ג' ז' בסיון 17.5.94	הסטוריה לדרוזים
יום ד' ח' בסיון 18.5.94	אמנות, כימיה
יום ו' י' בסיון 20.5.94	צרפתית, רוסית
יום ג' י"ד בסיון 24.5.94	ידע העם והמדינה, תולדות עם ישראל
יום א' י"ט בסיון 29.5.94	אזרחות, אזרחות לעולה חדש
יום ב' כ' בסיון 30.5.94	מורשת דרוזית
יום ג' כ"א בסיון 31.5.94	מדעי המדינה
יום ה' כ"ג בסיון 2.6.94	ביולוגיה
יום א' כ"ו בסיון 5.6.94	הסטוריה חובה (יחידה ה)
יום ב' כ"ז בסיון 6.6.94	הסטוריה לערבים, הסטוריה לדרוזים
יום ג' כ"ח בסיון 7.6.94	פיסיקה - מעבדה
יום ד' כ"ט בסיון 8.6.94	אנגלית
יום ו' א' בתמוז 10.6.94	תלמוד
יום א' ג' בתמוז 12.6.94	ספרות עברית, ספרות עברית לעולה חדש
יום ב' ד' בתמוז 13.6.94	ערבית לערבים, ערבית לדרוזים
יום ג' ה' בתמוז 14.6.94	גיאוגרפיה
יום ד' ו' בתמוז 15.6.94	כלכלה
יום ה' ז' בתמוז 16.6.94	פיסיקה
יום א' י' בתמוז 19.6.94	הסטוריה (בחירה)
יום ה' י"ד בתמוז 23.6.94	מתמטיקה
יום ב' י"ח בתמוז 27.6.94	אזרחות לערבים, אזרחות לדרוזים
יום ג' י"ט בתמוז 28.6.94	תנ"ך, תנ"ך לעולה חדש
יום ה' כ"א בתמוז 30.6.94	סוציולוגיה
יום ו' כ"ב בתמוז 1.7.94	ידיעת הלשון והבעה, לשון לעולה חדש, ידיעת הלשון א'
יום ה' כ"ח בתמוז 7.7.94	מתודולוגיה

הודעות לנבחנים האקסטרנים:

1. מועד המבחן בערבית ליהודים הוא 13.5.94 ולא 19.5.94!
2. נבחנים בספרות ובחיבור לעולה חדש יהיו רשאים להביא לבחינה מילון עברי - שפת אם.
3. בשאלון תועי"י (145-מתכונת חדשה) תהיינה השאלות רק מפרקי תוכנית הלימודים הבאים:
   יחידה ו' פרק 3 סעיפים א'-ב'; פרק 5 א', ב', ג', ד', ה'; פרק 6: מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט; ועדת פיל ומסקנותיה, הספר הלבן מ-1939 והתגובות נגדו, גידול כח המגן העברי, מהבלגה לאקטיביזם ביטחוני, התיישבות חומה ומגדל. פרק 7: סעיפים א', ב', ג'; פרק 8 סעיפים א', ב';, פרק 9 סעיפים א', ב', ג', ד'; יחידה ט': כל הסעיפים.
   בשאלון ידיעת העם והמדינה (שאלון 94) בפרק ב' של השאלון: " מדינת ישראל" - יחוברו השאלות רק מחלק ראשון, מחלק שני ומחלק שלישי של התוכנית.
4. הבחינה בביולוגיה 5 י"ל תבוטל החל ממועד קיץ תשנ"ה (קיץ 1995).
5. האפשרות של כתיבת עבודת גמר תבוטל במערכת האקסטרנית החל מ-כ"ב בסיון תשנ"ד 1.6.94.

משרד הבריאות - אגף הסיעוד

מתחילה ההרשמה לבתי"ס לסיעוד אחיות ואחים מוסמכים

מקצוע הסיעוד מעניין ומלא אתגר. בו אתם יכולים להיות במוקד ההתרחשויות החשובות ביותר, בביה"ח ובקהילה, ברגיעה ובזמן חירום. בואו להיות אחים ואחיות, לעסוק בתפקיד רב משמעות, רב אחריות ומלא אתגר.

ניתן לקבל מילגות ומגורים במעונות סטודנטים

תנאי קבלה:

- תעודת בגרות ישראלית מלאה או תעודה שוות ערך.
- עמידה בבחינות כניסה פסיכומטרית.
- אישור רפואי בחתימת הרופא המטפל.
- ראיון אישי בפני ועדת מיון.
- עמידה בתכניות אקדמיות בכפוף לתנאי הקבלה של המוסדות להשכלה גבוהה. (ראה פרסומי משרדי הרישום של האוניברסיטאות)
- למועמדים שגילם מעל ל-30 קיימת אפשרות להתקבל ללא תעודת בגרות בתנאים מסויימים.

בדבר פרטים נא לפנות לבתי הספר לסיעוד:

מסלול אקדמאי (4 שנתי)

- ביה"ס לסיעוד ע"ש הנריטה סאלד, הדסה, ירושלים — טל' 02-777147
- ביה"ס לסיעוד, בי"ח אסף הרופא, צריפין — טל' 08-449472
- ביה"ס לסיעוד, בי"ח קפלן, רחובות — טל' 08-441242

ההרשמה ל-3 בתי"ס אלה, באוניברסיטה העברית בירושלים

מסלול אקדמי מיוחד בשיתוף צה"ל ומשרד הבריאות

- ביה"ס לסיעוד, בי"ח אסף הרופא, צריפין — טל' 08-441242

ההרשמה לביה"ס זה באוניברסיטה העברית בירושלים

- ביה"ס לסיעוד, מרכז רפואי "שיבא", תל השומר — טל' 03-5302583
- ביה"ס לסיעוד, דינה, מרכז רפואי בילינסון, פ"ת — טל' 03-9377737
- ביה"ס לסיעוד ע"ש וולפסון, מרכז רפואי תל-גבורים, חולון — טל' 03-5028359
- ביה"ס לסיעוד ע"ש שינברון, מרכז רפואי, ת"א — טל' 03-6973549

ההרשמה ל-4 בתי"ס אלה, באוניברסיטת תל-אביב

- בי"ס למקצועות בריאותיים ע"ש רקנאטי, אוניברסיטת בן-גוריון, באר-שבע — טל' 07-660654

ההרשמה לבי"ס זה, באוניברסיטת בן-גוריון

- ביה"ס לסיעוד, המרכז הרפואי ע"ש ברזילי, אשקלון — טל' 07-745444
- ביה"ס לסיעוד, המרכז הרפואי שערי צדק, ירושלים — טל' 02-555494
- ביה"ס לסיעוד, ביה"ח רבקה זיו, צפת — טל' 06-978031

ההרשמה ל-3 בתי"ס אלה, ישירות במזכירויות בתיה"ס

מסלול הסמכה (3 שנים)

- ביה"ס לסיעוד ע"ש שרמן, מרכז רפואי בעמק, עפולה — טל' 06-524240
- ביה"ס לסיעוד ע"ש ספנסר, מרכז רפואי רמב"ם, חיפה — טל' 04-510003
- ביה"ס לסיעוד ע"ש מתיוס, בי"ח הלל-יפה, חדרה — טל' 06-304367
- ביה"ס לסיעוד ע"ש טסלר, קרית צאנז, נתניה — טל' 09-604777
- ביה"ס לסיעוד, המרכז הרפואי שערי צדק, ירושלים — טל' 02-555494
- ביה"ס לסיעוד ע"ש זיידה, בי"ח בני ציון, חיפה — טל' 04-380333
- ביה"ס לסיעוד ליד בי"ח ביקור-חולים, ירושלים — טל' 02-701171

מסלול מיוחד לבעלות משפחה (4 שנתי)

מותאם לתנאי לימוד המקובלים במערכת החינוך הכללי

- ביה"ס לסיעוד, בי"ח כרמל, חיפה — טל' 04-254373
- ביה"ס לסיעוד, בי"ח מאיר, כפר-סבא — טל' 09-900280

מסלול הסבת טכנולוגים רפואיים לסיעוד (כשנתיים)

- ביה"ס לסיעוד, בי"ח מאיר, כפר-סבא — טל' 09-900280

פרטים נוספים במשרדי אגף הסיעוד:
ירושלים: טל' 02-705803, 02-705703

משרד החינוך והתרבות
המינהל הפדגוגי
האגף לתכניות לימודים

שבתון בת"ל

למורים היוצאים לשנת שבתון בשנת הלימודים התשנ"ה

האגף לתכניות לימודים במשרד החינוך והתרבות מציע למורים היוצאים לשנת שבתון בשנה"ל התשנ"ה קורס בנושא:

פיתוח וכתיבה של תכניות לימודים וחומרי למידה

הקורס יהיה בהיקף של 8 שעות שבועיות ויזכה בגמול השתלמות.

המעוניינים יפנו אל: המחלקה להפעלה, האגף לתכניות לימודים, משרד החינוך והתרבות, ירושלים 91911, טלפון 02-291400, 02-291544.

אלבום חדש לדני ליטני
מין OUT
הופיע בכל חנויות התקליטים "הד ארצי"

הנהג! עשה לך מנהג קבוע - קח עמך חייל לדרך

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה לרפואת שיניים
הפקולטה לרפואת שיניים מודיעה כי התפנו כמה מקומות לשנת הלימודים הרביעית בתשנ"ה.
רשאים לפנות בבקשה מועמדים שסיימו בתשנ"ד שלוש שנות לימוד פרה־קליניות במוסד מוכר להשכלה גבוהה (בארץ ו/או בחו"ל).
לפרטים יש לפנות לטלפון: 02-778594, 02-882882 בין השעות 11.00-14.00 בלבד.

אוניברסיטת חיפה
הרשות ללימודים מתקדמים
מודיעה על הנהגת תכנית לימודים
לתואר שלישי בספרות אנגלית (דוקטור לפילוסופיה)
החל מסמסטר ב', תשנ"ד
פרטים לגבי סדרי ההרשמה, תנאי הקבלה ותכנית הלימודים ניתן לקבל במשרד החוג לשפה וספרות אנגלית, קומה 17, מגדל אשכול, טלפון 04-240065.

(המשך מהעמוד הקודם)

400 חברי הפרלמנט החדש, הרב־גזעי. 200 החברים הנותרים יבואו משורות המפלגות שייבחרו בהצבעה האזורית. ליד הבית התחתון יפעל הסנאט, ש־90 חבריו יבואו משורות ההנהגות האזוריות – עשרה מכל מחוז.

כדי להבטיח ממשלה יעילה, המייצגת את המובילים במפה הפוליטית החדשה, סוכם כי כדי להיכנס לקבינט, דרושים למפלגה חמישה אחוזים מסך הקולות, בכדי למנות שר מטעמה בממשלתו של ראשון הנשיאים השחורים.

הנשיא ימנה לעצמו סגן מכל מפלגה שתזכה ב־80 מ־400 המושבים בבית התחתון.

כל הסידור המסובך הזה הוא זמני, לחמש שנים. כל תפקידם של שני בתי הפרלמנט הוא לנסח בתוך שנתיים חוקה חדשה, קבועה, שתיכנס לתוקף ב־1999. החוקה צריכה לקבל אישור של שני שליש חברי הפרלמנט, וזו הסיבה שמפלגת הקונגרס הלאומי עושה מאמץ עליון להבטיח לעצמה רוב כזה, שיאפשר לה לכתוב את החוקה ללא צורך להישען על יריבים כמו בוטלזי ודה־קלרק.

אנשי דה־קלרק מנהלים קרב בלימה מרשים בעיקשותו, תוך ניסיון להפחיד את הציבור באמצעות איזכורים מהעבר האלים של ארגונו של מנדלה.

קוברים את האפרטהייד

תומך של מנדלה עם כרזות בחירות. למנדלה יש רוב שחור עם שיעור אבטלה ממוצע של 60 אחוז והוא חייב לספק להם מקומות עבודה, דיור, ובעיקר חינוך
צילום: א.פ

קיצור תולדות האפרטהייד

המפלגה הלאומית עלתה לשילטון בדרום אפריקה ב־1948, והחלה מיד באחד הפרקים הקשים של אפליה גזעית בעת החדשה. כדי להבטיח זכויות־יתר ללבנים, שלל השילטון החדש אפשרות מכל אדם שלא סווג כלבן להשתתף בבחירות.

הממשלה הקימה מערך בירוקרטי מפלצתי, שפתח במבצע של 'הנדסה חברתית', שליווה כל אורח דרום־אפריקני מהעריסה עד הקבר. מיד לאחר הלידה סווג כל תינוק לפי השתייכותו לאחת מתוך ארבע קבוצות עיקריות: לבן, שחור, הודי או צבעוני (בן תערובת).

הסיווג הזה קבע, במידה מכרעת, את סגנון חייו של כל אורח. אזורי המגורים הופרדו ונאסרו נישואי תערובת וקיום יחסי מין בין בני גזעים שונים. הוקם כוח משטרה, שכל תפקידו היה להציץ לתוך בתים פרטיים כדי לוודא שטוהר הגזע נשמר בחדרי המיטות.

כדי להבטיח את זכויות הקניין של הגזע הלבן, נאסרה על שחורים בעלות על אדמה, מחוץ לעשר מדינות־חסות, שהוקמו על 13 אחוזים משטח המדינה עבור 85 אחוזים מהאוכלוסיה. למעלה משלושה מיליון שחורים אולצו, לעיתים בכוח ברוטלי, לעקור מאדמתם כדי לפנותה ללבנים.

הקצפת של שוק העבודה נשמרה עבור הלבנים באמצעות חוקים דרקוניים. עד לשנות ה־80 היו מרבית המישרות הבכירות יותר במכרות היהלומים והזהב שמורות עבור לבנים בלבד.

בשנות השיא של האפרטהייד קוימה הפרדה בלתי מתפשרת בתחבורה הציבורית, בפארקים, בספורט. בתי קולנוע ללבנים היו מחוץ לתחום עבור בני גזעים אחרים. שחורים קיבלו אישור לעבוד שם כסדרנים, אך ההיתר לווה באיסור חמור להביט לעבר המסך במהלך ההקרנה.

אפילו המוות לא שיחרר את השחור מההפרדה: ובתי הקברות סווגו גם הם לפי צבע העור.

אמנות סקרי דעת הקהל אינה מפותחת בדרום־אפריקה. אחד המובילים בתחום, הפרופסור לורנס שלמר, צופה על סמך סקרים, כי מנדלה יזכה לכ־60 אחוזים ממושבי הפלמנט. לדה־קלרק נותן שלמר 18 אחוזים, ולבוטלזי שישה.

עבודה לשחורים, מקום ללבנים

עבור הרוב המכריע של השחורים, שיבואו השבוע בשערי הקלפי בפעם הראשונה, משחק המספרים וחישובי מושבים בפרלמנט מעניין הרבה פחות מהמחשבה שהגיעה עת הפירעון של חשבון 46 שנות האפרטהייד. "אותי מעניינת השאלה, איזה מקומות עבודה יוכלו למצוא הילדים שלי כשיגדלו", אמרה לי השבוע לידיה נגובני, עובדת ניקיון בבית מלון ביוהנסבורג. "דמוקרטיה היא מלה יפה, אבל אנחנו מצפים לדברים הרבה יותר פשוטים ומוחשיים, לדברים הטובים שיש ללבנים".

עבור מנדלה, מערכת הבחירות שהוא מנהל בעוזו של נער, למרות 75 שנותיו ו־27 שנות מאסר, היא לא פחות מהופעת לוליינות על חבל דק, מתוח גבוה. מצד אחד יש לו רוב שחור עם שיעור אבטלה ממוצע של 60 אחוז. הוא חייב לספק להם מקומות עבודה, דיור, ובעיקר חינוך, שיקדם אותם לעבר הרמה ממנה נהנים הלבנים.

אולם בעודו מנסה לזכות בתמיכת השחורים, בהבטחות שהוא חייב לדעת שאין באפשרותו לקיים בעתיד הנראה לעין, מנדלה חייב להישמע מספיק נדיב גם כשהוא מדבר לאוזניים לבנות. השבוע הוא נפגש עם חקלאים לבנים, נציגי המיעוט המחזיק 83 אחוזים משטחה העצום של דרום־אפריקה, והבטיח להם כי יש להם מקום תחת השמש של דרום־אפריקה החדשה.

לצד החשש מפני אלימות פיזית מצד השחורים לאחר ניצחון בבחירות, פוחדים הלבנים לאבד את המותרות שהסכו אותם לקהילה המפונקת ביותר בעולם. לפני חודשים אחדים זרק אחד מאנשי הקונגרס הלאומי לאוויר בדיחה לא מוצלחת על הטלת "מס בריכות". הדבר הקפיץ את הלבנים, המרבים לבלות סביב 750,000 בריכות השחיה הפרטיות שלהם, ונדרשו הכחשות חוזרות ונשנות כדי להרגיע את הגלים.

את ההפרדה הגזעית ביטל דה־קלרק לחלוטין בארבע השנים האחרונות. הקרב כעת הוא כלכלי בעיקרו, ומזה חוששים הלבנים. אלה התומכים בארגונים ניאו־נאצים כמו "חזית ההתנגדות האפריקנרית" חוששים למקומות העבודה שלהם לא פחות מאשר לייחוד תרבותי ולזכויות פוליטיות. השינויים בהרכב שוק העבודה מאז החל בביטול האפליה הגזעית ניכרים בכל סופרמרקט, בו מחליפים קופאים שחורים את קודמיהם הלבנים. הם מספקים אותו שירות – לעיתים טוב יותר – תמורת שכר נמוך בהרבה.

הבחירות השבוע, והשבועות והחודשים אחריהם, הם ברומטר לפיו יתכננו הלבנים כאן את עתידם. רבים כבר החליטו שאין חיה כזאת – "עתיד לאדם הלבן באפריקה" – והצביעו באמצעות הרגליים, תוך כדי הגירה למקומות שקטים יותר כמו אוסטרליה, קנדה וניו זילנד.

המבוקש היהודי

כמו בכל מהפיכה – ומה שעובר על דרום אפריקה אינו פחות ממהפיכה – ליהודים יש תפקיד מרכזי. ב־30 המקומות הראשונים ברשימת הקונגרס הלאומי האפריקני לבחירות, נמצאים ארבעה יהודים. כולם – ג'ו סלובו, ג'יל מרקוס, רוני קסרילס וריימונד סאטנר – הם קומוניסטים מושבעים.

סלובו עמד במשך שנים בראש הזרוע הצבאית של הקונגרס, וממקומות מיסתור בגלות שיגר לוחמי מחתרת לבצע פעולות טרור בלב האוכלוסיה הלבנה בערים הגדולות. זמן רב היה בראש רשימת המועמדים לחיסול בידי כוחות הביטחון הדרום אפריקנים.

אותו הם לא הצליחו ללכוד, אולם מעטפת נפץ ששוגרה למחבואו של סלובו במאפוטו, בירת מוזמביק, הרגה את אשתו, רות פירסט, ב־1983.

משקיפים מצפים, כי הפרלמנט החדש יכלול לפחות 10 יהודים, מרביתם חברי הקונגרס, כאשר סך כל הלבנים ברשימת הקונגרס לבית החדש מגיע ל־30.

גם המפלגה הדמוקרטית – המקבילה הדרום אפריקנית של מרצ – צפויה להחזיר שני יהודים לפרלמנט, ומספר דומה יגיע לבית מהמפלגה הלאומית של דה־קלרק.

"אותי מעניינת השאלה, איזה מקומות עבודה יוכלו למצוא הילדים שלי כשיגדלו", אמרה השבוע עובדת ניקיון בבית מלון ביוהנסבורג. "דמוקרטיה היא מלה יפה, אבל אנחנו מצפים לדברים הרבה יותר פשוטים ומוחשיים, לדברים הטובים שיש ללבנים"

מוסף האושר של מעריב

הדרך ♥ האושר

גיליון מס' 17

עורך יום: אבנר אברהמי • עורך לילה: דודו גבע

לגיליון זה מצורפת אזהרה לחמאס

צהלה במפלגת העבודה:

ירוחם משל חוזר!

לאחר פניות נרגשות נאות מנהיגה הותיק של ההסתדרות לשוב וליטול את המושכות. חיים רמון: זו מכה מתחת לחגורת הקילה!

צילום: שעיה סגל, עיבוד מק: אלון

מהו האושר?

(מישאל עם)

עידית פוינט, פסגת־זאב מזי, ירושלים:

"מוזר להגדיר 'אושר'. הוא מורכב חלקים חלקים. בכל זאת, מבחינתי, האושר הוא לשבת על עץ תות, לספור נמלים ולחוש את ההרגשה הנהדרת הזאת, שאף אחד לא דורש ממך לרדת".

מימורו גולדגוג, זלצר, מזכירה וכותבת שירה:

"לעיתים רוצה אני באושר לגעת, אך מתהדק סביבי כטבעת, הוא נראה לעיתים כה רחוק ממך, אך בדרך כלל הוא נמצא לידך, הוא נמצא סביבך בפילאי החלד, הוא בטווח ראייתך במבט של יד,, איתי הוא נמצא קרוב לידי, בתמונת נכדי הקרובה ללבי".

טלע שני, בת 15, כפר־סבא:

"האושר שלי: לאהוב ולהיות נאהבת, לטייל כל יום, ולראות סרטים בכל מקום והכי הכי, לחוות את החיים בדרך שלי. מצטערת, אך אין לי תמונה עדכנית, מקווה שתפרסמו את האושר שלי.

אורן בקו, תלמיד, קרית אתא:

"האושר הוא הרגשה פנימית הטובה מכל הרגשות, שכן הוא צרוף של מספר רגשות. ישנו כמובן האושר הדתי – רוחני שאליו קשה יותר להגיע, ומן הסתם נראה ובטוח שהוא עדיף יותר".

♥ קוראים שמעוניינים להגדיר "מהו האושר?" מתבקשים להביא דוגמא מקורית. את ההגדרה יש לשלוח – בצירוף תמונה, למערכת "הדרך אל האושר", רח' קרליבך 2, ת"א.

האושר שלי

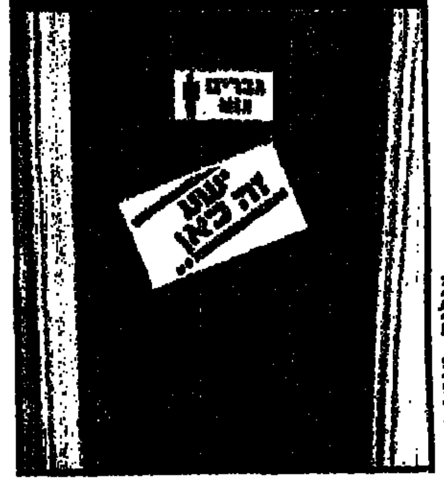

צילום: מוטי קמחי

מאושר השבוע

אסף חפץ

צילום: פלאש 90

"הדרך אל האושר" חושף לראשונה את ממשלת הצללים של האופוזיציה

ראש הממשלה

שר החוץ

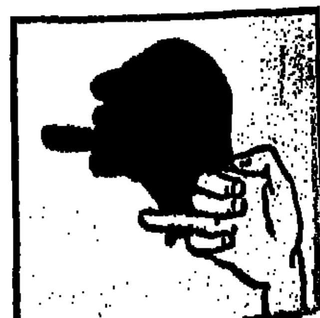

סקר "הדרך אל האושר"

אנחת רווחה בישראל בעקבות שידור הפיגוע שלא היה, בטלוויזיה

פינת הג'עג'וע

צחק, שתית אותה!

קרא בשבוע הבא ב הדרך האושר

♥ 5 ריילות־קרקע, שנישאו בל"ג בעומר והתגרשו בצום־גדליה, מספרות על מסען הדראמטי לגילוי הוריהן הביולוגיים. דוקומנט

אמני העולם מגיבים

והפעם: מילה

רגע של שיר

איש היה בישראל,
בר־כוכבא שמו.
איש צעיר גבה קומה,
עיני זוהר לו.
הוא היה גיבור,
הוא קרא לדרור,
כל העם אהב אותו,
זה היה גיבור!

(ועק המתכצרים ביהודה)

גיבורו

לקוראינו

דיר־בלקום!

אזהרה לחמאס

אמונה אלון

משפחת חלם

פעם נאלצה משפחת חלם לעזוב את ביתה לזמן־מה מסיבות מוצדקות, שלא כאן המקום לפרטן. היא נעלה את דלת הבית, אך בתקופת־היעדרותה נפרץ המנעול ומשפחה זרה, אשר חשבה שהבית נטוש, פלשה פנימה והתמקמה. כשחזרו בני משפחת חלם הביתה, הם נדהמו לגלות כביסה זרה תלויה על המרפסת ונחרדו למצוא את הפולשים, המתגוררים בתוך הבית כאילו ביתם הוא מימים ימימה. בהתחלה הם חשבו שאין להם ברירה אלא להסתגל למצב, כלומר, להניח לפולשים להישאר וללמוד להסתדר איתם. אבל זה לא כל־כך הלך, ובסופו של דבר גירשה משפחת חלם את הפולשים מן הבית והכריחה אותם לגור במחסן הכלים שבפינת החצר.

ככה נוצרה רצועת עזה.

46 שנים מאוחר יותר מחליטה משפחת חלם, שבעצם לא נוח לה עם המחסן המלא פולשים מרוכאים. קודם־כל צפוף שם נורא, ובאין, תסלחו לי, תנאים מינימליים, עולה הצחנה אל חלונות הסלון של משפחת חלם בערב, כשרוצים לראות טלוויזיה. חוץ מזה, הפולשים האלה כל הזמן דופקים בדלת לבקש עבודות־דחק, ולפעמים הם גם פוגעים בבני־משפחת חלם ואפילו הורגים אותם. ביום העצמאות עשתה משפחת חלם מנגל על הדשא, ומפינת החצר שלחו בהם הפולשים כל הזמן מבטי קנאה ושנאה.

למרות 46 השנים נדמה, שהפולשים עדיין לא ויתרו על הבית וכי עז רצונם לפלוש שנית. בקיצור, משפחת חלם מכנסת את עצמה לישיבת־חירום חלמאית ומחליטה החלטה חלמאית כמיטב מסורת חלם: פינת החצר תחסם, מחסן הכלים (שכבר הרקיב בינתיים וממילא אין למשפחת חלם צורך בו) יוקף בגדר גבוהה ואטומה, ושומרים תציב משפחת חלם כדי למנוע מהפולשים לעבור או אפילו להציץ. לחלמאי תמים אחד, שהציע להוציא את הפולשים מן המחסן הצפוף ולעזור להם למצוא בית חדש ומרווח משלהם, ענו כל חכמי המשפחה שישתוק לפני שיאשימו אותו בטרנספריזם.

רצועת־עזה היא יצירה גיאוגרפית מלאכותית, שמלכתחילה נועדה להתקיים רק באופן זמני. גבולותיה הנוכחיים, התוחמים 340 קמ"ר באורך 40 ק"מ, נקבעו בסך הכל בפברואר '52 – וזאת כ"פשרת־שעה" בלבד, כיוון שעם כיבוש פלשתין נדחקו אל אזור עזה פליטים ערביים רבים, ששוכנו שם במחנות זמניים של אונר"א. בימים אלה אכן הגיעה אינתיפאדה עד נפש והשלטון הישראלי בעזה חייב להסתיים, אך במקום לנסות לברוח מפינת־חצרנו, כהצעת הסכם־אוסלו, בריחה שלא תפתור שום בעיה ורק תהפוך את המחסן הצפוף לבסיס־טרור נגד ישראל – מוטב להרוס את מחסן הכלים ולספח את פינת החצר.

רצועת־עזה, יצירה גיאוגרפית מלאכותית, חייבת להתבטל. גבולותיה חייבים להימחק, ומחנות הפליטים חייבים ליהרס. לכ־200 אלף התושבים הערביים, שעזה וסביבתה הן אזור מגוריהם הקבוע (מלפני 48'), חייבת ישראל להעניק אוטונומיה שלטונית מלאה. אבל לפליטים, כ־600 אלף נפשות, חייבת ישראל לסייע במציאת בית חדש ומרווח מחוץ לאזור המכונה היום "רצועת־עזה".

לא בטוח שהסיוע יתקבל ברצון, מפני שהערבים מעדיפים לשמר את המחנות עד לשחרור פלשתין. אך אם אכן נחושה דעתה של משפחת חלם להישאר בביתה, ואם אכן רוצה היא בשלום צודק ובר־קיימא, אין לה ברירה כי אם לסיים את מה שהתחילה בו לפני 46 שנה. צפוף במחסן הכלים, ופינת החצר ערה על גדותיה.

חיים הנגבי

היכן אתה, אנטוניו

כובשים ומדכאים חיפשו תמיד צידוקים למעשיהם. וזהו, כנראה, צורך נפשי עמוק. הכובש הנקלה ביותר והמדכא הבזוי ביותר, גם הם ביקשו תמיד להרגיע את מצפונם ולהקל על נשמתם

השיח הישראלי העכשווי, התכתשות מורטת עצבים ומעייפת, לא ייתם כנראה עד שיזכו הפלסטינים בחירותם. ובינתיים, אוחזים איש בגרון רעהו, אנו מצטיירים בעיני עצמנו כחדשנים וכמקוריים. איזה נימוקים מבריקים אנחנו משמיעים, איזה טענות מהירות אנחנו מעלים. אבל האמת היא, שכבר היו דברים מעולם. כובשים ומדכאים חיפשו תמיד צידוקים למעשיהם. וזהו, כנראה, צורך נפשי עמוק. הכובש הנקלה ביותר והמדכא הבזוי ביותר, גם הם ביקשו תמיד להרגיע את מצפונם ולהקל על נשמתם.

לפני 444 שנים נתכנסה בעיר הספרדית ואלאדוליד ועידה נכבדה של אנשי־דת ואנשי־מדינה, לדון בעלילות הכיבוש והדיכוי שמעבר לים. היחס לאינדיאנים עורר מחלוקת עזה, שטעמיה לא פגו, לדעתי, עד עצם היום הזה. כדאי, לכן, להציץ, ולו בחטף, במעט מהדברים שהשמיעו המתדיינים.

הנה, נזיר אחד בשם חואן חינס דה ספולוודה היה סניגורו של השטן. "הגבר מושל באשה, המבוגר בילד והאב בילדיו", פסק הנזיר. "הווה אומר, החזק והמושלם יותר מושל בחלש ובפגום יותר. אותו היחס קיים בין בני־אדם, כיוון שישנם אלה אשר על־פי הטבע הם אדונים ואחרים שהם על־פי הטבע עבדים. אלה העולים על היתר בתבונה ובשיקול־דעת, אף כי לא בכוחם הפיסי, הם על־פי הטבע אדונים. מאידך גיסא, אלה שהם רפי־שכל ושפלי־רוח, אפילו הם חזקים דיים למלא את כל המשימות הנחוצות, הם על־פי הטבע עבדים. סדר שכזה הוא צודק ומועיל, ואנו מוצאים לו ראיה בחוק האלוהי עצמו, שכן כתוב בספר משלי: ועבד אוויל לחכם־לב".

ספולרווה ביסס על הקביעה הזו את ההלוקה שבין העמים הברבריים, שהם "לא־אנושיים ושאין להם לא חיי קהילה ולא מנהגי שלום", לבין העמים התרבותיים. לדעתו, ראשים עמי התרבות לשלוט בברברים. כדי לחנכם, כמובן. "ואם מסרבים הברברים לשלטון ממין זה, אפשר לכפותו עליהם בכוח הזרוע, ומלחמה שכזו תהא על־פי חוק הטבע".

נזיר אחר, ברתולומיאו דה לאס־קאסאס, טען, כי הכיבוש היה מלכתחילה "דרך מנוגדת לתורה". הוא ראה במו עיניו את אשר עוללו אחיו הספרדים לאינדיאנים, והקדיש את כל מרצו למאבק נגד דיכויים ושיעבודם. לדעת חוקרים, נרקם לאס־קאסאס בהיסטוריה כאחד מן האישים הדגולים שלחמו למען זכויות האדם. את טיעוניו הוא ביסס על הצדק ועל חוק העמים. בעיניו נצטיירו האינדיאנים כאנשים תמימים ושוחרי־שלום, שלא איימו מעולם על הנוצרים. את הדת הנוצרית, אמר הנזיר, מותר להפיץ רק בדרכי שלום ונועם ואסור לכפותה בכוח.

חסידי היד הספרדית הקשה ניהלו, איך לא, מסע שנועד לשלול מן האינדיאני את צלמו האנושי ולי־אס־קאסאס יצא נגדם בחרי־אף. כנגד הדה־הומניזציה של הקורבן הוא הציג תמונה אידיאלית של האינדיאני, שהיה, על־פי גירסתו, תמים ועדין, בעל תבונה ובעל תרבות גבוהה ומפותחת. ככל הארם, האינדיאני.

כ־40 שנה קודם לוויכוח בוואלאדוליד, בדרשה של יום א', הושמעה הזעקה הראשונה לטובת האינדיאנים. נשא אותה נזיר דומיניקני בשם אנטוניו דה מונטסינוס באי היספניולה, באוזני תושביה של העיר הספרדית הראשונה בעולם החדש.

"עליתי על דוכן זה כדי להודיע באוזניכם את חטאיכם כלפי האינדיאנים", אמר דה מונטסינוס לקהלו. "אני היא קולו של ישו הקורא במדבר באי זה... קול זה אומר לכם: כי אתם שרויים בחטא ללא כפרה, שאתם חיים ומתים בו, בגלל האכזריות והעריצות שבה אתם נוהגים באנשים תמימים אלה. הגידו לי, על־פי איזו זכות ועל־פי איזה דין אתם מחזיקים באינדיאנים אלה בשיעבוד כה אכזר ונורא? באיזו סמכות הכרזתם מלחמה כה נפשעת נגד אנשים אלה, אשר חיו בשלום ובשלווה על אדמתם... מדוע תדכאו אותם עד עפר? מדוע אינכם מזינים אותם כראוי ואינכם מטפלים אותם במחלותיהם שהרי בעבודת־הפרך שאתם כופים עליהם הם נופלים ומתים. ... כלום אין אלה בני־אדם? כלום לא ניחנו בנפש ובתבונה? כלום אינכם מצווים לאהוב אותם כמותכם?"

היכן אתה, אנטוניו בשם אלוהים. ...

הדברים לקוחים מתוך מאמר של פרופ' ...

ח"כ יעל דיין

צורה לנו

קיבלתי טלפונים מתחזים ל"מדברים ממטה רמון", המציעים לי להופיע ברשימתו להסתדרות ולנעמ"ת ולהופיע באסיפות מטעמו. מישהו שם למעלה מושיב אנשים כדי לזהות "בוגדים ועריקים" ולמלכד אותם. מגוחך? עצוב ומבאס

הכישורים שלנו, מפלגת העבודה, לחבלה עצמית עד אבדן ועד ביאוש, מגיעים לשיאם במערכת הבחירות להסתדרות. מאחר שנותרו עוד שלושה שבועות, יתכן שעוד נגיע לשיאים חדשים, ואני מבקשת להודיע, שאין חלקי עם המאמץ הזה.

עשו רמון, פרץ ואביטל מה שעשו, ושיקוליהם ושיבותיהם איתם. הם ישאו בנזק או ברווח מהצעד שנקטו, אבל את הנזק שאנחנו מביאים על עצמנו יהיה קשה לתקן. נזק השקר והטיפשות. הצגתם של רמון ושותפיו והצגת חבירת מרצ אליהם כמחבלים בתהליך השלום היא גם איוולת וגם הצגה מחלישה מבחינתנו. בפעם הקודמת הוצגה הצבעה לרוני מילוא, בתל־אביב, כחבלה בתהליך השלום (אחרי שמילוא נמנע בהצבעה על הסכמי אוסלו). מן הידועות הוא, שחברי הכנסת שסולקו מהמפלגה הם מהתומכים בכל הקשור לתהליך השלום, אולי אף יותר מחברי סיעה אחרים.

הדברים אינם נשמעים אמינים מפיו של ראש־הממשלה, והוא ממשיך להיות מוכל ומוטעה בעניינים פנים־מפלגתיים וקואליציוניים. במקום להסיר מעל כתפיו את הנטל – משקרים לו, מכופפים אותו, מחייבים אותו לאמירות לאילו ומקלקלים לו את הקואליציה הטובה שיש לו בעניין המרכזי במאמציו.

אין דרך לשכנע, שהצבעה לרמון היא הצבעה נגד השלום, כשם שקשה מאוד להוכיח, שרמון־פרץ־אביטל אוחזים באידאולוגיה שונה מזו המקורית של מפלגת העבודה – בכל התחומים. לכן, רדו מזה.

צורה לנו גם בסגנון מערכת הבחירות, הנקראת, משום־מה, "הסברה". הוטלו לחיקי עלונים וסטיקרים ודפים ומיני ניירות – 100% של הסיבות שעניינם "מדוע לבחור בחיים הברפלר", מדוע אחותו של חיים רמון זונה, גם אם אין לו אחות. מודעות ענק נפרסות על דפי העיתונים בעלות לא נמוכה, שכולן עוסקות ב"למה לא רמון", בביטויים וולגריים, לפעמים סקרריים, תמיד לא לעניין שלשמו מתבקש הבוחר לטרוח וללכת לקלפי.

למי שעדיין מתעניין בחוק בריאות ממלכתי, מרטב שלא יקח ברצינות את ההודעה הסתמית על "פשרת דרעי", שאף היא כאילו נחסמה בידי רמון ופרץ. הרי היינו שם. הרי השר שחל בא בצער רב והודיע לסיעה, שהברפלר מסרב לפשרת דרעי אפילו כפתח מילוט אם ניכשל בהצבעה על תיקוני הוועידה. בליל ההצבעה על החוק היה רוב לפשרת דרעי, רחוק – כי לא שותף לו הליכוד – אף כי הוא אינו "החלטת ועידה" שכולנו חייבנו להתכופף לה. היום אין רוב – לא לפשרה הזו ולא להחלטות הוועידה – ומי שמבטיח רוב כזה לבוחרי ההסתדרות, עושה מעשה שקרי.

צורה לנו. קיבלתי טלפונים מתחזים ל"מדברים ממטה רמון", המציעים לי להופיע ברשימתו להסתדרות ולנעמ"ת ולהופיע באסיפות מטעמו. פעילים, תמימים ממני, במפלגת העבודה קיבלו שיחות ופניות דומות. מישהו שם למעלה מושיב אנשים כדי לזהות "בוגדים ועריקים" ולמלכד אותם. מגוחך? עצוב ומבאס. מה יוסיף למפלגת העבודה זיהוי תומכים ברמון? יישלחו להם מכתבים המוציאים אותם מהמפלגה, מפלגה שמבחינתם כבר לא יהיה כבוד רב להשתייך אליה. מקארתי לעניים.

"סייג לחכמה שתיקה" אינו מתאים אולי לעת בחירות. בין שתיקה לבין השתלחות, האשמות שווא, מלכודות ושקרים, בוודאי יכולה מפלגתי – ועמה כל יחצ"ן מתחיל בעלות לא גבוהה – להגות בשבועות שנותרו קמפיין פחות מרחיק, פחות דוחה ונואש מזה הנוקט עכשיו, שקורע לנו את הצורה.

שמואל שניצר

איך קנינו את גשר ברוקלין

אדם נבון ירצה כמובן לדעת, אם המוכר הוא אמנם בעליו של הגשר, ואם בכלל נתיב תחבורה ציבורי עומד למכירה למשקיע פרטי. אבל העיסקה אינה מיועדת לאנשים נבונים. היא גזורה לפי מידותיו של פתי נאיבי

כל עוד יהיו נוכלים בעולם, וגם שוטים המוכנים להיות מרומים, יהיו עסקות נדל"ן מן הסוג של מכירת גשר ברוקלין לאיזה שוטה תמים הבא לניו־יורק מעיר שדה, ולמראה התנועה הבלתי־פוסקת על הגשר יתפתה להאמין, שאם ישקיע את חסכונות חייו בקניית הגשר ויגבה רבע דולר מכל כלי רכב, לא יצטרך עוד לדאוג לפרנסתו ולפרנסת ילדיו.

גשר ברוקלין הוא אמנם מפלאי ההנדסה של שלהי המאה שעברה, מרשים ומרהיב עין. אבל אדם נבון ירצה כמובן לדעת, אם המוכר הוא אמנם בעליו של הגשר, ואם בכלל נתיב תחבורה ציבורי עומד למכירה למשקיע פרטי. אבל העיסקה אינה מיועדת לאנשים נבונים. היא גזורה לפי מידותיו של פתי נאיבי, המשלם את המחיר תחילה ורק אחר כך הוא הולך לבדוק אם המוכר יכול לספק את הסחורה.

מדינת ישראל אינה שייכת לקטגוריה של האנשים הנבונים. היא קונה את הגשר (היינו, את השלום) מיו"ר אש"ף ערפאת, בלי לבדוק אם הוא אמנם יכול לספק את הסחורה. כל מה שהיא בודקת הוא, אם יש מוכרים נוספים. ואכן, אין מוכרים אחרים. משמע, העיסקה כשרה וגם כדאית.

את המחיר – או לפחות מקדמה גדולה – משלמים מראש. המוכר עומד על כך. השאלה, אם באמת ישלמו המשתמשים בגשר את דמי המעבר, תתברר בהמשך. לעת עתה אין סוכת גביה של דמי מעבר בפתח הגשר, אבל המוכר מבטיח שהכל ישלמו ברצון, כאשר אך יסיימו את העניינים הפורמליים ויעברו מהסכם עקרוני ליישומו בשטח. הוא טוען שהוא שולט בתנועה ושכל הנוסעים כפופים לו וסרים למשמעתו.

באורח בלתי נמנע נמצאים ספקנים השואלים, מניין לנו הבטחון, שמר ערפאת אכן בעל הגשר הוא, ויכולתו להבטיח שכל המשתמשים בו יקיימו את ההסכם שהוא חתום עליו. לספקנים האלה מסבירים, שכאן בניסוי, בהסכם על תנאי, שאם יתברר שהצד שכנגד אינו עומד בו, אפשר יהיה תמיד לבטלו. מה על המחיר ששולם? האם יוחזר? ברור, שאין בהסכם סעיף המדבר על אפשרות של ביטול. ובוודאי אין בו זכר לאפשרות של החזר המחיר. בינתיים מחמירים הספקות לגבי יכולתו (או נכונותו) של המוכר לספק את הסחורה: מרבית האנשים שבשמם הוא פועל, מנערים את חצנם ממנו. קושאן אין לו וגם שליטתו בציבור המשתמשים אינה בגדר עובדה מוכחת. יש כאן בהחלט יסוד לדאגה.

אבל אנחנו, כיוון שקנינו מידו, מוכרחים להאמין בו. אנחנו מנפיקים לו תעודת יושר ואישורים שהוא אמנם בעל הגשר. וכי יכולים אנו להודות שנהגנו בקלות דעת ושילמנו מראש בלי לברר אם יש לו סמכות? אנחנו מוסיפים לספור את ההטבות ואת היתרונות הצפויים לנו מן העיסקה. בדמיוננו אנחנו כבר סוללים כבישי גישה אל הגשר מכל הכיוונים. אנחנו אופטימיים. אולי יקרה נס ויתברר לנו שהעיסקה באמת תצא אל הפועל.

מיום ליום מתרבים הסימנים שהקונים הניחו את כספם על קרן הצבי. לפיכך נערך מסע הסברה נמרץ כדי להבהיר לציבור מה רבה החכמה שבביצוע העיסקה, ומה כבירה האמונה שהיא תעלה יפה. חבורה מכובדת מאד של אלופים במילואים גוייסה כדי לשכנע את המפקפקים. איש מהם לא ראה מימיו את מר ערפאת מוסר בפועל גשר מן הגשרים שמכר. אבל הם כולם אופטימיים, וגם השמועה הרעה והמדאיגה, שהוא אומר להתחלק במחיר עם המתנגדים להסכם ולא לתת דבר בתמורה, אינה מרתיעה אותם. הם איתנים בדעתם, וכל הסימנים המדאיגים המעידים על כך שמוכר הגשר אינו סוחר נדל"ן בעל מעמד ובעל אמינות, אינם מפחידים אותם.

גם הם, אנשי בטחון מובהקים ומרובי זכויות, יודעים כמובן מה שכולנו יודעים – שאת ההתחייבות לשנות את האמנה הפלשתינית הכופרת בזכות הקיום של ישראל, לא זו בלבד שמר ערפאת לא קיים עד כה (וקרוב לוודאי מפני שאינו מאמין שישיג רוב בארגונו למען שינוי מהפכני כזה), אלא שאנחנו כבר חדלנו לתבוע ממנו את קיום ההבטחה הזאת.

וגם זאת הם יודעים, שגם ההבטחה לכוף משמעת על ארגונו כדי שלא יוסיף לבצע פיגועי טרור, לא קיים. מאז נחתם ההסכם היו האנשים הסרים למשמעתו מעורבים בכמה עשרות מעשי טרור, ומאומה לא קרה להם. אפילו לא נזפו בהם.

האלופים שמעו, כמי שכולנו שמענו, איך סירב בעקשנות לגנות את מכוניות התופת של החמאס בעפולה, חרף ההפצרות מירושלים ומוושינגטון. הם שומעים, יחד איתנו, איך מנהלי המשא־ומתן מטעמו נלחמים כאריות, כדי להבטיח ששחרור האסירים הפלשתיניים יכלול גם את אנשי החמאס. סתם בני אדם מסיקים מכאן, שאין לאש"ף כל כוונה להלחם בטרור של קנאי הדת. שכן מי שמתכונן למלחמה בחמאס, אינו משתדל לשחרר את לוחמי הארגון הזה. כך מבינים סתם בני אדם. ואלופים במילואים – האם אינם מבינים זאת? הם שומעים, יחד איתנו איך ערפאת והנוהים אחריו אינם מחמיצים שום הזדמנות להעלות לדיון (עכשיו, ולא בעוד שנתיים) את בעיית ירושלים, שהוסכם לא להעלותה בשלב זה.

לנו ברור, לאור כל אלה, שערפאת אינו נוהג ביושר ואינו מקיים מה שהבטיח. ולאלופים במילואים לא ברור הדבר? או שמא נדמה להם שאין לדבר כל משמעות?

לי נראה, שיותר מהשתכוונו האלופים להביע אמון בערפאת ותמיכה בעיסקה אתו, התכוונו להביע אמון ביצחק רבין ובהחלטתו לקנות את הגשר. כלומר, הפגנתם היא הפגנה של תמיכה פוליטית־מפלגתית ולא חוות דעת בטחונית. גם כך, היא עדיין הפגנה רבת משקל. חבל רק שאינה מכילה תשובות על כל השאלות ולא שיכוך של כל החרדות. אנחנו עדיין תמהים, אם אמנם קנינו גשר או שנפלנו קרבן ל"טריק" ישן־נושן וסופנו שנשלם מחיר מופקע בעד אשליה חסרת שחר.

טעם אישי

שלום רוזנפלד

הפיינל פור

אינני מכיר ארוע אנטי־ספורטיבי מסעיר כל־כך בישראל בעת האחרונה כמו ה"פיינל פור" – ארבע הרשימות שהתייצבו הסבוע רשמית בזירת הבחירות ל"הסתדרות".

אפילו משלמי מס הגולגולת הכפוי לארגון הוולנטרי ככר השלימו עם קיומו של התמנון המסואב כמכת־טבע. והנה הופיע מי שהיה עד לא מכבר המניפולטור הפוליטי מליגה א', חיים רמון, ובפניי־הילד שלו עשה מה שגדולים ממנו, בעלי עפעפיים זעומות לא הצליחו: להפיח חיים בעצמות היבשות ולהציב לפתע את ה"הסתדרות" – ודווקא את ההסתדרות – במרכז העניין הציבורי בתקופה שבה המדינה צריכה להכריע בענייני חיים ומוות.

שולה ודרעי

פוליטיקה, כך נאמר עליה, מצליחה "לזווג במיטה שותפים מוזרים".

האם תהיה שולה רב ההסתדרות הבא?

אשפה ארית טהורה

אני קצת נבוך, אפילו מתבייש להודות. פעל כאן, כנראה, רפלקס גלותי מולד. כאשר פורסם לראשונה דבר בריחתו של "הג'נטלמן השודד", יורגן שניידר, אחד מגדולי הקבלנים וסוחרי הנדל"ן בגרמניה, שהשאיר אחריו חובות של שבעה מיליארדי מארק, חיפשתי מיד בעיתונים את הייחוס שלו. ככלות הכל, שניידר הוא שם יהודי נפוץ למדי – הרבה יותר ממקסוול – ולא קשה לתאר את הסערה שהיתה מתלווה לפשיטת־רגל גרנדיוזית זו אילו, חלילה, גיבורה היה מסוג היהודים בגרמניה שפסטבינדר ביקש להנציח במחזהו השערורייתי "האשפה, העיר והמוות".

בתהליך הדמוניזציה של היהודים, שהתחילו בו שוב בעולם הערבי־המוסלמי והאנטישמי אחרי הטבח בחברון, רק זה חסר לנו.

אלה שמות

מה יש בו בשם היפה והתמים "גולדשטיין", שדווקא הוא מעורר אסוציאציות אפלות?

זוכרים את "שבוע השנאה" המצמרר שמתאר ג'ורג' אורוול ב"1984" שלו? מיהו האיש ש"מיניסטריון האמת" הטוטליטרי בחר להציגו כהתגלמות הרוע, הפשיעה, הבגידה והמזימה? מי? אויב העם – גולדשטיין.

ועוד: דני בלוך הזכיר לפני כמה ימים ב"דבר השבוע" את ה"קומיקס" שהופיע במוסף הסאטירי "דבר אחר" ב־10 בדצמבר '93, חודשיים לפני הטבח, ומי מופיע שם כ"קבלן ההריסות" ומוכר בהקשר ל"עדת היהודים שהיתה בדרכה למערת המכפלה (!) ופתחה באש"? – גולדשטיין.

קצת פחות "אני"

מיודענו הנרי קיסינג'ר התגייס לעשות קצת פירסומת לספר חדש שהוציא בימים אלה – "דיפלומטיה". במועדון העיתונות הלאומי בוושינגטון כבש בהומור שלו את עדת הכתבים הוותיקים, שזכרה לו חסר שנינותו.

"בעבר הייתי כותב ספרים שהחזיקו כ־1500 עמודים", אמר. "בספר החדש יש 900 עמודים בלבד בזכות העובדה שהוצאתי מתוכו כל קטע שמופיעה בו המלה 'אני'".

הגאון השלילי

אחר שמנהיג הניאו־פשיסטים באיטליה, ג'יאנפרנקו פיני, כינה את מוסוליני "המדינאי הגדול ביותר של המאה", פירסם ה"ניו־יורק טיימס" מאמר על כל כשלונותיו של הדוצ'ה, בעיקר הצבאיים. הוא מזכיר דברים שאמר עליו העיתונאי לואיג'י ברציני: "הדוצ'ה היה הגאון הצבאי השלילי הגדול ביותר שידע העולם. במו ידיו הוא הצליח להביס שתי מדינות גדולות: את איטליה ואת גרמניה".

מעריב
ספרות ואמנות
יום ו' י"א באייר תשנ"ד, 22.4.94

קרייטון בתחפושת

"בינרי – קרב מוחות", מאת ג'ון לאנג', יראה אור בקרוב בהוצאת זמורה־ביתן. ג'ון לאנג' הוא הפסבדונים של מייקל קרייטון, המסרב בכל תוקף לפרסם את הספר תחת שמו האמיתי. הספר ראה אור בהוצאת זמורה־ביתן לפני עשר שנים, בשם "בינרי", תחת השם ג'ון לאנג'. לרגל המהדורה החדשה כתבה ההוצאה על העטיפה – "מייקל קרייטון, מחבר 'פארק היורה' ו'שמש עולה'". כשנודע הדבר לסוכן של קרייטון בחו"ל, הוא הטיל וטו מוחלט. ההוצאה נאלצה לגנוז את העטיפה ולהשמיט את השם, גם מגב הספר.

מו"לות אלקטרונית

במסגרת "שבוע המידע בישראל, מידע 94", שיתקיים בכפר המכביה בתאריכים 1.5־5.5, יעלה לדיון נושא המו"לות האלקטרונית: הפקות של ספרים, קטלוגים ומוצרים שמופיעים כספרים ועתונות, על גבי תקליטורים. מספר חברות בארץ עוסקות בהפקות אלקטרוניות, בהן חברת "אורט מדיה" בקריית געתון, שעוסקת בהפקות בתחום הרפואה על גבי תקליטורים, וחברת "טלדך" המפיקה עתון אלקטרוני – FIRST. המעוניינים להשתתף בכנס מתבקשים לפנות לחברת "טלדך", טל: 03־6950073.

אבנר שץ, ספר ביכורים

"מעגלים מודפסים", ספר הביכורים של אבנר שץ, יראה אור בקרוב בסדרת "צד התפר" בהוצאת "כתר". זוהי אסופה של סיפורים קצרים, העוסקים בקשרים הסמויים מן העין בין הסופר, או בן־דמותו, לבין יצירי רוחו הבריוניים.

קצרים של אתגר קרת

"געגועי לקיסינג'ר", ספרו של אתגר קרת, יראה אור בקרוב בהוצאת זמורה־ביתן. מחזהו של קרת, "מבצע אנטבה", זכה בפרס ראשון בפסטיבל עכו 93'. קרת: "הסיפורים מאוד קצרים, כל אחד שלושה־ארבעה עמודים. יש שם סיפורים שהם יותר פנטסטיים, ויש גם סיפורים ריאליסטיים. עבדתי על הספר שלוש שנים. הייתי צריך להחליט אלו סיפורים יכנסו. השיקול היה לא לבחור רק בסיפורים הטובים ביותר, אלא בסיפורים שמייצגים ביחד איזושהי אמת, במובן מסויים. אם ההשקפה שלי היתה מאוד מגובשת, הייתי כותב רומן של 600 עמודים. הסיפורים האלה מתחברים יותר לאינטואיציות. הם לא אמורים לחנך אף אחד. הסיפורים כמעט נוגעים באלוהים, אבל מצד שני הם פאתטיים".

מדברים ספרות

● סדנא לכתיבת סיפורת נפתחה ביום ה', 21.4, בבית הסופר בתל־אביב. תתקיימנה 12 פגישות בהנחייתה של הסופרת עמליה כהנא־כרמון. פרטים והרשמה: מרדכי גלור, טל: 03־6953256.

● במסגרת "עם הרעת", אפרים אבא מנחה ומשוחח עם יצחק אורבוך־אורפז, על ספר שיריו "לצלוח את המאה"; עם ראובן בן־יוסף, על ספר שיריו "להוציא עצמי מן הסבל"; עם נאוה סמל, על ספרה "ראלי מסע מטרה"; עם דן צלקה, על ספרו "דוקטור ברקל". ניסה גיל תקרא משיריה עם הופעת ספרה "עמוק בחול". יום ג', 26.4, בשעה 20:30, בבית הסופר בתל־אביב. הכניסה חופשית.

● ערב "שירה בראש פוליטי – מאוסלו עד היום", יתקיים ביום ה', 28.4, בשעה 20:30, בבית הסופר בתל־אביב. עורכת ומנחה: יאירה גנוסר. משתתפים: שר החוץ שמעון פרס ומחבר "המורה התיכון החדש"; אלי עמיר ("מפריח היונים") המשורר צבי עצמון ("קורטקסט") ומשתתפי "כנס אוסלו", המשוררים ארז ביטון ויואב חייק.

● במסגרת סדרה בת ארבע הרצאות, "אהבה כאגמוניות", בעריכת פרופ' אסא כשר, תתקיים ביום ה', 28.4, בשעה 20:30, הרצאה בנושא "אהבה בקולנוע ובתיאטרון". משתתפים: ד"ר דוד גורביץ, ד"ר יוסי יורעאלי, ד"ר פרדי רוקח.

ערב מוצרט

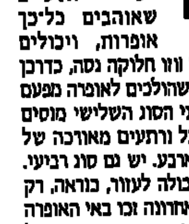

יש אנשים שאוהבים כל־כך אופרות, ויכולים ללכת לאופרה יום־יום. זה הסוג הראשון וזו חלוקה גסה, כדרכן של חלוקות. בסוג השני כלולים אנשים שהולכים לאופרה מפעם לפעם, אך יכולים לחיות גם בלעדיה. בני הסוג השלישי מוסים להתקרב לעולם הזה המופלא, הזר, אבל נרתעים מאורכה של אופרה ממוצעת – שלוש שעות, אפילו ארבע. יש גם סוג רביעי. אלה אטומים לחלוטין למוסיקה ולהם יכולה לעזור, כנראה, רק התערבות כירורגית־נוירולוגית. בשבת האחרונה זכו באי האופרה הישראלית לערב קסום. זמרים מעולים, ישראלים וזרים, שרו קטעים מארבע אופרות של מוצרט. וזה היה קצר, בערך שעתיים. פנטסטי לסוג השני, מהנה לסוג השלישי והזדמנות פז לחולל הארה אצל אנשי הסוג הרביעי, אבל אלה, כמה חבל, לא באים.

אריה סמו

אקט פורנוגרפי

בבוקר, לאחר שהילד נזרק למעון והבעל עזב לסטודיו, החלטתי שמצבי הקשה מחייב קצת אירוביקה. לחצתי במרץ על השלט וכיוונתי ל"אם.טי.וי", בתקווה למצוא איזשהו רצף קיצבי לכמה דקות של שיחרור איברים. לאכזבתי נשמעה מכיוון המירקע איזו גניחה דרמטית בנוסח נעימת "עמוד האש". אבל לא, בסוף השיר התברר לי שמדובר - לא פחות ולא יותר - בפסקול הסרט "רשימת שינדלר". כך מצאתי את עצמי שותפה לאקט פורנוגרפי על הבוקר. במחשבה נוספת בעצם מדוע שותפתי. בעולם שבו הכל אפשרי, אולי הפיצוץ הבא יהיה באמת סדנא אירובית שבה יפוזו גושי בשר נמרצים לקצב נעימות אבל ושכול. המדריך ילבש מדי אס.אס. והכל יהיה תחת חסותו של הערוץ הרדיופוני.

אפרת מישורי

נשף המסיכות של שטראוס

מיכאל אוהד

האופרה הווינאית מתה, ולא בנשיקה, במלחמת העולם הראשונה, אך מסרבת להודות במותה. פעם־פעמיים בשנה יוצאת המומיה מקברה, מחייכת בפה ריק משיניים, מעמידה פנים שפרנץ יוזף עודנו מולך על האימפריה האוסטרו־הונגרית וממלאת את הבמה בקצינים מאוהבים ובצוענים מיסתוריים. במחול מאקאברי זה משתתפת גם האופרטה האחת שהצליחה לשמור על חן נעוריה על אף 120 שנותיה: "העטלף". וזאת חידה האומרת דרשני.

יוהאן שטראוס הבן הוכיח בתריסר אופרטות, כולל זוועות כמו "פרה עיוורת" (1878) ו"אילת התבדנה" (1897) שלא נולד לכתוב לבמה. את האריות והאנסמבלים שהגישו לו טבל במעיין מנגינותיו. את התמליל השלם לא טרח לקרוא, כי לא התעניין בסיפור המעשה ובחזרות גילה לא פעם שלא הבין מה שהלחין. קודמו אופנבך לקח חלק פעיל בכתיבת הליבריה. כשאופנבך עבד על "הלנה היפה" הציע לשותפיו, מייאק והלוי, לשלוח את הומרוס לטרויה בתור כתב צבאי. אדישותו של שטראוס למלה המושרת מסמרת שיער. ב"לילה בוונציה", למשל, הלחין את החרוזים "כלילה החתולים אפורים/ ואז מיאו הם שרים". מה פלא שהקהל ענה על הכרזה מקורית זאת במקהלת יללות ושטראוס נאלץ להזמין תמלילן חדש שהלביש מלים פחות מרגיזות על ואלס הלאגונות המפורסם. אפילו "ברון הצוענים", הנחשב משום מה ליצירת מופת, הוא ממזר מפוקפק, ספק הצחקה על מגדל חזירים גס רוח, ספק אופרה רומנטית על צועניה מקסימה, שהיא, לאמיתו של דבר, נסיכה.

"העטלף" הוא היוצא מן הכלל המוכיח את הכלל. גוסטב מאהלר היה הראשון שגילה שהאופרטה היא יצירת מופת קומית וניצח עליה בבית האופרה של המבורג. תלמידו ברונו ואלטר היה הראשון שהעלה אותה על בימת בית האופרה המלכותי בלונדון. בתולדות האופרה אין מחסור ביצירות מופת טראגיות. יצירות המופת הקומיות הן נדירות.

אבי סבו של מלחין "הדנובה הכחולה", וולף שטראוס, נולד יהודי והמיר את דתו ב־1762 כדי לשאת נערה קתולית. מוצאה היהודי של המשפחה המהוללת לא היה סוד וליוהאן האב, בעל ראש התלתלים השחור, קראו "היהודי עם הכינור". כשהנאצים נכנסו לווינה ב־1938, הפך הסב היהודי למטרד. ראש הארד של גוסטב מאהלר, מעשה ידי רודן, הושלך מבית האופרה. "חלום ליל קיץ" ו"סיפורי הופמן" הוחרמו. אך שר התעמולה גבלס הודיע שלא יוכל לוותר על "סיפורי היער הווינאי", על "מארש ראדצקי" ועל "העטלף". משום כך טיהרו את השושלת: העבירו את ספר הנישואים של כנסיית סטפן הקדוש לברלין, פרקו אותו, הזמינו זייפן זריז וכורך ספרים. כשהספר הוחזר לכנסיה נעלם הסב היהודי והשטראוסים היו משפחה ארית.

לתולדות המוסיקה נכנסה המשפחה בזכות יוהאן נכדו. יוהאן גדל בלי אב, כי הדנובה בלעה את אביו. אמו התחתנה עם פונדקאי. האב החורג לא הרשה ליוהאן הקטן להצטרף אל להקת נגנים נודדים שנכנסו לפונדק, כי אם שלח אותו לכורך ספרים ללמוד מקצוע סולידי. הנער ברח בהזדמנות הראשונה והיה לכנר. בן 15 התיידד עם יוסף לאנר בן ה־18 והשניים יסדו תזמורת ריקודים. "היהודי עם הכינור" היה רודן מטבע בריאתו. אחרי שהסתכסך עם לאנר הקים תזמורת משלו, יצא למסעות וכבש את אירופה בקצב הוואלס. הוא ניגן לפני המלך לואי־פיליפ בפאריס ולפני ויקטוריה הצעירה בלונדון. יוהאן סבסטיאן באך התגאה בבניו המוכשרים. יוהאן שטראוס האב היה אל קנאי. את כינורו של הבן החרים. את הכנר שלח ללמוד מקצוע סולידי בבנק. הוא נטש את אנה אשתו, שילדה לו שישה בנים ובנות, והתאהב באמילי טרמפוש שילדה לו חמישה ילדים נוספים. אנה ההמומה השיבה מלחמה שערה: קנתה לבכורה כינור חדש. המלחמה בבית שטראוס פילגה את וינה. יוהאן האב היה מוסד בן ארבעים, ז'אני היה עלם חמד בן 19. מהפכת 1848 העמיקה את הקרע. האב, שסעד על שולחנות המלכים, ייחד מארש סוחף למרשל ראדצקי. מלחמת הדורות הסתיימה בטרגדיה: בתה הקטנה של אמילי טרמפוש הדביקה את יוהאן האב באדמת. בן 45 הובל לקבורות. כל מה שהורשה לקחת אתו לנצח היה "מארש ראדצקי".

חיי בכורו פחות דרמטיים אך הרבה יותר פוריים מאלה של יוהאן האב. ז'אני שטראוס התחתן שלוש פעמים (הראשונה מתה, השניה ברחה עם הטוב בידידיו, השלישית ירשה את המיליונים שעשה). בידי הבן הפך הוואלס ממחול לפואמה סימפונית. הפתיחה המפורסמת ל"סיפורי היער הווינאי", כולל הסולו לקתרוס, לא נועדה להרקיד רגליים. רק מחבר ואלסים אחר היה מסוגל להתמודד כז'אני, והוא אחיו הצעיר יוסף. כשמת יוסף בגיל 43 השאיר אחריו מבחר יצירות קסומות, כמו "צלילי הספקים". נותר אדוארד, המכונה אדי היפה, שנולד עשר שנים אחרי ז'אני. אדוארד לא היה בעל מנגינות, אלא מנצח נלהב. בנשפים חגיגיים היו האחים מנצחים על שלוש תזמורות מחול.

ז'אני תעב סיורים (ברכבת היה מוריד את הוילונות, כדי לא לראות את הנוף העולף על פניו) והעדיף לשבת בבית וליצור, רצוי בלילות גשומים וסוערים. הפולקה הפופולרית "רעמים וברקים" היא מעין אני מאמין בצלילים. אחרי מותו של יוסף הפיץ אדי את השמועה שיוהאן שם יד על מורשתו המוסיקלית של המנוח – וסתם ממנה את "העטלף". ז'אני לא טרח להכחיש את העלילה. מי שמכיר את יצירתו של יוסף יודע שהיא חדורה מלנכוליה וגעגועים. ב"עטלף" שולטים קצביו התוססים של הכנור.

"העטלף" הראשון שראיתי הוצג באופרה העממית. גיאורג זינגר ניצח והקהל פרץ בצחוק גדול כשרעייתו, אני נחר, שגילמה את רוזלינדה, נזעקה: "הנה אדלה, המשרתת שלי – ובשמלה שלי!" את המשרתת גילמה הפרימדונה השניה של הלהקה, אירנה זולטן, שמשקלה עלה בכמה עשרות קילוגרמים על זה של אני נחר. את "העטלף" השני שלי ראיתי באופרה הלאומית של אדיס דה־פיליפ. דה־פיליפ היתה אשה רב־צדדית. היא שרה את רוזלינדה והדפיסה בתוכניה שביימה את ההצגה. כשביקרתי ב"עטלף" השלישי שלי במטרופוליטן ראיתי העמדה זוהרת, אך בניו־יורק נזקפה לזכותו של גארסון קאנין. "העטלף" הוא להיט נצחי, אך להיט זה זקוק למבצעים מעולים.

רק פעם אחת נזדמן לי לראותו בהצגת מופת ואינני מתכוון לביצועו המפורסם של קאראיאן כי אם לביצועו הלא פחות מפורסם של קרלוס קלייבר במינכן. אוטו שנק ביים, גונדולה יאנוביץ היתה רוזלינדה משגעת ובריגיטה פאסבנדר גנבה את ההצגה בתפקיד הנסיך אורלובסקי. האופרה הבווארית הכפילה את מחירי הכרטיסים ואני קיללתי. היום אני יודע ש"עטלף" עילאי זה שקול כנגד כל העטלפים השגרתיים שראיתי מאז. את ייחודו קשה להסביר. שטראוס, המיליונר המוסיקלי, המטיר מבול של המצאות גם על "אינדיגו וארבעים השודדים", גם על "לילה בוונציה" – ועלה על שרטון התמליל. "העטלף" מסתמך על קומדיה מאת מייאק והלוי, שותפיו הוותיקים של אופנבך. המוסיקה של אופנבך מצליפה ומדליקה. זו של שטראוס מחממת את הלב, החל משלושת הפקקים הנורים מצוואריהם של שלושה בקבוקי שמפניה בתחילת הפתיחה.

קירי טה־קנאווה ברוזלינדה בהפקה מפורסמת של הקובנט גארדן עם פלאסידו דומינגו כמנצח

בתולדות האופרה, הגדושה טרגדיות, "העטלף" של יוהאן שטראוס הבן היא יצירת מופת קומית. כעת בפילהרמונית בביצוע קונצרטנטי

התמליל איננו פיוטי, למרבה המזל, אך הוא מלא כת מחשבת בימתית. הנסיך המארח נוהג לנפץ בקבוקים על ראשי אורחיו ומשועמם כמו כל הרוסים. כולם משקרים ומסתבכים במצבים מביכים. המשרתת אדלה מציגה את עצמה בתור "אמנית" ובאריה הגדולה שלה היא מגלמת חצי תריסר תפקידים. גבירתה רוזלינדה באה לנשף במסכה שחורה וטוענת שהיא רוזנת הונגרית (ומכאן הצ'ארדש). בעלה, אייזנשטיין, הפליג מקיר וחייב "לשבת" (בכלא) 14 יום. מה פלא שהוא מעדיף את הנשף על הכלא, מציג את עצמו כמו מארקיז רנאר ומחליף מחמאות בצרפתית עילגת עם השבלייה שאגרן, הוא מנהל הכלא, שנכנס במערכה הראשונה לבית אייזנשטיין, כדי לעצור את בעל הבית, ועוצר את המאהב בחלוק הבעל. סוד הצלחת "העטלף" חורג על כל מחברי האופרטות על מרשם ההצלחה. כולם לובשים מסכות, טועים ומטעים. על בסיס זה פורחת קומדיית הטעויות מן פלאוטוס הרומי ועד ל"רוזנקאוואליר" של ריכארד שטראוס, שהיטיב לכתוב ואלסים.

"אלי, כמה שזה נוגע לליבי", שרה השלישיה כשאייזנשטיין יוצא לכלא, אך המוסיקה צוחקת. שטראוס מתעלם מן ההצהרות הכוזבות ומלחין את מחשבות ליבם של השקרנים. אייזנשטיין מחזר בלהט אחרי המסכה השחורה ואינו יודע שהיא מכסה את פני אשתו. ומנהל הכלא חוזר מבוסם למשרדו, ומפזם, ומעלה בעיני רוחו את כל יעלות החן שניפו בנשף. זה לא מוסרי ולא חינוכי, כי אם מרגיז ומשמח. אך השקר מחמם את הלב כשהוא מרקיד את הרגליים. אנחנו מזדהים עם גיבוריו של שטראוס כי הם מגוחכים ועלובים כמונו, ושוכחים שאיננו מסוגלים לשיר צ'ארדש כמו קירי טה־קנאווה. כשקרלוס קלייבר מרים את שרביטו, כולנו זמרים בשמונה.

כיצד ימסל תיאודור גושלבאואר, מוותיקי מנהלי האופרטה הווינאית, ב"עטלף" הקונצרטנטי בהיכל התרבות? שטראוס הבן נפטר כחלוף שבוע אחרי שניצח בפעם האחרונה על "העטלף". הוא היה בן 74 ושערו היה שחור כמו שהוא צבע אותו בקפידה, כי השיבה משקרת ומלך הוואלסים נתברך בנעורי נצח.

"למעשה מלך פרנץ יוזף רק עד מותו של יוהאן שטראוס", אמר אחד מאנשי החצר. האימפריה איננה ייקט: כששים ושמונה שנות שלטונו של פרנץ יוזף שהפסיד בכל מלחמותיו, הבטמקה האימפריה המחוברת והתפוררה. בימינו היא קמה לתחיה מדי שנה: בבוקרה הראשון של השנה החדשה, כשהפילהרמונית של וינה מנגנת שטראוס, ובליל סילבסטר כשבתי האופרה מכפילים את המחירים ומזמינים גדולי הזמרים לכבב ב"עטלף".

המערכת אינה מחזירה כתבי־יד

מוצרט – בדרך אל הנשים

שיחה עם אריאל הירשפלד

דן צלקה

צלקה: סוף־סוף יש לנו ספר עברי על מוצרט (הוצאת זמורה־ביתן). כשיוצא ספר על מוצרט או על היידן או על דנטה או על רמברנדט אנחנו קוראים עליו באחד העיתונים שלנו שמצטט עיתון לונדוני או ניו־יורקי. אנחנו הקרובים העניים הנצחיים, אבל אם רוצים להתקבל למועדון צריך לשלם את דמי החבר. אף פעם לא הבנתי את התופעה הזאת.

הירשפלד: ההסבר הוא לא מסובך. המעבר למזרח עורר אצל אנשים רבים בהלה ונחיתות עקרונית – לא מוצדקת – כבר מן הרגע שהם הגיעו לכאן. בעצם, הם לא חשבו שהמעבר הזה יהיה משמעותי מבחינה תרבותית, שהוא יפרה אותם. הספרים על אמנות בשנות החמישים (אני לא מדבר על האקדמיה), הספרים של הייקים על מוסיקה נכתבו תמיד בטון נמוך, היתה להם הרגשה שעליהם ללמד את האלף־בית, להיות מחנכים. הם הסתירו את רמת התחכום והעידון שלהם. גרדנויץ, למשל, מצליח להציג את עצמו בספריו כאילו היה גולם גמור, אבל האיש היה בקי להפליא במוסיקה של סוף המאה התשע־עשרה ותחילת המאה העשרים, ביחוד בברוקנר ורגר. הוא כותב עליהם ברזון גמור ורק מהערותיו אפשר ללמוד שהוא מסוגל לומר עליהם הרבה יותר מהדברים השדופים שהוא אומר על בטהובן. אבל הדבר משתנה. אנשים מבינים יותר ויותר שאיננו פריפריה, שאין כבר מרכז או שאין כבר מרכז מכתיב ומכריע.

מה זה אגב, שמותיו של גרדנויץ? תמיד בתרגום ראשי התיבות פ. ע.?

פטר עמנואל.

ומה קורה עם מוצרט אצלנו? האם אתה יודע על מחקרים, על מאמרים מיוחדים? ומה מצב הביצוע המוצרטי? האם יש אצלנו משהו מיוחד?

במחקר המוסיקולוגי יש מומחים לסימפוניות המוקדמות, דווקא באקדמיה של תל־אביב. אריה ורדי הוא המוסיקאי והמורה שהרים את דגל הזרם האותנטי והוא עשה זאת ברצינות רבה. אני רחוק מלהיות חסיד של האותנטיות, אבל ורדי קיבל משהו טוב מכל התנועה הזאת. הוא הקליט פעם תקליט שבצדו האחד הוא מנגן על פסנתר פטישים ובשני על פסנתר רגיל. על הרגיל הוא מנגן את הקונצ'רטו בלה מז'ור ק. 488 ועל פסנתר פטישים את הקונצ'רטו מספר 14. וזה מרתק. ובנוגע לביצוע הרי יש לנו מזל שנגנים כאן או מגיעים אלינו לעיתים קרובות מוסיקאים מהשורה הראשונה בעולם. ברנבוים, למשל, שאינו לטעמי מוצרטיסט מובהק, התעקש לבצע כאן בגודל את ההפקות המרשימות ביותר של "דון ג'ובאני" ושל "נישואי פיגארו". פרשנותו היא חדשה, נועזת, מעמיקה, המשך לפרשנותו הוואגנרית הקשורה ללייטמוטיב, לאיטיות המהססת והמגלפת, לגרנדיוזיות. פרלמן ומינץ הם מוצרטיסטים מצוינים, פרלמן בצידו הענוג, "הרפאליתי". אני משער שמוצרט לא זכה בחייו לשמוע כנר כמוהו. אולי היידן שמע כנרים דומים לו בלונדון. ומינץ הוא כנר ניאוקלסי מושלם.

כנר אפולוני במובן ניטשיאני?

נאמר – ניאוקלסי.

והפקות האופרה החדשה?

באופרה עשו דברים מעודדים: "החטיפה מן ההרמון" (שבה האוריינטליזם תורגם לערביות רווחת), "נישואי פיגארו". ומצד שני "דון ג'ובאני" – פרובינציאלי, "נועז" ומלא גחיתות: "אידומנאו" – איום ונורא. לערבב את השואה עם "אידומנאו" זאת סתם חוצפה.

אתה בן למשפחה מוסיקלית?

כולם אהבו שם מוסיקה, והקשיבו לה בתרבות קורצפה. אבי היה שר בקול גדול ואני הייתי נשכב על הריצפה, בחדר סמוך. לא הכריחו אותי לנגן, עד שביקשתי ללמוד צ'לו, בגיל עשר. למדתי עד הצבא, ואחר־כך המשכתי עוד כמה שנים.

האם ניגנת את מוצרט?

מוצרט לא כתב לצ'לו. ראיתי אחר־כך, בגיל שש־עשרה או שבע־עשרה, איך הוא כותב לכלי הזה בשלוש הרביעיות הפרוסיות. הכלי לא נושם, אם כי התפקידים יפים. הוא לא אהב את הצ'לו. אני יכול לתאר לעצמי שבזמנו לא היה הצ'לו מושך במיוחד.

ואם אתה זוכר אילו יצירות שלו אהבת בתחילה? איזה צד שלו דיבר אליך קודם? ומה היה השינוי?

לא אהבתי את מוצרט בילדותי. הייתי ילד רומנטי. המוסיקה שלו נראתה לי יפה מדי. יום אחד קיבלתי כמתנה את החמישיה בסול מינור עם תפוז ופיאטיגורסקי. זה עשה עלי רושם עצום. נכנסתי לעולמו דרך היצירות בסול מינור ורה מינור, כמו הרומנטיקאים. שמעתי את רובינשטיין. באוסף התקליטים בביתנו, שהיה גדול יחסית, היה ארון שלם עם "הניבלונגים", אבל לא היה שם שום דבר של מוצרט. במלחמת יום הכיפורים שמעתי בפעם הראשונה בתשומת לב סימפוניה מז'ורית שלו, את סימפוניית לינץ. בניגוד חריף למציאות שהייתי שרוי בה, היה ברגע הזה משהו מהמם, איזשהו סכר שנפרץ. אחר־כך בא "דון ג'ובאני" – זה היה כמו להיוולד מחדש. "דון ג'ובאני" נעשה מרכז העולם שלי במשך עשר שנים, דבר שהוביל לספר הזה. אני זוכר שברונובסקי וקנז הוציאו גליון של כתב־העת "מחברות" המוקדש לדמותו של "דון ז'ואן". שלחתי להם מכתב תגובה, שממנו צמח הפרק על "דון ג'ובאני", אבל כתב־העת הזה נסגר.

אתה כותב בספרך שהדבר המייחד את מוצרט הוא חיבור בין מוסיקה ואהבה, שנותן ליצירותיו ריאליזם רגשי מדהים. החיבור הזה מתגשם הודות לקומה של האשה, קיום ממשי ושווה לזה של הגבר, בדומה לקיומה בעולם השקספירי. האם הדבר הזה הוא כל־כך יוצא דופן?

אריאל הירשפלד (מימין) ודן צלקה. סוף־סוף ספר עברי על מוצרט

צילום: נאור רהב

אני חושב שכן. כשאני מעלה בזכרוני נוכחויות של נשים, בספרות או בדרמה, אני תמיד שומע אותן כפרובוקציה של גברים, כדימויים של גברים, המשיבים להם דברים הצפויים על ידם. הדים. הטיה אקו של נרקיסוס. יש לחזור לאוריפידס כדי למצוא דבר שונה, לשקספיר, לרוזלינד, ליוליה, לקליאופטרה. אין לי ספק שעם מוצרט מתחיל עידן חדש.

אתה מתאר את הריאליזם הזה לפי "דון ג'ובאני". אבל הרי הריאליזם אינו אפשרי רק לתיאור האהבה אלא הוא תכונה מוצרטית כללית, המשתקפת על כשרונו האקלקטי להשתמש בכל שפה מוסיקלית ועל מגולתו להשמיע קולות וצלילים הזרים לאופרה לגבוריו. כך, למשל, שומעים היטב את שמונה התבטות של החרבות בדו־קרב הקצר, שומעים את רטט האוויר הלילי, את מהומת הבית המתעורר, את הדמים, מרגישים את הברוטליות, את ריח הדם, את ההלם. ואחר־כך בא הרגש של לפורלו על המילה ("עושה לחי") באריית הקטלוג, הכמעט־עלבון של צרלינה, צעקתה בנשף הכי.

זה נכון. אבל הזוגיות היא יותר בסיסית והיא מסבירה את הריאליזם. אפשרות הקשר, יכולת התקשורת בין בני הזוג היא כמו אלומת אור. הטמפרמנט הנוטה לזוגיות ומרים אותה על גס רצוף חושניות ולא אידיאליזם או סימבוליזם. האשה היא רחוקה מהאלהה הרומנטית, וכמובן מהשניות קדושה־פרוצה. והיא איננה ביאטריצ'ה, היא איננה גיתיאנית. אני חושב שאילו היה מוצרט קורא את סיום "פאוסט" היה מרגיש שיש טעם רע ב"נשי הנצחי" הזה, ביסוד השוכן בבירור והקורא לגבר. להבין את האחר פירושו להרגיש את הממשי. מכאן הריאליזם המדהים, ומכאן נפתח כל המגוון של ריבוי הדברים. המבנה המאפשר את הריאליזם הזה הוא היות האדם שניים ולא אחד.

"התשוקה המושמעת אצלו נקייה מכל ארציות. הוא מביט בה מפרספקטיבה של מעוף ציפור ועם זאת יצירתו מכילה, גם כשהיא עוברת השתנות, ספיריטואליזציה ושחרור מהממשות את כל שלבי הניסיון האנושי", אמר ריכרד שטראוס, אחד ממעריציו הגדולים של מוצרט. האם שטראוס אינו צודק? הרי מוצרט לא מדבר בשום לשון מיסטית, אפילו לא במובן שאפשר להדביק לאופרה האיטלקית הרומנטית ויחד עם זאת הוא הרבה יותר גופני ויצרי מהם ו"המידע" שלו יש בו משהו מיסתורי ולא מן העולם הזה?

כשקראתי את שטראוס חשבתי לי שהוא מתכוון אולי למשהו כמו הפרסקות של טייפולו: דווקא העובדה שהאלים ובני האדם ובעלי־החיים שוכנים להם כולם בעננים מאפשרת את הבימוי האמנותי הרעשני והעוקב של המימיות, האכזריות, המלחמה, מסתרי מצרים.

קשה לי לראות תבנית שבה קודם־כל הדברים נפרדים ואחר־כך מתחברים. אני חושב שבאישיותו של מוצרט היה הביטוי האסתטי, התמורה החיונית ביותר של העולם היצרי והרגשי. מהרגע הראשון היו המלודיות שלו מימוש של רגשות. ולגבי המקורות העלומים של ה"מידע" שלו, שאותם הזכרת, על זה אפשר לדבר רק בגרמנית, בדיבור סבוך ומסוכך על אודות הדמוניות שלו. על מוצרט כדיימון. נגעתי ביסוד הזה דרך דמותו של סרסטרו, הנביא והחוזה, הנמצא במקום בלתי אנושי יחד עם זה היודע את הכל על האנושי, הזה השוכן בחריץ ביניהם, דמות שהיא תת־אדם ועל־אדם.

אתה אומר שבמרכזן של האופרות הגדולות של מוצרט עומדת דמות נשית טרגית שהיא לב האירוע המוסיקלי ושהעולם המקיף אותה הוא עולם של גברים, עולם קומי ביסודו? ברור שהצורך הזה הוא אמיתי מאוד והוא בא לביטוי כאשר דוחה מוצרט את הליברטו ל"ספוזו דלוזו" מפני שכל הדמויות בו היו דמויות "קומיות".

כן, האשה הטרגית במרכזו – וזהו לב התחביר הפנימי ביותר של הלשון המוצרטית. קומדיה ובתוכה אשה טרגית. זאת הקומה הראשונה. בקומה השניה נמצאות האשה החצי־טרגית והאשה הקומית. הגברים נמצאים בקומה אחרת לגמרי וכמעט כולם נבנים בהקבלה לנשים. דון ג'ובאני הוא מצו־קרטרה, חצי־קומי חצי־טרגי. בעצם המלה טרגי כאן היא לא מתאימה, הנכונה היא "סריו", נשגב. אוטאביו, דון ג'ובאני, מאזטו ולפורלו – המשולש הזה מקביל לדונה אנה, לדונה אלווירה ולצרלינה. לא נכנסתי לפירוש פסיכולוגי של דון ג'ובאני, אבל הדון הוא חצי־אשה לפי הצורה בה הוא שר. הסרנדה שמוצרט כתב לו: "דה ויני אלה פינסטרה" כמעט מקבילה ל"אה, איך פיהלס" של פאמינה ב"חליל הקסם", אם לשפוט לפי עוצמת הכיסופים.

הגינה הזאת שבה אנחנו יושבים מתחילה להחשיך, לכן אתה לא רואה את ההפתעה העצומה בפני. תמיד חשבתי שהדון, המכיר היטב את משיכתן של נשים לנאומי הכיסופים מן הסוג המצוי ברומן הרומנטי, מצא נימה מקסימה, מלים קוסמיות ("את, הנושאת סוכר באמצע לבך"), מנדולינה נפוליטנית כדי לכבוש את המשרתת של אלווירה. אני נדהם מההשוואה.

אולי אתה נדהם מפני שהשיר מושר באירוניה אבל לא מולחן באירוניה. הסיטואציה היא מניפולטיבית לגמרי, אבל הכיסופים הם אמיתיים, אין זו תשוקה קרחתנית, תובענית. מקום האירוניה ביצירותיו של מוצרט הוא מיוחד במינו. אתה יכול לראות את מצב גיבוריו גם מן הצד וגם מבפנים. יש חלקים בתפקידו של הדון הכתובים לפי ז'אנר ה"אופרה סריה". כשהוא שר "איש לא יאמר שאני פחדן" בסוף העלילה, הרי כל הפרוצדורה ההרואית והפתטית הזאת היתה יכולה להתאים לדונה אנה, לטיטוס רב החסדים, אפילו לפאסיון, אם היה מוצרט כותב פאסיון.

אני מרגיש שהאפשרות לראות דמות גם מבחוץ וגם מבפנים נובעת מהימצאותו של גרעין מוטיבטיבי, מטאפיסי־שירי שבא לביטוי באופרות שלו במין חלקות־שלווה, בשלישיות, ברביעיות, בחמישיות, שבהן נעצרת העלילה, נעצר מכניזם העולם ומתרחשת איזושהי הבהרה, אולי הבהרה מיסטית, מהסוג האהוב על המשוררים המיסטיים הפרסיים, הארה דרך הממשי. מוצרט בא מעולם קומדיות גינונים חברתית ואופרה נפוליטנית, שבה אלווירה, נגיד, היא טיפוס של נודניקית נעזבת ויחד עם זה הוא מאיר אותה מבפנים. מהי בעצם הלשון המוסיקלית המאפשרת את ביטוי הדואליות הזאת?

הוא מרבה בהפתעות הגורמות לנו להתבונן בתשומת לב גדולה בכל תו ותו שלו. הוא משתמש באירוניה, שאין בה רשעות או כוונה, כלומר בסוג מיוחד של מרכאות. הוא מומחה בעירוב סגנונות, עירוב בין הטרגי והקומי, בין הגבוה והנמוך, בין הנשגב והארצי. הפנים והחוץ מצויים בין הכינור והבסון המפרשים זה את זה, בפרוטיאיות המהותית שלו, הוא פרוטיאוס. הוא משנה צורה בגמישות אינסופית. אבל אין זה משחק. וכמו שאמרתי לך קודם – הנשי פירושו אצל מוצרט מעין ריק שאינו לא יפה ולא מכוער, לכן הוא מסוגל לייאוש כל־כך גדול ולתקווה מופלאה ולאושר, הנדיר כל־כך במוסיקה ובכל ביטוי אמנותי אחר.

ומדוע איטליה, ארץ ה־amore והאריות של "אמורה" בכל ז'אנר, היא נגדו, עד ממש לומינוז תחילה חיתה זו נטייתו לקסם, לפלאי, הצד הגרמני שלו, עליו כתב סטנדאל במבוא ל"חיי רוסיני", שעורר נגדו את איטליה. חוסר האהדה כלפיו התחיל כבר אחרי ההצלחות והאווירות שהיו לו בנעוריו במילנו, בתקופה שהיה מתמחה ב"אופרה סריה".

איטלקים יכולים להבין התמסרות לאהבה, התמסרות עד מוות. יש שם זיהוי של האשה עם אבדון. השיא הוא האבדון. הוויתור. לוצ'יה, נורמה. הנצחון הוא בכניסה אל האפלה, שם זוהר יופיו של החושך. אורפיאוס עומד מול דלת השאול. מול מוות נורא. זהו לב לבה של האופרה. אצל מוצרט אין מוות כזה, יש הרבה מיתות, אפשר למות כמה פעמים. הידן לא מתאר את המוות, כי הוא נמנע מלהיכנס אל האפלה; מוצרט נמצא איתה במשא־ומתן מתמיד. מבחינה זו הוא דומה לאייסכילוס. הוא מתווכח עם הפוריות. המוות נוכח במינון "הומיאופטי". כשפיורדיליג'י מסכימה לנשיקה זהו רגע של מוות בשבילה.

בעצם יש כאן מצד האיטלקים אי־הבנה לגבי הפלאי המוצרטי.

כמובן. למוצרט יש דרך לבטא את תהליך התגברות האדם, את המעבר ממצב למצב כאירוע פלאי. כמו במבחנים הדתיים שבהם האדם אינו מוצא את הגשר עד שאינו מעז לדרוך על הריק. עליך להעיז כי אתה לא מבחין בתחילה בשום גשר. רואים זאת גם בחייו של מוצרט, במכתבו לאביו, כשהוא מבקש את ברכתו לנישואיו. הוא זקוק לברכה הזאת אף־על־פי שלא היתה לה שום משמעות מעשית והוא מתחתן לפני שמגיעה הברכה. אבל באמצעות הפניה הוא מכריח את האלוהי לתת לו את הברכה. הוא שר את האהבה בנישואין, האהבה הפלאית ביותר. והוא באמת חש את הפלא. האיחוד אינו אף פעם סתמי אצלו, הוא מבוטא תוך עצבות, תקווה, נימות של ספק ואפילו של ייאוש, עד כדי כך הדבר הוא פנימי. מה הם הקסמים ב"חליל הקסם" הרי ההכרעות של הדמויות הפועלות מקדימות את השפעת הקסמים.

להיות מוצרט במאה השמונה־עשרה, להזדהות עם האריסטוקרטיה שמשפילה אותו היה בוודאי קשה מנשוא. במאה ה־18 עוד לא הומצא המושג "גאון". אפשר היה לומר שמישהו הוא גאון אלא רק שיש לו גאוניות. בחצרו של השליט היה המרחק המעמדי עצום, המרחק הטיפי מינימלי. אסטרהאזי היה מתערב בבחירות הזמרים והזמרות באופרות של היידן. איך אתה רואה את מוצרט בתוך המאה שלו?

כשאני מסתכל על מוצרט בראי של המאה השמונה־עשרה אני יכול לראות אותו במחיצת לאקלו, מחבר "היחסים המסוכנים" או בין מחברי הרומנים האנגליים. ומצד שני – ליד ואטו המצייר דמות תיאטרלית מול דמות ריאליסטית.

ולצד פסלים, כדי להשלים את התמונה.

פסלים. אני יכול לראות איך ואטו הוא הצד האחר של עולם "היחסים המסוכנים". מוצרט נראה לי שונה לגמרי. יחסו להיררכיה הוא אמביוולנטי ביותר. מצד אחד יש לו צורך בהיררכיה, בסדר, מצד שני יש לו צורך באירוניה. כבר ב"אידומנאו" נחשף שם עולם פנימי – כאוטי ואכזרי – אצל דמויות הגיבורים, יש שם אפילו איזה צד "פרוידיאני" – לא הסמלים, לא הדימויים, לא האמפלמות הם העיקר, אלא משהו מסוער ותתרני בנפש האדם. אבל גם בניגוד לאנגלים יש לנפש המוצרטית אופציה אחרת, אופציה שהיא מחוץ למעמד, מחוץ לקבוצה, אולי אפשר לקרוא לה האופציה הפסיכולוגית: הפסיכה היא עולם דינמי

(המשך בעמ' הבא)

בעולם / אורה בינור

צ'ונג בנעלי ברנבוים

מאז הסקנדל הרעשני שהיה באופרה "בסטילייה" עם התפטרותו של דניאל ברנבוים, לא נגמרו הבעיות, אך קרו שם גם דברים טובים. נשיא האופרה של פאריס, פייר ברז'ה, מינה ב־1989 את מיונג וואנג צ'ונג למנהל המוסיקלי של האופרה. צ'ונג בן 41, שלא היה מפורסם, פתח את עונת 1990 בביצוע מצויין של "הטרויאנים" מאת ברליוז ומאז הוא זוכה לביקורות טובות. חברת דויטשה גרמופון היתה הראשונה שהחתימה את צ'ונג ואת תזמורת האופרה לחוזה לטווח ארוך. מאז 1991 כבר יצאו חמישה דיסקים, הכוללים גם הקלטה של יצירות מסיאן.

ברומה לאשכנזי ולברנבוים, גם צ'ונג הוא פסנתרן, שמנגן מוסיקה קאמרית עם שתי אחיותיו (אחת כנרת, אחת צ'לנית). מתזמורת הבסטילייה הוא מצליח להוציא את המיטב. "מאדאם בטרפליי" בניצוחו זכתה לשבחים רבים והבליטה את הקווים הליריים של המוסיקה. בווגנר הוא פחות מוצלח. צ'ונג אמר שההפקה הטובה ביותר שלו היתה "ליידי מקבת" מאת שוסטקוביץ', בשיתוף עם אנדרה אנגל והיא תצא בשני דיסקים של דויטשה גרמופון 437511. ההפקה של צ'ונג היתה מלודרמטית, ועם זאת עדינה. צוות הזמרים כלל את אגה האוגלנד, סרגיי לריו, פיליפ לנגרידג' וקורט מול.

ברומה לג'יימס לוויין, גם צ'ונג מנסה לטפח את תדמית התזמורת על־ידי הקלטות של יצירות סימפוניות, בעיקר של מסיאן. ההקלטות אמנם אינן מובילות לראש רשימת הדיסקים הנמכרים, אך הן מוכיחות שצ'ונג הוא מנצח חשוב, מוכשר ובעל יכולת. הוא מצליח להביא את אופרת הבסטילייה לתודעה המוסיקלית ובונה את עצמו כמנצח מצליח ומבוקש. זו נקודת אור לאופרה בסטילייה, שהחלה ברגל שמאל ועדיין אינה עומדת על שתי רגליה. עושה רושם שבעזרת צ'ונג היא בדרך הנכונה. ■

מוצרט – בדרך אל הנשים

(המשך מהעמ' הקודם)

ועצמאי. גם לדון מ"נישואי פיגארו" יש אפשרות כזאת. ושיר ההלל לאהבה בתוך מוסד הנישואין אצל מוצרט אינו נוצרי כלל. וכמובן הוא מנוגד לחכמה השנונה והמרירה של צאצאי לארושפוקו.

לפני שיוחשך כאן לגמרי אני רוצה לשאול אותך על כמה מיתוסים ודמויות שבאמצעותם אתה מסביר את סודו של מוצרט: הסריס באופרה הקלסית, אורפיאוס, טירזיאס... בשם ש"סיכם" מוצרט את המאה השמונה־עשרה, "סיכם" פרוסט את המאה שעברה. פרוסט חוזר, נדמה לי, לאורפיאוס: היסוד האורפיאי מודיע על הסגירות של נפש המשורר, גם לגבי האהובה או האהוב. הוא מדגיש פעם אחר פעם את הדיסהרמוניה הקבועה מראש בין התשוקה והאהבה, הוא מתייחס לאהבה, לידידות, לסנוביות, לאדישות הזולת וכו' כאל מכשולים מתעתעים שיש לגבור עליהם בדרך אל אלכימיית האושר הפרטית. אתה כותב על הסריס, על הקסטראטו כעל דמות החשובה מבחינה תרבותית, האם הוא דמות שהתגברה בהנף יד אחת על כל המכשולים?

אני מתייחס לדמות הקסטראטו במשמעותה הפסיכו־תרבותית. יש משהו מפליא לראות בקרבת הארמון, במרכז העיר, במרכז בית האופרה, על בימה מוארת כאור מלאכותי, גבר שמסרס את עצמו, המסכים לוויתור הגדול ביותר על חידותו למען היופי. זהו לגבי דימוי של נתין, של ואסאל: עניין קיומי יותר מאשר ארוטי. במערב הנוצרי הקסטראטי נוצרו למען הכנסיה, לשמש לה מלאכים, ונשאבו ל"אופרה סריה" המושתתת על קורבן, על ויתור לממש מיניות, על סובלימציה הרואית. ה"אופרה סריה" היא "שירת הברבור", השירה היפה היא ברגעי המוות. עוד בשנת 1860 התלונן רוסיני באוזני ואגנר על התדרדרות אמנות המוסיקה בגלל העדר הקסטראטי. הוא עצמו כתב הרבה תפקידים נשגבים למצו־סופרן. את טאנקרדי, למשל. אני לא משתמש בסירוס כבסמל פסיכואנליטי אלא כנמשל תרבותי. זוהי חוויה שכל גבר בריא מכיר באמצעות הדמיון. אין בסירוס המתה. הרי ממנו נבנה משהו עצום – היפה. זהו מיתוס עתיק, סיפור אטיס, שבעומקו הולם את הדיון על ז'אנר האופרה. האסון בעלילת האופרה לא מתאים לטרגדיה הקלסית אלא לרגע המוות, שבו פוצחים בשירה היפה ביותר, כשמתבצעת הסובלימציה השלמה ביותר של החיים בתוך מבע מוסיקלי. האופרה איננה סוג של טרגדיה, אלא ז'אנר מיוחד השואב מעומק מיוחד ומטראומה מיוחדת. לכן גם סוג היפה שבה הוא סוג מיוחד. כמו ב"עדן" של דנטה יש בבניין בית האופרה מעין מרכז שאותו מקיפים עלי כותרת. אתה נכנס ורואה משהו גרוטסקי ביותר שהופך לדבר־מה מזעזע ברגע שאתה שומע את הקול הגבוה. משל הקסטראטי בספרי הוא כמו משל אריפוס.

אתה מאפיין את הארוס המוצרטי בניגוד לעולם האופרה שיש בה אפותיאוזה של המוות הברבורי. ומכאן כשאתה מספר את הסיפור העמוק של האופרה המוצרטית הבא לביטוי השלם ביותר ב"חליל הקסם", אתה אומר, שמתרחש בה מוות אחר, גבר נעשה לזמן־מה אשה. הוא חי בעולם הנשים, במחנה שלהן, אחר־כך הוא הופך את המום לקניין יקר.

אני מבין את הנשי אצל מוצרט כעצבות, כהיוורקות, כריק, כיאוש. הנפש בהתפתחותה עוברת דרך הצד הנשי. והצד הזה אצל מוצרט איננו נחות, איננו חלש, איננו בחזקת חד או השלמה, אלא להיפך, הוא מלא אינטנסיביות ועוצמה. מבנה העומק הזה הוא באמת עמוק. הוא לא נמצא על פני השטח. הייתי אומר שדווקא באופרות אחרות, לא של מוצרט, מבנה העומק מוחשי יותר על פני השטח. טריסטן, למשל, דומה יותר לאורפיאוס. אי־אפשר לקחת עלילה אחת של מוצרט ולומר: זהו מבנה העומק. הגיבור תורד אל תחום נשים, הוא מסתרס, הוא נעשה אשה, הוא רואה נחש כמו בסיפור טירזיאס. העולם הנשי והעולם הגברי מאופיינים באופרה בטונליות שונה, בתזמור שונה, בצבע שונה. העולם הגברי איננו טוב יותר מעולם הנשים. ושני העולמות נראים אחרת בתחילת העלילה ובהמשכה. הסיפור מזכיר את המיתוס של טירזיאס: הנחש, העלפון, המוות המסויים; ונוצר מעין מכלול, החורג, כמו טירזיאס מהתחום האנושי מפני שהוא כולל בהרמוניות את הנשי ואת הגברי. זוהי דו־מיניות לא אנדרוגינית, לא גרוטסקית. בניגוד לאופרה הקלאסית והרומנטית המונעת מגיבוריה את האיחוד הארוטי, בנויה האופרה המוצרטית על התנועה לקראת המשגל, הממשי והמטאפיסי.

המבנה העמוק הזה, האם לדעתך הוא מבהיר גם את המוסיקה האינסטרומנטלית של מוצרט? נניח שנוסיף לספרך חקירה גרמנית מפותלת על הרמוניות – האם יהיה הדבר מספיק? ואולי אין סיפור אחר אצל מוצרט?

יש סיפור אחר, אבל הוא הסיפור ה"דמוני" ביותר, כמו "המשתה". כל הכותבים על מוצרט חשים שבמוסיקה הזאת מתרחש משהו אנושי לגמרי. איינשטיין אומר בפירוש כי הקונצ'רטי של תקופת "פיגארו" נשמעים כסצנות בלי מלים. אני חושב שזה נכון לגמרי, גם אם אי־אפשר וגם לא נרצה לנסח את ה"תפקידים" האנושיים של הבסונים, האבובים והוויולות המקוננות. מוצרט הוא שהפך את המוסיקה המופשטת (הסימפוניה, הסונטה) לעולם מואנש. מן הרגע הזה מדברים על המוסיקה כעל "דרמה". אני מכיר חלקים רבים של הדרמה המוצרטית וביני לביני אני יכול כמעט לשמוע את צבע הקול או המצב האינטימי שבו מתרחשים המעברים. כתבתי על מקום אחד שבו מוצרט עצמו מפרש מוסיקה מופשטת שלו (האריה לסופרן ופסנתר סולו ק. 505), ואני משוכנע בכך שהאופרות מלמדות גם על המילון המופשט הזה, אבל הוא נשאר מופשט. זה המופשט הלירי ביותר שיש. ■

רן צלקה

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
הפקולטה למתמטיקה
הננו מתכבדים להזמינך
להרצאת הזכרון השמינית
ע"ש אלישע נתניהו
שתתקיים
ביום שלישי, ט"ו באייר תשנ"ד, 26 אפריל 1994
בשעה 5:00 אחה"צ
בחדר 232, בנין אמאדו,
קרית הטכניון, חיפה.
פרופסור אולי לכטו
אוניברסיטת הלסינקי
חבר האקדמיה הפינית למדעים
ירצה על הנושא:
CLASSICAL FUNCTION THEORY AND QUASICONFORMAL MAPPINGS

תשוקת בובארי

תלמה אדמון

ז'אן אמארי, שארל בובארי רופא כפרי, מגרמנית: יעקב גוטשלק, ספרית פועלים, 120 עמ'

"אני מאשים אותך, מסיה פלובר", זועק שארל בובארי (והכביכול ברוי) של הכותב הפחות ידוע ז'אן אמארי, "אני מאשים אותך, כיוון שעשית אותי לא יוצלח, שאינו מסוגל לאחר תשוקה עם מעלות טובות".

בספר שלם, שחלקו פארפראזה על דמותו מוכת היגון של רופא הכפר בובארי לאחר מות אמה שלו, וחלקו דיון תוקפני נועז בחמקנות הסגנונית של הבורגני המתנשא גוסטב פלובר, פורש אמארי את אשמת הסופר, שכבר אינו יכול להשיב לו. אף אמארי כבר אינו בין החיים, הוא התאבד ב־'78, אך ספרו המוזר, שתורגם זה עתה, זורע תהיה. לעתים הוא בכייני ומייגע, ובפעמים אחרות מעורר לחשיבה וכתנית.

אין ספק, במידה מסוימת צדק אברם קנטור, עורך הסידרה, כשסבר כי הספר ימשוך את תשומת־לב הקוראים הרבים של "מאדאם בובארי". אני סוברת שלפחות כמה מהם ירצו לדעת איזו המצאה טמונה בספר שרואה את הדברים מצידו של הבעל התם והניבגר. אבל הסקרנות שהוליכה את האף המרחרח לבין דפיו הראשונים של אמארי, שוככת מהר. הכותב אינו חושף רמות ניסתרות של שארל בובארי. הוא לא יוצא מגידרו של פלובר. הוא מסתמך עליו כדי לתקוף אותו, ואף מגדיל לעשות בדמיינו את בובארי כחבר ללימודים נלעג של התלמיד גוסטב פלובר המתנשא. אך לבד מהתקף נקרופיליה שהצער מעורר בבובארי, אין אמארי מגלה לקוראים דבר שאינו מקופל ממילא בדמותו של רופא הכפר, כפי שיצר אותה פלובר. אפילו המאהב הלא מוכר שנחבא בו, לפי אמארי, ייתכן בהחלט גם לפי פלובר.

אפילו יימצאו רק מתי מעט שיהיו מעוניינים באינטרפרטציה של היגון אוהב־שונא מסוגו של אמארי, שווה לקרוא כמה מפרקיו. ודווקא את אלה העיוניים, לא הבדיוניים. בחלקים המאמריים מכיר אמארי את פלובר כסופר בורגני, מסתגר בביתו הנוח, טרוד ביפיופים לשוניים, תוך הזנחת גיבורו, שארל בובארי. רק לאמה בובארי, טוען אמארי, שמורה הגילה פלוברית, ורק את מודעותה השכרירית והסבוכה הוא פתח מטעמי הזדהות ומאוהבות. בפרקים הבדיוניים פוסע אמארי אל מעבר לגבול התודעה של שארל, גבול שפלובר הציב לו כביכול, והוא מביע את תשוקתו הלוהטת לאשתו המתה, שוקע בהרהורי נקרופיליה, אפילו מאונן. זעמו ותאוותו ניצתים לאחר מות אמה, לפי אמארי, וכל מה שפלובר לא התיר לו לדעת על עצמו ועל העולם בחיי אשתו־אהובתו, נסער עכשיו על הדפים. כולל מזימות לרצוח את מאהביה.

אלא שתנופת הכתיבה הזועמת של אמארי נראית כבהרה נוראה של שור אל פתחו של שער פעור לרווחה. הפרשנות הספרותית שלו והתלויה במיגבלותיו האישיות הבורגניות של פלובר, כפי שאמארי מרבה לשנן לעצמו ולקוראיו, מצויה בתוך הרומן. "רופא הכפר שייך לכל אחד", הוא עצמו כותב, "השאלה מי הוא היה מונחת פתוחה בכף ידו של כל אחד".

פלובר אכן אינו מקדיש הרבה תשומת־לב לשארל, מפני שהוא אינו האובייקט שלו. זה לגיטימי מבחינה ספרותית, לפחות. עם זאת, הוא משאיר לקורא שפע של אופציות לפרשנות ולהוהרות עם הוצאת הכפר. עליבות הנפש של בובארי יכולה להיות מסה חיצוני בלבד, אם אתה מספיק מכיר בני־אדם. ואולי כר, כנראה הכיר אותם יותר מאמארי, לטרות הנגוע רוחו בחדר הכתיבה. הוא יודע ששארל נגרר לו כל אב מופגם, ואפילו לא מודע, על פני כל זווי הסתכבותה של אשתו. "שארל לא נמנה עם אלו המעמיקים לרדת לשורשי הדברים", כותב פלובר. "הוא נירתע מפני ההוכחות, וקינאתו המעורפלת נבלעה בים יגונו העצום". יש אנשים כאלה, יודע כל פסיכולוג. שהם אילמים בתוכם. גם כלפי עצמם, שמא ייסדקו ויתפוררו.

ואכן, בובארי הנאלץ לעמוד מול הוכחות נאמנותה של אשתו, כשהוא קורא את מכתבי מאהביה לאחר מותה, הולך וכלה, עד מותו המהיר. וגם על כך מתלונן אמארי. על שמותו של שארל מתואר בלקוניות יבשה, וכי הוא נמחק מעל פני האדמה בקלות כזאת, אמארי מייחס את הקלות הזאת לחוסר התחושה המיתית שיש בפלובר כלפי גיבורו.

הכותב סבור כי פלובר כתב רומן ריאליסטי מדולל רק בחלקים המרוחקים מן הרופא. תאור החתונה של הזוג בובארי ריאליסטי, אומר אמארי, אך תאור הנופים והתופעות החברתיות שבהן נתקל מוסר בניסיעיו עם סוסו בכפרים שמסביב ליונוויל לצד, לא קיים. כמו אין לבובארי, הנחות בעיני פלובר, כל תודעה. אישית או חברתית. "כאילו האורח הוטרד רגני, הממלא את חובתו ומשועבד לעמל יומו, דרך, איננו גם אדם רואה וחרר", טוען אמארי. כך כשהזוג בובארי פוגש במפתיע את לאון המגה לשעבר, ולא כשהרופא נתקל בקיפוחים התכופים ההסים, שעדיין סררו במאה שלאחר המהפכה.

תרגום הספר לוקה לפעמים בסירבול שאינו מקל על הקריאה. ובכל זאת, כן הכתיבה עולה כאב כמעט אישי. אולי אישי לחלוטין. אמארי היה אוסטרי שהגיע לבלגיה, היה לוחם במחתרת האנטי־נאצית והיה כלוא שנתיים במחנה ריכוז. ההזדהות של אמארי עם בובארי הזנוח בידי יוצרו, אשתו והעולם המתגגל ליגונו הנורא, היא אלמנט מושך. ודווקא בהזדהות הזאת, הגורמת לאמארי לצעוק "גוסטב פלובר ביצע מעשי סרום אינטלקטואליים בכך שעשה את שארל בובארי לבהמה רוחנית", יש אמת מעוררת.

יצירה ספרותית אינה זקוקה לסימטריה פנימית. יופיו של הרומן "מאדאם בובארי" נבנה, בין השאר, מן ההומרים שאינם מופיעים בו בגלוי, מן הפריצה הספרותית והביוגרפית שיש בו.

הרי איש אינו מתרעם על פלובר שגזר את דמותה של ברת הקטנה, בתם של הזוג בובארי, שהרי דווקא היא, מבחינת הצדק החברתי והספרותי, היתה צריכה להיות מטופלת יותר, בתוך וגם מעבר לו. אך היא נדונה לאוזלת היד והאדישות של אמה הנוירוטית, אביה הלום העצב, העולם האדיש של המאה ה־19, והיוכשנות של פלובר התוחמת את התמונה. סביר להניח שהילדה מתה בגיל צעיר מבריות ועבודה קשה באותה מטווית כותנה.

שארל בובארי ביכה את אמה בובארי יותר מפלובר. אמארי מבכה את שארל. איש אינו מבכה את ברת הקטנה. פלובר האמין שהפריצה מעבר למסגרות החברתיות, מעבר לגורל, היא בלתי אפשרית. אמארי קם על הקביעה הזאת. וכותו. ■

בעקבות מרסל האבוד

אלי שי

ז'ולייט חסין, אמנות ויהדות ביצירתו של פרוסט, הקיבוץ המאוחד, 190 עמ'

בשעה שקראתי את תרגומה הקולח של הלית ישורון לכרך השני של "בעקבות הזמן האבוד", התקשיתי שלא להבחין במימד יהודי מטאפיזי המרותק במרחב האזוטרי שבין השורות. כמבלי משים מחוללת עבודת התרגום המונומנטלית פעולה כפולה: כשם שהיא מאפשרת לקורא העברי התוודעות אל אחד הסופרים המרשימים של המאה, כך היא מסייעת לחישוף שורשיו היהודיים של פרוסט עצמו, עניין שהודחק למדי בהצגתו השגורה כסופר צרפתי־קתולי המטיף כאורה להתבוללות תרבותית.

בהשפעת חוויית הקריאה במהדורה העברית התרשה כתבתי כאן ("קוסם בפעולה", 'מעריב', 11.3.94) כי עתה "שבה ועולה הקושיה המציקה בדבר מקורותיו היהודיים של פרוסט, בנה של אם יהודיה ממשפחה עתיקה מאלזס... אין הכוונה בהכרח לפישפוש באילנותיו, אלא להצבעה על... מוקדי ההשראה של כתיבתו... [זה] עומדת בסימן כפיון ההיזכרות [ו] המלדרה בתפישה ספרותית חדשה של הזמן".

דברים אלה נכתבו לא מתוך רצון לגייר מי שנטמע בטרקלינים החברתיים של פאריס, או להחזיר בתשובה סופר שנשתמד, אלא מתוך הכרה עמוקה בקיומם של תכנים ומוטיבים יהודיים מובהקים כל... ארומה קבלית בשכבת העומק של היצירה, בדומה באותה צומת, שבה מתחברים היסודות – המיסטי והספירטואלי – המעצבים את תפישת הזמן הפרוסטיאנית שלה, עם עיסוקה הער במיתחם הטאבו המסמן גבולות האהבה האסורה. ישנה איזו השקה מיסטית בין המימד הדתי המתחתרת היהודי, לבין האירוס הסוטה, הנגועה הגבולת בחולי פאתולוגי כביכול מציינת למשל את אהבתו של סוואן. והנה, הבחנה כזו, שהיתה בעלת אופי אינטואיטיבי, זוכה כעת להעמקה ולאישוש בסיפרה המרתק באמת של ז'ולייט חסין.

המחברת אינה מסתפקת בחישוף יסודי מבריק... בפואטיקה של פרוסט, אלא משתמשת ... הספרותי כבמנוף ארכימדי, המאפשר הצצה אל ... רות הסתרים של הזמן האבוד. מתוך כך היא מגלה סידרת גילויים מדהימים המפענחים את המטאפיזיקה של פרוסט כמעשה פסיפס מרהיב. מי שיתמנה לקריאה מקבילה של כ"עקבות הזמן" ושל המחקר המכונן יזכה לחוויית העשרה נדירה, המגיעה לפרקים לכלל הבזקים של הארה.

חסין פותחת כאמת מנקודת המוצא של היצירה: פרוסט המספר־הילד מגלה את עץ הדעת. הוא מגלה בחלון מעונו של המלוחך והטייל ומגלה את מה שהוא חוזה בעיצומו של משחק אהבה לסבי, המשלב סאדיזם וחילול זכר האב המנוח. מכאן ואילך נעשית הארוטיקה הזריגה לריטואל והסבך הפסיכוסקסואלי של פרוסט מוביל אותו. עיסוקו הער של פרוסט בבעיות של זהות מינית, באהבות נגועות והומוסקסואליות משתלב בפרובלמטיקה של זהותו כיהודי וכאמן. ההוויה האסורה המקוללת נטענת מימדים מטאפיזיים ונהפכת לביטוי של יעוד נבואי ושל חזון אסתטי. דיוקנו הבלעדית לאם מפתחת מיתוס של קיום אנדרוגנוני, הפריה עצמית ולידה מנקבה המתרבה בלא עזרה זכרית.

מרסל פרוסט. מחקר מזהיר של ז'ולייט חסין

המיתולוגיה של הדו־מיניות מתגלגלת ביצירה המבקשת להוליד את עצמה מתוך התכנסות אינטרוורטית, 'מהופכת', המשתקעת בניתוח של האהבה כמחלה. הסופר כמגלה הזהות האמיתית הנסתרת מטמא את יעודו של האמן וכמקביל הוא מתעלה לדרגת נבואה. הוא מתמחה בתורת שירטוטי הפרצוף הסמויה למכטו את גילגולי הנשמה ואת התשוקות החבויות. המאהבים האומללים המאכלסים את יצירתו, השבויים בטירוף משיכתם למושאים הממיטים עליהם אבדון, שרויים בקיום גבולי נרדף ורעוע הדומה למצבו של היהודי המתבולל.

היהודי כור הנצחי, כמגורש וכמסתנן כרוני, מהווה מוקד דו־ערכי של דחיה ומשיכה וככזה הוא מאיר את האפשרויות הכרוכות בהפרת הגורמות פריה והגמה הכנסייתית. תיאור יחסי אהבה בין יהודים לנוצרים מביא להארתו של איזור צל המערער על הסדר המעמדי והמוסרי. הזהות החברתית, הסיווג הסוציולוגי, הזהות המינית והורימה התקינה של הזמן, מופרים לנוכח האקט החושפני החתרני של הספרות המגלה מערך שונה לחלוטין מזה הגלוי אל העין.

'בעקבות הזמן' מתפענחת איפוא כיצירה מוסיקלית שחוברה על־פי חוקיות פנימית מושלמת, או כקתדרלה שתוכננה כפרי של אדריכלות סודית וכאילחור נומרולוגי מסביב למספר המקודש שבע. חסין מציגה את המורכבות המציינת את גישתו של פרוסט לנושאים היהודיים המלווים את יצירתו: פרשת דרייפוס, עליית האנטישמיות הצרפתית הטורדת את מנוחתו כמחלת רדיפה והופעת האופציה הציונית המאיימת על אשליית ההתערות בחזון האוניברסלי־כביכול של המהפכה הצרפתית.

מעבר לדיונה המאלף בנושאים אלה, היא מכוונת את הקורא אל נקודת המגע מלאת העניין בין פרוסט והמיסטיקה היהודית אליה התוודע בעיקר באמצעות ספרו של אדולף פראנק על הקבלה ותרגומו של ז'אן דה פולי לזוהר. פרוסט הציץ אל תורת הנסתר היהודית בתקופתו הסטודנטיאלית כתלמיד פילוסופיה באוניברסיטה, והוא קלט את מקורות ההשראה הללו מבעד לפרספקטיבה ניאופלטונית, שהושפעה מן הקבלה הנוצרית. עיסוקו באיכות הכישופית של הזיכרון, בגילגולי הנשמה ובדו־המיניות המהותית שלה, מושפעת ממסורת זו שעברה אליו בעקיפין. המחברת מראה כיצד מושגים נקודתיים יותר, כגון הכיטוי הזוהרי "סתום מכל סתום", או המוקסמות מההיכלות העליונים, האופייניות לספרות הסוד הקדומה, מתגלגלים לתודעת פרוסט המבקש לקרוא ליצירתו הגדולה בשם "הרקיע השביעי".

מעטות הן יצירות העיון המסוגלות לחרוג מגבולותיו של המחקר האקדמי ולהגיע לכלל נסיקה רוחנית כפי שניכר פה. חסין עוברת את רמת הדיון הספרותי הרגיל והיא נוגעת במימדי העל של תולדות הרעיונות הנהפכים בעצמם לניכורים כהרפתקה רוחנית בלתי נודעת ברובה.

חבל שספרה באורח חפוז מדי את ההשוואה המתבקשת בין הפילוסופיה של ברגסון, לתפישת הזמן המיוחדת של פרוסט. להערכתי הדגישה מדי את ההבדל ביניהם, בלי לעמוד על השפעתו המכרעת של הראשון ועל האפשרות כי הוויטליזם הדינמי של ברגסון השפיע בעצמו ממקורות חסידיים וקבליים ושב והשפיע בתורו על המיסטיקה היהודית ועיצוב עולמו הרוחני של הרב קוק. גם כך זהו מחקר מזהיר ממש, הכתוב בתמציתיות רבה. לא נותר אלא לצפות להופעתו הקרובה (בתרגום עברי) של ספרה האחר של חסין, על האזוטריקה של פרוסט. ■

עוד "ספר מהחיים"

אירי דקין

עמוס סנטהאוז, לא בוכים בלקרימוזה, ספריית מעריב, 288 עמ'

קריאה ברומן בתולים כמו "לא בוכים בלקרימוזה", שלא שמעתי דבר על מחברו, מלווה תמיד בפרפורי סקרנות וציפייה אפרורית מפרגנת, כמו פגישה עיוורת עם שם פרוזה מקורית, שעל פי רוב מקוטלגת בדוכני הספרים כ"ספרות קלה", או כלשון פחות מעודנת – ספרי "קרא וזרוק". על פי רוב אלו ספרים נטולי קמפיינים תקשורתיים וגם לא תדע עליהם ממוספי הספרות המחשבים. כמו כן הם אינם דורשים מהקורא יותר תשומת לב מזו הנדרשת לקריאת מוספי סוף השבוע של העיתונים. עצם קיומם תחת חסותן של הוצאות מסחריות מלמד שגם למוצר הזה יש קונים, שתרבות הצריכה שלהם מסתפקת מן הסתם בציור העטיפה וכיתוב גב הכריכה, המצהירה במקרה הנוכחי על "רומן ישראלי למופת... סיפור כובש לב ומרתק להפליא". שיהיה.

עמוס סנטהאוז על פי נתוני הכריכה, הוא עיתונאי בן 46, העובד ברשת מקומוני שוקן בצפון הארץ. גיבורת ספרו הראשון, תמי פולסקי, היא – כאורח לא מפתיע – עיתונאית, שחשקה ששמה יתנוסס על כריכה קשה, אפילו אם לא יהיה שם "מסר גדול לעולם". חוץ מזה תמי היא בחורה עצמאית ומודרנית עם דעות מוצקות על החיים, שמאזינה בדבקות לרקוויאם של מוצרט, ו"סובלת את כאב כל האנושות הנמחצת תחת מגפי האי־צדק".

עלילת הספר מסופרת בשלל קולות ובשני ערוצי זמן מקבילים, המצטלבים בהדרגה עד לסוף המתוק/ מריר. בערוץ הראשון ממתינים תמי ובעלה אהוד לגירושיהם במשרדי הרבנות. תוך כדי הם משחזרים בנוסטלגיה את נישואיהם העגומים, שנראים בדיעבד כרוניקה של כשלון ידוע מראש. סך־הכל מה שבמקום אפשר לצפות משידוך של בן משפחת תעשיינים מהוורדת, שטוט של אביו ושל הביזנס המשפחתי, שבכלל בחרה בו כברירת מחדל, אחרי שנטשה על־ידי אהבת חייה האמיתית.

בערוץ המקביל נפרשת מערכת יחסיה של תמי עם מושיק המ"פ הכריזמטי והשרמנטי, שמתחילה בעת שירותה הצבאי בסיירת צנחנים, בשנים שקדמו לפיאסקו הידוע בתור מלחמת יום הכיפורים. היות וגיבורתנו היא בחורה מצפונית ואידיאליסטית היא אינה מפתרת להעיר למושיק על יחסו הקשה לחיילים וגם מסרבת בתוקף להיות סתם פרט סטטיסטי ברשימת כיבושיו. לפיכך היא מורטת את עצביו עד שהיא נופלת כפרי בשל בזרועותיו, אך ננטשת לאנחות אחרי שבעה חודשי חיים משותפים, כדי לפגוש כאמור את אהוד מהפיסקה הקודמת.

"לא בוכים בלקרימוזה" הוא, בקיצור, ספר מהחיים עם המון כוונות טובות ומעט יומרות, שלא מצליח לעורר יצרים רעים גם כשהוא נורא משתדל. מה שמעיב קצת על קלילותו של הרומן הם ניסיונותיו המביכים משהו של סנטהאוז להכניס לספרו נופך אידיאולוגי־פוליטי פציפיסטי, שהרי "רק אצלנו משמשים כך בערבוביה מלחמה ואהבה: היסטוריה אישית עם תולדות האומה", כפי שמשכילה אותנו הכריכה. המלחמה היא כמובן יום הכיפורים ומחדליה, שמושיק ותמי הם קורבנותיה החיים. סנטהאוז מקדיש הרבה אנרגיה מיותרת לשחיטה חוזרת של פרות קדושות, שנבלותיהן אכולות הרימה כבר נשחטו עד דק בכל סכין אפשרית, עם אמירות שחוקות על "הסיאוב, הטמטום והרוע של מערכת, שמאז ומעולם עמדה למעשה מעל לכל ביקורת".

עוד בעיה של הספר היא עיצובם הסטריאוטיפי של הדמויות (כמו הצייר התמהוני "איקי הפריק", עורך העיתון הקשוח והפקידה הפריחית מהמשרד של אהוד, שהיו לה "עיניים מלאות זיון"), החיבור הרומנטי/ טראגי בין שדות האהבה, הקרב ותשמישי המיטה, השכיח כידוע בבלאדות המלחמה של שלמה ארצי. סנטהאוז אינו בוחל בשום קלישאה וסופרלטיב כשהוא מתאר את קצין הסיירת הדוהר אל השקיעה המאובק ("לוחם מתוסכל וקשוח בחוץ וילד רך מבפנים"), שאכזבתו ממפקדיו המושחתים שולחת אותו לחפש את עצמו באפריקה אהדלה גורדימר: לברוח אל בונגלו "בדרך לאילת" (איפה זהו) כדי לסבל בהר את דמויות חבריו המתים, ולחזור לבסוף (והפעם על ג'יפ אחרי רעותו) אל אהובתו משכבר הימים. איך אומרת תמי: "קשה בעולם הזה להיות אינדיבידואליסט מקורי". ■

אודה לב־רון

פותחים ספרים

האשה והכלב האובייקטיבי

הקול האחר, סיפורת נשים עברית, עריכת לילי רתוק, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 352 עמ'

מה יותר גרוע: לדבר על ספרות נשים, אמנות נשים, ייצוג נשים – ולהורות בכך שהן אינן חלק מן הזרם העיקרי; או לשתוק ולהעמיד פנים שכולנו נאנקים על עמדות המפתח באותם אמצעים? כנראה שצריך להתווכח על זה. אין דרך ברוקה יותר לעורר גברים ונשים לכתות את מוחם בדרך החתחתים שתוביל אותנו לדרך המלך.

קריאה רצופה בקובץ אינה מותירה מקום לספק: הקול האחר, קולה של האשה, נשמע מן המתחרת. יש בהן נכנעות לשלטון, יש מנתבות דרכן בשבילים הנצפים פחות על־ידי הגבר, יש משיבות מלחמה, יש נשברות – אבל תמיד מוטל עליהן צילו של הגבר. לפני שמכריעים אם הכותבות נוגעות ב"שאלות המרכזיות", אלו השאלות שהגברים נוגעים בהן, והאם הן עושות זאת באותו אופן, אין מנוס מן המסקנה כי דברים שרואים משם, לא רואים מעמדות הכוח של הגברים.

כשמצלמים סרט מגובה עיניו של כלב, מציינים מיד שהסרט הזה איננו מובא מנקודת מבט 'אובייקטיבית', אלא מנקודת התצפית של הכלב. הזווית האובייקטיבית היא של האדם. והאדם הזה הוא, כנראה, גבר, משום שאנתולוגיה שאין בה אף אשה אחת איננה אנתולוגיה 'גברית', אלא קובץ סיפורים. האנתולוגיה שלפנינו איננה 'אובייקטיבית', אלא נשית.

קיבוצן יחד של דבורה בארון, עמליה כהנא־כרמון, אורלי קסטל בלום ורבות אחרות, מאלף את הקורא לראות לא רק סיפור, אלא גם את המקום שנשים עומדות בו ואיך המציאות נראית אחרי שעברה בפריזמה הזו.

כשפי נסים אלוני

נסים אלוני, נפוליון – חי או מת? הוצאת כתר, 182 עמ'

אלוני מוכיח שוב (ושוב ושוב) שמלים הן לא רק מלים. הן כישוף שנוטל אותך בעמוד הראשון ומשליך אותך כחפץ ביד היוצר (היוצר הזה, לפחות) וכל אותה עת חושיך מוזנים כגודש לא מצוי. כמה מענג.

אחרי הפגישה הראשונה עם נפוליון המת מציף אותנו אלוני בנפוליונים וכתפאורות משתנות, ויוצר סדרה אינסופית של הרמוניות להיות אתה ולא אתה בעולמות התוכפים עליך ומוציאים אותך מתוך הקשרך. "הנסיון הזה, להעתיק עולם לעולם, הוא החשוקה הגדולה במחזה", כותבת אורלי לובין באחרית־דבר מאלפת.

ובלי לטעום מעט אלוני לא ניפרד. "פנטלונה: השבח לאלים! השבח לשרים! ימים גדולים באים! תתונה ונפוליון אתם לא תצאו מהמיטה שבע־שמונה ימים פרודדים... פרר־פרר־פרר... ותלדו לי – מיד! – להקה של פנטלונים! אני – על הרצפה... עם הפרנצ'סקינה... את בעלה נשלח אל הטורקים – שיראה את העולם! ... ובערב – לאופרה! אתה ואורליירה! אני והונה פרנצ'סקינה! אחי עם הזונות והממזרים... ונפוליון יביט ויתפוצץ, חי או מת"!

נסים אלוני צילום: רובי קסטרו

טרויקה

דוסטוייבסקי, טולסטוי, לרמונטוב/ השטן והגיבורים, שלוש נובלות רוסיות, מרוסית: מרק דרז'ינסקי, יהודה גור־אריה, יעקב כסר, הוצאת עקד, 220 עמ'

את 'הגיבור הקטן' של דוסטוייבסקי לא פגשתי. שני עמודי מאבק עם התרגום של מרק דרז'נסקי הספיקו. כבליסת חצץ. אחריו, בתרגום בהיר של יהודה גור־אריה, נפרש סיפורו של בעל אחוזה. הנקרע בין אהבתה הבלונדינית של הרעיה החוקית, לבין האש הבוערת של האיכרה. את יבגני אירטנב אנו פוגשים באחרית ימיו של טולסטוי. כאשר ההטפה הכוכדית התבייתה בו. לא לפני שהוא עצמו התגרב לנכות על גופו את כל הוואריאציות של היצר הרע.

"התהום ששמה חיים" נפערת לפני יבגני ברכותה של סטפנידה, שמעיניה נשקפת הרגשת חיים רוגשת, היא הנפש החיה וזו הסבה ומציבה אתגר בפני גיבוריו היותר תקיפים של טולסטוי, לעומת אשתו החיוורת והחסורה. וכשהיצר ו'הדבר הנכון' עומדים על שתי כפות המאזניים, רק המוות הוא מוצא אפשרי.

פצ'ורין הוא 'גיבור דורנו'. יצירת הפרוזה העיקרית של לרמונטוב תופסת את מרכזית הספר. כשפצ'ורין נכנס לפריים, הנשים עוצרות את נשימתן. הן חייבות לאהוב אותו. הוא מרשים, חזק, והשחיקה שלו מרובבת את נפשן. והוא כל־כך מעניין. אם להודות על האמת, הגברים נמשכים אליו לא פחות, ונפגעים באותה מידה. כי פצ'ורין משתמש בכל העוצמה הנתונה לו, כדי לגלות עד כמה ניתן להרוס בני־אדם. בניסוי הזה כאש חיה הוא מגלה שאין גבול לשברון הלב וגם המוות הפיסי לא נותר מחוץ לתחום.

לרמונטוב אינו מעניק לניכור הדור 'נשמה רוסית', אשר אם איננה יכולה לנהוג נדיבות בזולת, נוהגת נדיבות בסבל. לא, פצ'ורין אינו מתענג על סבל הזולת. הוא בוחר בתפקיד השטן כמי שאינו מוצא עיסוק מרתק יותר. הוא מעולל להם את הנורא מכל, רק משום שהוא יכול לעשות זאת. "מסערת החיים הוצאתי רק כמה רעיונות – ואף לא רגש אחד", אומר הוא עצמו, "כבר הרבה זמן אני חי באמצעות הראש ולא הלב". ועם זאת, בלי נשמה פיוטית אי־אפשר. פצ'ורין מאתר את גורמי היופי והרגשה (נוף, אהבה, חברות) אבל אינו מצליח להיות מעורב, להסחף. "משעמם לי [...] חיי שלי נעשים ריקים יותר ויותר". ובכל זאת הגנאי החמור בעיניו שמור לאותם ש"בנפשותיהם מצויים לא פעם רגשות טובים מאוד, אבל שירה אף לא בפרוטה". כדי לסלק את השעמום הוא טורף את הזולת, את שמחותיו, את עצבונו, את כעסו. הוא רוצה את רגשותיהם ואת רגשתם של הנקלעים למחיצתו, אך הריק אינו מתמלא, עד ש"נשאר הרעב עז כפל־כפליים והייאוש"!

על כנפי קסם

מרסלה לנורה, נעם והעפיפון, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 21 עמ'

זה מתחיל כמו עוד ספר הדרכה לאחר מתחומי הילדות, אבל אחר־כך זה מרקיע שחקים. העפיפון.

איור: הילה חבקין

נועם בונה בסיוע אביו עפיפון בדמות צפור כחולה. הרוח נופחת בו חיים ונועם חש רגשה, אהדה גדולה ומשב ברור של קסם. ממש מהסוג שנהגנו לקבל באגדות.

כל זה מלווה בקסם הכלתי גדלה של הלה חבקין, המעבירה הרים, דשאים, חתול ואפילו סתם סולם ומספריים – במשקפי גן־העדן שלה.

יש להם שלום ירוק

נעמי שמואל, איך עושים שלום, הוצאת לילך, 22 עמ'

נתחיל דווקא באיורים. נעמי שמואל, שגם איירה, יצרה עולם שלם מן הטקסט והתמונה. וזה עולם של טבע, שבו מסתובבים חופשי בני־אדם שעדיין לא למדו להתנשא על היקום. אנחנו מתבוננים בהם, כשם שאנו מתבוננים בתנבים וציפורים נדירות מן האמונים. לאנשים כאלה, כך הבינה שמואל, אי־אפשר לקרוא פשוט יוסי או אביגדור, ואפילו תיאודור לא יסכון. הגיבורים שלה הם 'ים־כחול' ו'אור־אדום', שמות אינדיאניים משהו. ומה קורה בספרה הם עושים שלום. תחילה הם כמעט־כמעט מגיעים לכדי מלחמה, משום הבדלי גישה בסיסיים, אבל הטבע (במקרה זה יצר טוב מגעורין) עושה את שלו, והשמש זורחת על הגבעות הירוקות.

מוסר השכל? יתכנו כמה: אם מאמצים את הגישה הנכונה (נוסח שמעון פרס, למשל), אפשר לעשות שלום גם אם יוצאים מנקודות מוצא שונות. אפשרות אחרת: אילו בקריית־ארבע היו רואים את מה שלפניהם ולא את חזון העבר, לא היו מביאים לעולם את ד"ר גולדשטיין, מומחה לטבח המונים. ואולי, אילו היינו מתנהלים בגבעות הירוקות של אפריקה, היינו כולנו המינגווי ונלחמים רק לצד הטוב והצדיק. ■